Strategia Rozwoju

Gminy Wiśniew

na lata 2026-2036

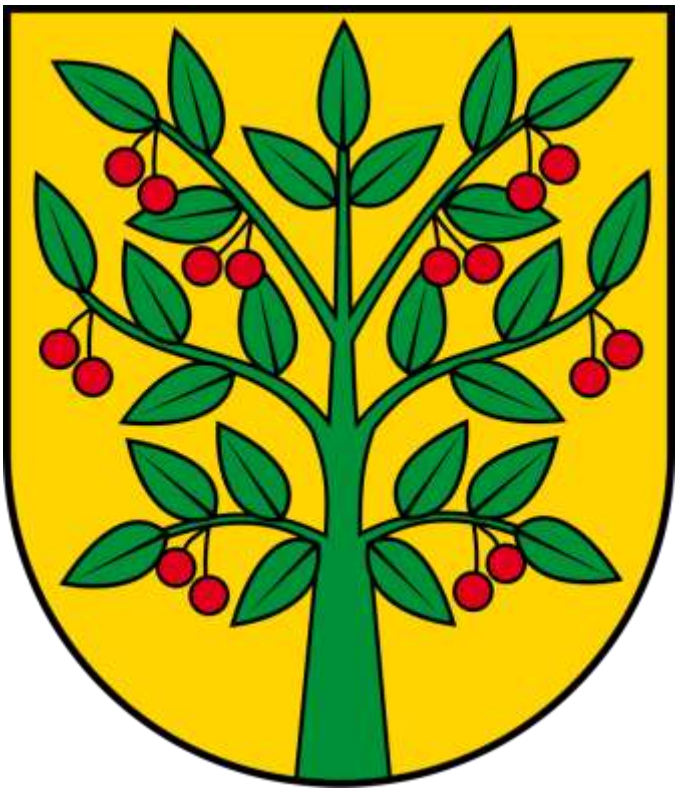

Maj, 2026 r.

Strategia Rozwoju
Gminy Wiśniew
na lata 2026-2036

Zamawiający:

Gmina Wiśniew z siedzibą:

Urząd Gminy Wiśniew

ul. Siedlecka 13

08-112 Wiśniew

Wykonawca:

Opracowania Środowiskowe Andrzej Karkowski

Osiedle Czecha 127/30

61-298 Poznań

www.opracowaniasrodowiskowe.pl

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP ... 6
1.1. PRZEDMIOT I ZAKRES OPRACOWANIA ... 6
1.2. DOTYCHCZAS OBOWIĄZUJĄCA STRATEGIA ROZWOJU ... 7
1.3. METODOLOGIA PRAC NAD NOWĄ STRATEGIĄ ... 10
1.4. UDZIAŁ INTERESARIUSZY W OPRACOWANIU DOKUMENTU ... 10
II. WNIOSKI Z PRZEPROWADZONEJ DIAGNOZY ... 14
2.1. WNIOSKI W SFERZE SPOŁECZNEJ ... 14
2.2. WNIOSKI W SFERZE GOSPODARCZEJ ... 21
2.3. WNIOSKI W SFERZE PRZESTRZENNEJ ... 23
2.4. WNIOSKI W SFERZE KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWEJ ... 32
III. DEMOGRAFIA – STAN OBECNY I PROGNOZY ... 42
3.1. DEMOGRAFIA – ANALIZA STANU OBECNEGO ... 42
3.2. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA ... 46
IV. CELE STRATEGICZNE ROZWOJU W WYMIARZE SPOŁECZNYM, GOSPODARCZYM, PRZESTRZENNYM I KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWYM ... 55
4.1. ANALIZA SWOT ... 55
4.2. BARIERY ROZWOJOWE I POTENCJAŁY ROZWOJU GMINY ... 63
4.3. WIZJA I MISJA GMINY ... 66
4.4 CELE STRATEGICZNE ... 67
V. KIERUNKI DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH DLA OSIĄGNIĘCIA CELÓW STRATEGICZNYCH ... 68
5.1. CELE OPERACYJNE ORAZ KIERUNKI DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH DLA OSIĄGNIĘCIA CELÓW STRATEGICZNYCH ... 68
5.2. ZADANIA WŁASNE GMINY ... 74
5.3. SPÓJNOŚĆ STRATEGII Z DOKUMENTAMI NADRZĘDNYMI ... 76
VI. OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ, W TYM W WYMIARZE PRZESTRZENNYM ORAZ WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA ... 78
6.1. OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ ... 78
6.2. WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA OCZEKIWANYCH REZULTATÓW PLANOWANYCH DZIAŁAŃ ... 82
VII. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY, ROZUMIANY JAKO DOCELOWY UKŁAD ELEMENTÓW SKŁADOWYCH PRZESTRZENI ... 87
7.1. STRUKTURA SIECI OSADNICZEJ WRAZ Z ROLĄ I HIERARCHIĄ JEDNOSTEK OSADNICZYCH ... 89
7.1.1. POŁOŻENIE GMINY ... 90
7.1.2. UWARUNKOWANIA PRZESTRZENNE SIECI OSADNICZEJ ZWIĄZANE Z ROZWOJEM ROLNICTWA ... 90
7.1.3. UWARUNKOWANIA PLANISTYCZNE SIECI OSADNICZEJ ... 93
7.1.4. FUNKCJA TURYSTYKI W KSZTAŁTOWANIU W SIECI OSADNICZEJ ... 96
7.1.5. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE W KSZTAŁTOWANIU SIECI OSADNICZEJ ... 102
7.2. SYSTEM POWIĄZAŃ PRZYRODNICZYCH ... 103
7.2.1. KLIMAT ... 103
7.2.2. KORYTARZE EKOLOGICZNE ... 107
7.2.3. AUDYT KRAJOBRAZOWY ... 110
7.2.4. ŚWIAT ROŚLIN I ZWIERZĄT ... 112
7.2.5. PRAWNA OCHRONA PRZYRODY – FORMY POWIERZCHNIOWE ... 118
7.2.6. PRAWNA OCHRONA PRZYRODY – FORMY INDYWIDUALNE ... 125

7.2.7. JAKOŚĆ POWIETRZA ... 126
7.2.8. GOSPODAROWANIE WODAMI ... 132
7.2.9. ZASOBY GEOLOGICZNE ... 147
7.2.10. GOSPODARKA ODPADAMI ... 149
7.2.11. NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA DLA LUDZI I ŚRODOWISKA ... 152
7.3. GŁÓWNE KORYTARZE I ELEMENTY SIECI TRANSPORTOWYCH, W TYM PIESZYCH I ROWEROWYCH ... 156
7.3.1. UKŁAD KOMUNIKACYJNY ... 156
7.3.2. TRANSPORT PUBLICZNY ... 159
7.3.3. KOMUNIKACJA PIESZA I ROWEROWA ... 160
7.4. GŁÓWNE ELEMENTY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ ... 162
7.4.1. WODOCIĄGI I KANALIZACJA ... 165
7.4.2. ŁĄCZNOŚĆ, INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA ORAZ ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII WŁĄCZONE DO SYSTEMU ELEKTROENERGETYCZNEGO ... 168
7.4.3. ZAOPATRZENIE W CIEPŁO I GAZ ... 171
7.4.4. WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE i OŚWIATA ... 172
7.4.5. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE ... 180
7.4.6. WSPÓŁPRACA Z INNYMI SPOŁECZNOŚCIAMI SAMORZĄDOWYMI ... 183
7.4.7. POMOC SPOŁECZNA ... 184
7.4.8. WSPARCIE SENIORALNE ... 189
7.4.9. KULTURA i CZYTELNICTWO ... 190
7.4.10. SPORT I REKREACJA ... 193
7.4.11. OCHRONA ZDROWIA ... 194
7.4.12. AKTYWNOŚĆ PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH – KAPITAŁ SPOŁECZNY ... 195
7.4.13. BEZROBOCIE W KONTEKŚCIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO ... 195
7.4.12. OFERTA INWESTYCYJNA I PROMOCJA GMINY ... 202
7.4.14. ZASOBY MIESZKANIOWE ... 204
VIII. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE WIŚNIEW ... 205
8.1. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD OCHRONY ŚRODOWISKA I JEGO ZASOBÓW, W TYM OCHRONY POWIETRZA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU ... 205
8.2. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ ... 211
8.3. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE KIERUNKÓW ZMIAN W STRUKTURZE ZAGOSPODAROWANIA TERENÓW, W TYM OKREŚLENIA SZCZEGÓLNYCH POTRZEB W ZAKRESIE NOWEJ ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ ... 214
8.4. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD LOKALIZACJI OBIEKTÓW HANDLU WIELKOPOWIERZCHNIOWEGO W ROZUMIENIU USTAWY Z DNIA 27 MARCA 2003 R. O PLANOWANIU I ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM (DZ. U. Z 2024 R. POZ. 1130 Z PÓŹN. ZM.) ... 220
8.5. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD LOKALIZACJI KLUCZOWYCH INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO ... 221
8.6. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE KIERUNKÓW ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI, INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ ... 223
8.7. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD LOKALIZACJI URZĄDZEŃ WYTWARZAJĄCYCH ENERGIĘ O MOCY ZAINSTALOWANEJ PRZEKRACZAJĄCEJ 500 KW ... 231
8.8. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD LOKALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ MOGĄCYCH ZNACZĄCO ODDZIAŁYWAĆ NA ŚRODOWISKO ... 232

8.9. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ 234
8.10. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD KSZTAŁTOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA OBSZARACH ZDEGRADOWANYCH I OBSZARACH REWITALIZACJI ORAZ OBSZARACH WYMAGAJĄCYCH PRZEKSZTAŁCEŃ, REHABILITACJI, REKULTYWACJI LUB REMEDIACJI 237
IX. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI OKREŚLONE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA, O KTÓREJ MOWA W ART. 11 UST. 1 USTAWY Z DNIA 5 CZERWCA 1998 R. O SAMORZĄDZIE WOJEWÓDZTWA (DZ. U. Z 2025 R. POZ. 581), WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ, A TAKŻE OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI KLUCZOWE DLA GMINY, JEŻELI TAKIE ZIDENTYFIKOWANO, WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ 239
9.1. INFORMACJE OGÓLNE 239
9.2. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI W WOJEWÓDZTWIE MAZOWIECKIM 240
9.3. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI KLUCZOWE DLA GMINY 244
X. MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE 245
10.1. INFORMACJE OGÓLNE 245
10.2. MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY (MOF) MIASTA SIEDLCE 245
XI. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII, W TYM WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH 249
11.1. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII 249
11.2. MONITORING WDRAŻANIA STRATEGII 250
11.3. EWALUACJA STRATEGII I JEJ AKTUALIZACJA 252
11.4. WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH 253
XII. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA 255
12.1. FINANSE GMINY WIŚNIEW – ANALIZA STANU OBECNEGO 255
12.2. RAMY FINANSOWE REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU 258
12.3. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA STRATEGII ROZWOJU 262
XIII. PODSUMOWANIE 267
SPIS TABEL 271
SPIS RYCIN 272

I. WSTĘP

1.1. PRZEDMIOT I ZAKRES OPRACOWANIA

W celu realizacji obowiązku wynikającego z art. 10e ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2025 poz. 1153 z późn. zm.) Gmina przystąpiła do sporządzenia „Strategii Rozwoju Gminy Wiśniew na lata 2026-2036".

Strategia rozwoju to dokument ukierunkowujący politykę rozwoju gminy. Stanowi odpowiedź samorządu gminnego na zmieniające się uwarunkowania społeczno-gospodarcze i prawne, wymagające nowego spojrzenia na posiadane zasoby i perspektywy rozwoju.

Art. 10a ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. 2025 poz. 198 z późn. zm.) stanowi, że w celu opracowania strategii rozwoju niezbędne jest przygotowanie diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej. **Diagnoza** została sporządzona w oparciu o zebrane dane ilościowe i jakościowe. Uwzględniono także położenie Gminy Wiśniew w odniesieniu do obszarów funkcjonalnych. W niniejszej strategii przedstawiono wnioski z diagnozy.

Udział mieszkańców i innych interesariuszy zapewniono już na wczesnym etapie prac diagnostycznych, poprzez zebranie opinii o stanie Gminy i oczekiwań w zakresie jej rozwoju.

W niniejszej **strategii rozwoju** zaprezentowana została wizja, misja oraz cele strategiczne i operacyjne, przewidziane do wykonania w okresie jej obowiązywania. Określono również kierunki działań, które będą służyć realizacji założonych celów. Wybrane zadania uszczegółowiono, podając dla nich ramy finansowe i czasowe oraz plan finansowania.

Strategia zawiera również obligatoryjne elementy, zdefiniowane nowelizacją przepisów (model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie, obszary strategicznej interwencji określone w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze oraz fakultatywnie obszary strategicznej interwencji dla gminy).

Projekt strategii podlega konsultacjom społecznym m.in. z mieszkańcami, przedsiębiorcami, sąsiednimi gminami i ich związkami. Kierowany jest także do zaopiniowania przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie. W ramach strategicznej oceny

oddziaływania na środowisko uzyskiwane są właściwe uzgodnienia / opinie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

Na wstępie należy jednak zaznaczyć, że niniejsza strategia rozwoju **nie jest aktem prawa miejscowego**. W związku z tym ustalenia i rekomendacje w niej zawarte są propozycjami, które nie mają rangi obowiązującego prawa miejscowego.

Strategia jest zgodna z projektem **planu ogólnego**.[1] To właśnie plan ogólny jest aktem prawa miejscowego, który uwzględnia się przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Zgodnie z art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 1688), z dniem wejścia w życie planu ogólnego Gminy Wiśniew straci moc obowiązujące studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wiśniew przyjęte Uchwałą Nr XXVI/175/2020 Rady Gminy Wiśniew z dnia 29 października 2020 oraz zmienione Uchwałą Nr LXXIV/479/2024 Rady Gminy Wiśniew z dnia 28 lutego 2024 r.

1.2. DOTYCHCZAS OBOWIĄZUJĄCA STRATEGIA ROZWOJU

Cele strategiczne Gminy Wiśniew realizowano dotychczas w oparciu o „Strategię Rozwoju Gminy Wiśniew do roku 2025” przyjętą uchwałą Nr XL/284/2014 Rady Gminy w Wiśniewie z dnia 28 kwietnia 2014 r.

Wg zapisów wymienionego dokumentu, **misją** wspólnoty Gminy Wiśniew stało się tworzenie przyjaznego otoczenia dla człowieka, w oparciu o rozwój gospodarczy, lokalne rolnictwo, wykorzystywanie zasobów przyrodniczych Gminy i potencjału turystycznego, w zgodzie z zasadami ekologii, a także spożytkowanie dziedzictwa kulturowego, kreowanie atrakcyjnego wizerunku Gminy, z uwzględnieniem efektywnego wykorzystywania funduszy unijnych.

Wizja określona w strategii rozwoju z 2014 r. to Gmina Wiśniew będąca samorządem rozwiniętym rolniczo i gospodarczo, uporządkowanym przestrzennie i szczycącym się wysokimi standardami życia wszystkich mieszkańców Gminy.

[1] Projekt planu ogólnego dostępny jest w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Wiśniew

W Strategii Rozwoju Gminy Wiśniew do roku 2025 wskazano **problemy i wyzwania strategiczne** Gminy:

- rozdrobnienie gospodarstw i działek rolnych, m.in. uniemożliwiające efektywne wykorzystanie wydajnych maszyn rolniczych,
- wyludnianie się Gminy, starzenie się społeczeństwa,
- brak terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe i inwestycyjne,
- niewystarczająca dostępność placówek wychowania przedszkolnego dla wszystkich dzieci (od 2,5 do 5 roku życia) oraz bazy usług opiekuńczych,
- stagnacja rozwoju gospodarczego gminy - brak miejsc pracy,
- zbyt wolny wzrost potencjału funkcjonujących zakładów przetwórczych na terenie Gminy,
- wzrost dochodów i zamożności mieszkańców,
- rozwój infrastruktury technicznej,
- aktywizacja mieszkańców,
- upowszechnianie postaw prospołecznych,
- dostosowanie bazy dydaktycznej oraz warunków kształcenia, wychowania i opieki do potrzeb i oczekiwań mieszkańców gminy,
- wpisanie się Gminy Wiśniew w rolę gminy peryferyjnej dla aglomeracji siedleckiej,
- wykorzystanie ośrodka siedleckiego jako miejsca pracy dla mieszkańców Gminy, zbytu produktów rolnych oraz potencjalnych nabywców działek budowlanych lub korzystających z rekreacji na terenie Gminy,
- udział w partnerstwach samorządowych pozyskujących środki finansowe z funduszy krajowych i unijnych,
- współdziałanie w zakresie uzyskania korzyści z budowanej infrastruktury – system transportowy (autostrada), sieci przesyłowe, energia odnawialna – wiatraki, mała retencja.

W Strategii Rozwoju Gminy Wiśniew do roku 2025 określone zostały **założenia strategiczne** dotyczące uwarunkowań rozwojowych i logiki zmian:

1. Gmina Wiśniew pozostanie gminą wiejską, będzie miała charakter rolniczy i będzie opierała swój rozwój głównie na produkcji rolnej i przetwórstwie, wykorzystując

posiadane tereny o stosunkowo dobrych warunkach do produkcji rolnej oraz walory czystego środowiska.

2. Produkcja głównie rolna, przetwórstwo i rynek usług będą stabilne z tendencją wzrostową, będzie następowała stopniowa konsolidacja i intensyfikacja produkcji rolnej, zapewniająca pełne wykorzystanie potencjału społecznego i zawodowego mieszkańców.
3. Gmina będzie wykorzystywała społecznie (osadnictwo) i gospodarczo dobrą lokalizację (droga krajowa 63, autostrada A2, szybka kolej - kolejowy szlak międzynarodowy).
4. Liczba mieszkańców utrzymująca się w granicach 6 tys. będzie stale wzrastała, z uwagi na utrzymującą się tendencję przesiedlanie się mieszkańców miast na wieś oraz bliskość Siedlec i innych miast regionu a także dogodne warunki osiedlania się, zatrudnienia, oświaty, sieć połączeń drogowo-transportowych.
5. Gmina będzie w pełni zwodociągowana i skanalizowana na terenach zwartej zabudowy oraz zgazyfikowana (przez jej teren przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia).
6. Baza dydaktyczna placówek oświatowych i opiekuńczych będzie dostosowana i przygotowana do świadczenia wysokiej jakości usług edukacyjnych.

Władze Gminy podczas realizowania strategii wykorzystały operacyjne narzędzia planistyczne, pozwalające na podjęcie ostatecznych decyzji. Tymi narzędziami były:

- wieloletnia prognoza finansowa,
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
- budżet Gminy,
- konkretne projekty i programy,
- aplikacje o zewnętrzne źródła dofinansowania,
- zadania wyznaczane urzędnikom Gminy i jednostkom podległym Gminie.

Od początku obowiązywania strategii znaczna część zadań w niej zawartych została w pełni zrealizowana bądź pozostaje w trakcie realizacji, z uwagi na swój ciągły charakter.
Ich systematyczne wypełnianie wpisuje się w realizację celów strategicznych oraz operacyjnych Gminy i uzależnione jest od możliwości i skuteczności absorbcji środków pozabudżetowych.

1.3. METODOLOGIA PRAC NAD NOWĄ STRATEGIĄ

Prace zmierzające do opracowania strategii opierały się na wykorzystaniu uzupełniających się metod prac analitycznych i partycypacyjnych, do których należały:

- pozyskanie informacji z samorządu gminnego i jednostek mu podległych,
- analiza danych zawartych w raportach o stanie Gminy Wiśniew,
- zebranie informacji od podmiotów działających na opisywanym terenie,
- analiza danych Głównego Urzędu Statystycznego,
- ocena stanu środowiska na podstawie danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska,
- analiza treści zawartych w ogólnodostępnych portalach np. Hydroportal, Geoportal, Geoserwis, Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody,
- badanie tendencji społeczno-gospodarczych i przestrzennych zachodzących w Gminie i jej otoczeniu w ostatnich latach, określenie wyzwań rozwojowych,
- analizy strategiczne,
- badania ankietowe wśród mieszkańców,
- spotkania informacyjne i konsultacyjne z przedstawicielami samorządu lokalnego, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi, mieszkańcami.

Podstawą przyjętych założeń jest **Diagnoza** sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych przygotowana w celu opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Wiśniew na lata 2026-2036”.

Diagnoza zawiera komplet statystyk i danych, natomiast w niniejszej strategii umieszczono wybrane dane oraz wyniki analiz.

1.4. UDZIAŁ INTERESARIUSZY W OPRACOWANIU DOKUMENTU

Strategia powstała także na podstawie wniosków zgłoszonych podczas konsultacji społecznych organizowanych w trakcie procesu jej tworzenia.

Opracowanie strategii rozwoju było szansą na przeprowadzenie ustaleń z przedstawicielami różnych środowisk gminnych. Prace obejmowały analizę obecnej sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy Wiśniew oraz możliwości jej

dalszego rozwoju. Dzięki temu powstał dokument odpowiadający potrzebom różnych środowisk, będący konsensusem pomiędzy różnymi wizjami rozwoju.

Po wyłonieniu wykonawcy niniejszej strategii rozwoju rozpoczął się proces zbierania danych i informacji niezbędnych do opracowania pełnej dokumentacji.

Prace nad projektem strategii rozwoju gminy rozpoczęło podjęcie Uchwały (z późniejszymi zmianami) Nr XIII/82/2025 Rady Gminy Wiśniew z dnia 26 lutego 2025 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Gminy Wiśniew na lata 2026-2036 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji, o których mowa w art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Uznano, że w celu dobrego przygotowania się do opracowania strategii rozwoju niezbędne jest przeprowadzenie **badania ankietowego**. Pozwoliło to poznać ocenę stanu aktualnego Gminy Wiśniew, a także poznać propozycje i pomysły uczestników ankiety w zakresie rozwoju Gminy w nadchodzących latach.

Zaproszenie do udziału w ankiecie przygotowanej na potrzeby opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Wiśniew na lata 2026-2036" zostało podane do publicznej wiadomości poprzez publikację:

- w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Wiśniew,
- w sposób zwyczajowo przyjęty, m.in. wywieszenie informacji w gablocie ogłoszeniowej Urzędu Gminy Wiśniew,
- w mediach społecznościowych Gminy Wiśniew np. na platformie Facebook,
- ogólne informowanie, np. radnych Rady Gminy Wiśniew, sołtysów, mieszkańców podczas wizyt w Urzędzie Gminy Wiśniew itp.

Poinformowano, że dokument będzie odpowiedzią na wyzwania nadchodzącej dekady. Określi cele strategiczne i zadania, które należy zrealizować. Aby zrobić to dobrze, niezbędne są opinie i odczucia uczestników badania ankietowego, których poproszono m.in. o ocenę silnych i słabych stron Gminy Wiśniew, szans i zagrożeń.

Ankieta była anonimowa, a jej wypełnienie dobrowolne. W zaproszeniu do udziału w ankiecie poinformowano, że im więcej osób włączy się w opracowanie strategii, tym lepiej odpowie ona na oczekiwania społeczne.

Ankietę skierowano do nieograniczonego grona odbiorców. Byli to nie tylko mieszkańcy, przedsiębiorcy, pracownicy, ale wszystkie osoby, niezależnie od wieku czy wykształcenia, organizacje, stowarzyszenia, związki i inne niewymienione wprost osoby. Wszyscy, którym leży na sercu rozwój Gminy Wiśniew.

Ankietę można było wypełnić na kilka sposobów (ale jednokrotnie, w wybrany sposób):

1. Wypełnienie ankiety on-line (przez Internet) wchodząc na stronę internetową podaną w ogłoszeniu lub za pomocą zamieszczonego kodu QR.
2. Wypełnienie tradycyjnej ankiety dostępnej w formie wydruku w: Urzędzie Gminy Wiśniew, Gminnym Ośrodku Kultury w Wiśniewie, Gminnej Bibliotece Publicznej w Wiśniewie, Ośrodku Zdrowia w Wiśniewie, Szkołach w Wiśniewie, Radomyśli i Śmiarach, wybranych sklepach ogólnospożywczych w Wiśniewie, Radomyśli i Gostchorzy lub na stacji paliw Orlen w Wiśniewie i wrzucenie jej do oznaczonego pojemnika.
3. Pobranie ankiety do samodzielnego wydruku ze strony internetowej i jej wypełnienie, a następnie przesłanie skanu ankiety na adres e-mail strategia@wisniew.pl (w tytule wiadomości wpisując „ankieta strategia rozwoju" lub przesłanie ankiety papierowej listem tradycyjnym na adres Urzędu Gminy Wiśniew.

We wzorze ankiety poinformowano, że jej wypełnienie potrwa 10-15 minut. Wskazano też, że należy wybrać (zaznaczyć X) jedną odpowiedź. Tylko w pytaniu o zatrudnienie można było zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

W czasie prowadzonego badania ankietowego, tj. w dniach od 24 marca do 5 maja 2025 r. **wypełniono łącznie 125 ankiet**, w tym 51 papierowych i 74 on-line (przez Internet).

Sprawozdanie z badania ankietowego w celu sporządzenia „Strategii Rozwoju Gminy Wiśniew na lata 2026-2036" stanowi integralną część prac zmierzających do opracowania niniejszej strategii.

Kolejnym etapem prac było sporządzenie **Diagnozy** sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym obszarów funkcjonalnych przygotowanej w celu opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Wiśniew na lata 2026-2036. W zależności od dostępności danych, w poszczególnych zjawiskach, wykorzystane zostały najbardziej aktualne źródła informacji, dostępne

w momencie przygotowywania dokumentu. Pochodzą one zarówno ze źródeł wtórnych obejmujących różnego rodzaju opracowania tematyczne, jak i pierwotnych, tj. danych statystycznych pozyskanych ze statystyki publicznej krajowej (Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego – BDL GUS).

Wnioski płynące z Diagnozy są podstawą do podjęcia kluczowych działań wobec aktualnych wyzwań rozwojowych Gminy poprzez dostarczenie pogłębionej wiedzy na temat zjawisk i procesów zachodzących na jej obszarze w okresie ostatnich 5 lat.

Na bazie prowadzonych wcześniej prac, dzięki analizie dokumentów i wskazaniu priorytetowych zadań przez władze Gminy Wiśniew możliwe było opracowanie **projektu strategii rozwoju**.

Projekt strategii rozwoju gminy podlega **konsultacjom** w szczególności z: sąsiednimi gminami i ich związkami, lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, mieszkańcami gminy oraz z właściwym dyrektorem regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.

Niniejszy projekt strategii rozwoju gminy jest opiniowany przez Zarząd Województwa Mazowieckiego w zakresie sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji dotyczących kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie, określonych w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze. Ma to zapewnić systemową spójność dokumentów oraz umożliwić komplementarność działań podejmowanych na różnych poziomach zarządzania. Zarząd Województwa wydaje opinię w terminie 30 dni od dnia otrzymania projektu strategii rozwoju gminy. W przypadku braku opinii we wskazanym terminie uznaje się, że strategia rozwoju gminy jest zgodna ze strategią wojewódzką.

Ważnym elementem zmierzającym do uchwalenia niniejszej strategii rozwoju może być **strategiczna ocena oddziaływania na środowisko**. Zasady przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko określa ustawa z 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Projekt strategii rozwoju gminy jest jednym z dokumentów, które obowiązkowo podlegają strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko (sooś), o ile wyznacza ramy dla późniejszej realizacji projektów mogących

znacząco oddziaływać na środowisko. Opinię o zasadności przeprowadzenia oceny oraz o jej zakresie wydaje regionalny dyrektor ochrony środowiska, państwowy wojewódzki inspektor sanitarny w terminie 30 dni od otrzymania pisma. Wójt może wnioskować o odstąpienie od przeprowadzenia sooś, wykazując że realizacja postanowień strategii (albo jej zmiany) nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko, w tym na obszary Natura 2000.

II. WNIOSKI Z PRZEPROWADZONEJ DIAGNOZY

2.1. WNIOSKI W SFERZE SPOŁECZNEJ

Demografia – stan obecny i perspektywy

Gmina Wiśniew w 2024 r. liczyła według GUS 5730 mieszkańców (nieco więcej według danych gminnych). Największe skupiska ludności znajdują się w sołectwach Wiśniew, Borki-Paduchy, Radomyśl, Wiśniew – Kolonia, Łupiny, Stare Okniny, Mościbrody, Wólka Wiśniewska i Mroczki natomiast pozostałe sołectwa liczą poniżej 200 mieszkańców. Różnice w liczbie ludności wynikają z odmiennych źródeł danych oraz czasowych migracji związanych z nauką i pracą poza gminą.

W latach 2020–2024 odnotowano niewielki wzrost liczby mieszkańców (o 26 osób), przy wzroście liczby mężczyzn i jednoczesnym spadku liczby kobiet. Gęstość zaludnienia wynosi 45,5 osoby/km² i jest typowa dla gmin wiejskich, wyraźnie niższa niż średnia wojewódzka i krajowa.

Struktura wieku ludności wskazuje na postępujące starzenie się społeczeństwa. Zmniejsza się liczba i udział osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, natomiast rośnie liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym oraz wskaźniki obciążenia demograficznego. Proces ten przebiega jednak wolniej niż w wielu innych gminach wiejskich.

Prognozowanie zmian demograficznych na poziomie gminy jest obarczone dużą niepewnością ze względu na wpływ wielu czynników, takich jak ruch naturalny, migracje czy uwarunkowania gospodarcze. Oficjalne prognozy GUS, przewidują dla Gminy Wiśniew stopniowy spadek liczby ludności. Według prognozy, do 2036 r. liczba mieszkańców zmniejszy się do 5452 osób, czyli o 262 osoby (około 4,6%) w porównaniu z rokiem bazowym 2022. Spadek ten ma dotyczyć głównie mężczyzn.

Prognozowany ubytek ludności wynika przede wszystkim z ujemnego przyrostu naturalnego oraz z ujemnego salda migracji wewnętrznych, czyli przewagi wyjazdów nad napływem mieszkańców z innych gmin. Częściowym czynnikiem równoważącym ten proces ma być dodatnie saldo migracji zagranicznych, choć jego skala jest niewielka.

Jednocześnie w dokumencie podkreślono, że prognozy GUS opierają się na uśrednionych wskaźnikach i nie uwzględniają w pełni lokalnych uwarunkowań. Władze Gminy Wiśniew przyjmują alternatywny, bardziej optymistyczny scenariusz, zakładający utrzymanie liczby ludności na obecnym poziomie, a nawet jej wzrost. Ma to być możliwe dzięki rozwojowi infrastruktury społecznej i technicznej, rosnącej liczbie dzieci w systemie oświaty, poprawie dostępności usług publicznych oraz impulsom gospodarczym związanym m.in. z autostradą A2 i planowanymi inwestycjami, w tym centrum logistycznym Dino Polska S.A.

Dodatkowymi atutami gminy są dostępność terenów mieszkaniowych, korzystniejsze ceny gruntów w porównaniu z sąsiednimi gminami, walory środowiskowe oraz liczne działania prorozwojowe i prorodzinne. Pozytywny obraz przyszłości potwierdzają także wyniki ankiet przeprowadzonych w 2025 r., w których mieszkańcy wysoko ocenili obecne warunki życia w Gminie oraz jej perspektywy rozwoju w najbliższych 10 latach.

Wychowanie przedszkolne i oświata

System oświaty w Gminie Wiśniew obejmuje:

1. Zespół Oświatowy w Wiśniewie, w tym:
   - Szkoła Podstawowa im. Bolesława Chrobrego w Wiśniewie (z oddziałem przedszkolnym),
   - Przedszkole Samorządowe w Wiśniewie.
2. Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Radomyśli (z oddziałem przedszkolnym).
3. Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Śmiarach (z oddziałem przedszkolnym).

Dodatkowo na terenie gminy funkcjonuje niepubliczny Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Gostchorzy, natomiast szkoły ponadpodstawowe zlokalizowane są w Siedlcach.

Gmina zapewnia opiekę przedszkolną dzieciom od 2,5 do 6 roku życia, a liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym systematycznie rośnie. W ostatnich latach istotnie rozwinięto ofertę opieki nad najmłodszymi dziećmi. Uruchomiono dwóch dziennych

opiekunów w Radomyśli i Śmiarach, a w 2026 r. planowane jest otwarcie żłobka w Wiśniewie dla 32 dzieci. W roku szkolnym 2025/2026 do szkół podstawowych uczęszczało 575 uczniów, w tym 202 dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym, co potwierdza wzrost zapotrzebowania na usługi edukacyjne.

Baza lokalowa placówek oświatowych jest dobrze rozwinięta i obejmuje sale lekcyjne, pracownie komputerowe i przedmiotowe, sale gimnastyczne, świetlice oraz stołówki. Wszystkie szkoły posiadają zaplecze sportowo-rekreacyjne, a ich stan techniczny oceniany jest jako dobry. Samorząd systematycznie inwestuje w modernizację obiektów, doposażenie szkół oraz poprawę warunków nauczania.

Wyniki egzaminu ósmoklasisty wskazują, że uczniowie z Gminy Wiśniew osiągnęli wyniki z języka polskiego i matematyki wyższe niż średnia powiatu siedleckiego. Szkoły zapewniają również wsparcie psychologiczno-pedagogiczne, zatrudniając pedagogów, psychologów i logopedów.

Do wyzwań systemu oświaty należą m.in. problemy demograficzne, potrzeba zwiększonego wsparcia uczniów oraz rosnące oczekiwania rodziców wobec szkół. Gmina realizuje także działania wspierające rozwój młodzieży poprzez stypendia oraz działalność Młodzieżowej Rady Gminy Wiśniew, która aktywnie uczestniczy w inicjatywach edukacyjnych, społecznych i sportowych, korzystając z dofinansowania zewnętrznego.

Organizacje pozarządowe

Gmina Wiśniew corocznie realizuje Program współpracy z organizacjami pozarządowymi, którego celem jest wzmacnianie aktywności społecznej mieszkańców oraz wspólna realizacja zadań publicznych.

Na terenie Gminy działa wiele aktywnych organizacji społecznych, w tym liczne Koła Gospodyń Wiejskich (zarówno z osobowością prawną, jak i nieformalne), 8 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej oraz stowarzyszenia i fundacje działające w obszarach kultury, sportu, rozwoju lokalnego i ochrony dziedzictwa. Funkcjonuje również nieformalna grupa „Wiśniew biega i maszeruje”, promująca aktywność fizyczną wśród mieszkańców.

Organizacje pozarządowe pełnią ważną rolę doradczą i partnerską w tworzeniu polityk lokalnych oraz budowaniu wizerunku gminy. Współpraca z samorządem obejmuje także

wsparcie niefinansowe, takie jak doradztwo, udostępnianie gminnych obiektów oraz promocję działań społecznych.

Istotnym elementem aktywności obywatelskiej młodzieży jest Młodzieżowa Rada Gminy Wiśniew, która w latach 2024–2025 realizowała liczne inicjatywy społeczne, sportowe i patriotyczne, uczestniczyła w wydarzeniach gminnych oraz korzystała z dofinansowania zewnętrznego. Jej działalność sprzyja integracji międzypokoleniowej i kształtowaniu postaw obywatelskich młodych mieszkańców.

Współpraca z innymi społecznościami samorządowymi

Gmina Wiśniew aktywnie współpracuje z innymi samorządami, m.in. poprzez udział w Związku Międzygminnym „Zielone Gminy", którego celem jest wspólne rozwiązywanie problemów związanych z gospodarką odpadami, utrzymaniem czystości oraz ochroną środowiska. Gmina jest także członkiem Lokalnej Grupy Działania Ziemi Siedleckiej, zrzeszającej samorządy, organizacje społeczne i podmioty gospodarcze, realizującej działania na rzecz rozwoju lokalnego i promocji turystyki.

W 2022 r. Gmina Wiśniew zawarła porozumienia międzygminne dotyczące opracowania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego oraz Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Siedlce. W ramach współpracy samorządowej Gmina współfinansowała również inwestycję drogową na drodze powiatowej, wspierając modernizację infrastruktury transportowej.

Pomoc społeczna

Pomoc społeczna w Gminie Wiśniew realizowana jest przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wiśniewie, którego celem jest wspieranie osób i rodzin znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych oraz umożliwienie im godnego funkcjonowania i usamodzielnienia. GOPS realizuje zadania ustawowe, programy rządowe i gminne, prowadzi pracę socjalną oraz współpracuje z licznymi instytucjami i organizacjami społecznymi.

Wsparcie obejmuje m.in. różne formy świadczeń pieniężnych, dożywianie dzieci, usługi opiekuńcze, pomoc osobom niepełnosprawnym, kierowanie do domów pomocy społecznej oraz działania na rzecz osób dotkniętych bezrobociem, ubóstwem, chorobą, przemocą domową czy uzależnieniami. Ważnym elementem systemu jest realizacja Programu Wspierania Rodziny.

Istotną rolę odgrywają działania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej, prowadzone przez Zespół Interdyscyplinarny i grupy diagnostyczno-pomocowe. Osobom dotkniętym przemocą zapewniono pomoc socjalną i psychologiczną oraz działania informacyjne.

Gmina realizuje także Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, finansowany z opłat za zezwolenia na sprzedaż alkoholu. Funkcjonuje Punkt Konsultacyjny.

Działania z zakresu polityki społecznej prowadzone są zgodnie ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wiśniew, która obejmuje m.in. wsparcie rodzin, przeciwdziałanie przemocy, profilaktykę uzależnień, integrację seniorów, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz rozwój współpracy instytucjonalnej.

Wsparcie senioralne

Na terenie Gminy Wiśniew nie funkcjonują domy pomocy społecznej ani dzienne zakłady rehabilitacji. W celu zapewnienia wsparcia osobom niesamodzielnym Gmina współpracuje z Gminą Zbuczyn, na mocy porozumienia umożliwiającego mieszkańcom Gminy Wiśniew korzystanie ze Środowiskowego Domu Samopomocy w Tchórzewie, w tym zorganizowanego dowozu osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Ważnym obszarem działań społecznych jest aktywizacja seniorów. W latach 2020–2022 GOPS w Wiśniewie realizował projekt „Czas seniora", w ramach którego utworzono Lokalny Klub Seniora w Wiśniewie. Po zakończeniu projektu jego działalność była kontynuowana ze środków własnych Gminy w ramach utrzymania trwałości do stycznia 2025 r. W projekcie udział wzięło 22 mieszkańców Gminy Wiśniew.

Projekt „Czas seniora", realizowany we współpracy z innymi gminami, miał na celu zwiększenie aktywności społecznej osób niesamodzielnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. W ramach Lokalnych Klubów Seniora prowadzone są działania edukacyjne, prozdrowotne, kulturalne i sportowe, zajęcia rozwijające zainteresowania, treningi pamięci, spotkania integracyjne oraz inicjatywy sprzyjające aktywnemu uczestnictwu seniorów w życiu społecznym.

Kultura i czytelnictwo

Podstawowe zadania w zakresie kultury na terenie Gminy Wiśniew realizuje Gminny Ośrodek Kultury (GOK). Celem jego działalności jest rozwijanie i zaspokajanie potrzeb kulturalnych

mieszkańców oraz ochrona dorobku kulturowego Gminy. Ośrodek organizuje imprezy kulturalne, warsztaty, koła zainteresowań, konkursy i przeglądy, prowadzi edukację dzieci, młodzieży i dorosłych poprzez zajęcia artystyczne i edukacyjno-kulturalne. W ramach zajęć odbywają się m.in. taniec nowoczesny, Zumba Kids, zajęcia kreatywne oraz Pilates, które rozwijają sprawność ruchową, koordynację, kreatywność i umiejętność współpracy w grupie. Przy GOK działa Zespół Ludowy „Wiśniewiacy", który pielęgnuje i utrwala tradycje Mazowsza, prezentując pieśni ludowe dożynkowe, kolędy, pastorałki, utwory kabaretowe, patriotyczne i biesiadne. Zespół bierze udział w imprezach na terenie gminy, poza jej granicami oraz za granicą, zdobywając nagrody i wyróżnienia. Ponadto funkcjonuje Zespół Taneczny „Wiśniewiacy", który wykonuje tańce regionalne – podlaskie, lubelskie, kurpiowskie, krakowskie oraz ukraińskie. Obecnie zespół tworzą dwie grupy: młodzieżowa i dziecięca, a jego członkowie regularnie uczestniczą w festynach, uroczystościach, festiwalach i cyklicznych gminnych imprezach.

Gminna Biblioteka Publiczna (GBP) w Wiśniewie realizuje zadania w zakresie gromadzenia, opracowywania i udostępniania zbiorów oraz prowadzi działalność kulturalno-oświatową na rzecz mieszkańców Gminy. Biblioteka organizuje lekcje biblioteczne, imprezy czytelnicze dla dzieci i młodzieży oraz konkursy gminne, a pracownicy pomagają w wyszukiwaniu informacji tematycznych. Księgozbiór jest gromadzony zgodnie z potrzebami użytkowników, z uwzględnieniem nowości wydawniczych i konserwacji zbiorów. GBP korzysta z elektronicznego systemu bibliotecznego MAK+, który obejmuje moduły katalogu, magazynu, wypożyczalni, czytelni oraz raportów. Źródłem finansowania biblioteki są dotacje z budżetu Gminy Wiśniew, a także dofinansowanie zakupu nowości wydawniczych ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Promocja czytelnictwa".

Sport i rekreacja

Największym obiektem sportowym w Gminie Wiśniew jest wielofunkcyjny Stadion Ruda w Wiśniewie, otwarty w 2019 roku i regularnie użytkowany. Obiekty sportowe i rekreacyjne zlokalizowane są przede wszystkim przy szkołach w Wiśniewie, Radomyśli i Śmiarach, a mniejsze obiekty znajdują się w Starych Okninach, Śmiarach, Łupinach, Borkach-Sołdach oraz Wólce Wiśniewskiej. Kompleks boisk Orlik w Wiśniewie, powstały w 2012 roku,

przeszedł w 2025 r. kompleksową modernizację, z dofinansowaniem z budżetu Samorządu Województwa Mazowieckiego. W Gminie działa także klub sportowy Amazonka Wiśniew.

Zadania w zakresie kultury fizycznej i zarządzania infrastrukturą sportową realizowane są przez szkoły, Gminę oraz Gminny Ośrodek Kultury, m.in. poprzez zajęcia taneczne, Zumbę dla dzieci czy Pilates. Działania te obejmują zapewnianie warunków do rozwoju wychowania fizycznego, sportu, rekreacji i turystyki, wspieranie aktywności mieszkańców, promocję zdrowego stylu życia, organizację wydarzeń sportowo-rekreacyjnych, prowadzenie szkoleń z zakresu sportu oraz utrzymanie i rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

Inwestycje w obiekty sportowe oraz wspieranie lokalnych inicjatyw sportowych mają nie tylko znaczenie w promowaniu aktywnego stylu życia, ale także w budowaniu wspólnoty i lokalnej tożsamości. Dzięki wysokiej jakości infrastruktury i zaangażowaniu klubów oraz organizacji rośnie frekwencja podczas zajęć, zawodów i wydarzeń sportowych. Gmina planuje kontynuować politykę rozwoju kultury fizycznej, traktując ją jako istotny element zdrowej i zintegrowanej społeczności. W kontekście rekreacji warto również wspomnieć o obiekcie „Dwór Mościbrody", który oferuje plac zabaw oraz wypożyczalnię rowerów.

Ochrona zdrowia

Ochrona zdrowia w Gminie Wiśniew traktowana jest jako jeden z kluczowych czynników wpływających na poziom życia mieszkańców. Podstawową opiekę zdrowotną zapewnia Przychodnia Rodzinna Grabek & Grabek s.c. zlokalizowana przy ul. Sanitariuszek 1 w Wiśniewie, realizująca kontrakty finansowane przez NFZ. Przychodnia świadczy usługi w zakresie medycyny rodzinnej, pediatrii, pielęgniarstwa, medycyny sportowej, neurologii, neurologopedii, reumatologii i hematologii.

Ośrodek zapewnia głównie podstawową opiekę zdrowotną, opiekę pielęgniarską oraz świadczenia stomatologiczne, w tym protetykę. Najbliższe placówki szpitalne dostępne dla mieszkańców Gminy znajdują się w Siedlcach – SPZOZ w Siedlcach oraz Mazowiecki Szpital Wojewódzki im. św. Jana Pawła II – oraz w Łukowie (SPZOZ w Łukowie). Na terenie Gminy działa również jedna apteka, usytuowana w sąsiedztwie Przychodni Rodzinnej w Wiśniewie.

2.2. WNIOSKI W SFERZE GOSPODARCZEJ

Aktywność podmiotów gospodarczych oraz oferta inwestycyjna

Gmina Wiśniew charakteryzuje się dużym udziałem terenów rolniczych, co sprzyja zatrudnieniu w rolnictwie indywidualnym, jednak ze względu na bliskość miasta Siedlce wielu mieszkańców utrzymuje się z zawodów pozarolniczych, pracując w Siedlcach lub w innych pobliskich miastach.

Na koniec 2024 r. na terenie Gminy Wiśniew działało 476 podmiotów gospodarki narodowej, z czego zdecydowaną większość stanowią małe firmy zatrudniające maksymalnie 9 osób – takich podmiotów jest 467. W sektorze prywatnym funkcjonują 463 przedsiębiorstwa.

Największym zakładem w gminie jest Zakład Mięsny „Mościbrody" Sp. z o.o. z siedzibą w Mościbrodach, będący czołowym producentem wędlin w regionie i jednocześnie największym pracodawcą na terenie Gminy. Spółka kieruje swoje wyroby do odbiorców krajowych i zagranicznych, współpracując z regionalnymi i lokalnymi dostawcami trzody chlewnej i bydła, którzy stosują metody chowu oparte na dobrostanie zwierząt oraz tradycyjnym karmieniu.

Władze Gminy podejmują działania mające na celu pozyskanie inwestorów – w obrębie Wiśniew planowana jest budowa Centrum Dystrybucyjnego Dino Polska S.A., które obejmie obiekty produkcyjne, składy, magazyny, obiekty handlowe i administracyjno-biurowe, parkingi oraz infrastrukturę techniczną. Rada Gminy Wiśniew uchwałą nr V/16/2024 ustaliła miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla tego terenu. Centrum zatrudni łącznie około 708 osób w systemie trzyzmianowym.

Dodatkowo toczą się postępowania związane z przyszłymi inwestycjami.

W ostatnich latach rośnie również aktywność mieszkańców, sołectw i organizacji społecznych w promowaniu walorów Gminy, co sprzyja popularyzacji jej oferty kulturalno-rekreacyjnej i sportowej wśród turystów oraz mieszkańców okolicznych miejscowości. Promocja Gminy odbywa się poprzez lokalne media, portale społecznościowe i strony internetowe, a działania te integrują społeczność, budują pozytywny wizerunek i wzmacniają lokalną tożsamość, przyczyniając się do postrzegania Gminy jako atrakcyjnego miejsca do życia, wypoczynku i inwestycji.

Bezrobocie

Powiatowy Urząd Pracy w Siedlcach realizuje zadania na rzecz osób bezrobotnych i poszukujących pracy, wspierając również pracodawców w pozyskiwaniu pracowników. Działania Urzędu obejmują pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe, szkolenia, staże, prace interwencyjne i społecznie użyteczne, a także wsparcie finansowe na podjęcie działalności gospodarczej oraz refundacje kosztów wyposażenia stanowisk pracy.

W latach 2020–2024 z usług Urzędu skorzystało wielu mieszkańców Gminy Wiśniew – udzielono 102 indywidualnych porad zawodowych i 554 informacji zawodowych, a 180 osób skierowano do programów aktywizacyjnych, w tym staży, prac interwencyjnych, szkoleń oraz wsparcia finansowego na działalność gospodarczą. W tym samym okresie 489 osób podjęło zatrudnienie po zarejestrowaniu w PUP, a 44 mieszkańcom przyznano dodatek aktywizacyjny.

Statystyki wskazują, że w grupie bezrobotnych dominują osoby z niskimi kwalifikacjami, długotrwale pozostające bez pracy, kobiety powracające na rynek pracy po przerwie związanej z opieką nad dzieckiem oraz osoby po pięćdziesiątym roku życia.

Przyczyny bezrobocia w Gminie Wiśniew to m.in. niewystarczająca sieć komunikacyjna, niedopasowanie kwalifikacji do potrzeb rynku, ograniczony dostęp do edukacji na obszarach wiejskich, sezonowość pracy oraz szybki postęp technologiczny. W odpowiedzi na te wyzwania Urząd prowadzi działania w zakresie aktywizacji zawodowej, rozwoju przedsiębiorczości i dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy, współpracując z lokalnymi instytucjami, szkołami, organizacjami pozarządowymi i pracodawcami.

Realizacja zadań PUP finansowana jest ze środków Funduszu Pracy, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz dotacji samorządowych, a planowanie działań opiera się na przyznanych środkach i Rocznym Planie Pracy, zatwierdzanym przez Powiatową Radę Rynku Pracy. Nowa ustawa o rynku pracy i służbach zatrudnienia wprowadza dodatkowe formy wsparcia, w tym rozwój kompetencji, zatrudnienie subsydiowane, wsparcie osób w szczególnej sytuacji, a także promocję samozatrudnienia. Działania Urzędu mają na celu zmniejszenie stopy bezrobocia, podniesienie kwalifikacji zawodowych mieszkańców, wzrost liczby osób podejmujących działalność gospodarczą oraz poprawę konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw, przyczyniając się do wzmocnienia lokalnego rynku pracy i integracji

społecznej mieszkańców. Więcej informacji w tym zakresie przedstawiono w dalszej części niniejszej strategii rozwoju oraz w **Diagnozie**.

Finanse Gminy Wiśniew – dochody i wydatki w latach 2020-2024

Budżet Gminy Wiśniew wykazuje systematyczny wzrost dochodów i wydatków. Struktura wydatków wskazuje na duże nakłady w obszarach edukacji, rolnictwa i polityki rodzinnej, a znacząca część wydatków jest przeznaczana na inwestycje, co wspiera rozwój infrastruktury i usług publicznych. Klasyfikacja budżetowa umożliwia przejrzyste planowanie i kontrolę finansów gminy oraz porównywanie danych w ujęciu wieloletnim.

Fundusz Sołecki wspiera aktywność lokalną, co zwiększa partycypację mieszkańców w planowaniu wydatków. Finansuje inicjatywy oddolne mieszkańców na poziomie sołectw. Środki zależą od liczby mieszkańców sołectwa, decyzje o ich wykorzystaniu podejmują zebrania wiejskie.

Zasoby mieszkaniowe

Zgodnie z danymi GUS, przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na terenie Gminy Wiśniew wynosi 92,2 m^2. Przy ogólnej liczbie 1876 mieszkań daje to łączną powierzchnię użytkową 172 953 m^2.

2.3. WNIOSKI W SFERZE PRZESTRZENNEJ

Położenie

Gmina Wiśniew położona jest we wschodniej części województwa mazowieckiego, w południowej części powiatu siedleckiego, na pograniczu województw mazowieckiego i lubelskiego. Administracyjnie graniczy od zachodu z gminami Domanice i Skórzec, od wschodu z gminą Zbuczyn, od północy z gminą Siedlce, a od południa z gminą Łuków w województwie lubelskim. Wszystkie wymienione gminy są gminami wiejskimi.
Oś komunikacyjną Gminy stanowi droga krajowa nr 63, która umożliwia dojazd do Siedlec i Łukowa, oddalonych odpowiednio o około 12 km i 18 km od miejscowości Wiśniew. Gmina jest również skomunikowana linią kolejową nr 2 relacji Warszawa – Siedlce – Terespol, przebiegającą w północno-wschodniej części jej obszaru. Odległości drogowe Wiśniewa od największych ośrodków miejskich wynoszą: Warszawa – 110 km, Lublin – 110 km, Białystok – 185 km, Łódź – 240 km.

W zakresie fizyczno-geograficznym Gmina Wiśniew znajduje się w całości w obrębie mezoregionu Wysoczyzna Siedlecka (318.94), który stanowi część Niziny Południowopodlaskiej.
Położenie Gminy Wiśniew sprzyja rozwojowi rolnictwa i gospodarstw wiejskich, a jednocześnie zapewnia stosunkowo dogodny dostęp do lokalnych i regionalnych ośrodków miejskich. Sytuacja ta ma znaczenie zarówno dla planowania infrastruktury komunikacyjnej, jak i dla rozwoju społeczno-gospodarczego oraz działań związanych z ochroną środowiska i użytkowaniem terenów wiejskich.

Uwarunkowania rozwoju rolnictwa

Podstawową formą użytkowania terenu w Gminie Wiśniew jest użytkowanie rolnicze.
Na części obszaru Gminy występują korzystne warunki glebowe sprzyjające rozwojowi rolnictwa, a zasoby glebowe zostały szczegółowo opisane w rozdziale dotyczącym środowiska i klimatu. Dominują uprawy roślinne, w tym zboża, rzepak i ziemniaki. W produkcji zwierzęcej przeważa hodowla trzody chlewnej i bydła.

Krajobraz rolniczy jest dominującym typem krajobrazu, w którym podstawowym elementem są pola uprawne. Pomimo stosunkowo prostej struktury i ograniczonej bioróżnorodności, stanowi on środowisko życia wielu gatunków roślin i zwierząt, typowych dla półotwartego krajobrazu rolniczego. Charakterystyczną cechą krajobrazu Gminy jest silne rozdrobnienie pól, obecność licznych zadrzewień, pojedynczych drzew lub kęp, miedz, dróg dojazdowych do pól i łąk, często z szpalerami drzew, a także rozproszona zabudowa wiejska. Taka struktura sprzyja utrzymaniu różnorodności biologicznej i tworzy krajobraz mniej monotonny niż w innych rejonach.

Dogodna lokalizacja Gminy, w pobliżu Siedlec, sprzyja napływowi nowych mieszkańców zainteresowanych zakupem działek pod zabudowę mieszkaniową. Jednocześnie rozwój agroturystyki stanowi szansę dla lokalnej gospodarki. Ekspansja zabudowy częściowo może odbywać się kosztem terenów rolnych, jednak wskazane jest racjonalne gospodarowanie gruntami, zachowanie najwartościowszych pól dla produkcji rolnej i ograniczenie zajmowania nowych terenów rolnych na cele inwestycyjne.

Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego realizował w Gminie szereg działań edukacyjnych i doradczych w latach 2020–2024. W tym czasie zorganizowano szkolenia z zakresu ochrony wód przed zanieczyszczeniami azotowymi, integrowanej ochrony roślin, stosowania środków

ochrony roślin oraz dobrych praktyk rolniczych, obejmujące setki rolników. Ponadto udzielono licznych porad i informacji dotyczących prawidłowej uprawy ziemniaków, ochrony środowiska, ograniczania emisji amoniaku oraz zasad integrowanej produkcji.

Fundamentem rozwoju rolnictwa w Gminie Wiśniew, jak i w całej Unii Europejskiej, jest Wspólna Polityka Rolna (WPR), której cele obejmują rentowność gospodarstw, ochronę środowiska i klimatu, zrównoważony rozwój obszarów wiejskich oraz wsparcie wiedzy, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie. Działania Powiatowego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Siedlcach wspierają realizację tych celów poprzez szkolenia, porady i informacje dla rolników, uwzględniając potrzeby odbiorców oraz priorytety Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

W kolejnych latach Ośrodek planuje realizację celów szczegółowych, m.in.: wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych, zwiększenie konkurencyjności rolnictwa, poprawę pozycji rolników w łańcuchu wartości, łagodzenie skutków zmian klimatu, zrównoważone gospodarowanie zasobami naturalnymi, ochronę różnorodności biologicznej, przyciąganie młodych rolników oraz promowanie rozwoju lokalnego i zrównoważonej biogospodarki. Działania edukacyjne będą kontynuowane w formie szkoleń, porad i informacji.

Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza poinformowała, że na zlecenie Gminy Wiśniew w latach 2020–2024 nie prowadzono badań gleb – rolnicy zlecają je indywidualnie.

Ład przestrzenny

Miejscowość Wiśniew pełni funkcję siedziby władz samorządowych Gminy i stanowi główny ośrodek usług z zakresu administracji, oświaty, kultury oraz handlu. Role uzupełniające w sieci osadniczej Gminy pełnią przede wszystkim miejscowości Radomyśl i Śmiary, które wspierają funkcjonowanie całego obszaru Gminy.

Jednostkami pomocniczymi Gminy Wiśniew są sołectwa: Borki-Kosiorki, Borki-Paduchy, Borki-Sołdy, Ciosny, Daćbogi, Gostchorz, Helenów, Kaczory, Lipniak, Łupiny, Mościbrody, Mościbrody Kolonia, Mroczki, Myrcha, Nowe Okniny, Okniny-Podzdrój, Pluty, Radomyśl, Stare Okniny, Stok Wiśniewski, Śmiary, Tworki, Wiśniew, Wiśniew-Kolonia, Wólka Wiśniewska, Wólka Wołyniecka oraz Zabłocie.

Na terenie Gminy dominuje zabudowa skoncentrowana, przeważnie w układzie ulicznym, gdzie tereny zabudowane w większości jednostek osadniczych stanowią obustronne odcinki dróg publicznych. Osadnictwo rozproszone występuje głównie w miejscowościach Nowe Okniny, Kaczory oraz Wiśniew-Kolonia. Analiza rodzaju zabudowy mieszkaniowej wskazuje, że na obszarze gminy przeważa zabudowa zagrodowa, natomiast zabudowa jednorodzinna koncentruje się głównie w miejscowości gminnej Wiśniew.

Szczegółowe regulacje dotyczące ochrony i kształtowania ładu przestrzennego, w tym budownictwa różnych typów, zawarte są w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w procedowanym planie ogólnym. Dzięki tym dokumentom procesy urbanizacyjne mogą przebiegać w sposób bardziej zrównoważony, z ograniczeniem rozpraszania zabudowy oraz zachowaniem ładu przestrzennego, przy jednoczesnym wzmacnianiu lokalnych centrów wiejskich.

Rozwój osadnictwa w Gminie planowany jest w oparciu o istniejące jednostki osadnicze, sieć dróg publicznych oraz dostępność infrastruktury technicznej. Zwiększenie gęstości zaludnienia sprzyja wyższej dostępności do infrastruktury społecznej i technicznej przy podobnym nakładzie środków finansowych Gminy.

Politykę przestrzenną Gminy Wiśniew określa „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wiśniew", przyjęte uchwałą nr XXVI/175/2020 Rady Gminy Wiśniew z dnia 29 października 2020 r. W 2024 r. zakończono prace planistyczne dotyczące zmiany studium, a dnia 28 lutego 2024 r. Rada Gminy podjęła uchwałę nr LXXIV/479/2024 wprowadzającą zmiany.

Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw wprowadziła istotne zmiany w systemie planowania przestrzennego. Studium uwarunkowań zachowuje moc do czasu wejścia w życie planu ogólnego, jednak nie dłużej niż do 30 czerwca 2026 r. Plan ogólny będzie nowym dokumentem tworzonym na podstawie ustawy z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Jego celem jest poprawa funkcjonowania systemu planowania i zapobieganie chaotycznej zabudowie. Plan ogólny stanie się aktem prawa miejscowego, wiążącym zarówno dla miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, jak i decyzji o warunkach zabudowy. Obowiązujące plany miejscowe zachowują moc, a nowe będą opracowywane w oparciu o plan ogólny.

Na dzień 31 grudnia 2024 r. w Gminie Wiśniew obowiązywało 10 MPZP. Cztery z nich opracowano na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym, a sześć – na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Łączny udział powierzchni objętej obowiązującymi planami miejscowymi wynosił nieco ponad 2% ogólnej powierzchni Gminy.

Gmina w kontekście posiadanych walorów przyrodniczych, kulturowych i historycznych

Gmina Wiśniew jest gminą typowo rolniczą, o ograniczonych możliwościach rozwoju turystyki na szeroką skalę, jednak jej dogodne położenie, walory przyrodnicze, brak uciążliwego przemysłu i czyste środowisko sprzyjają krótkookresowemu, weekendowemu wypoczynkowi oraz turystyce. Teren Gminy położony jest w obrębie wysoczyzny polodowcowej, a rzeźba terenu jest umiarkowanie zróżnicowana, z wysokościami względnymi od 147 m n.p.m. w dolinie Muchawki w rejonie Wólki Wiśniewskiej do 177 m n.p.m. w południowej części Gminy, w okolicach wsi Nowe Okniny. Przeważającą część stanowi wysoczyzna polodowcowa, powierzchnia płaska lub lekko falista, miejscami z obniżeniami powytopiskowymi i dolinami rzecznymi, w tym Doliną Muchawki. W północno-zachodniej części gminy wysoczyzna opada wyraźną krawędzią ku dolinie Muchawki, osiągając wysokości względne do 15 m i spadki terenu powyżej 15%. Rzeźbę urozmaicają wzgórza i pagóry moreny czołowej, wały ozowe, pola piasków przewianych oraz wydmy, a miejscowość Wiśniew położona jest na wzgórzu kemowym o wysokościach względnych 5–15 m i nachyleniach zboczy do 10%.

Gmina posiada bogate zasoby przyrodnicze. Duże kompleksy leśne, jak uroczysko Stok Wiśniewski i Kryńszczak, a także doliny rzeczne i kompleks stawów rybnych w Mościbrodach, stanowią siedliska licznych gatunków ptaków wodnych. Znaczna część obszaru znajduje się pod prawną ochroną przyrody, obejmując obszary Natura 2000 (Gołobórz, Lasy Łukowskie), Łukowski oraz Siedlecko-Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu, 3 pomniki przyrody oraz otulinę rezerwatu przyrody Gołobórz. Dogodne warunki do rozwoju turystyki stwarzają też lokalne inwestycje, takie jak Punkt Informacji Turystycznej w Mościbrodach, utworzony w ramach projektu „Centrum Informacji Turystycznej Ziemi Siedleckiej” i wyposażony w małą infrastrukturę turystyczną, w tym stacje rowerowe, ławki i tablice informacyjne. Punkt ten wspiera turystykę aktywną i jest źródłem wiedzy o lokalnych produktach turystycznych i kulturowych. Dodatkowo w gminie powstały ścieżki przyrodniczo-edukacyjne oraz wiaty turystyczne, a sieć dróg dla pieszych i rowerów, pozwala na atrakcyjne poznawanie obszaru.

Lokalne gospodarstwa agroturystyczne oraz obiekty noclegowe, takie jak Dwór w Mościbrodach czy Sala Bankietowa Faworytka, wspierają rozwój turystyki weekendowej.

Na terenie Gminy występuje bogate dziedzictwo kulturowe, w tym zabytki nieruchome i sakralne. Zespół dworsko-parkowy w Mościbrodach z przełomu XIX/XX w., dwór w Łupinach, kościoły pw. Najświętszego Serca Jezusowego w Wiśniewie i pw. św. Andrzeja z Avelinu w Radomyśli, kapliczki, figury i krzyże przydrożne oraz zabytkowe cmentarze w Wiśniewie i Radomyśli stanowią istotny element kulturowego dziedzictwa Gminy. Znaleziska archeologiczne z epok kamienia, brązu i okresu starożytnego, w tym stanowiska w Borkach-Kosiorkach, Stoku Wiśniewskim, Wiśniewie i Wólce Wiśniewskiej, świadczą o długotrwałej działalności człowieka na tym obszarze. W Gminnej Ewidencji Zabytków ujęto również zabudowania mieszkalne, obiekty architektury i budownictwa, kapliczki oraz inne elementy historyczne o wartości naukowej.

Rozwój osadnictwa w Gminie Wiśniew determinowany jest przez ukształtowanie terenu, stosunki wodne oraz jakość gleb. Gleby kompleksu żytnio-ziemniaczanego dominują na południu i wschodzie Gminy, natomiast na pozostałych terenach występują gleby pseudobielicowe, czarne ziemie i gleby brunatne wyługowane. Użytki zielone przeważają w postaci średnich trwałych użytków zielonych, a gleby dobrej jakości skoncentrowane są w Borkach-Paduchach, Daćbogach i Mościbrodach. Stopień uprzemysłowienia i urbanizacji jest niski, a erozja nie stanowi zagrożenia dla gleby. Wody Gminy pochodzą głównie z pierwszego poziomu wodonośnego czwartorzędu, a poziom trzeciorzędowy zalega na dużych głębokościach, nie wykorzystywany przez ludność.

Układ komunikacyjny i transportowy

Gminę Wiśniew przecinają kluczowe drogi: autostrada A2 z węzłem w północnej części Gminy oraz droga krajowa nr 63, stanowiąca główną oś komunikacyjną łączącą Siedlce i Łuków, choć jej stan techniczny jest krytyczny. W latach 2020–2024 przeprowadzono remonty odcinków DK63, budowę A2, nasadzenia drzew i modernizację chodnika w Wiśniewie. Drogi powiatowe mają długość 34 km, głównie nawierzchnię bitumiczną, a Powiat Siedlecki systematycznie remontuje i przebudowuje wybrane odcinki, dbając także o nasadzenia drzew. Na terenie Gminy jest 97,1 km dróg gminnych, w tym 68,1 km o nawierzchni twardej i 29 km gruntowych.

Ruch drogowy jest głównym źródłem hałasu. Przed oddaniem do użytkowania autostrady A2 w grudniu 2025 r. na terenie Gminy nie występowały odcinki dróg o natężeniu ruchu przekraczającym 8 200 pojazdów na dobę, które wymagałyby sporządzenia map akustycznych. Rzeczywiste natężenie ruchu na odcinku autostrady A2 będzie przedmiotem analiz w ramach kolejnych Generalnych Pomiarów Ruchu. Należy również zauważyć, że w strukturze ruchu pojazdów poruszających się po drodze krajowej nr 63 istotny udział ma transport ciężarowy. Dalsze działania obejmują planowanie przestrzenne, wprowadzanie rozwiązań ograniczających hałas, tworzenie zieleni izolacyjnej i utrzymanie nawierzchni dróg.

Przez Gminę przebiega także zelektryfikowana, dwutorowa linia kolejowa nr 2 Warszawa – Terespol, część międzynarodowej E20 i Transeuropejskiego Korytarza Transportowego Morze Północne – Bałtyk. Dwa przystanki kolejowe (Radomyśl i Kosiorki) umożliwiają połączenia regionalne i dalekobieżne. W latach 2020–2024 nie odnotowano przekroczeń dopuszczalnego hałasu pochodzącego z zakładów przemysłowych ani wydawania decyzji ograniczających jego poziom.

Transport publiczny w Gminie Wiśniew jest niezbyt dobrze rozwinięty, głównie opiera się na lokalnych przewozach autobusowych oraz szkolnym transporcie dla dzieci. MPK Siedlce obsługuje także część terenów wiejskich gmin ościennych, choć poza Siedlcami dostęp do transportu publicznego jest ograniczony. W 2024 r. uruchomiono nową linię MPK Siedlce łączącą Siedlce z Wiśniewem, a w latach 2025–2026 poprawiono dostępność i jakość transportu poprzez wydłużenie linii do Stoku Wiśniewskiego i Wólki Wołynieckiej, z planami kolejnych połączeń. Dodatkowym udogodnieniem są regionalne połączenia kolejowe dla mieszkańców w pobliżu linii kolejowej.

Badanie ankietowe wskazało, że w Gminie Wiśniew słabo rozwinięta jest infrastruktura dróg dla pieszych i rowerów, co utrudnia wygodne i bezpieczne poruszanie się rowerem. Ich brak zwiększa ryzyko wypadków, gdy rowerzyści zmuszeni są korzystać z jezdni. Podobnie ruch pieszy jest utrudniony, mieszkańcy zgłaszają niedobór chodników i brak poczucia bezpieczeństwa, często zmuszeni są poruszać się poboczami. Samorząd gminny wpływa na poprawę dostępności transportowej poprzez planowanie przestrzeni ulic, inwestycje w transport zbiorowy, promocję zrównoważonej mobilności oraz opracowywanie strategii i polityk lokalnych.

Obecnie realizowana jest budowa drogi dla pieszych i rowerów wzdłuż drogi krajowej nr 63 na odcinku około 7,56 km, obejmującym obręby Mościbrody, Wiśniew-Kolonia, Wiśniew i Gostchorz, od granicy Gminy do granicy województwa mazowieckiego. Wspomniana droga dla pieszych i rowerów będzie miała szerokość 3 m, z betonowo-asfaltową nawierzchnią, zjazdami z kostki brukowej i betonu asfaltowego oraz towarzyszącymi elementami infrastruktury (zieleńce, ścieki).

Wodociągi i kanalizacja

Na terenie Gminy funkcjonują dwa wodociągi komunalne – Wiśniew i Radomyśl – obsługujące zbiorowo mieszkańców. Stacje uzdatniania wody (SUW) w Wiśniewie i Radomyśli oparte są na dwóch studniach głębinowych każda, zarządzanych przez Gminną Spółkę Komunalną Sp. z o.o. W 2024 r. 94,7% mieszkańców korzystało z sieci wodociągowej. Sieć systematycznie się rozbudowuje – długość sieci wyniosła 120,5 km, a liczba przyłączy 1837. Jakość wody podlega stałemu nadzorowi Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego. W przypadku krótkotrwałych przekroczeń norm podejmowane są skuteczne działania naprawcze.

Sieć kanalizacyjna również jest w rozbudowie – w 2024 r. jej długość wynosiła 11,8 km, przy 347 przyłączach. W ramach programu Polski Ład zrealizowano budowę i rozbudowę gminnej oczyszczalni ścieków w Wiśniewie wraz z siecią kanalizacyjną. Modernizacja (koszt: 14,7 mln zł, w tym 9,5 mln zł z Polskiego Ładu) zwiększyła przepustowość oczyszczalni, poprawiła jakość oczyszczanych ścieków i wprowadziła instalację fotowoltaiczną. Sieć kanalizacyjna jest sukcesywnie rozbudowywana m.in. w miejscowościach: Wiśniew-Kolonia, Gostchorz, Kaczory, Pluty, Daćbogi, Łupiny, Tworki i Mroczki.

Zagrożeniem dla środowiska pozostaje nieuporządkowana gospodarka ściekowa na terenach zabudowy rozproszonej. W 2024 r. 48 nieruchomości korzystało z przydomowych oczyszczalni, a 607 z bezodpływowych zbiorników (szamb). Gmina umożliwia dofinansowanie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków zgodnie z uchwałą z 18 grudnia 2024 r. Obowiązkiem właścicieli nieruchomości niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej jest zawarcie umowy z uprawnionym przedsiębiorcą na opróżnianie zbiorników i prowadzenie dowodów płatności. Wójt Gminy prowadzi ewidencję i kontrolę zbiorników bezodpływowych i oczyszczalni.

Łączność, infrastruktura elektroenergetyczna oraz odnawialne źródła energii włączone do systemu elektroenergetycznego.

Na terenie Gminy Wiśniew funkcjonuje rozbudowana sieć elektroenergetyczna i łączności bezprzewodowej. Operatorem elektroenergetycznego systemu przesyłowego oraz zarządcą linii najwyższych napięć jest Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. Przez teren Gminy przebiegają linie najwyższego napięcia 400 kV, w tym linia jednotorowa relacji Siedlce Ujrzanów – Narew oraz linie dwutorowe relacji Siedlce – Ujrzanów – Stanisławów i Siedlce Ujrzanów – Kozienice.

Operatorem dystrybucyjnym na terenie Gminy Wiśniew jest PGE Dystrybucja S.A. Oddział Warszawa. Stan infrastruktury elektroenergetycznej jest dobry. PGE Dystrybucja S.A. realizuje na bieżąco modernizacje, remonty oraz prace eksploatacyjne w sieciach wysokiego, średniego i niskiego napięcia, mające na celu zapewnienie dobrego stanu technicznego infrastruktury oraz poprawę jakości usług przy jednoczesnym dostosowaniu do rosnącego zapotrzebowania na moc. Spółka PGE Dystrybucja S.A. jest gotowa do realizacji przyłączeń i rozbudowy sieci elektroenergetycznej, zarówno w zakresie przyłączeń komunalnych, jak i dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, przy spełnieniu warunków technicznych i ekonomicznych.

Na terenie Gminy Wiśniew istnieją stacje bazowe łączności bezprzewodowej, zlokalizowane w miejscowościach: Gostchorz, Wiśniew-Kolonia oraz Borki-Sołdy.

Do systemu elektroenergetycznego na terenie Gminy włączone zostały działające instalacje fotowoltaiczne (stan na 28 lutego 2025 r.): 236 sztuk o łącznej mocy 2,00772 MW. Przykładem wykorzystania energii słonecznej w budynkach samorządowych są panele fotowoltaiczne na dachu Urzędu Gminy Wiśniew.

Zaopatrzenie w ciepło i gaz

Z uwagi na brak centralnych ciepłowni, na terenie Gminy Wiśniew funkcjonuje rozproszony system zaopatrzenia w energię cieplną, służący do ogrzewania budynków oraz produkcji ciepłej wody użytkowej na potrzeby własne mieszkańców. Do ogrzewania nieruchomości wykorzystywane są przede wszystkim piece na paliwo stałe, w postaci węgla kamiennego lub drewna. Rozproszony charakter zabudowy nie uzasadnia ekonomicznie budowy infrastruktury ciepłowniczej. Istniejące źródła ciepła, oparte głównie na paliwach stałych,

systematycznie powinny być zastępowane odnawialnymi źródłami energii oraz nowoczesnymi kotłami o wyższej efektywności i niższej emisji zanieczyszczeń.

Przez teren Gminy Wiśniew przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia Ø 150 relacji Łuków – Siedlce, stanowiący odgałęzienie magistrali gazowej Puławy – Warszawa. Teren Gminy zasilany jest ze stacji redukcyjno-pomiarowej pierwszego stopnia we wsi Gostchorz. Są to instalacje przesyłowe spółki OGP GAZ-SYSTEM S.A. Obecnie dystrybucja gazu sieciowego obejmuje miejscowości: Gostchorz, Kaczory, Mościbrody, Tworki oraz Wiśniew. Obszar zaopatrywany jest z Gazowni w Siedlcach, będącej własnością Polskiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy w Warszawie. Z sieci gazowej korzysta ponad 16% mieszkańców Gminy.

Z danych uzyskanych od Polskiej Spółki Gazownictwa wynika, że w aktualnym Planie Inwestycyjnym (pismo z dnia 08.04.2025 r.) nie przewiduje się realizacji nowych zadań w zakresie budowy infrastruktury gazowej na terenie Gminy Wiśniew.

2.4. WNIOSKI W SFERZE KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWEJ

Klimat i jego zmiany

Klimat Gminy Wiśniew można scharakteryzować jako przejściowy, kształtowany przez zmienne w zasięgu masy powietrza morskiego (z zachodu) oraz kontynentalnego (ze wschodu). Gmina położona jest w regionie klimatycznym Mazowiecko-Podlaskim, który cechuje się wpływami ostrego klimatu kontynentalnego, przejawiającego się dużymi rocznymi amplitudami temperatur, krótką wiosną, stosunkowo długim i ciepłym latem oraz długą i chłodną zimą.

Zgodnie z klasyfikacją klimatów według Köppena, obszar Gminy Wiśniew znajduje się w obrębie klimatu Cfb – łagodnego, bez wyraźnej pory suchej i z ciepłym latem. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 8,7°C, przy czym najcieplejszym miesiącem jest lipiec (19,8°C), a najzimniejszym styczeń (-2,7°C). Średnia roczna suma opadów wynosi 710 mm, przy czym najmniej opadów przypada w lutym (43 mm), a najwięcej w lipcu (89 mm). Opady wykazują przewagę w okresie letnim nad zimowym. Przeważają wiatry zachodnie. Niekorzystnym zjawiskiem dla rolnictwa i wegetacji są powtarzające się silne przymrozki wiosenne i jesienne, najczęściej występujące pod koniec kwietnia lub na początku maja.

Okres wegetacyjny trwa około 229 dni (dni ze średnią temperaturą dobową ≥ 5°C) na podstawie danych IMGW za lata 1991–2020.

Korzystne warunki klimatyczne pod względem nasłonecznienia występują na stokach o ekspozycji południowej i zachodniej, natomiast doliny rzek cechują się mniej korzystnym mikroklimatem z powodu spływu chłodnego powietrza zgodnie ze spadkami terenu.

Celem Gminy Wiśniew w zakresie ochrony klimatu jest podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia negatywnych skutków zmian klimatu, przystosowanie się do zachodzących zmian oraz zwiększenie odporności mieszkańców i infrastruktury na zjawiska ekstremalne, takie jak deszcze nawalne, powodzie, burze, długotrwałe okresy bezopadowe czy fale upałów. Zmiany klimatu mogą wpływać m.in. na rolnictwo, długość okresu wegetacyjnego oraz funkcjonowanie infrastruktury wodnej, energetycznej i transportowej.

Działania adaptacyjne Gminy wpisują się w krajową politykę adaptacyjną, określoną w dokumencie „Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do 2032 roku" (SPA 2020), który wskazuje cele w sektorach takich jak: gospodarka wodna, rolnictwo, leśnictwo, ochrona bioróżnorodności, zdrowie, energetyka, budownictwo, transport, gospodarka przestrzenna i obszary zurbanizowane.

Do podstawowych działań o charakterze horyzontalnym należą: edukacja społeczeństwa, monitoring zmian klimatycznych, planowanie przestrzenne uwzględniające adaptację, rozwój usług zdrowotnych w kontekście fal upałów, ograniczanie skutków zagrożeń w rolnictwie i lasach, właściwe gospodarowanie terenami rolnymi i chronionymi, modernizacja systemu energetycznego, uwzględnienie trendów klimatycznych przy budowie infrastruktury transportowej oraz zapewnienie korytarzy wentylacyjnych i terenów zieleni w miejscowościach zwartej zabudowy.

Celem tych działań jest zarówno zapobieganie negatywnym skutkom zmian klimatu, jak i adaptacja Gminy do zachodzących procesów, w tym ochrona obszarów zalewowych oraz zapewnienie dostępu do dobrej jakości wody w okresach niedoborów.

Korytarze ekologiczne

Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk w Białowieży we współpracy z Pracownią na rzecz Wszystkich Istot opracował dwa projekty korytarzy ekologicznych – z lat 2005 i 2012.

W pierwszym projekcie część Gminy Wiśniew została objęta korytarzem „Podlasie Południowe KPnC-3A", natomiast w projekcie z 2012 roku obszar Gminy znajduje się w zasięgu korytarza „Lasy Łukowskie KPnC-3B".

Do lokalnych korytarzy ekologicznych należą przede wszystkim doliny rzeczne. Dolina rzeki Muchawki stanowi jeden z najlepiej zachowanych ciągów hydrologicznych na terenie Gminy. Północna część rzeki objęta jest ochroną przyrodniczą w ramach Siedlecko-Węgrowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, natomiast źródło Muchawki położone jest w południowo-zachodniej części Gminy, w sąsiedztwie Łukowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Rzeka Zbuczynka, będąca dopływem Muchawki, pełni również istotną funkcję migracyjną, wspieraną przez otaczające lasy. Wartością dla migracji są także doliny mniejszych cieków, takich jak Myrcha, większe powierzchnie zwartych lasów, szpalery drzew przy miedzach oraz inne tereny aktywne biologicznie.

Cały obszar Gminy Wiśniew, ze względu na dominujący charakter rolniczy, mozaikę siedlisk oraz brak znaczących barier fizycznych, umożliwia swobodną migrację zwierząt, co sprzyja zachowaniu funkcji ekologicznych regionu.

Audyt krajobrazowy

Audyt krajobrazowy dla województwa mazowieckiego został przyjęty przez Sejmik Województwa Mazowieckiego Uchwałą Nr 48/24 z dnia 26 marca 2024 r. Dokument ten wskazuje krajobrazy występujące na obszarze województwa, w tym na terenie Gminy Wiśniew, określa lokalizację krajobrazów priorytetowych, identyfikuje zagrożenia dla zachowania wartości krajobrazowych oraz przedstawia rekomendacje dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazów.

Na obszarze Gminy Wiśniew zidentyfikowano trzy typy krajobrazu. Żaden z nich nie został jednak uznany za krajobraz priorytetowy, co wskazuje na brak terenów o szczególnej wartości krajobrazowej wymagających specjalnej ochrony.

Ponadto na terenie Gminy Wiśniew znajdują się obszary prawnie chronione, które zgodnie z art. 38a Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym zostały uwzględnione w audycie krajobrazowym.

W audycie krajobrazowym województwa mazowieckiego nie wyznaczono na terenie Gminy Wiśniew krajobrazów priorytetowych ani proponowanych parków kulturowych, co oznacza,

że zachowanie wartości krajobrazowych Gminy opiera się przede wszystkim na istniejącej ochronie prawnej i zasadach planowania przestrzennego.

Świat roślin i zwierząt

Na terenie Gminy Wiśniew występuje jeden duży kompleks leśny – uroczysko Stok Wiśniewski, położony w północno-zachodniej części Gminy. Las ten ma nieregularny kształt, rozbudowaną linię brzegową i liczne polany wewnętrzne. Prawie w całości znajduje się w granicach Gminy Wiśniew.

Od strony południowo-zachodniej w granice gminy wkracza kompleks Kryńszczak (leżący w sąsiedniej Gminie Łuków), natomiast od południowo-wschodniej – inny, znacznych rozmiarów kompleks leśny, stanowiący przedłużenie Kryńszczaka. Mniejsze lasy i zadrzewienia występują rozproszone na całym obszarze gminy, stanowiąc istotny element krajobrazu.

Obszar Gminy Wiśniew znajduje się w zasięgu Nadleśnictwa Siedlce. W lasach państwowych w gminie wyróżnia się 9 typów siedliskowych, przy czym zdecydowanie przeważają siedliska borowe (około 89% powierzchni leśnej). Dominującym typem jest bór mieszany świeży (BMśw) – około 50% powierzchni, następnie bór świeży (Bśw) – około 30%.

Na terenie Gminy dominują drzewostany sosnowe, zajmujące około 85% powierzchni leśnej. Drzewostany olszowe i brzozowe stanowią około 14%, a pozostałe gatunki (świerk, grab, dąb) – około 1%. W drzewostanach występują również gatunki domieszkowe, takie jak: osika, sporadycznie buk, modrzew i jodła. W podszycie spotyka się: kruszynę, leszczynę, czeremchę, jarzębinę, bez czarny, brzozę, dąb, jałowiec, świerk i osikę. W podroście występują: dąb, modrzew, jodła, sosna.

Struktura wiekowa drzewostanów jest korzystna dla funkcjonowania środowiska – dominują drzewa III i IV klasy wieku, a znaczną powierzchnię zajmują także młodsze klasy wieku I i II.

Na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo Siedlce występują liczne gatunki roślin podlegających ochronie gatunkowej, w tym m.in.: bagno zwyczajne, pomocnik baldaszkowy, widłaki (jałowcowaty i goździsty), miodownik melisowaty, wawrzynek wilczełyko, listera jajowata, lilia złotogłów, kukułka Fuchsa, podkolan biały, kruszczyk szerokolistny i orlik pospolity.

Nadleśnictwo posiada również strefy ochronne dla zwierząt objętych ochroną strefową: bielik, orlik krzykliwy i bocian czarny.

Lasy są obciążone presją turystyczną, szczególnie ze względu na sąsiedztwo Siedlec, co zwiększa zagrożenie pożarowe. Nadleśnictwo prowadzi działania profilaktyczne, w tym przeciwdziałanie powstawaniu dzikich wysypisk śmieci.

Szczególne znaczenie przyrodnicze mają doliny rzeczne, głównie dolina rzeki Muchawki, które są zmeliorowane i częściowo przekształcone. Naturalne torfowiska niskie zostały przesuszone i przekształcone w łąki lub pastwiska. Dominują powierzchniowo łąki owsicowe, ostrożeniowe oraz zbiorowiska ziołoroślowe. W miejscach torfianków występują zbiorowiska wodne i szuwarowe. W dolinach rzek rośnie także ols i łęgi olszowo-jesionowe, choć w niewielkich fragmentach.

Na łąkach i w łozowiskach doliny Muchawki występują ptaki typowe dla takich siedlisk, m.in. skowronek polny, pliszka żółta, pokląskwa, świergotek łąkowy, czajka, a także gatunki rzadkie, jak bekas kszyk, rycyk, cyranka, derkacz i przepiórka. Łąki służą także jako miejsce żerowania dla bocianów białych i czarnych oraz ptaków drapieżnych z pobliskich kompleksów leśnych.

Na terenie Gminy znajduje się także kompleks stawów rybnych w Mościbrodach, będący miejscem występowania wielu gatunków ptaków wodnych i szuwarowych, w tym rzadkich, takich jak zielonka, bąk, płaskonos, sieweczka rzeczna, podróżniczek, brzęczka, perkoz rdzawoszyi, perkoz dwuczuby. Często występują także kaczki (krzyżówka, cyranka, czernica, głowienka), błotniak stawowy, wodnik, kokoszka wodna i łyska.

Poza lasami i terenami wodnymi, zieleń urządzona w gminie obejmuje parki, kwietniki, zieleń przy drogach, cmentarzach oraz nasadzenia szpalerowe i inne tereny rekreacyjne.

Obszary prawnie chronione

W granicach omawianego obszaru znajdują się następujące formy ochrony przyrody:

- obszary NATURA 2000: „Gołobórz”, „Lasy Łukowskie”,
- obszar chronionego krajobrazu: Siedlecko-Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu, Łukowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- pomniki przyrody – pojedyncze drzewa.

Ponadto w granicach Gminy Wiśniew znajduje się otulina rezerwatu przyrody Gołobórz.

Szczegółową charakterystykę form ochrony przyrody występujących na terenie Gminy Wiśniew przedstawiono w dalszej części niniejszego opracowania.

Powietrze atmosferyczne

Gmina Wiśniew należy do strefy mazowieckiej w województwie mazowieckim, która jest jedną z czterech stref wyodrębnionych w województwie w ramach oceny jakości powietrza. Na podstawie danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska z lat 2020–2024, jakość powietrza w strefie mazowieckiej, obejmującej Gminę Wiśniew, ulega systematycznej poprawie. W zakresie ochrony zdrowia ludzi większość zanieczyszczeń, takich jak dwutlenek azotu (NO_2), tlenek węgla (CO), benzen (C_6H_6), metale ciężkie (As, Cd, Ni, Pb) oraz ozon (poziom docelowy), utrzymuje się w klasie A, co oznacza, że stężenia nie przekraczają poziomów dopuszczalnych. W przypadku pyłów zawieszonych PM10 i PM2,5 oraz B(a)P obserwuje się stopniowe zmniejszanie przekroczeń poziomów dopuszczalnych. Natomiast poziom długoterminowy ozonu (O3 dt) nadal pozostaje powyżej wartości docelowej, co klasyfikuje strefę w klasie D2.

Pod względem ochrony roślin stężenia dwutlenku siarki (SO_2), tlenków azotu (NO_2) oraz ozonu (O_3) również nie przekraczają poziomów dopuszczalnych, z wyjątkiem ozonu długoterminowego, który pozostaje w klasie D2 przez cały analizowany okres.

Główne źródła zanieczyszczeń w Gminie Wiśniew to niska emisja pochodząca z indywidualnych pieców grzewczych, w tym spalanie węgla, drewna i innych paliw stałych, często w urządzeniach niespełniających standardów emisyjnych. Problem pogłębia spalanie odpadów w piecach domowych, które jest nielegalne i stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia mieszkańców. Dodatkowo emisja z transportu, szczególnie wzdłuż autostrady A2, drogi krajowej nr 63 oraz lokalnych dróg powiatowych i gminnych, przyczynia się do zwiększenia stężeń pyłów zawieszonych, tlenków azotu oraz lotnych związków organicznych.

W odpowiedzi na te zagrożenia Gmina Wiśniew prowadzi działania edukacyjne i monitorujące. Zakupiono czujniki jakości powietrza, mierzące pyły PM2,5 i PM10, temperaturę, wilgotność i ciśnienie powietrza. Wyniki pomiarów prezentowane są na tablicy LED na terenie gminy oraz w zestawach edukacyjnych w szkołach w Wiśniewie, Śmiarach i Radomyśli. Gmina organizuje spotkania edukacyjne dla mieszkańców, wizyty u właścicieli

budynków w celu oceny źródeł ciepła, a także prowadzi kampanie informacyjne na temat działań na rzecz poprawy jakości powietrza.

Gmina aktywnie uczestniczy w programach wspierających poprawę jakości powietrza. W ramach programu „Czyste Powietrze" prowadzi punkt konsultacyjno-informacyjny, w którym mieszkańcy mogą uzyskać informacje o dofinansowaniu wymiany źródeł ciepła i termomodernizacji budynków, wsparcie przy przygotowaniu wniosków oraz pomoc w rozliczeniu przyznanego dofinansowania.

Ponadto Gmina realizuje projekt „Mazowsze bez smogu", którego celem jest ograniczenie emisji pyłu PM10, PM2,5, B(a)P oraz dwutlenku azotu, a także wsparcie edukacyjne i doradcze dla mieszkańców. Projekt obejmuje zatrudnienie ekodoradcy, audyty energetyczne, przeglądy kominiarskie, zakup narzędzi do kontroli emisji i wyposażenie stanowiska pracy ekodoradcy. Całkowity koszt projektu wynosi 1 629 194 zł, z czego 85% stanowi dofinansowanie, a 15% wkład własny Gminy.

Gmina prowadzi również działania związane z Centralną Ewidencją Emisyjności Budynków (CEEB), co umożliwia monitorowanie źródeł ciepła i paliw używanych w budynkach. Deklaracje źródeł ciepła są obowiązkowe, a brak ich złożenia grozi karą grzywny. Dalsze działania Gminy w zakresie poprawy jakości powietrza obejmują wymianę źródeł ciepła na nowoczesne, systematyczne przeprowadzanie termomodernizacji budynków, wyeliminowanie spalania paliw niskiej jakości i odpadów, ograniczenie emisji liniowej z transportu poprzez rozwój transportu publicznego, usprawnienie ruchu i budowę dróg dla pieszych i rowerów, zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii, rozwój technologii energooszczędnych oraz budowę zorganizowanych systemów ciepłowniczych w budynkach wielorodzinnych.

W efekcie prowadzonych działań Gmina Wiśniew charakteryzuje się stosunkowo czystym powietrzem, a realizowane projekty edukacyjne, monitoring jakości powietrza oraz wsparcie finansowe i doradcze przyczyniają się do dalszej poprawy jakości powietrza i ograniczenia negatywnego wpływu niskiej emisji na zdrowie mieszkańców.

Gospodarowanie wodami

Gmina Wiśniew znajduje się w zasięgu administracyjnym Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Lublinie, wchodzącego w skład Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody

Polskie. W ramach tego podziału teren gminy obejmują Zarządy Zlewni w Sokołowie Podlaskim i Białej Podlaskiej oraz Nadzory Wodne w Siedlcach i Łukowie. Obszar Gminy leży w dorzeczu Wisły, w regionie wodnym Bugu, a głównymi ciekami odwadniającymi są rzeki Muchawka i Zbuczynka.

Naturalne wody stojące na terenie Gminy obejmują niewielkie oczka śródbagienne i dna zagłębień bezodpływowych. Dominującą formą wód stojących są jednak stawy, zlokalizowane głównie w Mościbrodach, Łupinach i Stoku Wiśniewskim. Część stawów jest zakrzaczona i zdegradowana, wymagając rekultywacji. Inne zbiorniki antropogeniczne obejmują wyrobiska potorfowe, zbiorniki przeciwpożarowe i rowy melioracyjne.

Do najważniejszych źródeł zanieczyszczeń wód powierzchniowych należą spływy obszarowe z terenów rolnych, nieuregulowane spływy wód deszczowych z terenów zurbanizowanych, przesiąki z nieszczelnych szamb oraz odprowadzanie ścieków nieoczyszczonych bezpośrednio do gruntu.

Na podstawie Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, Gmina Wiśniew znajduje się w obrębie czterech Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP) rzek: Muchawka od Myrchy do ujścia, Muchawka do Myrchy, Krzna do Krzymoszy oraz Kostrzyń do dopływu z Osińskiego. Aktualny stan wód powierzchniowych wskazuje, że wszystkie Jednolite Części Wód Powierzchniowych (JCWP) są zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych. Aktualny stan wód powierzchniowych wskazuje, że wszystkie Jednolite Części Wód Powierzchniowych (JCWP) są zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych. Analiza danych monitoringu wód powierzchniowych z lat 2022–2024 pokazuje, że klasy elementów biologicznych, hydromorfologicznych i fizykochemicznych zwykle wahają się od klasy 3 do 4, co oznacza stan od umiarkowanego do słabego.

W zakresie wód podziemnych Gmina Wiśniew w całości położona jest w obrębie Jednolitych Części Wód Podziemnych nr 55 i 67. Stan chemiczny i ilościowy tych JCWPd w latach 2016, 2019 i 2022 oceniano jako dobry. Znaczna część Gminy znajduje się w granicach udokumentowanego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 223 „Dolina kopalna górny Liwiec”. Zbiornik ten stanowi istotne źródło wód podziemnych, a jego struktura hydrogeologiczna obejmuje utwory piaszczyste czwartorzędowe oraz neogeńsko-paleogeńskie, które tworzą osobny GZWP nr 215 „Subniecka warszawska”. Na terenie GZWP

nr 223 wyznaczono dwa obszary o szczególnie korzystnych warunkach hydrogeologicznych, nadające się do lokalizacji dużych ujęć wód podziemnych.

Dla ochrony wód powierzchniowych i podziemnych w Gminie Wiśniew wdrażany jest Program działań mający na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu, przyjęty Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 2023 r. Program ten reguluje m.in. ograniczenia stosowania nawozów mineralnych i chemicznych środków ochrony roślin na terenach GZWP, aby nie zagrażały zasobom wodnym.

Zagrożenie suszą i powodzią

Na terenie Gminy Wiśniew nie występują obszary szczególnego zagrożenia powodziowego oraz obszary narażone na podtopienia.

Istotne jest natomiast zagrożenie suszą, a konkretne informacje w tym zakresie podano w dalszej części strategii we właściwym rozdziale.

Zasoby geologiczne

Na terenie Gminy Wiśniew zlokalizowane są udokumentowane złoża piasków i żwirów. Niewielka część z nich jest eksploatowana, a wielkość eksploatacji jest stosunkowo mała.

Po zakończeniu eksploatacji Starosta określa kierunek rekultywacji, a po zakończeniu prac przez właściwy podmiot, Starosta wydaje decyzje uznające rekultywację za zakończoną.

Na terenie Gminy nie stwierdzono obszarów wpisanych do rejestru bezpośrednich zagrożeń szkodą w środowisku i szkód w środowisku oraz rejestru historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi. Nie występują też osuwiska i obszary predysponowane do występowania ruchów masowych.

Gospodarowanie odpadami

Corocznie Gmina Wiśniew publikuje analizę stanu gospodarki odpadami komunalnymi, dostępną w BIP. Opłata za odbiór odpadów ustalana jest od liczby mieszkańców danej nieruchomości, a usługę świadczy wybrany w przetargu podmiot. System obejmuje nieruchomości zamieszkałe. Właściciele nieruchomości niezamieszkałych są zobowiązani do zawarcia indywidualnej umowy z podmiotem zajmującym się odbiorem odpadów komunalnych. Segregacja odpadów obejmuje m.in. papier, metale i tworzywa sztuczne,

szkło, odpady ulegające biodegradacji oraz pozostałości po segregacji (zmieszane odpady komunalne).

Uzupełnienie systemu odbioru odpadów bezpośrednio z terenu nieruchomości uzupełnia możliwość oddania wybranych rodzajów odpadów do Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych.

Na bieżąco prowadzona jest edukacja ekologiczna w zakresie gospodarki odpadami oraz działalność kontrolna. Priorytetem Gminy pozostaje zwiększenie poziomu recyklingu i odzysku odpadów komunalnych w kolejnych latach.

Gmina prowadzi realizację Programu usuwania wyrobów zawierających azbest oraz uzupełnia dane w Bazie Azbestowej.

Nadzwyczajne zagrożenia

Potencjalne zagrożenia poważnymi awariami na terenie Gminy Wiśniew mogą wynikać głównie z transportu drogowego i kolejowego substancji niebezpiecznych, przede wszystkim paliw płynnych. Z danych Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w Siedlcach oraz Inspekcji Ochrony Środowiska wynika jednak, że w latach 2020–2024 na terenie Gminy nie odnotowano poważnych awarii przemysłowych ani zdarzeń nadzwyczajnie zagrażających środowisku. W gminie nie funkcjonują również zakłady o dużym lub zwiększonym ryzyku awarii ani czynne składowiska odpadów.

Bezpieczeństwo publiczne na terenie Gminy Wiśniew zapewnia Komenda Miejska Policji w Siedlcach za pośrednictwem Komisariatu w Skórcu. W zakresie ochrony przeciwpożarowej oraz eliminacji nadzwyczajnych zagrożeń działa Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Siedlcach oraz 8 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej w tym 2 (OSP Wiśniew i OSP Radomyśl) włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Gmina corocznie zabezpiecza środki finansowe na funkcjonowanie OSP, obejmujące m.in. wyposażenie, szkolenia, ubezpieczenia oraz badania lekarskie strażaków.

Zadania z zakresu obrony cywilnej i zarządzania kryzysowego realizuje gminny zespół zarządzania kryzysowego, odpowiedzialny za przygotowanie, reagowanie i usuwanie skutków zagrożeń. Kluczową rolę w ochronie ludności pełnią straże pożarne, wspierane w razie potrzeby przez policję i inne służby, co czyni OSP uniwersalną i istotną formacją ratowniczą na terenie Gminy.

III. DEMOGRAFIA – STAN OBECNY I PROGNOZY

3.1. DEMOGRAFIA – ANALIZA STANU OBECNEGO

Z uwagi na fakt, że postępujące negatywne tendencje demograficzne w Gminie Wiśniew są znaczącym wyzwaniem na kolejne lata, wyodrębniono rozdział szczegółowo opisujący tę tematykę.

Zgodnie z danymi zawartymi w „Raporcie o stanie Gminy Wiśniew za 2024 rok" liczba mieszkańców Gminy Wiśniew na dzień 31.12.2024 r. wynosiła 5 866.

Najliczniej reprezentowane są sołectwa: Wiśniew (917 osób), Borki-Paduchy (484 osoby) i Radomyśl (441 osób). Mniej liczebne są sołectwa: Wiśniew – Kolonia (271 osób), Łupiny (265 osób), Stare Okniny (263 osoby), Mościbrody (247 osób), Wólka Wiśniewska (242 osoby), Mroczki (203 osoby). Pozostałe sołectwa liczą mniej niż 200 osób każde.

Należy jednak zauważyć, że liczba ludności może różnić się w zależności od źródła. Nieco inna liczba mieszkańców będzie objęta systemem gospodarki odpadami, na podstawie złożonych deklaracji, a jeszcze inna na podstawie danych GUS. Różnica wynika m.in. z faktu, że wielu uczniów i studentów kontynuuje naukę poza miejscem stałego zameldowania. Analogiczna sytuacja występuje wśród osób czynnych zawodowo, którzy ze względu na wykonywaną pracę przebywają poza opisywanym terenem. Prowadzone są działania mające na celu weryfikację danych zawartych w deklaracjach i sprawdzania ich ze stanem faktycznym.

Biorąc jednak pod uwagę, że dane statystyczne ujmowane w takich dokumentach jak strategia rozwoju powinny być w łatwy sposób weryfikowalne i porównywalne pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego w dalszej części niniejszego opracowania prezentowane będą dane Głównego Urzędu Statystycznego. Wg GUS na koniec roku 2024 **liczba ludności** zamieszkująca Gminę Wiśniew wynosiła 5 730 osób, w tym 2 799 kobiet i 2 931 mężczyzn.

W ujęciu wieloletnim 2020-2024 obserwowany jest niewielki wzrost liczby ludności. Przeanalizowano dane za ostatnie pięciolecie. Wg GUS w 2024 r. liczba ludności była wyższa o 26 osób w porównaniu do stanu z 2020 r. W opisywanym okresie liczba mieszkańców zmniejszyła się o 7 kobiet, ale jednocześnie wzrosła o 33 mężczyzn.

Przeciętna gęstość zaludnienia Gminy Wiśniew wg GUS (2024) wynosi 45,5 osób/km^2. Jest to wartość przeciętna jak na gminę wiejską. Dla porównania średnia wartość dla powiatu siedleckiego wynosi 50,2 osób/km^2, dla województwa mazowieckiego 154,9 osób/km^2 natomiast dla kraju 119,4 osób/km^2.

Tabela 1. Podstawowe dane statystyczne dotyczące ludności na terenie Gminy Wiśniew w ujęciu wieloletnim

Oceniany parametr	Rok					Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
	2020	2021	2022	2023	2024	
ludność na 1 km^2 (osób)	45,3	45,1	45,3	45,5	45,5	+0,2
zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców (osób)	4,70	-2,81	4,57	3,68	-0,87	-5,57
liczba mieszkańców ogółem, stan na 31 grudnia danego roku	5 704	5 688	5 714	5 735	5 730	+26
liczba mężczyzn, stan na 31 grudnia danego roku	2 898	2 892	2 903	2 921	2 931	+33
liczba kobiet, stan na 31 grudnia danego roku	2 806	2 796	2 811	2 814	2 799	-7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

W ujęciu ekonomicznych grup wieku obserwowany jest proces zwiększania się udziału osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety od 60 lat i mężczyźni od 65 lat włącznie), a zmniejszania udziału osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Jednak ten proces zwiększania się udziału osób w wieku poprodukcyjnym ma mniejszy wymiar niż zwykle dla gmin wiejskich.

Tabela 2. Ludność Gminy Wiśniew wg ekonomicznych grup wieku w ujęciu wieloletnim, tj. w latach 2020-2024

Oceniany parametr	Rok					Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
	2020	2021	2022	2023	2024	
ludność w wieku przedprodukcyjnym (osób)	1 228	1 212	1 201	1 202	1 194	-34
udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (%)	21,5	21,3	21,0	21,0	20,8	-0,7
ludność w wieku produkcyjnym (osób)	3 500	3 485	3 502	3 496	3 479	-21

Oceniany parametr	Rok					Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
	2020	2021	2022	2023	2024	
udział ludności w wieku produkcyjnym (%)	61,4	61,3	61,3	61,0	60,7	-0,6
ludność w wieku poprodukcyjnym (osób)	976	991	1 011	1 037	1 057	+81
udział ludności w wieku poprodukcyjnym (%)	17,1	17,4	17,7	18,1	18,4	+1,3
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	63	63,2	63,2	64	64,7	+1,7
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	79,5	81,8	84,2	86,3	88,5	+9,0
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	27,9	28,4	28,9	29,7	30,4	+2,5
współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	21,3	21,8	22,6	22,7	23,1	+1,8
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	14,5	14,8	15,2	15,3	15,5	+1,0
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem - mężczyźni	12,1	12,3	12,7	12,7	12,9	+0,8
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem - kobiety	17	17,3	17,8	18,1	18,3	+1,3
współczynnik feminizacji - liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn	97	97	97	96	95	-2,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

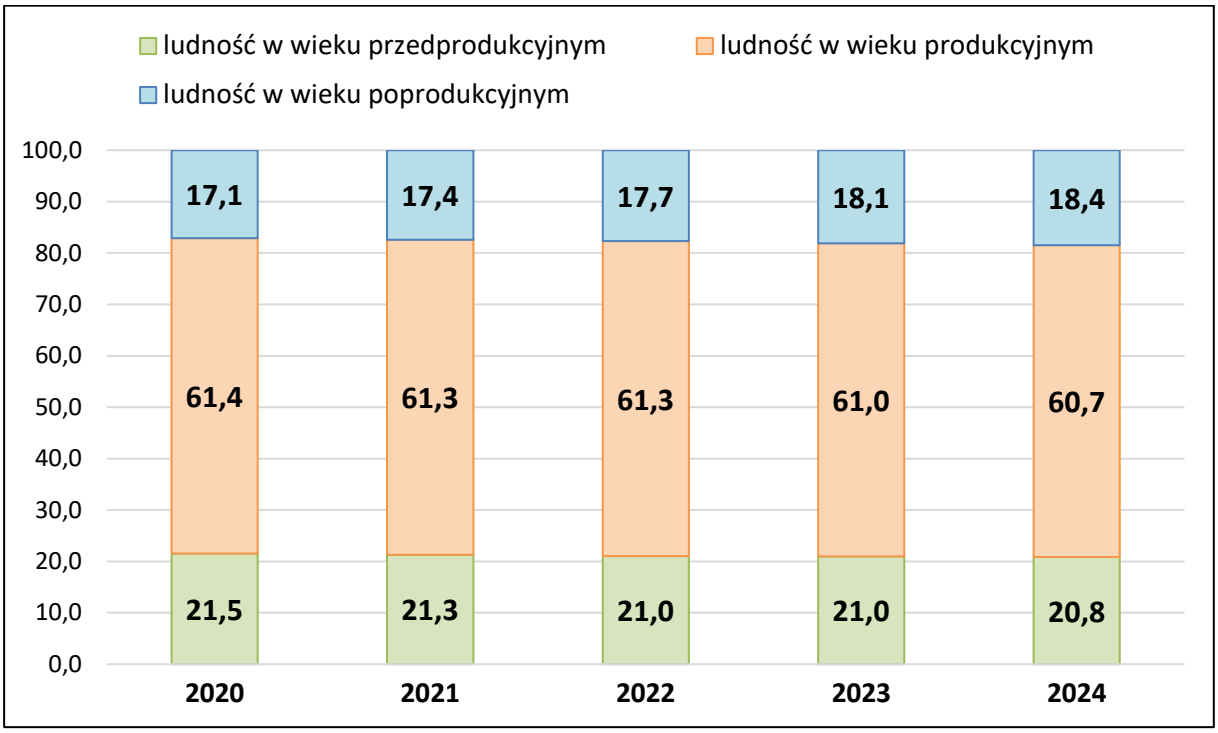

Rycina 1. Struktura (%) ludności Gminy Wiśniew wg ekonomicznych grup wieku w ujęciu wieloletnim, tj. w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Strukturę wieku i płci Gminy Wiśniew wg stanu na 2024 r. przedstawiono w formie wykresu.

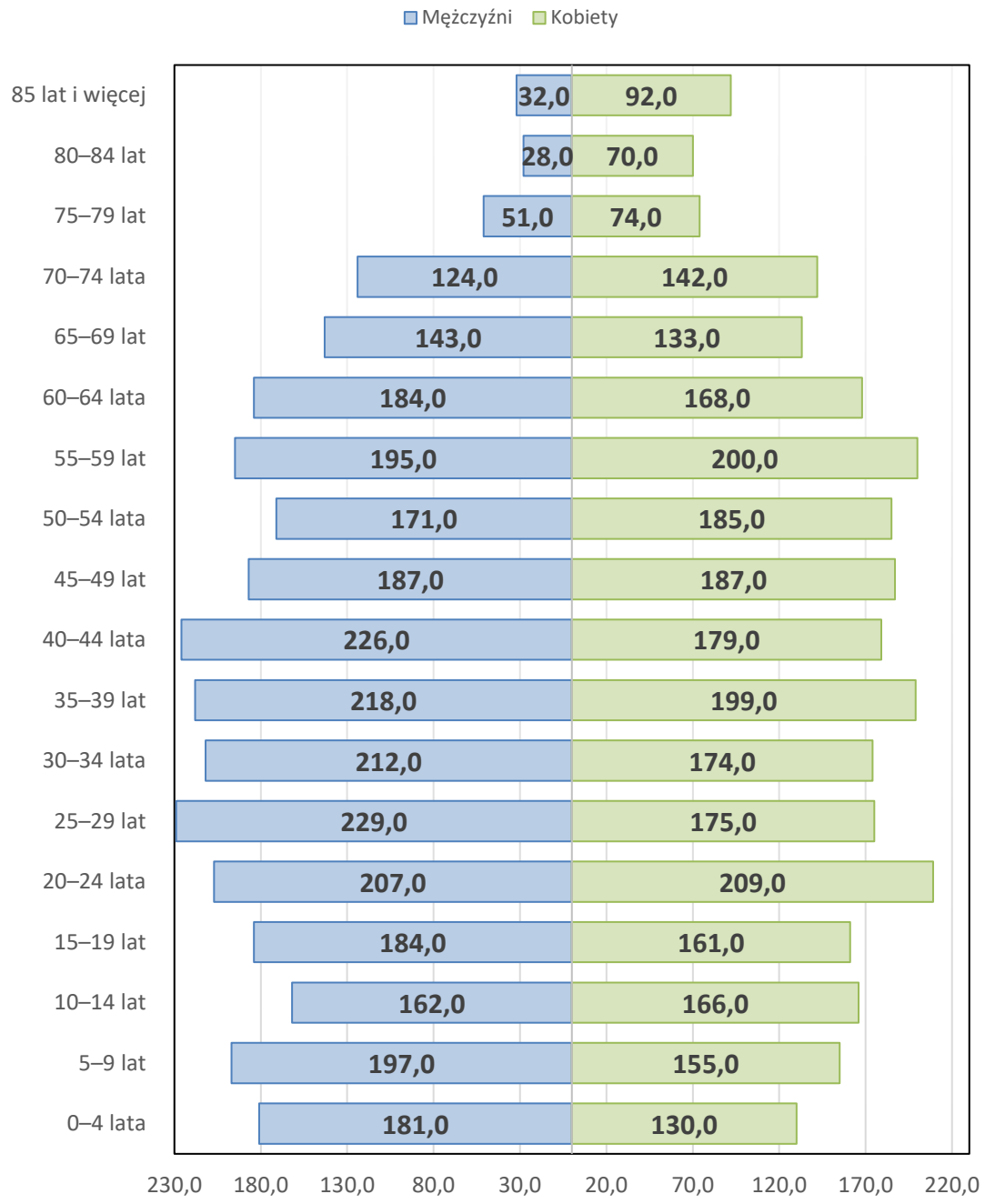

Rycina 2. Liczba ludności Gminy Wiśniew w 2024 r. wg płci i wieku
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

3.2. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA

Prognozowanie procesów demograficznych w granicach administracyjnych gmin jest zadaniem trudnym z uwagi na szereg zmiennych (przyrost naturalny, migracje wewnętrzne i zewnętrzne, polityka krajowa, itd.) które mogą wpłynąć na ostateczne wyniki.

Główny Urząd Statystyczny w listopadzie 2023 r. opublikował „**Prognozę ludności dla gmin na lata 2023-2040**", będącą aneksem do publikacji „Prognoza ludności na lata 2023–2060".[2]

Prognoza na lata 2023-2040 dostarcza informacji na wszystkich poziomach samorządu, w tym samorządu gminnego. Po raz pierwszy prognoza dla gmin ma status oficjalny. Jej założenia są tożsame z założeniami prognozy opublikowanej w sierpniu 2023 r., a dodane pliki stanowią jej uzupełnienie. Prognoza ludności dla poszczególnych gmin sumuje się po agregacji do wyników uzyskanych w prognozie powiatowej.

Ponadto w lipcu 2024 r. GUS w związku z licznymi zapytaniami, dotyczącymi prognozy ludności dla gmin po 2040 roku, opublikował prognozę dla gmin na lata 2041-2060. Wyniki prognozy na lata 2023-2040 pozostały niezmienione. Prognoza dla gmin na wszystkie lata jest zgodna z prognozą dla powiatów na lata 2023-2060.

Jako bazowy został przyjęty rok 2022 stąd dane za ten rok są zgodne z danymi rzeczywistymi, które są już dostępne w GUS. Natomiast dane rzeczywiste za rok 2023 i 2024 różnią się nieco od tych prognozowanych. Wg prognozy GUS na koniec roku 2036 **liczba ludności** zamieszkująca Gminę Wiśniew będzie wynosiła 5 452 osoby, w tym 2 754 kobiety i 2 698 mężczyzn. Będzie to oznaczało spadek o 262 mieszkańców względem roku bazowego 2022, co stanowi 4,59 % liczby mieszkańców zamieszkujących Gminę Wiśniew w 2022 r.

Tabela 3. Prognozowana przez Główny Urząd Statystyczny liczba ludności Gminy Wiśniew do 2036 r.

Rok	Liczba ludności			Wzrost (+) lub spadek (-) liczby osób względem roku 2022	
	ogółem	mężczyźni	kobiety	osób	%
2022	5714	2903	2811	0	0,00
2023	5705	2896	2809	-9	-0,16
2024	5683	2882	2801	-31	-0,54
2025	5666	2871	2795	-48	-0,84
2026	5655	2859	2796	-59	-1,03
2027	5647	2851	2796	-67	-1,17
2028	5639	2838	2801	-75	-1,31
2029	5628	2831	2797	-86	-1,51
2030	5619	2823	2796	-95	-1,66
2031	5597	2806	2791	-117	-2,05
2032	5563	2784	2779	-151	-2,64

[2] Prognoza GUS jest ogólnodostępna na stronie https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-na-lata-2023-2060,11,1.html

Rok	Liczba ludności			Wzrost (+) lub spadek (-) liczby osób względem roku 2022	
	ogółem	mężczyźni	kobiety	osób	%
2033	5543	2770	2773	-171	-2,99
2034	5517	2752	2765	-197	-3,45
2035	5483	2725	2758	-231	-4,04
2036	**5452**	**2698**	**2754**	**-262**	**-4,59**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Ujęcie graficzne prognozowanych przez GUS zmian liczby kobiet i mężczyzn zamieszkujących Gminę Wiśniew w latach 2025-2036, a więc od czasu rozpoczęcia prac nad gminną strategią rozwoju, a ostatnim rokiem jej realizacji przedstawiono na rycinie.

Prognoza przewiduje, że w dniu 31.12.2036 r. na terenie Gminy Wiśniew:

- liczba kobiet będzie niższa o 41 względem stanu na koniec roku 2025,
- liczba mężczyzn będzie niższa o 173 względem stanu na koniec roku 2025,
- ogólna liczba ludności będzie niższa o 214 względem stanu na koniec roku 2025.

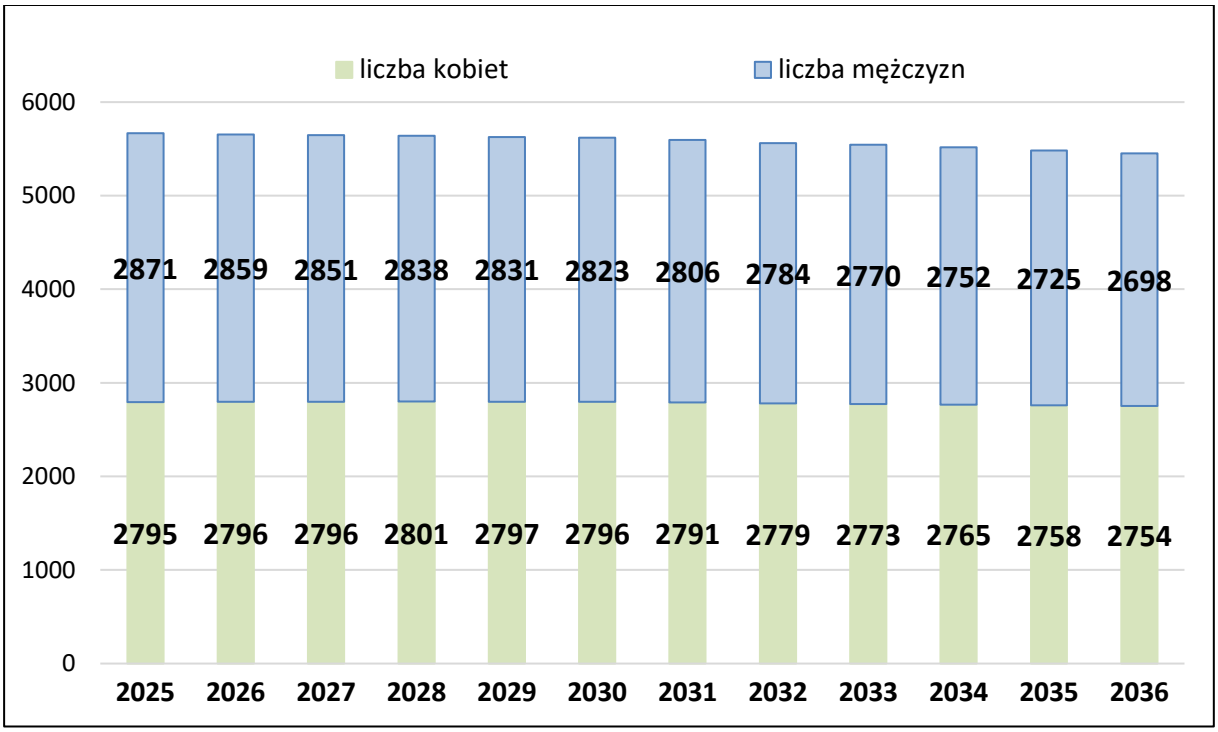

Rycina 3. Prognozowana przez Główny Urząd Statystyczny liczba kobiet i mężczyzn Gminy Wiśniew w latach 2025-2036

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Prognozowane przez GUS liczby urodzeń i zgonów w Gminie Wiśniew w latach 2025-2036 przedstawiono na rycinie. Prognoza przewiduje, że w latach 2025-2036 na terenie Gminy

Wiśniew liczba urodzeń wyniesie 654, liczba zgonów 745, a więc różnica wyniesie 91. Liczba ta stanowi ubytek liczby ludności wynikający bezpośrednio z urodzeń i zgonów.

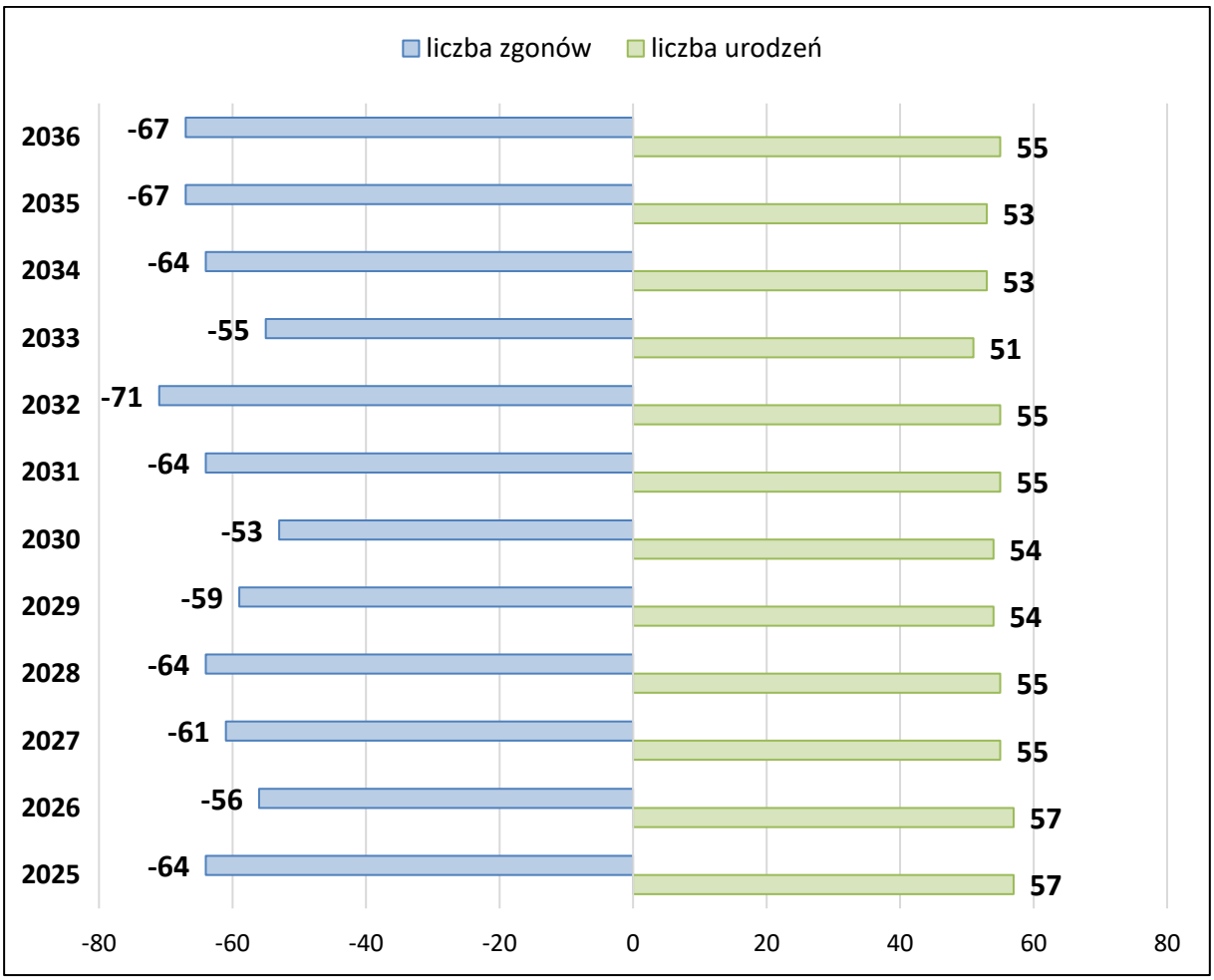

Rycina 4. Prognozowana przez Główny Urząd Statystyczny liczba zgonów i liczba urodzeń na terenie Gminy Wiśniew w latach 2025-2036

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Ponadto należy uwzględnić, że w latach 2025-2036 będą miały migracje wewnętrzne i zagraniczne na pobyt stały.

Zgodnie z definicją GUS **migracje wewnętrzne** to zmiany miejsca zamieszkania (pobytu stałego lub czasowego) w obrębie kraju, polegające na przekroczeniu granicy administracyjnej gminy. Natomiast **migracje zagraniczne** to wyjazdy za granicę i przyjazdy do kraju w celu osiedlenia się (zamieszkania na stałe) lub na pobyt czasowy

Wg prognoz GUS sumaryczna liczba migracji w latach 2025-2036 dla Gminy Wiśniew wyniesie:

a. dla migracji wewnętrznych:

- napływ – 517 osób,
- odpływ – 713 osób,

b. dla migracji zagranicznych:

- imigracja – 56 osób,
- emigracja – nie będzie występować.

Tabela 4. Prognozowany przez Główny Urząd Statystyczny ruch naturalny ludności, a także wielkość migracji wewnętrznych i zagranicznych dla Gminy Wiśniew w latach 2025-2036

Rok	Ruch naturalny		Migracje wewnętrzne na pobyt stały		Migracje zagraniczne na pobyt stały	
	urodzenia	zgony	napływ	odpływ	imigracja	emigracja
2025	57	64	55	67	2	0
2026	57	56	54	68	2	0
2027	55	61	50	65	13	0
2027	55	64	47	61	15	0
2029	54	59	47	61	8	0
2030	54	53	44	60	6	0
2031	55	64	44	60	3	0
2032	55	71	41	61	2	0
2033	51	55	35	53	2	0
2034	53	64	34	50	1	0
2035	53	67	34	55	1	0
2036	55	67	32	52	1	0
suma	**654**	**745**	**517**	**713**	**56**	**0**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Podsumowując, Główny Urząd Statystyczny prognozuje systematyczny spadek liczby ludności Gminy Wiśniew, który będzie wynikał m.in. z ujemnego ruchu naturalnego (nadwyżka zgonów nad urodzeniami) oraz ujemnym saldem migracji wewnętrznych (więcej wyjazdów za do innych jst niż przyjazdów). Jednak z drugiej strony ubytki te będą częściowo równoważone dodatnim saldem migracji zagranicznych.

Jednocześnie należy zauważyć, że **trend zmniejszania liczby ludności nie jest przesądzony**, gdyż dane GUS opierają się na uśrednionych w skali kraju wskaźnikach, które z racji ogólności nie mogą uwzględniać wszystkich czynników, które determinować będą liczbę ludności w najbliższych latach.

Wg prognoz Urzędu Gminy Wiśniew liczba ludności w perspektywie do 2036 r. utrzyma się na tym samym poziomie co obecnie, natomiast w wariancie optymistycznym nastąpi wzrost liczby mieszkańców. Taka prognoza podyktowana jest następującymi faktami:

1. **Aspekt społeczny** - corocznie zwiększa się liczba uczniów realizujących naukę w szkołach podstawowych oraz wychowanie przedszkolne w oddziałach przedszkolnych – szczegółowe dane za ostatnie 3 lata przedstawiono w rozdziale dotyczącym oświaty i wychowania przedszkolnego niniejszego opracowania.
2. Aspekt **gospodarczy** – w związku z otwarciem autostrady A2 oraz przygotowaniem przez Gminę Wiśniew terenu inwestycyjnego (docelowo usługowo-przemysłowy) blisko węzła autostradowego prognozowany jest napływ nowych inwestorów. Przełoży się to na zwiększenie liczby miejsc pracy i możliwości znalezienia dobrej pracy przez obecnych i przyszłych mieszkańców. Takie założenie znajduje potwierdzenie już w obecnie dostępnych danych – np. w Karcie Informacyjnej Przedsięwzięcia dla Centrum Logistycznego Dino Polska S.A. wskazano, że planowane zatrudnienie to 806 osób w ciągu doby (3 zmiany po 236 osób).
3. Aspekt **przestrzenny** – w sąsiednich gminach wiejskich: Siedlce, Zbuczyn wyczerpują się możliwości w zakresie dostępności terenów mieszkaniowych, ponadto tereny te są znacznie droższe, niż oferowane w Gminie Wiśniew. W związku z powyższym, Gmina Wiśniew będzie oczywistym obszarem rozbudowy terenów mieszkaniowych.
4. Aspekt **klimatyczno-środowiskowy** – Gmina Wiśniew jest obszarem w niewielkim stopniu przekształconym, bez uciążliwego przemysłu, co dla wielu osób będzie atutem podczas poszukiwania miejsca do zamieszkania.

Gmina Wiśniew realizuje obecnie, a także ma w planach szereg działań i inwestycji, które bez wątpienia zachęcą obecnych mieszkańców do pozostania na jej terenie, natomiast w perspektywie najbliższych latach mogą przekonać także osoby mieszkające poza Gminą Wiśniew do zamieszkania właśnie na jej obszarze. Wśród takich pozytywnych działań realizowanych przez Władze Gminy oraz inne podmioty tu działające należy wymienić:

- rozbudowę sieci wodociągowej oraz systemu odbioru i oczyszczania ścieków,
- inwestycje w drogi, chodniki, drogi dla pieszych i rowerów (m.in. realizowana obecnie droga dla pieszych i rowerów wzdłuż drogi krajowej nr 63),
- poprawę dostępności żłobków (żłobek obecnie w budowie – planowane otwarcie we wrześniu 2026 r. miejsce dla 32 dzieci, z czasem możliwość zwiększenia) i przedszkoli,

- zwiększenie jakości kształcenia, które znajduje odzwierciedlenie w liczbie uczniów, gdyż w roku szkolnym 2025/2026 ich liczba wzrosła aż o 57 w porównaniu do poprzedniego roku szkolnego,
- inwestycje w sport i edukację m.in. poprawa warunków nauczania w szkołach, remont boiska Orlik w Wiśniewie,
- dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy,
- poprawę oferty inwestycyjnej Gminy Wiśniew, w tym działka inwestycyjna przy autostradzie A2, przeznaczona na inwestycje,
- budowa centrum logistycznego Dino Polska S.A., które wg Karty Informacyjnej Przedsięwzięcia ma funkcjonować w trybie 3-zmianowym, zatrudniając łącznie około 708 osób (236 osób na każdej zmianie) – niewątpliwie możliwość pracy na miejscu skłoni do pozostania na terenie Gminy wielu obecnych mieszkańców, a także będzie zachętą dla napływu nowych mieszkańców,
- wspieranie przedsiębiorczości,
- wsparcie osób znajdujących się w kryzysach różnego rodzaju, pomoc społeczną, psychologiczną, itd.,
- poprawę oferty sportowej i rekreacyjnej i dostosowanie jej do potrzeb wszystkich grup wiekowych,
- poprawę jakości opieki zdrowotnej,
- optymalizację organizacji dowozu dzieci i młodzieży do szkół,
- poprawę dostępności i jakości transportu publicznego m.in. poprzez wydłużenie w 2026 r. linii komunikacyjnych uruchamianych przez MPK Siedlce do miejscowości Stok Wiśniewski i Wólka Wołyniecka, kolejne połączenia są w planach,
- zwiększenie dostępności przestrzeni dla wszystkich użytkowników, np. usunięcie barier architektonicznych w postaci wysokich krawężników,
- poprawę oferty dla spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży,
- aktywizację osób starszych i poprawę ich poziomu życia,
- organizację wydarzeń kulturalnych i rozrywkowych,
- zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii,

- poprawę jakości powietrza poprzez wymianę źródeł ogrzewania, termomodernizację budynków dzięki wykorzystaniu ogólnodostępnych źródeł finansowania np. Programu Czyste Powietrze,
- promocję Gminy Wiśniew w regionie i kraju jako miejsca dobrego do osiedlenia się,
- promowanie walorów i zasobów Gminy Wiśniew (zróżnicowane i czyste środowisko przyrodnicze, cisza, spokój) jako miejsca atrakcyjnego dla wypoczynku i rekreacji,
- zwiększenie atrakcyjności ogólnodostępnych terenów zieleni urządzonej (parki, zieleńce, kwietniki),
- polepszenie estetyki i wyglądu przestrzeni ogólnodostępnych,
- poprawę obsługi interesantów w placówkach obsługujących mieszkańców.

Warto w tym miejscu przypomnieć wyniki ankietyzacji przeprowadzonej w 2025 r. na cele opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Wiśniew na lata 2026-2036". Jedno z zadanych pytań dotyczyło ogólnych ocen następujących stwierdzeń:

1. Gmina dotychczas dobrze wykorzystywała możliwości rozwoju.
2. Gmina jest obecnie dobrym miejscem do życia i rozwoju.
3. Gmina będzie za 10 lat dobrym miejscem do życia i rozwoju.

Udzielone odpowiedzi wskazują, że osoby ankietowane gorzej oceniają dotychczasowe wykorzystanie możliwości rozwoju w stosunku do możliwości ich wykorzystania obecnie oraz w przyszłości. Z pierwszym stwierdzeniem, zgodziło się 66 osób ankietowanych (w tym 56 raczej i 10 zdecydowanie). Znacznie więcej, tj. 93 osoby zgodziły się z drugim stwierdzeniem (w tym 66 raczej i 27 zdecydowanie). Najwięcej osób zgodziło się ze stwierdzeniem trzecim (łącznie 97 osób, z czego 35 zgadzających się zdecydowanie i 62 raczej). Liczbę wszystkich odpowiedzi przedstawiono w tabeli. Ankietowanie oceniają zatem pozytywnie obecne i planowane zmiany.

Tabela 5. Liczba udzielonych odpowiedzi na pytanie „Proszę ocenić, na ile zgadza się Pani / Pan z poniższymi stwierdzeniami w odniesieniu do Gminy Wiśniew?"

Stwierdzenie	zdecydowanie się zgadzam	raczej się zgadzam	raczej się nie zgadzam	zdecydowanie się nie zgadzam
Gmina dotychczas dobrze wykorzystywała możliwości rozwoju.	**10**	**56**	**40**	**19**
Gmina jest obecnie dobrym miejscem do życia i rozwoju.	**27**	**66**	**24**	**8**
Gmina będzie za 10 lat dobrym miejscem do życia i rozwoju.	**35**	**62**	**19**	**9**

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego

Rozkład wszystkich odpowiedzi przedstawiono w formie ryciny.

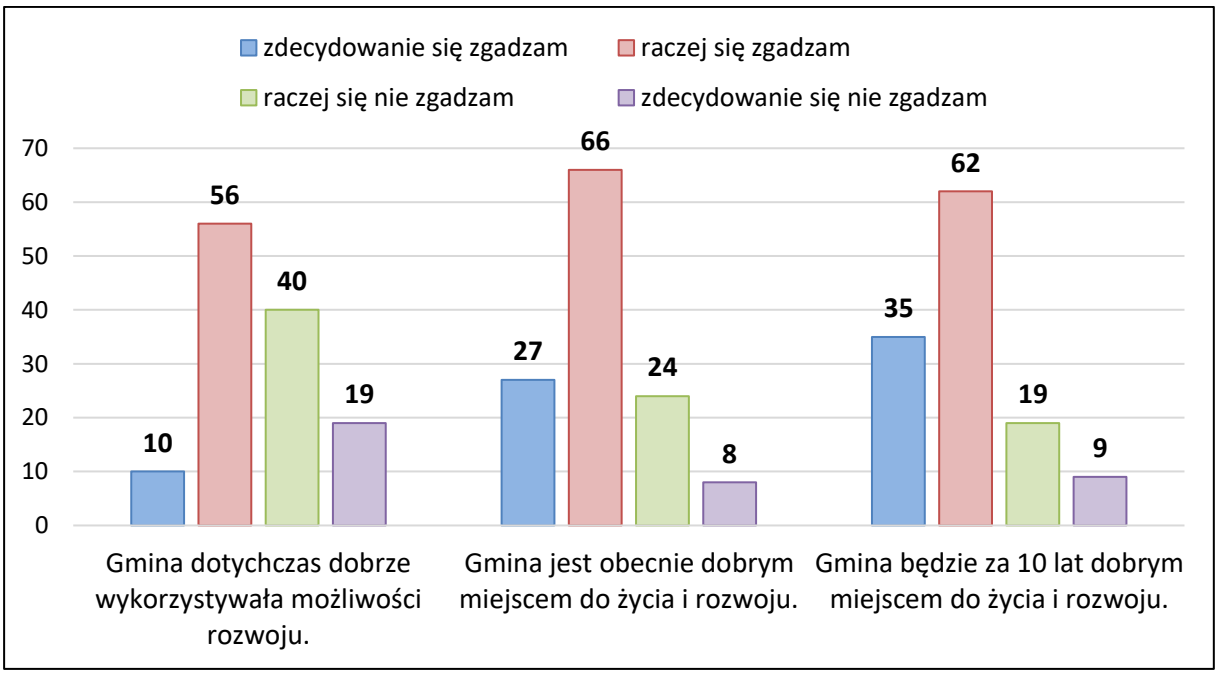

Rycina 5. Liczba udzielonych odpowiedzi na pytanie „Proszę ocenić, na ile zgadza się Pani / Pan z poniższymi stwierdzeniami w odniesieniu do Gminy Wiśniew?"
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego

Biorąc pod uwagę powyższe informacje należy dość ostrożnie traktować prognozy GUS dotyczące spadku liczby mieszkańców Gminy Wiśniew w najbliższych latach. Prognoza bazowała na danych dostępnych przed 2023 r. (jako rok bazowy przyjęto 2022).

Od tego czasu w Gminie Wiśniew podjęto szereg działań mających na celu poprawę jakości życia mieszkańców i prowadzenia biznesu. Działania te będą kontynuowane, aby jeszcze bardziej wzmocnić pozycję opisywanego obszaru i przeciwdziałać zmniejszeniu liczby ludności.

Konsekwencją podjętych do tej pory działań oraz zaplanowanych na kolejne lata inwestycji, będzie **wzrost liczby mieszkańców**, którego wielkość przedstawiono w kolejnej tabeli w oparciu o założenia Gminy Wiśniew.

Tabela 6. Prognozowana przez Urząd Gminy Wiśniew liczba ludności do 2044 r.

Rok	Liczba ludności			Wzrost względem 2025 roku	
	ogółem	mężczyźni	kobiety	osób	%
2025	5894	2968	2926	0	0,00
2026	5920	2 981	2939	26	0,44
2027	5946	2 994	2952	52	0,89
2028	5973	3 007	2966	79	1,34
2029	5999	3 021	2979	105	1,79
2030	6026	3 034	2992	132	2,24
2031	6053	3 048	3005	159	2,69
2032	6080	3 061	3019	186	3,15
2033	6107	3 075	3032	213	3,61
2034	6134	3 088	3045	240	4,07
2035	6161	3 102	3059	267	4,53
2036	6188	3 116	3073	294	4,99
2037	6216	3 130	3086	322	5,46
2038	6243	3 144	3100	349	5,93
2039	6271	3 158	3114	377	6,40
2040	6299	3 172	3127	405	6,87
2041	6327	3 186	3141	433	7,35
2042	6355	3 200	3155	461	7,82
2043	6383	3 214	3169	489	8,30
2044	**6412**	**3 228**	**3183**	**518**	**8,78**

Źródło: dane otrzymane z Urzędu Gminy Wiśniew

IV. CELE STRATEGICZNE ROZWOJU W WYMIARZE SPOŁECZNYM, GOSPODARCZYM, PRZESTRZENNYM I KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWYM

4.1. ANALIZA SWOT

W ramach strategii rozwoju konieczne jest opracowanie celów strategicznych w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym czyli wskazanie stanu do którego się dąży. Cel opisuje przejście od sytuacji zastanej, wyjściowej (zdiagnozowanej) do sytuacji pożądanej. Cele rozwojowe opisują zatem stan docelowy powstały w wyniku wdrożenia strategii rozwoju.

W tabeli przedstawiono analizę SWOT według opisywanych wcześniej bloków tematycznych. Ocenę poszerzono o wnioski płynące z badania ankietowego.

Analiza SWOT to jedno z najpopularniejszych i najskuteczniejszych narzędzi analitycznych, wykorzystywanych we wszystkich obszarach planowania strategicznego. Jej nazwa pochodzi od akronimów angielskich słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse) i Threats (zagrożenia). Polega ona na zidentyfikowaniu wymienionych wyżej czterech grup czynników, dzięki czemu można je odpowiednio wykorzystać w procesie zaplanowanego rozwoju lub zniwelować skutki ich negatywnego wpływu. Dzięki tej metodzie można również pogrupować czynniki na pozytywne (mocne strony i szanse) oraz negatywne (słabe strony i zagrożenia). Często dzieli się je również na czynniki wewnętrzne (opisujące mocne i słabe strony danej jednostki) oraz czynniki zewnętrzne (czyli szanse i zagrożenia wynikające z jej mikro- i makrootoczenia). Czynniki wewnętrzne (mocne i słabe strony) są zależne m.in. od władz lokalnych i lokalnej społeczności, natomiast czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia), należące do otoczenia bliższego i dalszego, są niezależne od władz danej jednostki, a także jej mieszkańców.

W kolejnej tabeli przedstawiono uwarunkowania wewnętrzne w postaci silnych i słabych stron Gminy Wiśniew oraz szans i zagrożeń.

Tabela 7. Analiza SWOT – silne i słabe strony Gminy Wiśniew

Sfera	Silne strony	Słabe strony
społeczna	– duże poczucie bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej (jednostki OSP, Komisariat Policji), – aktywna polityka samorządowa, w tym funkcjonowanie funduszu sołeckiego wzmacniającego zaangażowanie mieszkańców, – współpraca samorządu, mieszkańców i przedsiębiorców, – obecność i działalność organizacji pozarządowych, dobra organizacja sieci Kół Gospodyń Wiejskich i Ochotniczych Straży Pożarnych, – rozwój przestrzeni integracyjnych (np. place zabaw), – dobra ocena edukacji i struktury organizacyjnej placówek oświaty, – funkcjonowanie przedszkoli / oddziałów przedszkolnych, – budowa żłobka, – dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej i apteki, – bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne (zabytki, obiekty sakralne, w tym zespoły dworsko-parkowe w Mościbrodach i Jastrzębiach Kątach oraz zespół sakralny parafii p.w. Św. Andrzeja z Awelinu w Radomyśli), – aktywność kulturalna i czytelnicza, rozwój Gminnego Ośrodka Kultury i Biblioteki,	– spadek liczby osób w wieku produkcyjnym i starzenie się społeczeństwa, mała dzietność, – występowanie zjawiska trwałego bezrobocia, – niska dostępność dorosłych mieszkańców do oferty edukacyjnej (kursy, szkolenia), – brak możliwości realizacji specjalistycznych usług medycznych, – rosnące koszty życia mieszkańców, – dotychczas ograniczony poziom zaangażowania młodych mieszkańców w życie lokalne, choć dobrym przykładem włączenia jest Młodzieżowa Rada Gminy, której działalność będzie rozwijana, – słabe zaangażowanie w wolontariat, inicjatywy oddolne, – ograniczona integracja międzypokoleniowa, – niska dostępność lokali komunalnych / socjalnych,
gospodarcza	– rolnictwo jako stabilna baza lokalnej gospodarki, możliwości tworzenia rolniczych grup producenckich podnoszących opłacalność w rolnictwie i przetwórstwie, – znaczące inwestycje skutkujące powstaniem dużej liczby miejsc pracy (budowa Centrum Dystrybucyjnego Dino Polska S.A.), – bezpośrednia dostępność drogi krajowej nr 63 i autostrady A2, – możliwość rozwoju branży logistycznej, – planowany rozwój terenów inwestycyjnych w związku z otwarciem autostrady A2 – Gmina utworzy teren inwestycyjny),	– niska opłacalność działalności rolniczej ze względu na koszty i obniżone ceny zbytu związane z długim łańcuchem dostaw (rolnik, pośrednik, przetwórca, sprzedawca), – rozdrobnienie rolnictwa, – ograniczona liczba miejsc pracy lokalnie, brak dużych przedsiębiorstw, mała liczba firm, – występowanie zjawiska trwałego bezrobocia i niewystarczająca podaż miejsc pracy, – małe dochody budżetu samorządu z wpływów podatku,

Sfera	Silne strony	Słabe strony
	– potencjalne kolejne tereny pod duże firmy i inwestycje, – aktywność małych podmiotów: usługi, drobna produkcja i handel, rzemiosło, – wzrastająca liczba mikroprzedsiębiorstw, – występowanie powiązań kolejowych (możliwości transportowe), – aktywna polityka samorządowa wspierająca lokalny rozwój, – dobry dostęp do sprawdzonych źródeł informacji, – upowszechnienie internetu, e-usług, e-administracji itd., zwiększenie kompetencji cyfrowych,	– wzrost kosztów utrzymania infrastruktury i usług publicznych, – rosnące koszty życia i prowadzenia działalności gospodarczej, – niskie płace przy rosnących kosztach utrzymania, – niedostosowanie kwalifikacji pracowników do potrzeb rynku pracy, – konieczność dojazdów do odległych miejsc pracy, – brak potencjalnych terenów inwestycyjnych w niektórych miejscowościach, – niewystarczający rozwój infrastruktury wewnętrznej dla potencjalnych inwestorów, – ograniczona promocja gospodarcza, ograniczone rynki zbytu, – skokowe zmiany ceny surowców i energii, które wpływają na ograniczenie możliwości oszacowania opłacalności w wybranych gałęziach gospodarki, – brak możliwości rozwoju turystyki na szeroką skalę z uwagi na rolniczy charakter Gminy,
przestrzenna	– bliskość dużego ośrodka miejskiego, jakim są Siedlce, a także Łukowa i innych ośrodków powiatowych, – inwestycje w zakresie drogownictwa w tym poprawa dostępu do sieci krajowej poprzez budowę autostrady A2, – droga dla pieszych i rowerów o wartości około 19,5 mln zł wzdłuż DK 63, – inwestycja w infrastrukturę transportową i rekreacyjną z dofinansowaniem unijnym, mająca poprawić jakość życia, bezpieczeństwo i mobilność mieszkańców, – poprawa stanu gospodarki wodno-ściekowej wynikająca z podejmowanych inwestycji, znaczące plany inwestycyjne Gminy i Gminnej Spółki Komunalnej w Wiśniewie związane z dostarczaniem wody i odbiorem ścieków,	– niedostateczny stan techniczny dróg gminnych, – mała liczba połączeń transportu zbiorowego, dotychczasowy brak sieci dróg dla pieszych i rowerów, ograniczający bezpieczeństwo i mobilność, – rozproszenie zabudowy utrudniające inwestycje w infrastrukturę techniczną, w szczególności problem z rozwojem sieci kanalizacyjnej, – małe pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, – peryferyjne położenie względem województwa nie sprawia ogólnych trudności z wyjątkiem niektórych uzgodnień np. z GDDKiA w sprawie drogi krajowej nr 63 z uwagi na kompetencje Oddziałów w Warszawie i Lublinie,

Sfera	Silne strony	Słabe strony
	– poprawa stanu budynków m.in. poprzez ich termomodernizację, wyposażenie w infrastrukturę komunalną, – rozwój przestrzeni integracyjnych, placów zabaw itp., – rozwój współpracy z gminami sąsiednimi, – poprawa stanu w zakresie skomunikowania transportem publicznym,	– występujące dysproporcje pomiędzy rozwojem poszczególnych miejscowości, ich wyglądu, zagospodarowania i wyposażenia w infrastrukturę, – pustostany, – przewaga terenów rolniczych, ograniczona liczba działek pod zabudowę mieszkaniową, – skomplikowana struktura przestrzenna sołectw i obrębów ewidencyjnych przez co występuje sytuacja przeplatania się miejscowości np. Stok Wiśniewski, Lipniak, Wiśniew Kolonia, Tworki, – utrudnienia gospodarki przestrzennej w związku z położeniem autostrady A2 i linii kolejowej E20, które rozdzielają przestrzennie miejscowości w Gminie Wiśniew tj. Mościbrody i Helenów.
klimatyczno-środowiskowa	– dominacja rolnictwa jako działalności, która przy zastosowaniu prawidłowej agrotechniki, nawożenia i stosowania środków ochrony roślin nie powoduje istotnego zagrożenia dla środowiska, – występowanie form ochrony przyrody (Obszary Natura 2000 - fragmentarycznie: Gołobórz i Lasy Łukowskie; Obszary Chronionego Krajobrazu: Łukowski oraz Siedlecko-Węgrowski, pomniki przyrody), – zielona Gmina - lasy, kompleks leśny – uroczysko Stok Wiśniewski, część kompleksu leśnego – Kryńszczak, – czyste powietrze, lasy i łąki sprzyjające agroturystyce i turystyce weekendowej, niewielka ingerencja w środowisko przyrodnicze, – rozwój zielonej infrastruktury na terenie Gminy – EKO-PARK, – ograniczanie emisji m.in. poprzez termomodernizację i wymianę źródeł ciepła, wspomaganie mieszkańców w podejmowaniu decyzji np. o wymianie pieców – ekodoradca, – poprawa recyklingu odpadów,	– wolne tempo wymiany pieców, co utrudnia poprawę jakości powietrza, – ryzyko suszy różnych rodzajów, – ograniczone możliwości rozwoju OZE związane z ochroną przyrody i krajobrazu, – słabo rozwinięty transport zbiorowy w części miejscowości, – użytkowanie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin oraz zmiany środowiska z tym związane np. eutrofizacja wód, – fale upałów i susze, a w innych okresach gwałtowne i zbyt obfite opady, – dzika zwierzyna dewastująca uprawy i wpływająca na poziom bezpieczeństwa (obawa o kontakt z wilkami), – przymrozki niszczące uprawy rolne, – brak sieci kanalizacyjnej w części miejscowości, – zaśmiecanie terenów leśnych,

Sfera	Silne strony	Słabe strony
	– brak firm tworzących toksyczne i szkodliwe odpady, – komunalna oczyszczalnia ścieków, – przydomowe oczyszczalnie ścieków, – brak obszarów zagrożonych powodzią.	– niewystarczająca świadomość ekologiczna mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne

Tabela 8. Analiza SWOT – szanse i zagrożenia dla dalszego rozwoju Gminy Wiśniew

Sfera	Szanse	Zagrożenia
społeczna	– planowane zwiększenie dostępności żłobków i przedszkoli, – dobra jakość edukacji, rozwój kompetencji, – poprawa dostępności usług publicznych (drobne usługi, handel, zdrowie, kultura), – rozwój polityki senioralnej i usług opiekuńczych, – poprawa dostępu do lekarzy specjalistów, rehabilitacji, opieki długoterminowej, – wydłużenie opieki nad dziećmi przedszkolnymi w celu umożliwienia podjęcia pracy przez rodziców, – zwiększająca się liczba mieszkańców, – zwiększenie aktywności mieszkańców w życiu samorządu, – możliwość dalszej integracji lokalnej społeczności, rozwój inicjatyw oddolnych, – aktywizacja kulturalna i rekreacyjna społeczeństwa, organizacja lokalnych wydarzeń promujących tutejsze tradycje, zwyczaje, potrawy i wyroby, – rozwój cyfryzacji życia codziennego, e-usługi, – zróżnicowany pod względem wartości kulturowych region,	– postępujące negatywne trendy demograficzne (niska dzietność, starzenie się społeczeństwa, migracje), – emigracja zarobkowa, odpływ wykształconych mieszkańców, – pełnienie funkcji zaplecza mieszkaniowego Siedlec, – brak zaangażowania młodych mieszkańców, zanik więzi społecznych, – narastające problemy zdrowotne (choroby cywilizacyjne, zdrowie psychiczne), – utrzymujące się różnice w dostępie do usług między Wiśniewem, a pozostałymi obszarami wiejskimi, – brak dialogu społecznego i konsultacji, – duży odsetek osób z niepełnosprawnościami i wymagających pomocy z różnych przyczyn, – nałogi (np. alkoholizm, narkomania), – nieprzemyślana polityka migracyjna i obawy z tym związane,
gospodarcza	– dostosowanie kierunków kształcenia i umiejętności zawodowych do potrzeb nowoczesnego rynku pracy,	– silna konkurencja dla lokalnych firm ze strony dużych podmiotów działających w regionie,

Sfera	Szanse	Zagrożenia
	– wykorzystanie dostępu do drogi krajowej i autostrady, – dogodne stawki podatków, – przewidywalność przepisów, – pozyskiwanie inwestorów do tworzenia firm, zwiększanie liczby miejsc pracy, – małe firmy rodzinne, – rozwój usług różnego rodzaju, – uproszczenie procedur prowadzenia działalności, realna pomoc w założeniu i prowadzeniu działalności gospodarczej, – rozszerzenie działalności rolnej i agrobiznesu m.in. poprzez rozwój zakładów przetwórstwa lokalnego czy budowę centrum logistycznego dla produktów rolnych, współpraca rolników (klastry, spółdzielnie), – rozwój agroturystyki i rodzinnego przetwórstwa rolno-spożywczego, – przyciąganie inwestycji skupionych wokół lokalnej przedsiębiorczości, – wzrost liczby podmiotów gospodarczych dzięki wsparciu lokalnych firm, – możliwość pozyskiwania funduszy unijnych, – rozwój nowych technologii w edukacji i zdrowiu wspierających gospodarkę, – niższe niż w miastach koszty produkcji i robocizny,	– brak lokalnych marek usług i produktów, które uczyniłyby Gminę zauważalną w regionie i kraju, – brak opłacalności prowadzenia działalności rolniczej, – duże uzależnienie dochodów gminy od dotacji i subwencji, – potencjalna konkurencyjność sąsiednich gmin, – rosnące koszty inwestycji i technologii energooszczędnych, – biurokracja, skomplikowane procedury związane z podjęciem i prowadzeniem działalności gospodarczej, – brak środków na inwestycje, – skomplikowane kwestie podatkowe, – niepewna efektywność wydatków, – brak dostępu do pracy, mała liczba firm, – konkurencja podatkowa, – niestabilność przepisów, zmiany wynikające z uwarunkowań politycznych, – niepewność zbytu towarów i usług, – niedostosowanie kierunków kształcenia do oczekiwań pracodawców,
przestrzenna	– inwestycje w infrastrukturę drogową – potencjał logistyczny związany z A2 i DK63, – rozwój transportu kolejowego, – możliwość pozyskania funduszy na rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i termomodernizację, – rozwój zrównoważonego planowania przestrzennego dla mieszkalnictwa, usług, inwestycji,	– ograniczenia inwestycyjne wynikające z ochrony przyrody, – wysokie koszty inwestycji komunalnych, – znaczne odległości między krańcami gminy utrudniające komunikację, – niewystarczający poziom atrakcyjności terenu, aby zwiększać zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne – brak możliwości dalszego rozwoju turystyki z uwagi na rolniczy charakter Gminy, – ograniczona dostępność dla osób z niepełnosprawnością,

Sfera	Szanse	Zagrożenia
	– rozwój podstawowej infrastruktury komunalnej, w tym wodociągowej i kanalizacyjnej, – rozbudowa sieci telekomunikacyjnych, – rozwój i rozbudowa budynków integracji mieszkańców, – poprawa sprawności sieci przesyłowych np. elektroenergetycznych, gazowych.	– niewielka odległość od granicy państwowej i niepewność rozwoju sytuacji geopolitycznej,
klimatyczno-środowiskowa	– brak ciężkiego przemysłu i czyste środowisko sprzyjają zarówno produkcji rolnej, jak i turystyce przyrodniczej, – pozyskiwanie środków na adaptację do zmian klimatu, – zagospodarowanie deszczówki, tworzenie zbiorników wodnych, – unormowanie stosunków wodnych, przeciwdziałanie suszy, dobrze prowadzone melioracje, – minimalizacja odpadów, ich kompostowanie, ponowne użycie, wprowadzenie gospodarki obiegu zamkniętego, – ograniczenie emisji pyłów dzięki wymianie pieców, – zrównoważony, niskoemisyjny transport, – rozwój turystyki weekendowej i agroturystyki w oparciu o zasoby już istniejące, – wykorzystanie istniejących zasobów leśnych i form ochrony przyrody, – promocja Gminy jako atrakcji przyrodniczej - dolina rzeki Muchawki oraz stawy rybne w Mościbrodach, gdzie obserwować można ptactwo wodne, – nacisk na racjonalne gospodarowanie energią i ograniczanie emisji, – rozwój technologii energooszczędnych i metod rolnictwa ekologicznego.	– postępujące zmiany klimatu (susze, ekstremalne zjawiska), – klęski żywiołowe skutkujące stratami w gospodarce i rolnictwie, – niszczenie obiektów zabytkowych wskutek niewystarczających remontów, – wzrost chorób cywilizacyjnych i zagrożeń zdrowotnych wynikających z zanieczyszczania środowiska, – brak małej retencji, – niespójne regulacje i przepisy dotyczące klimatu i środowiska, – rozwój branż przemysłu, które wpływają negatywnie na stan środowiska, – brak konsensusu społecznego w zakresie rozwoju niektórych źródeł OZE (np. energetyka wiatrowa), – rozprzestrzenianie się inwazyjnych gatunków obcych.

Źródło: opracowanie własne

4.2. BARIERY ROZWOJOWE I POTENCJAŁY ROZWOJU GMINY

Gmina Wiśniew jest obszarem o dużej powierzchni terenów rolniczych, z rosnącym udziałem terenów przeznaczonych pod inwestycje. Z uwagi na sąsiedztwo miasta Siedlce, Gmina może stać się atrakcyjnym miejscem dla zamieszkania dla osób, które pracują właśnie w Siedlcach innych pobliskich miastach.

W ostatnich latach zauważalny jest wzrost aktywności samorządu, mieszkańców oraz organizacji społecznych w organizacji wydarzeń mających na celu promowanie Gminy oraz jej atutów przyrodniczych, kulturowych, gospodarczych i społecznych. Działania promocyjne nie tylko integrują lokalną społeczność, ale również przyczyniają się do budowania pozytywnego wizerunku Gminy na zewnątrz. Kontynuowanie i rozwijanie tego typu inicjatyw wpisuje się w długofalową strategię promocji obszaru jako atrakcyjnego miejsca do życia, wypoczynku i inwestycji. Coraz większe zaangażowanie mieszkańców i partnerów zewnętrznych świadczy o silnym poczuciu tożsamości lokalnej i chęci wspólnego kreowania przyszłości Gminy.

Analizując wyżej zaprezentowane mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia Gminy Wiśniew, możemy wyłonić te, które w największym stopniu oddziałują bądź mogą oddziaływać na Gminę. Słabe strony oraz zagrożenia powinny być pokonywane przez mocne strony oraz szanse rozwoju, które stoją przed Gminą.

Wśród **deficytów i barier hamujących rozwój**, wymienić można m.in.:

1. Postępujący proces odpływu z terenu gminy ludzi młodych, którzy wyjeżdżają na studia i do pracy do miast lub za granicę, związany z tym proces „starzenia się społeczeństwa”.
2. Rozproszenie zabudowy, co utrudnia dobre wyposażenie gminy w infrastrukturę techniczną – zasadność budowy sieci wodociągowej, kanalizacyjnej czy gazowej jest znacząco lepsza na obszarach skoncentrowanej zabudowy. Na terenach zabudowy rozproszonej koszty uzbrojenia terenów są wyższe niż w zabudowie zwartej.
3. Ograniczenia komunikacyjne – sytuacja ta znacząco poprawiła się po oddaniu do użytku autostrady A2, która zwiększy dostępność Gminy Wiśniew z punktu widzenia inwestorów z zewnątrz. Jednak dla przeciętnego mieszkańca, sytuacja komunikacyjna (stan dróg różnych szczebli, dostęp do dobrej jakości transportu publicznego,

infrastruktura dla pieszych i rowerzystów, dostępność połączeń kolejowych) nadal wymaga znaczącej poprawy.

4. Dominację działalności rolniczej, która choć ważna (i powinna być kontynuowana) jest silnie narażona na wahania cen skupu, zjawisk ekstremalnych (późnowiosenne przymrozki czy susze wpływające na stan upraw), a także zależna od polityki rolnej i dopłat. Ponadto rolnictwo cechuje się ograniczoną innowacyjnością, niewielkim poziomem współpracy regionalnej (grupy producenckie, zaplecze magazynowe i przetwórcze), co powoduje silne uzależnienie od warunków zewnętrznych i polityki krajowej oraz europejskiej.
5. Małą liczbę ludności w przeliczeniu na obszar, co pozwala na wprowadzenie tylko usług podstawowych, jak zabezpieczenie dowozu dzieci i młodzieży do szkół, ale nie daje dużych możliwości inwestycji w ogólnodostępny transport publiczny (choć sukcesywnie wydłużane są obecnie działające linie komunikacyjne pozwalające na komunikację z Siedlcami).
6. Brak wystarczających środków własnych gminy na realizację wszystkich niezbędnych przedsięwzięć – konieczność poszukiwania wsparcia z zewnątrz. Jest to konsekwencja braku dużych zakładów przemysłowych i firm, których podatki znacząco wpływałyby na stan budżetu samorządu.
7. Niewystarczający poziom dochodów uzyskiwanych przez mieszkańców i związane z tym ograniczenia w podnoszeniu kwalifikacji, w rozwoju gospodarstw, lokalnych firm. Konsekwencją tego są: mniejszy kapitał prywatny, ostrożność inwestycyjna oraz mniejsza skala przedsiębiorczości niż w miastach.
8. Niezadowalającą konkurencyjność lokalnej gospodarki – ograniczony rynek pracy. Konsekwencją tego jest uzależnienie od Siedlec jako rynku pracy i usług. Dotychczas brakuje dobrze uzbrojonej strefy aktywności gospodarczej i większych inwestorów prywatnych.

Wśród **potencjałów rozwojowych**, wymienić można m.in.:

1. Potencjał demograficzny związany z sąsiedztwem Siedlec. Mimo ogólnych trendów związanych z przeprowadzaniem się młodych ludzi do dużych miast i ich obszarów podmiejskich, liczba ludności Gminy Wiśniew jest relatywnie stabilna. Rozwój infrastruktury technicznej (wodociągi, kanalizacja, drogi), społecznej (żłobek, szkoły)

oraz gospodarczej (planowane tereny inwestycyjne) stają się ważnymi sygnałami dla obecnych mieszkańców, że Gmina Wiśniew jest dobrym miejscem do życia i pracy. Rozwój gospodarczy i budownictwo mieszkaniowe powinny w najbliższych latach przyczynić się do zwiększenia jej atrakcyjności dla osób z zewnątrz, np. mieszkańców Siedlec i innych okolicznych miast.

2. Przynależność do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego (MOF) oraz Obszaru Strategicznej Interwencji (OSI) – opisano to w dalszej części niniejszej strategii - samorządy współpracują ze sobą, stanowiąc spójny i powiązany terytorialnie obszar, który dzięki współpracy i podejmowaniu wspólnych inicjatyw na rzecz lokalnej społeczności daje lepsze warunki do rozwoju.
3. Poprawa warunków komunikacyjnych dzięki sąsiedztwu węzła autostrady A2 otwartej w grudniu 2025 r. Znacząco poprawia to dostępność transportową i uzupełnia możliwości związane z przebiegiem drogi krajowej nr 63. Konsekwencją w najbliższych latach powinno być większe zainteresowanie Gminą Wiśniew wśród inwestorów poszukujących terenów tańszych niż w mieście. Pozwoli to również na zwiększenie możliwości dla firm usługowych, logistycznych, transportowych itp.
4. Silna baza rolnictwa związana z występowaniem dobrych gleb, doświadczeniem i kwalifikacjami rolników oraz dostosowaniem do nowych pespektyw rozwoju. Dynamiczny rozwój rolnictwa może wynikać ze specjalizacji (np. produkcja wysokotowarowa, niszowe uprawy), przetwórstwa lokalnego (krótkie łańcuchy dostaw), rozwoju rolnictwa ekologicznego oraz sprzedaży bezpośredniej i marki lokalnej.
5. Poprawa w zakresie planowania przestrzennego związana z opracowaniem planu ogólnego i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Dobrze prowadzona polityka przestrzenna posłuży wyznaczeniu strefy aktywności gospodarczej, zabezpieczeniu terenów pod inwestycje oraz pozwoli uniknąć chaosu zabudowy.
6. Dużą aktywność społeczną mieszkańców (liczne ochotnicze straże pożarne, koła gospodyń wiejskich, stowarzyszenia) oraz wiele inicjatyw oddolnych.
7. Ukierunkowanie polityki lokalnej na pozyskiwanie środków unijnych i krajowych oraz współpracę międzygminną przy jednoczesnym zabezpieczeniem dostępnych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych.

Podsumowując to, co jest siłą Gminy Wiśniew (rolniczy charakter, brak przemysłu) jest jednocześnie barierą w szybkim wzroście gospodarczym.

4.3. WIZJA I MISJA GMINY

Misja Gminy Wiśniew ma w zwięzły sposób określić kierunek działań i podstawowe funkcje do spełnienia na rzecz zaspokojenia potrzeb mieszkańców. Jest pochodną zdiagnozowanych mocnych i słabych stron, a także oceną szans i zagrożeń stwierdzonych na opisywanym terenie.

Misja:
Zrównoważony rozwój oparty na poszanowaniu walorów przyrodniczych, lokalnej tożsamości i potrzeb mieszkańców, poprzez wzmacnianie jakości życia, wspieranie lokalnej przedsiębiorczości oraz odpowiedzialne kształtowanie infrastruktury społecznej i technicznej, przy jednoczesnym przygotowaniu gminy na wyzwania związane ze zmianami klimatu.

Gmina dąży do:

- zapewnienia bezpiecznych i stabilnych warunków życia dla obecnych i przyszłych mieszkańców,
- tworzenia warunków do rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw oraz nowoczesnego rolnictwa opartego o współpracę rolników w celu skrócenia łańcuchów dostaw,
- rozwoju usług publicznych adekwatnych do skali i charakteru gminy wiejskiej,
- ochrony środowiska naturalnego jako trwałego zasobu rozwojowego,
- budowania odporności lokalnej społeczności i infrastruktury na skutki zmian klimatycznych.

Wyznaczenie **wizji** Gminy Wiśniew to określenie stanu, do jakiego dąży społeczność lokalna i reprezentująca ją władza samorządowa w perspektywie długookresowej. Realizowana będzie następująca wizja rozwoju Gminy Wiśniew.

Wizja:

Gmina Wiśniew w perspektywie długoterminowej to nowoczesna i przyjazna gmina wiejska, harmonijnie łącząca funkcje rolnicze, mieszkaniowe i usługowe, oferująca wysoką jakość życia, stabilne warunki do rozwoju przedsiębiorczości oraz bezpieczne środowisko naturalne, odporne na zagrożenia klimatyczne.

Wizja zakłada, że Gmina Wiśniew:

- **jest miejscem dobrym do życia** – z dostępem do nowoczesnej infrastruktury społecznej (edukacja, opieka nad dziećmi i seniorami, rekreacja), odpowiadającej na realne oczekiwania mieszkańców,
- rozwija gospodarkę w oparciu **o lokalne zasoby i potencjał**, w szczególności rolnictwo, agrobiznes, drobną przedsiębiorczość i usługi, bez wprowadzania uciążliwego przemysłu,
- racjonalnie wykorzystuje swoje **uwarunkowania przyrodnicze**, chroniąc tereny rolnicze, zasoby wodne i krajobraz, traktując je jako atut rozwojowy, a nie barierę,
- systematycznie modernizuje **infrastrukturę** techniczną i społeczną, eliminując deficyty komunikacyjne, energetyczne i usługowe,
- jest **odporna na zmiany klimatu**, poprzez rozwój retencji wód, gospodarki niskoemisyjnej, odnawialnych źródeł energii oraz działania ograniczające skutki suszy, upałów i gwałtownych zjawisk pogodowych,
- buduje rozwój w **dialogu z mieszkańcami**, wzmacniając spójność społeczną, zaufanie i poczucie współodpowiedzialności za przyszłość Gminy.

„Strategia Rozwoju Gminy Wiśniew na lata 2026-2036" wyznacza cztery cele strategiczne, rozwinięte w cele operacyjne. Realizacja celów następuje na poziomie konkretnych kierunków działań. Cele strategiczne, cele operacyjne oraz kierunki działań zaprezentowano w kolejnych rozdziałach.

4.4 CELE STRATEGICZNE

Cele strategiczne mają charakter długofalowy, wskazują generalny kierunek postępowania w realizacji założonej wizji i odpowiadają na pytanie „co chcemy osiągnąć?". Cele operacyjne dotyczą średniego horyzontu czasowego, określają narzędzia i sposoby realizacji celów strategicznych. Tym samym odpowiadają na pytanie: „jak to chcemy osiągnąć?".

Strategia Rozwoju Gminy Wiśniew na lata 2026-2036 przewiduje **cztery cele strategiczne**, tj. po jednym w każdej ze sfer. Celami strategicznymi są:

1. w sferze **społecznej** - wzmocnienie kapitału społecznego oraz poprawa życia mieszkańców dzięki zwiększeniu dostępności i jakości usług społecznych,
2. w sferze **gospodarczej** - rozwój konkurencyjnej, zrównoważonej gospodarki opartej na lokalnej przedsiębiorczości, rolnictwie i tutejszych zasobach,
3. w sferze **przestrzennej** - racjonalne wyposażenie przestrzeni gminy w infrastrukturę techniczną i komunikacyjną z poszanowaniem ładu przestrzennego i krajobrazu,
4. w sferze **klimatyczno-środowiskowej** - rozwój zrównoważony uwzględniający zasady ochrony środowiska i odporności klimatycznej.

Wyszczególnienia celów operacyjnych oraz kierunków działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych dokonano w kolejnym rozdziale.

V. KIERUNKI DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH DLA OSIĄGNIĘCIA CELÓW STRATEGICZNYCH

5.1. CELE OPERACYJNE ORAZ KIERUNKI DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH DLA OSIĄGNIĘCIA CELÓW STRATEGICZNYCH

Wyznaczone cztery cele strategiczne, w czterech sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej należy sprecyzować poprzez wyznaczenie celów operacyjnych oraz kierunków działań. Dokonano tego w niniejszym rozdziale.

Do każdego z celów operacyjnych przypisano kierunki działań, które oznaczają kierunki koncentracji wspólnych wysiłków podejmowanych przez samorząd oraz jego partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych. Odpowiadają na pytanie: „co jest do zrobienia?”

SFERA SPOŁECZNA

CEL STRATEGICZNY I: WZMOCNIENIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO ORAZ POPRAWA ŻYCIA MIESZKAŃCÓW DZIĘKI ZWIĘKSZENIU DOSTĘPNOŚCI I JAKOŚCI USŁUG SPOŁECZNYCH

Cel operacyjny – 1.1. Stworzenie warunków dla zatrzymania mieszkańców w gminie, ich rozwoju społecznego, w tym przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i depopulacji – realizowany będzie poprzez realizację następujących kierunków działań:

1.1.1. Tworzenie przyjaznych przestrzeni publicznych, w tym budowa, przebudowa i wyposażenie obiektów użyteczności publicznej.

1.1.2. Poprawa obsługi mieszkańców w zakresie podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej oraz profilaktyki.
1.1.3. Zwiększenie dostępności apteki / punktu aptecznego.
1.1.4. Zwiększenie dostępności żłobków i przedszkoli oraz doskonalenie opieki w żłobkach i przedszkolach, a także wsparcie dla innych form opieki przedszkolnej (np. dzienny opiekun).
1.1.5. Zwiększenie dostępności i jakości kształcenia w szkole podstawowej.
1.1.6. Rozwój bazy oświaty i doskonalenie pracowników oświaty, w tym zakup potrzebnego sprzętu dydaktycznego.
1.1.7. Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej.
1.1.8. Zapewnienie wsparcia środowiskowego dla osób w trudnej sytuacji materialnej, osób niepełnosprawnych i starszych, w tym poprawa oferty dla osób niesamodzielnych (np. asystent rodziny, usługi opiekuńcze, dzienne domy pobytu).
1.1.9. Wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i zapobieganie powstawaniu trudnych sytuacji życiowych osób i rodzin.
1.1.10. Infrastruktura na rzecz aktywnej integracji mieszkańców.
1.1.11. Poprawa dostępności mieszkań / domów, np. poprzez przygotowanie terenów pod rozwój mieszkalnictwa, a także rozwój mieszkalnictwa socjalnego / komunalnego.
1.1.12. Poprawa oferty kulturalnej, spędzania wolnego czasu i rozrywkowej.
1.1.13. Poprawa oferty sportowej, turystycznej i rekreacyjnej.
1.1.14. Poprawa dostępności bazy gastronomicznej i noclegowej.
1.1.15. Zapewnienie obsługi wysokiej jakości w Urzędzie Gminy i jednostkach podległych, a także wdrażanie polityki dostępności.
1.1.16. Stworzenie profesjonalnej strony internetowej z ofertą kulturalną, turystyczną instytucji kultury oraz organizacji społecznych z terenu Gminy Wiśniew.

Cel operacyjny – 1.2. Zbudowanie silnej wspólnoty lokalnej, w tym wsparcie aktywności obywatelskiej i inicjatyw lokalnych – realizowany będzie poprzez realizację następujących kierunków działań:

1.2.1. Organizacja cyklicznych wydarzeń o zasięgu regionalnym, w tym promocja oraz ochrona tradycji i zwyczajów.
1.2.2. Rozwój edukacji poprzez organizację zajęć pozalekcyjnych.

1.2.3. Dostosowanie i rozwój oferty spędzania wolnego czasu (zajęcia sportowe, kluby i koła zainteresowań) do potrzeb lokalnej społeczności.
1.2.4. Poprawa oferty kształcenia dla osób dorosłych.
1.2.5. Promocja wiedzy o zdrowiu i aktywnym trybie spędzania wolnego czasu.
1.2.6. Wspieranie lokalnego patriotyzmu oraz przywiązania do historii i dziedzictwa.
1.2.7. Wsparcie relacji międzyludzkich.
1.2.8. Aktywizacja mieszkańców i włączenie ich w rozwój gminy (np. inicjatywy lokalne, wolontariat).
1.2.9. Wsparcie organizacji pozarządowych.
1.2.10. Tworzenie atrakcyjnych warunków do powszechnego uczestnictwa mieszkańców w życiu kulturalnym (np. poprzez organizację kursów, wydarzeń artystycznych).
1.2.11. Zwiększenie zaangażowania interesariuszy w sprawy Gminy Wiśniew poprzez konsultacje społeczne, spotkania, bieżące informowanie o aktualnych sprawach gminy poprzez stronę internetową i w sposób zwyczajowy.
1.2.12. Współpraca instytucji kultury, organizacji pozarządowych, placówek oświaty w celu tworzenia i realizowania zadań z zakresu edukacji kulturalnej wszystkich grup wiekowych mieszkańców.

SFERA GOSPODARCZA

CEL STRATEGICZNY II: ROZWÓJ KONKURENCYJNEJ, ZRÓWNOWAŻONEJ GOSPODARKI OPARTEJ NA LOKALNEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI, ROLNICTWIE I TUTEJSZYCH ZASOBACH

Cel operacyjny – 2.1 Zapewnienie dobrych warunków rozwoju gospodarczego i rolnictwa na terenie Gminy Wiśniew – realizowany będzie poprzez realizację następujących kierunków działań:

2.1.1. Poprawa oferty inwestycyjnej Gminy Wiśniew - tworzenie i uzbrajanie terenów pod działalność gospodarczą oraz ich promocja.
2.1.2. Współpraca z miastem Siedlce w zakresie rynku pracy i usług.
2.1.3. Rozwój nowoczesnego rolnictwa i agrobiznesu, w tym szkolenia i doradztwo dla rolników.
2.1.4. Wsparcie przetwórstwa rolno-spożywczego i spółdzielczości, w celu skrócenia łańcucha dostaw.

2.1.5. Dywersyfikacja źródeł dochodów mieszkańców (agroturystyka, drobne i zróżnicowane usługi, produkty lokalne).
2.1.6. Planowanie przestrzenne uwzględniające potrzeby inwestorów i mieszkańców.
2.1.7. Promowanie obszaru Gminy Wiśniew jako miejsca atrakcyjnego do zamieszkania oraz inwestowania.
2.1.8. Wspieranie lokalnych przedsiębiorców w szkoleniu młodych pracowników.
2.1.9. Poprawa dostępności stażów, kursów, szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe.
2.1.10. Poprawa dostępności i jakości usług administracyjnych i pocztowych.
2.1.11. Poprawa dostępności i jakości usług handlowych i innych, niewymienionych usług.
2.1.12. Poprawa dostępności i jakości e-usług (usług świadczonych przez Internet).
2.1.13. Wykorzystanie strony internetowej Gminy Wiśniew na cele utworzenia bazy informacji turystycznej, prezentującej informacje o miejscach noclegowych, obiektach gastronomicznych, miejscach rozrywki i kultury.
2.1.14. Rozwój e-komunikacji – wykorzystanie strony internetowej Gminy Wiśniew jako narzędzia wymiany informacji pomiędzy mieszkańcami, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi.

Cel operacyjny – 2.2. Pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości i wzmocnienie aktywności zawodowej – realizowany będzie poprzez realizację następujących kierunków działań:

2.2.1. Zapewnienie powszechnego doradztwa dla osób podejmujących działalność gospodarczą, a także uproszczenie procedur administracyjnych dla przedsiębiorców.
2.2.2. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie podejmowania działań ograniczających bezrobocie, w tym działań informacyjnych o formach wsparcia oferowanych na rzecz osób pozostających bez pracy.
2.2.3. Pomoc i ułatwienie dostępu do informacji o możliwościach pozyskiwania środków na utworzenie lub rozwój firm.
2.2.4. Wsparcie dla przedsiębiorców, np. w postaci ulg podatkowych.
2.2.5. Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy.
2.2.6. Prowadzenie i wspieranie działań związanych z aktywizacją zawodową mieszkańców oraz działań mających na celu przystosowanie bezrobotnych do nowych zawodów, w tym zwiększenie mobilności zawodowej.

2.2.7. Tworzenie lokalnej marki gminy uwzględniającej potencjał turystyki aktywnej (turystyka piesza, rowerowa, nordic walking).
2.2.8. Budowanie marki gminy jako miejsca przyjaznego środowisku i wypoczynkowi.
2.2.9. Wspieranie rozwoju agroturystyki.
2.2.10. Rozwój oraz wsparcie dla rolnictwa ekologicznego.
2.2.11. Wspieranie promocji lokalnych produktów (żywność, rękodzieło).
2.2.12. Prowadzenie działań w zakresie podniesienia świadomości ekologicznej rolników.

SFERA PRZESTRZENNA

CEL STRATEGICZNY III: RACJONALNE WYPOSAŻENIE PRZESTRZENI GMINY W INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNĄ I KOMUNIKACYJNĄ Z POSZANOWANIEM ŁADU PRZESTRZENNEGO I KRAJOBRAZU

Cel operacyjny – 3.1. Modernizacja oraz rozwój infrastruktury technicznej i drogowej w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb mieszkańców prowadzone w sposób uporządkowany przestrzennie, z poszanowaniem krajobrazu i charakteru Gminy – realizowany będzie poprzez realizację następujących kierunków działań:

3.1.1. Uporządkowanie i spójność zagospodarowania przestrzennego.
3.1.2. Ochrona krajobrazu kulturowego i walorów widokowych.
3.1.3. Rozwój i modernizacja infrastruktury wodociągowej.
3.1.4. Rozwój i modernizacja infrastruktury kanalizacyjnej i systemu oczyszczania ścieków.
3.1.5. Doskonalenie systemu dowozu dzieci i młodzieży do szkół.
3.1.6. Poprawa stanu transportu publicznego (np. przystanków, taboru).
3.1.7. Poprawa jakości transportu publicznego m.in. w zakresie połączeń międzygminnych.
3.1.8. Modernizacja i rozwój dróg.
3.1.9. Modernizacja i rozwój chodników.
3.1.10. Modernizacja i rozwój dróg dla pieszych i rowerów.
3.1.11. Poprawa bezpieczeństwa układów komunikacyjnych.
3.1.12. Doskonalenie obsługi w zakresie wywozu odpadów komunalnych.
3.1.13. Poprawa dostępności Internetu i telefonii komórkowej.
3.1.14. Likwidacja barier architektonicznych (np. wysokich krawężników).
3.1.15. Poprawa stanu zabytków i utrzymanie ich w dobrym stanie.

SFERA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA

CEL STRATEGICZNY IV: ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY UWZGLĘDNIAJĄCY ZASADY OCHRONY ŚRODOWISKA I ODPORNOŚCI KLIMATYCZNEJ

Cel operacyjny – 4.1. Kształtowanie rozwoju gminy w harmonii z uwarunkowaniami środowiska i wyzwaniami klimatycznymi – realizowany będzie poprzez realizację następujących kierunków działań:

4.1.1. Poprawa jakości i atrakcyjności środowiska przyrodniczego.

4.1.2. Ochrona obszarów cennych pod względem przyrodniczym w celu zachowania ich wartości.

4.1.3. Właściwe oznaczenie i ochrona pomników przyrody.

4.1.4. Rozważenie powołania nowych form ochrony przyrody.

4.1.5. Rozwój i poprawa stanu zieleni urządzonej.

4.1.6. Ochrona zasobów wód podziemnych poprzez właściwe zagospodarowanie nieczystości ciekłych.

4.1.7. Poprawa jakości powietrza, w tym poprzez prowadzenie wymiany źródeł ogrzewania i przygotowania ciepłej wody użytkowej.

4.1.8. Poprawa parametrów energetycznych budynków poprzez prowadzenie kompleksowej termomodernizacji.

4.1.9. Ochrona przed hałasem np. poprzez optymalizację układu komunikacyjnego, stosowanie rozwiązań technicznych ograniczających hałas oraz właściwe strefowanie w planowaniu przestrzennym.

4.1.10. Poprawa oferty dotacji na działania służące ochronie środowiska.

4.1.11. Doskonalenie selektywnego zbierania odpadów i dążenie do wprowadzenia gospodarki obiegu zamkniętego.

4.1.12. Wdrożenie rozwiązań komunikacyjnych w oparciu o zrównoważoną mobilność.

4.1.13. Utrzymanie czystości i porządku, bieżąca likwidacja dzikich wysypisk.

4.1.14. Ochrona zwierząt i opieka nad zwierzętami.

4.1.15. Poprawa stanu wód.

4.1.16. Przeciwdziałanie skutkom suszy, powodziom, podtopieniom (w tym rozwój małej retencji).

4.1.17. Wsparcie organizacyjne i techniczne OSP w zakresie ochrony mieszkańców przed negatywnymi skutkami nagłych zjawisk pogodowych.

4.1.18. Rozwój odnawialnych źródeł energii – mikroinstalacji.

4.1.19. Dołączenie do klastra energetycznego.

Cel operacyjny – 4.2. Rozwój agroturystyki i turystyki weekendowej – realizowany będzie poprzez realizację następujących kierunków działań:

4.2.1. Promocja Gminy jako miejsca atrakcyjnego ze względu na posiadane walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe, a jednocześnie oferującego wypoczynek w ciszy i spokoju.

4.2.2. Rozwój małej infrastruktury turystycznej (szlaki, punkty widokowe, miejsca odpoczynku).

4.2.3. Budowa oferty dla rodzin, seniorów i turystów oczekujących wypoczynku opartego o ciszę, spokój i kontakt z naturą.

4.2.4. Zagospodarowanie terenów przeznaczonych do celów rekreacji: wyposażenie w infrastrukturę rekreacyjną oraz sanitarną.

4.2.5. Edukacja ekologiczna mieszkańców i turystów - zwiększenie świadomości w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatu.

4.2.6. Podjęcie działań mających na celu zachęcenie mieszkańców do dbałości o teren własnych posesji i otoczenia, np. poprzez organizację konkursów na najpiękniejszy ogród czy najlepiej utrzymaną posesję.

4.2.7. Wzmocnienie przekazu o walorach i zasobach Gminy Wiśniew oraz jej potencjale turystycznym za pomocą interaktywnych środków przekazu, strony internetowej, lokalnych mediów (prasa, radio, telewizja).

5.2. ZADANIA WŁASNE GMINY

W oparciu o wyznaczone cele strategiczne, cele operacyjne i kierunki działań dla Gminy Wiśniew możliwe było określenie wybranych zadań szczegółowych przewidzianych do realizacji, ze wskazaniem lat realizacji przewidzianych kosztów i sposobów finansowania.

Inne, niewymienione w tabeli zadania szczegółowe będą wynikały z obranych celów strategicznych i celów operacyjnych.

Tabela 9. Zadania własne Gminy Wiśniew zaplanowane do realizacji wraz z podaniem zakładanych terminów wykonania i kosztów

Lp.	Nazwa planowanego zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Koszty realizacji (zł)					
			2026	2027	2028	2029-2036	Suma 2026-2036	Wartość całkowita zadania[3]
1.	Cyberbezpieczny Samorząd - poprawa bezpieczeństwa w sieci	Gmina Wiśniew	114 983,28	-	-	-	114 983,28	121 133,28
2.	Mazowsze Bez Smogu - ochrona naturalnego środowiska	Gmina Wiśniew	251 228,00	265 910,80	295 842,42	-	812 981,22	1 052 715,83
3.	Budowa gminnego żłobka w m. Wiśniew - poprawa infrastruktury	Gmina Wiśniew	5 980 000,00	-	-	-	5 980 000,00	6 070 956,70
4.	Przebudowa drogi krajowej nr 63 w zakresie budowy drogi dla pieszych i rowerów na terenie Gminy Wiśniew - poprawa infrastruktury drogowej	Gmina Wiśniew	19 100 000,00	-	-	-	19 100 000,00	19 259 715,50
5.	Projektowanie kanalizacji sanitarnej w miejscowości Borki Sołdy	Gmina Wiśniew	52 500,00	-	-	-	52 500,00	95 180,00
6.	Projektowanie kanalizacji sanitarnej w miejscowości Borki Paduchy	Gmina Wiśniew	75 450,00	-	-	-	75 450,00	135 791,46
7.	Projektowanie kanalizacji sanitarnej w miejscowości Helenów	Gmina Wiśniew	49 000,00	-	-	-	49 000,00	49 000,00
8.	Projektowanie kanalizacji sanitarnej w miejscowości Wólka Wiśniewska	Gmina Wiśniew	109 000,00	-	-	-	109 000,00	109 000,00
9.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Ciosny	Gmina Wiśniew	1 971 701,80	-	-	-	1 971 701,80	1 970 000,00
10.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Tworki w gminie Wiśniew - etap II	Gmina Wiśniew	120 000,00	-	-	-	120 000,00	120 000,00
11.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Zabłocie - Radomyśl	Gmina Wiśniew	1 000,00	1 500 000,00	-	-	1 501 000,00	1 501 000,00
12.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Mościbrody – Borki Kosiorki	Gmina Wiśniew	1 000,00	1 500 000,00	-	-	1 501 000,00	1 501 000,00
13.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Śmiary	Gmina Wiśniew	1 000,00	1 000 000,00	-	-	1 001 000,00	1 001 000,00
14.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Borki Paduchy	Gmina Wiśniew	2 050,00	1 000 000,00	-	-	1 002 050,00	1 002 050,00
15.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Borki Sołdy	Gmina Wiśniew	1 000,00	1 000 000,00	-	-	1 001 000,00	1 001 000,00
16.	Opracowanie dokumentacji projektowej droga Stok Wiśniewski - Lipniak (Mogiłki)	Gmina Wiśniew	75 000,00	-	-	-	75 000,00	75 000,00
17.	Modernizacja dróg gminnych na terenie Gminy Wiśniew	Gmina Wiśniew	4 700 000,00	-	-	-	4 700 000,00	6 758 148,08
18.	Projektowanie i budowa dróg gminnych Radomyśl-Nowe Okniny	Gmina Wiśniew	60 000,00	25 000,00	-	-	85 000,00	85 000,00
19.	Rozbudowa drogi gminnej w miejscowości Mościbrody	Gmina Wiśniew	30 000,0	105 000,00	-	-	135 000,00	135 000,00
20.	Przebudowa ul. Sanitariuszek w m. Wiśniew - etap I oświetlenie uliczne	Gmina Wiśniew	60 000,00	-	-	-	60 000,00	60 000,00
21.	Budowa, przebudowa i rozbudowa dróg gminnych na terenie Gminy Wiśniew	Gmina Wiśniew	5 739 000,00	-	-	-	5 739 000,00	10 138 366,57
22.	Rozbudowa drogi gminnej nr 361141W - ulicy Szkolnej w miejscowości Wiśniew	Gmina Wiśniew	783 300,00	-	-	-	783 300,00	785 760,00
23.	Projekt i budowa chodnika z parkingiem na działce gminnej w Radomyśli	Gmina Wiśniew	150 000,00	-	-	-	150 000,00	292 451,26
24.	Projektowanie i budowa sieci oświetlenia ulicznego w m. Wólka Wiśniewska	Gmina Wiśniew	59 000,00	-	-	-	59 000,00	59 000,00
25.	Opracowanie projektu budowy świetlicy w m. Gostchorz	Gmina Wiśniew	50 000,00	50 000,00	-	-	100 000,00	100 000,00
26.	Projektowanie oświetlenia ulicznego w miejscowości Stok Wiśniewski (Leśniczówka)	Gmina Wiśniew	1 000,00	21 000,00			22 000,00	22 000,00
27.	Projekt i budowa garaży na działce nr 1093 przy UG Wiśniew	Gmina Wiśniew	52 000,00	50 000,00			102 000,00	102 000,00
28.	Opracowanie dokumentacji projektowej droga Wiśniew - Ciosny	Gmina Wiśniew	40 000,00	80 000,00			120 000,00	120 000,00

Źródło: Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Wiśniew przyjęta Uchwałą Rady Gminy Wiśniew w dniu 29 kwietnia 2026 r. https://samorzad.gov.pl/web/gmina-wisniew/xxviii-sesja-rady-gminy-wisniew-z-dnia-29-kwietnia-2026-roku2

[3] Wartość całkowita zadania uwzględnia koszty poniesione przed 2026 rokiem

5.3. SPÓJNOŚĆ STRATEGII Z DOKUMENTAMI NADRZĘDNYMI

W Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze został wyznaczony **cel główny** jakim jest zapewnienie wysokiej jakości życia poprzez trwały i zrównoważony przestrzennie rozwój województwa, służący wzrostowi znaczenia regionu w Europie i na świecie, przy poszanowaniu zasobów środowiska. Wskazano pięć **celów strategicznych**:

1. W obszarze „gospodarka" celem jest **konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze** czyli wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii – który w gminnej strategii będzie realizowany w ramach celu strategicznego „rozwój konkurencyjnej, zrównoważonej gospodarki opartej na lokalnej przedsiębiorczości, rolnictwie i tutejszych zasobach" oraz celów operacyjnych „zapewnienie dobrych warunków rozwoju gospodarczego i rolnictwa na terenie Gminy Wiśniew" i „pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości i wzmocnienie aktywności zawodowej", a także przez założone w ramach wymienionych celów kierunki działań.
2. W obszarze „dostępność" celem jest **dostępne i mobilne Mazowsze** czyli poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu przy ograniczeniu presji na przestrzeń i środowisko, kształtowanie ładu przestrzennego – który w gminnej strategii będzie realizowany w ramach celu strategicznego „racjonalne wyposażenie przestrzeni Gminy w infrastrukturę techniczną i komunikacyjną z poszanowaniem ładu przestrzennego i krajobrazu" oraz celu operacyjnego „modernizacja oraz rozwój infrastruktury technicznej i drogowej w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb mieszkańców prowadzone w sposób uporządkowany przestrzennie, z poszanowaniem krajobrazu i charakteru gminy".
3. W obszarze „środowisko i energetyka" celem jest **zielone, niskoemisyjne Mazowsze** czyli poprawa stanu środowiska poprzez racjonalne gospodarowanie zasobami przyrody – który w gminnej strategii będzie realizowany w ramach celu strategicznego „rozwój zrównoważony uwzględniający zasady ochrony środowiska i odporności klimatycznej" oraz celów operacyjnych „kształtowanie rozwoju Gminy w harmonii z uwarunkowaniami środowiska i wyzwaniami klimatycznymi" i „rozwój

agroturystyki i turystyki weekendowej", a także przez założone w ramach wymienionych celów kierunki działań;

4. W obszarze „społeczeństwo" celem jest **Mazowsze zintegrowane społecznie** czyli poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki – który w gminnej strategii będzie realizowany w ramach celu strategicznego „wzmocnienie kapitału społecznego oraz poprawa życia mieszkańców dzięki zwiększeniu dostępności i jakości usług społecznych" oraz celów operacyjnych „stworzenie warunków dla zatrzymania mieszkańców w gminie, ich rozwoju społecznego, w tym przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i depopulacji" i „zbudowanie silnej wspólnoty lokalnej, w tym wsparcie aktywności obywatelskiej i inicjatyw lokalnych", a także przez założone w ramach wymienionych celów kierunki działań.
5. W obszarze „kultura i dziedzictwo" celem jest **Mazowsze bogate kulturowo** czyli wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju województwa i poprawy jakości życia – który w gminnej strategii będzie realizowany w ramach celu strategicznego „rozwój zrównoważony uwzględniający zasady ochrony środowiska i odporności klimatycznej" oraz celu operacyjnego „kształtowanie rozwoju Gminy w harmonii z uwarunkowaniami środowiska i wyzwaniami klimatycznymi", a także przez założone w ramach wymienionych celów kierunki działań.

Z powyższego wynika, ze cele strategiczne przedstawione w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze znajdują swoje odzwierciedlenie w kierunkach zadań zawartych w niniejszej gminnej strategii rozwoju. Zaznaczyć należy jednocześnie, że pokazano najbardziej oczywiste powiązania. Jednak w zasadzie każdy cel strategiczny i cel operacyjny wskazany w gminnej strategii w większym lub mniejszym zakresie jest powiązany z każdym z pięciu celów wskazanych w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze.

VI. OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ, W TYM W WYMIARZE PRZESTRZENNYM ORAZ WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA

6.1. OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

Interesariusze niniejszej strategii rozwoju, a więc w szczególności mieszkańcy i przedsiębiorcy oraz inne osoby związane z Gminą Wiśniew podczas warsztatów strategicznych wskazały, jaki ich zdaniem powinien być stan docelowy w wyniku realizacji strategii rozwoju. Interesariusze wskazywali następujące elementy, cechy, skojarzenia:

1. **w sferze społecznej**:

- zwiększenie dzietności, poprawa sytuacji demograficznej,
- zwiększenie liczby mieszkańców m.in. poprzez zatrzymanie mieszkańców na terenie Gminy Wiśniew, wzrost liczby urodzeń oraz wprowadzenie zachęt do napływu nowych mieszkańców,
- dobry poziom edukacji, rozwój kompetencji, doposażenie szkół,
- poprawa dostępności przedszkoli / oddziałów przedszkolnych i żłobka,
- zwiększenie kompetencji cyfrowych,
- zajęcia z dziećmi (językowe, wakacyjne),
- stołówki w szkołach,
- poprawa dostępu do instytucji opieki i służby zdrowia,
- dostępność miejsc kulturalnych, szeroka oferta kulturalno-edukacyjna dla mieszkańców,
- rozwój usług kulturalnych (Biblioteka, Gminny Ośrodek Kultury),
- poczucie odpowiedzialności za wspólne dobro,
- wysoka frekwencja na wydarzeniach,
- centra integracji mieszkańców, strefa integracji,
- dobrze wyposażone OSP,
- silne stowarzyszenia reprezentujące Gminę na zewnątrz (OSP, KGW),
- opieka senioralna, w tym utworzone miejsc pobytu dla seniorów / centrum dziennego dla seniorów,
- utworzone Centrum Usług Społecznych,
- dobry dostęp do opieki zdrowotnej, w tym zdrowia psychicznego,

- współpraca z organizacjami pozarządowymi,
- rozwój wolontariatu,
- aktywni mieszkańcy, rozwój sportu i rekreacji,
- komunikacja społeczna na wysokim poziomie.

2. **w sferze gospodarczej**:

- utworzenie konkurencyjnej strefy inwestycyjnej,
- zwiększenie liczby miejsc pracy,
- aktywizowanie przedsiębiorczości,
- obsługa inwestora,
- uchwalenie ulg dla nowych firm,
- rozwój różnych branż przemysłu, przetwórstwa i usług,
- rozwój rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego, grupy producenckie w rolnictwie,
- zwiększenie liczby specjalistycznych gospodarstw rolniczych,
- upowszechnienie mikroprzedsiębiorczości,
- spójna sieć drogowa,
- rozsądne oświetlenie,
- tereny pod inwestycje,
- urząd przyjazny dla inwestora, obsługa inwestora,
- przyciąganie nowych inwestorów, dużych, znanych w skali kraju,
- konkurencyjne podatki, ulgi podatkowe, dotacje na rozpoczęcie działalności,
- tworzenie miejsc pracy,
- wsparcie administracyjne,
- dostęp do infrastruktury,
- dostępność usług, np. handlowych, bankowych, pocztowych,
- rozwój agroturystyki,

3. **w sferze przestrzennej**:

- plan ogólny przyjazny dla mieszkańców, opracowanie nowych mpzp,
- ład przestrzenny,
- dobry dostęp do infrastruktury (wodociągi, kanalizacja itd.)

- spójny i dobrze zorganizowany system komunikacyjny (drogi, chodniki, drogi dla pieszych i rowerów),
- sprawnie działający transport zbiorowy, dobra komunikacja wewnętrzna oraz z sąsiednimi gminami,
- dostosowanie oferty połączeń kolejowych i samochodowych do potrzeb mieszkańców,
- wykorzystanie atutów wynikających z położenia geograficznego,
- place zabaw, przestrzenie integracyjne, strefy aktywności, miejsca integracji,
- działki pod budownictwo mieszkaniowe,
- tereny inwestycyjne, rozwój działalności przemysłowo – usługowej,
- dostępność usług publicznych,
- czystość i porządek przestrzeni publicznych,
- zadbane i estetyczne tereny nieruchomości i gospodarstw - dbałość mieszkańców o wygląd i estetykę własnych nieruchomości,
- sieć gazowa.

4. **w sferze klimatyczno-środowiskowej**:

- ochrona krajobrazu,
- ograniczanie emisji,
- niezawodny system odbioru odpadów,
- rozwój infrastruktury odbioru i zagospodarowania ścieków,
- sprawnie działająca oczyszczalnia ścieków i rozbudowa infrastruktury ściekowej,
- tworzenie miejsc wypoczynku w otoczeniu przyrody, skwerów, zieleńców itp.,
- przeciwdziałanie skażeniu środowiska,
- ograniczanie emisji, termomodernizacja budynków i wymiana źródeł ich ogrzewania,
- rozwój zieleni urządzonej, parków wiejskich,
- odnawialne źródła energii,
- rozsądne gospodarowanie wodami, retencja wód,
- zrównoważone gospodarowanie wodami, rozwój małej retencji, racjonalny system melioracji,
- poprawa jakości powietrza m.in. poprzez wymianę pieców i wykorzystanie OZE,

- realizacja zróżnicowanych projektów ekologicznych mających na celu zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie ekologii, poprawy jakości środowiska.

Strategia rozwoju zakłada realizację zadań zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi. Zadania własne Gminy Wiśniew, w zakresie spraw związanych z rozwojem lokalnym wynikają przede wszystkim z ustawy o samorządzie gminnym, ale także z innych ustaw sektorowych dotyczących np. ochrony środowiska czy gospodarki odpadami.

Cele i kierunki działań zostały sporządzone w oparciu o wyniki ankietyzacji mieszkańców, analizę danych statystycznych, konsultacje z władzami samorządowymi, a także w oparciu o plany podmiotów działających na tym terenie.

Wyznaczone cele strategiczne, a w ich ramach cele operacyjne i kierunki działań, jakie należy podjąć w zakresie polityki rozwoju na terenie Gminy Wiśniew stanowią podstawę dla realizacji konkretnych zadań inwestycyjnych na przestrzeni wielu lat. Zaznacza się, że część zadań realizowanych w ramach jednego celu, może także wpływać na realizację innych celów.

Założenia programowe dokumentu przewidują dynamiczny rozwój społeczno-gospodarczy i infrastrukturalny obszaru Gminy Wiśniew. Część zadań skupionych jest na rozwoju aktywności lokalnego społeczeństwa.

Działania w zakresie rozwoju infrastruktury będą realizowane, jako czynnik niezbędny dla zapewnienia miejscowej ludności warunków do odpowiedniego rozwoju społecznego, zawodowego czy podnoszenia jakości kształcenia. Natomiast rozwój sieci infrastrukturalnej (np. wodociągowa, kanalizacyjna, itp.) czy dalsze kształtowanie systemu gospodarowania odpadami będą skutkowały wzrostem atrakcyjności terenu dla inwestorów. Przełoży się to w konsekwencji na tworzenie nowych miejsc pracy i spadek liczby osób bezrobotnych. Z kolei rozbudowa infrastruktury komunikacyjnej, w tym służącej obsłudze transportu publicznego (przystanki, zatoki autobusowe, parkingi), dróg dla pieszych i rowerów zaowocuje wzrostem bezpieczeństwa dla osób korzystających z tej infrastruktury oraz polepszy mobilność transportową. Rozbudowa i remont dróg upłynni ruch, natomiast budowa dróg dla pieszych i rowerów przyczyni się do wzrostu aktywności fizycznej mieszkańców.

W strategii przewidziano działania na rzecz wykorzystania zasobów przyrodniczych Gminy Wiśniew, m.in. poprzez kształtowanie i ochronę terenów zielonych oraz zagospodarowanie

rekreacyjne. Będzie ono połączone z dostosowaniem terenów, tak by były one dostępne dla wszystkich, również dla osób o ograniczonej sprawności ruchowej czy osób starszych.

Na realizację wyznaczonych celów strategicznych, w największej mierze ma wpływ Urząd Gminy Wiśniew, który realizuje zadania własne i zadania koordynowane (wspólne z innymi jednostkami oraz innymi podmiotami zajmującymi się infrastrukturą techniczną i komunikacyjną).

Zadania własne to przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji samorządu Gminy Wiśniew, natomiast zadania koordynowane to zadania, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla powiatowego, wojewódzkiego i krajowego, bądź instytucji działających na terenie gminy, ale podległych bezpośrednio organom powiatowym, wojewódzkim, bądź centralnym.

Należy zaznaczyć, że polityka rozwoju oraz działania mające prowadzić do zrównoważonego rozwoju nie są tylko zadaniami realizowanymi na poziomie lokalnym, przez samorząd gminny. Działania są ukierunkowane poprzez działania prowadzone również na szczeblu krajowym, wojewódzkim oraz regionalnym.

6.2. WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA OCZEKIWANYCH REZULTATÓW PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

Strategia rozwoju zakłada realizację zadań zgodnie z przyjętymi założeniami. W celu weryfikacji postępów realizacji strategii zaproponowano wskaźniki osiągnięcia oczekiwanych rezultatów zadań. Ich lista nie jest ostateczna i może podlegać modyfikacji lub rozszerzeniu.

Należy jednocześnie wyjaśnić, że w kolumnie „pożądany kierunek zmian” oczekiwany wzrost „↑” niekoniecznie musi oznaczać przyrost wartości bezwzględniej, ale choćby osłabienie trendu spadkowego. Nie można bowiem zakładać, że liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym zacznie niezwłocznie rosnąć, gdyż byłoby to sprzeczne z ogólnymi trendami krajowymi. Gmina stawia sobie jednak za zadanie powstrzymanie trendu spadkowego poprzez inwestowanie w infrastrukturę poprawiającą jakość życia.
To w konsekwencji powinno zmniejszyć odpływ ludzi młodych.

Podobnie wygląda sytuacja w przypadku pożądanego spadkowego „↓” kierunku zmian.
Tu również nie zawsze będzie możliwe otrzymanie wartości bezwzględnej niższej niż w roku bazowym np. w odniesieniu do „zmieszanych odpadów zebranych w ciągu roku”, gdyż

ogólna masa będzie zależała od liczby mieszkańców i ogólnopolskich trendów wzrostu masy wytwarzanych odpadów. Oczekuje się jednak, że w związku z wdrożeniem selektywnego zbierania odpadów, zmniejszy się masa odpadów odebranych jako zmieszane.

Tabela 10. Wybrane wskaźniki osiągnięcia oczekiwanych rezultatów planowanych działań

Oceniany parametr	Stan na rok 2020	Stan na rok 2024	Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)	Pożądany kierunek zmian
SFERA SPOŁECZNA				
ludność na 1 km^2 (osób)	45,3	45,5	+0,2	↑
liczba mieszkańców ogółem, stan na 31 grudnia danego roku	5 704	5 730	+26	↑
udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (%)	21,5	20,8	-0,7	↑
udział ludności w wieku produkcyjnym (%)	61,4	60,7	-0,6	↑
udział ludności w wieku poprodukcyjnym (%)	17,1	18,4	+1,3	↓
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	63	64,7	+1,7	↓
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	79,5	88,5	+9,0	↓
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	27,9	30,4	+2,5	↓
współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	21,3	23,1	+1,8	↓
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	14,5	15,5	+1,0	↓
liczba osób - beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	659	447	-212,0	↓
gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego - ogółem	114	80	-34,0	↓
gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego – poniżej kryterium dochodowego	63	37	-26,0	↓
gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego – powyżej kryterium dochodowego	51	43	-8,0	↓
osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego - ogółem	379	256	-123,0	↓
osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego – poniżej kryterium dochodowego	239	89	-150,0	↓

Oceniany parametr	Stan na rok 2020	Stan na rok 2024	Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)	Pożądany kierunek zmian
osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego – powyżej kryterium dochodowego	140	167	+27,0	↓
liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci	192	100	-92	↓
liczba dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny - ogółem	429	246	-183	↓
liczba dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	397	227	-170	↓
udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (%)	34,6	18,9	-15,7	↓
księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	13 290	13 201	-89	↑
czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	325	371	+46	↑
wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz (liczba woluminów)	6 901	5 872	-1 029	↑
SFERA GOSPODARCZA				
liczba podmiotów gospodarki narodowej ogółem wg PKD	405	476	+71	↑
liczba podmiotów gospodarki narodowej działających w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie	44	43	-1	↑
liczba podmiotów gospodarki narodowej działających w przemyśle i budownictwie	103	138	+35	↑
liczba podmiotów gospodarki narodowej działających w pozostałych działach gospodarki	258	295	+37	↑
liczba podmiotów gospodarki narodowej zatrudniających do 9 osób włącznie	395	467	+71	↑
liczba podmiotów gospodarki narodowej zatrudniających 10-49 osób	8	7	-1	↑
liczba podmiotów gospodarki narodowej zatrudniających 50-249 osób	2	2	bez zmian	↑
liczba podmiotów gospodarki narodowej - sektor publiczny - ogółem	11	12	+1	↑
liczba podmiotów gospodarki narodowej - sektor prywatny - ogółem	394	463	+69	↑
liczba podmiotów gospodarki narodowej - sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	323	377	+54	↑
liczba podmiotów gospodarki narodowej - sektor prywatny - spółdzielnie	3	2	-1	↑

Oceniany parametr	Stan na rok 2020	Stan na rok 2024	Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)	Pożądany kierunek zmian
liczba podmiotów gospodarki narodowej - sektor prywatny - fundacje	2	1	-1	↑
liczba podmiotów gospodarki narodowej - sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	23	26	+3	↑
bezrobotni zarejestrowani ogółem	110	81	-29	↓
bezrobotni pozostający bez pracy powyżej 24 miesięcy	31	19	-12	↓
wysokość dochodów budżetu Gminy Wiśniew w przeliczeniu na jednego mieszkańca (zł)	5797,31	8857,41	+3060,1	↑
udział wydatków inwestycyjnych Gminy Wiśniew w ogólnej sumie wydatków (%)	11,9	35,2	+23,3	↑
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (m^2)	89,1	92,2	+3,1	↑
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (m^2)	28,3	30,2	+1,9	↑
SFERA PRZESTRZENNA				
odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej (%)	94,1	94,7	+0,6	↑
długość czynnej sieci wodociągowej – (km)	110,5	120,5	+10,0	↑
liczba przyłączy wodociągowych	1 661	1 837	+176	↑
liczba awarii sieci wodociągowej	6	6	bez zmian	↓
woda dostarczona (tys. m^3)	219,3	267,2	+47,9	↑
odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej (%)	16,9	20,8	+3,9	↑
długość czynnej sieci kanalizacyjnej (km)	11,8	11,8	bez zmian	↑
liczba przyłączy kanalizacyjnych prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	263	347	+84,0	↑
liczba awarii sieci kanalizacyjnej	0	6	+6,0	↓
ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną (tys. m^3)	18,5	33,8	-15,3	↑
ścieki oczyszczone odprowadzone (tys. m^3)	20,0	34,0	+14,0	↑
odsetek osób korzystających z sieci gazowej (%)	15,2	16,2	+1,0	↑
długość czynnej sieci gazowej ogółem (km)	23,2	25,5	+2,3	↑
liczba przyłączy gazowych prowadzących do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych	234	276	+42	↑
zużycie gazu przez gospodarstwa domowe w MWh	2 357	3 081	+724	↑
zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań przez gospodarstwa domowe w MWh	1 573	2 835	+1 262	↑
SFERA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA				
lasy ogółem (ha)	2 674,96	2 681,82	+6,86	↑
lasy publiczne ogółem (ha)	911,96	918,82	+6,86	↑
lasy prywatne ogółem (ha)	1 763,00	1 763,00	bez zmian	↑

Oceniany parametr	Stan na rok 2020	Stan na rok 2024	Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)	Pożądany kierunek zmian
powierzchnia lasów na 1 mieszkańca (ar)	46,9	46,8	-0,1	↑
lesistość (%)	21,2	21,3	+0,1	↑
wynikowe klasy strefy mazowieckiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej w latach 2020 i 2024 dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia:				
SO_2 (dwutlenek siarki)	A	A	bez zmian	A
NO_2 (dwutlenek azotu)	A	A	bez zmian	A
CO (tlenek węgla)	A	A	bez zmian	A
C_6H_6 (benzen)	A	A	bez zmian	A
PM2,5 (pył zawieszony)	A/C1	A/A1	poprawa	A
PM10 (pył zawieszony)	C	A	poprawa	A
B(a)P	C	C	bez zmian	A
As (arsen)	A	A	bez zmian	A
Cd (kadm)	A	A	bez zmian	A
Ni (nikiel)	A	A	bez zmian	A
Pb (ołów)	A	A	bez zmian	A
$O_{3\,dc}$ (ozon – poziom docelowy)	A	A	bez zmian	A
$O_{3\,dt}$ (ozon – poziom długoterminowy)	D2	D2	bez zmian	A
wynikowe klasy strefy mazowieckiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej w latach 2020 i 2024 dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin:				
SO_2 (dwutlenek siarki)	A	A	bez zmian	A
NO_2 (dwutlenek azotu)	A	A	bez zmian	A
$O_{3\,dc}$ (ozon – poziom docelowy)	A	A	bez zmian	A
$O_{3\,dt}$ (ozon – poziom długoterminowy)	D2	D2	bez zmian	A
masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca (kg)	154	205	+51	↓
odpady komunalne wytworzone w ciągu roku ogółem (t)	915,360	1109,170	+193,81	↓
odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (t)	545,360	731,010	+185,65	↑
zmieszane odpady zebrane w ciągu roku (t)	370,000	378,160	+8,160	↓
liczba zakładów o dużym i zwiększonych ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej lub inne zakłady mogące powodować poważne awarie	0	0	bez zmian	bez zmian

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS i zebranych danych z innych źródeł

VII. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY, ROZUMIANY JAKO DOCELOWY UKŁAD ELEMENTÓW SKŁADOWYCH PRZESTRZENI

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Wiśniew jest obowiązkowym elementem strategii i obrazuje strategiczne uwarunkowania zorientowane przestrzennie. W swym założeniu stanowi porządkujący składnik strategii, źródło i rodzaj najważniejszych ustaleń rozwojowych osadzonych terytorialnie.

Model rozumiany jest jako przedstawienie długookresowej strategicznej wizji rozwoju Gminy wynikającej z wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań, zdiagnozowanych potrzeb rozwojowych i posiadanego potencjału, z uwzględnieniem jego specyfiki i zróżnicowania wewnętrznego.

Model wskazuje obszary, które strategia rozwoju uznaje za istotne dla osiągnięcia celów rozwoju, obszary wymagające ochrony oraz rodzaje powiązań funkcjonalnych występujących pomiędzy poszczególnymi obszarami.

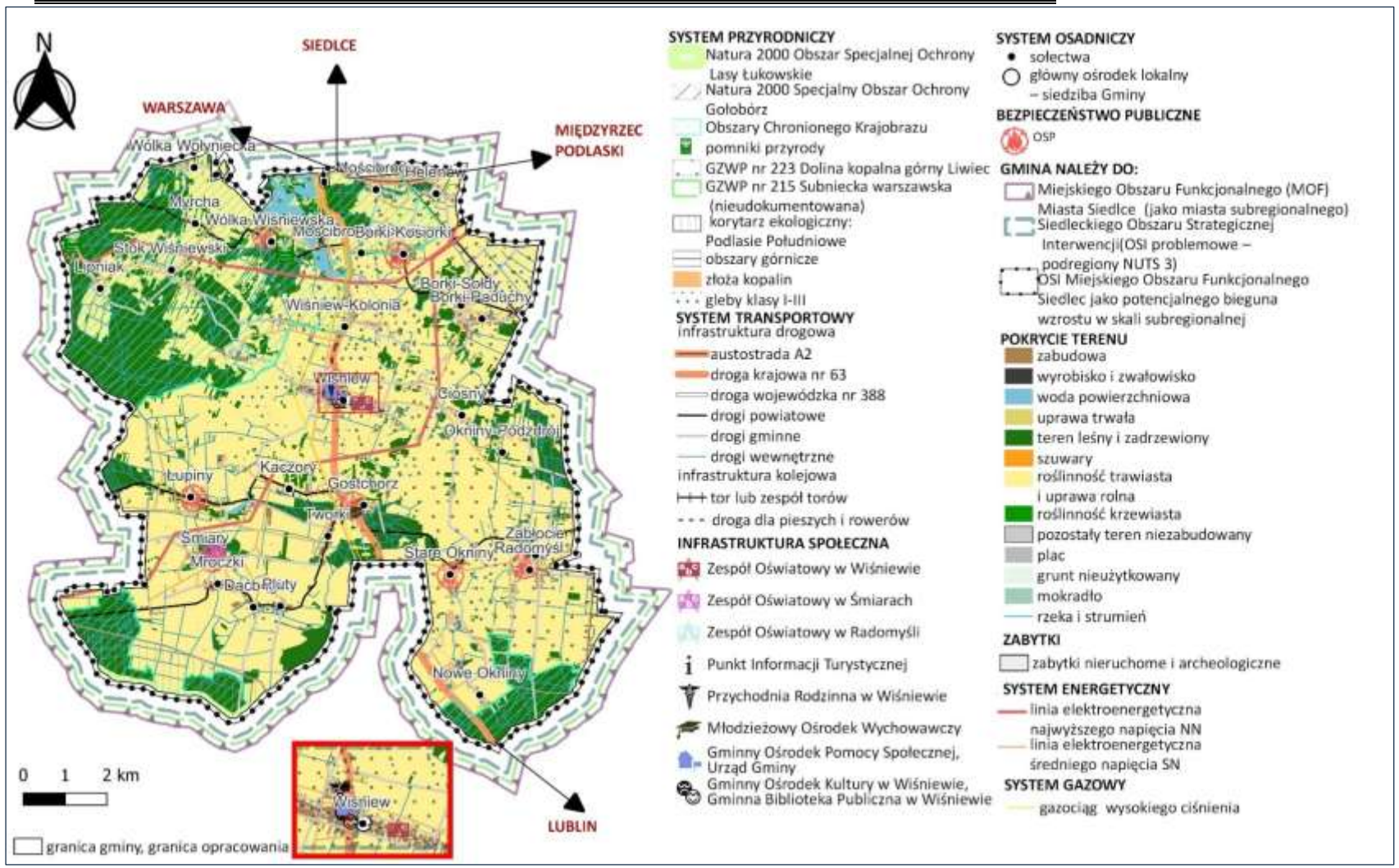

Rycina 6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Wiśniew – ujęcie kompleksowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k), Centralnej Bazy Danych Geologicznych, Państwowego Rejestru Granic, a także danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad i Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie

7.1. STRUKTURA SIECI OSADNICZEJ WRAZ Z ROLĄ I HIERARCHIĄ JEDNOSTEK OSADNICZYCH

Miejscowość Wiśniew jest siedzibą władz samorządowych, pełni funkcje ośrodka usług z zakresu administracji, oświaty, kultury, handlu. Role uzupełniającą pełnią przede wszystkim miejscowości Radomyśl i Śmiary.

Jednostkami pomocniczymi Gminy są **sołectwa**: Borki-Kosiorki, Borki-Paduchy, Borki-Sołdy, Ciosny, Daćbogi, Gostchorz, Helenów, Kaczory, Lipniak, Łupiny, Mościbrody, Mościbrody Kolonia, Mroczki, Myrcha, Nowe Okniny, Okniny-Podzdrój, Pluty, Radomyśl, Stare Okniny, Stok Wiśniewski, Śmiary, Tworki, Wiśniew, Wiśniew-Kolonia, Wólka Wiśniewska, Wólka Wołyniecka, Zabłocie.

Na obszarze Gminy dominuje zabudowa skoncentrowana. Przeważa układ zabudowy uliczny. Tereny zabudowane prawie wszystkich jednostek osadniczych to obustronne odcinki dróg publicznych. Osadnictwo rozproszone występuje głównie we wsiach: Nowe Okniny, Kaczory i Wiśniew- Kolonia. Analizując rodzaje zabudowy mieszkaniowej ocenia się, że na obszarze Gminy Wiśniew dominuje zabudowa zagrodowa. Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna występuje głównie na terenie miejscowości gminnej.

Szczegółowe ustalenia dotyczące ochrony i kształtowania ładu przestrzennego, w tym regulacje dotyczące budownictwa różnych rodzajów znajdują się w opracowanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz procedowanym planie ogólnym. Dzięki powyższemu, procesy urbanizacyjne w gminie mogą i będą przebiegać w sposób bardziej zrównoważony.

Zasadniczo rozwój osadnictwa planowany jest w oparciu o istniejące jednostki osadnicze i sieć dróg publicznych oraz w oparciu o dostępność infrastruktury technicznej, z dążeniem do ograniczania rozpraszania zabudowy i zachowania ładu przestrzennego przy jednoczesnym wzmacnianiu lokalnych centrów wiejskich.

Zwiększenie gęstości zaludnienia pozwala na uzyskanie wyższych standardów dostępności do infrastruktury społecznej i technicznej, przy podobnym nakładzie środków finansowych gminy.

W kolejnych podrozdziałach opisano położenie poszczególnych elementów sieci osadniczej wewnątrz gminy, a także położenie samej gminy na tle regionu, gdyż oba te ujęcia determinują rozwój sieci osadniczej Gminy Wiśniew.

7.1.1. POŁOŻENIE GMINY

Administracyjnie gmina wiejska Wiśniew położona jest we wschodniej części województwa mazowieckiego, w południowej części powiatu siedleckiego, na pograniczu województw mazowieckiego i lubelskiego.

Gmina Wiśniew graniczy z gminami:

- od zachodu z gminami: Domanice i Skórzec położonymi w powiecie siedleckim,
- od wschodu z gminą Zbuczyn położoną w powiecie siedleckim,
- od północy z gminą Siedlce położoną w powiecie siedleckim,
- od południa z gminą Łuków (powiat łukowski, województwo lubelskie).

Każda z wymienionych wyżej gmin jest gminą wiejską.

Osią komunikacyjną tego obszaru jest droga krajowa nr 63, która prowadzi m.in. do Siedlec i Łukowa oddalonych od miejscowości Wiśniew odpowiednio o około 12 km i 18 km.

Przybliżona odległość drogowa miejscowości Wiśniew od największych ośrodków miejskich prezentuje się następująco:

- Warszawa – 110 km,
- Lublin – 110 km,
- Białystok – 185 km,
- Łódź – 240 km.

W północno-wschodniej części Gminy zlokalizowana jest linia kolejowa nr 2 relacji Warszawa – Siedlce – Terespol.

7.1.2. UWARUNKOWANIA PRZESTRZENNE SIECI OSADNICZEJ ZWIĄZANE Z ROZWOJEM ROLNICTWA

Podstawową formą użytkowania terenu Gminy Wiśniew jest użytkowanie rolnicze.

Gmina charakteryzuje się na części jej obszaru korzystnymi warunkami glebowymi dla rozwoju rolnictwa. Zasoby gleb opisano w osobnym rozdziale dotyczącym właśnie gleb, przy

opisie sfery środowiskowo-klimatycznej. Przeważają uprawy roślinne, w tym podstawowe zboża oraz rzepak i ziemniaki. W strukturze produkcji zwierzęcej dominuje trzoda chlewna i bydło.

Krajobraz rolniczy w Gminie Wiśniew jest dominującym typem krajobrazu, w którym podstawowym środowiskiem są pola uprawne. Pomimo prostej struktury i niewielkiej bioróżnorodności tego środowiska, krajobraz rolniczy jest obszarem wyłącznego występowania wielu gatunków roślin i zwierząt. Podstawową funkcją tego krajobrazu jest produkcja rolna, ale jest to także środowisko ważne z przyrodniczego punktu widzenia. Tylko w tym środowisku występują gatunki typowo polne lub charakterystyczne dla półotwartego krajobrazu rolniczego. Cechą charakterystyczną tego środowiska jest silne rozdrobnienie pól oraz bardzo duża liczba zadrzewień, pojedynczych drzew lub kęp siedzących na miedzach, dróg dojazdowych do pól i łąk, często ze szpalerami drzew, rozproszona zabudowa wiejska. Cechy te powodują, że krajobraz rolniczy jest tu zróżnicowany, pozbawiony monotonii wielkoobszarowych pól. Sprzyja to występowaniu wielu gatunków roślin i zwierząt, szczególnie środowisk półotwartych i ekotonalnych. Pod tym względem, krajobraz gminy wyróżnia się znaczną różnorodnością świata roślin i zwierząt.

Dogodna lokalizacja Gminy, w sąsiedztwie Siedlec spowodowały, że w ostatnich latach na jej teren przybywali nowi mieszkańcy, którzy kupowali działki w celach mieszkaniowych. Szansą jest też rozwój agroturystyki. Ekspansja przestrzenna zabudowy częściowo musi odbywać się kosztem terenów rolnych. Wskazana jest jednak oszczędność w zajmowaniu nowych terenów rolnych na cele inwestycyjne oraz zachowanie najwartościowszych terenów rolnych dla celów produkcji rolnej.

Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego zorganizował i udzielił na terenie powiatu siedleckiego wielu szkoleń i zadań edukacyjnych, które szczegółowo przedstawiono w **Diagnozie**. Fundamentem gwarantowanego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich w krajach UE, w tym również Gminy Wiśniew jest Wspólna Polityka Rolna. Cele WPR zorientowane są na rentowność i dochody gospodarstw rolnych, bardziej skuteczną realizację polityki w zakresie ochrony środowiska i klimatu, a także zrównoważony rozwój obszarów wiejskich. Przekrojowym celem jest wspieranie wiedzy, innowacji oraz cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich.

Zakres tematyczny działań realizowanych przez Powiatowy Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Siedlcach wynika przede wszystkim z ustawowych zadań i potrzeb zgłaszanych przez odbiorców, ale także z priorytetów określanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Dzięki temu Ośrodek wspiera wdrażanie różnego rodzaju strategii i programów wobec wsi i rolnictwa, np. dotyczącego ochrony klimatu i środowiska, bioasekuracji czy też rozwoju obszarów wiejskich.

Na terenie Gminy Wiśniew ODR w kolejnych latach będzie dążył do realizacji celów szczegółowych tj.:

- wspierania godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej UE w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego,
- zwiększenia zorientowania na rynek i konkurencyjność, w tym większego ukierunkowania na badania naukowe, technologię i cyfryzację,
- poprawę pozycji rolników w łańcuchu wartości,
- przyczyniania się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej, a także do zrównoważonej produkcji energii,
- wspierania zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak: woda, gleba i powietrze,
- przyczyniania się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu,
- przyciągania młodych rolników i ułatwienia rozwoju działalności gospodarczej na obszarach wiejskich,
- promowania zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa,
- poprawę reakcji rolnictwa UE na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i zrównoważonej żywności, jak też dobrostanu zwierząt oraz celu przekrojowego: modernizacja sektora poprzez wspieranie i dzielenie się wiedzą, innowacjami i cyfryzacją w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz zachęcanie do ich wykorzystania.

W kolejnych latach Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego będzie nadal realizował działania majace na celu edukację rolników w zakresie dobrych praktyk rolniczych,

wapnowania, przechowywania i stosowania środków ochrony roślin, w formie szkoleń, porad oraz informacji.

Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza poinformowała, że na zlecenie Gminy Wiśniew w latach 2020-2024 nie były wykonywane badania gleb. Rolnicy zlecają je indywidualnie.

7.1.3. UWARUNKOWANIA PLANISTYCZNE SIECI OSADNICZEJ

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i plan ogólny

Politykę przestrzenną Gminy określa „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wiśniew" przyjęte uchwałą nr XXVI/175/2020 Rady Gminy Wiśniew z dnia 29 października 2020 r.

W 2024 r. zakończone zostały prace planistyczne dotyczące opracowania zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wiśniew. Dnia 28.02.2024 r. Rada Gminy Wiśniew podjęła Uchwałę nr LXXIV/479/2024 zmieniającą studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wiśniew.

Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw wprowadziła zasadniczą zmianę w dotychczasowym systemie planowania przestrzennego. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego zachowuje moc do dnia wejścia w życie planu ogólnego, jednak nie dłużej niż do dnia 30 czerwca 2026 r. **Plan ogólny** będzie nowym dokumentem, tworzonym w wyniku zmiany przepisów ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Zmiana przepisów ma na celu poprawę funkcjonowania systemu planowania przestrzennego, a w konsekwencji zapobieganie chaotycznemu rozwojowi zabudowy. Sporządzenie planu ogólnego jest obowiązkowe dla wszystkich samorządów w Polsce. Plan ogólny będzie aktem prawa miejscowego, którego ustalenia będą wiążące dla miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, jak również dla decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Obowiązujące plany miejscowe zachowują moc. Po wejściu w życie planu ogólnego nowe miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego będą opracowywane na jego podstawie.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (MPZP)

Plan miejscowy zagospodarowania przestrzennego jest nie tylko wyrazem polityki przestrzennej gminy, ale przede wszystkim aktem prawa miejscowego uchwalonym przez Radę Gminy na podstawie wcześniej uchwalonego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy.

Wg stanu na 31 grudnia 2024 r. w Gminie Wiśniew obowiązywało 10 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Tabela 11. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obowiązujące na terenie Gminy Wiśniew

Lp.	Nr uchwały	Miejsce publikacji – Dziennik Urzędowy Woj. Maz.	Nazwa uchwały
1.	X/60/03 Rady Gminy w Wiśniewie z dnia 21 października 2003 r.	Mazow. z 2003 r. Nr 306, poz. 8173	w sprawie zmiany w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy Wiśniew dotyczącej miejscowości Stare Okniny
2.	X/61/03 Rady Gminy w Wiśniewie z dnia 21 października 2003 r.	Mazow. z 2003 r. Nr 306, poz. 8174	w sprawie zmiany w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy Wiśniew dotyczącej miejscowości Pluty.
3.	XLV/333/2014 Rady Gminy w Wiśniewie z dnia 30 października 2014 r.	Mazow. z 2015 r. poz. 1884	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Nowe Okniny.
4.	X/63/03 Rady Gminy w Wiśniewie z dnia 21 października 2003 r.	Mazow. z 2003 r. Nr 306, poz. 8176	w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Wiśniew we wsi Łupiny.
5.	XXVII/180/05 Rady Gminy w Wiśniewie z dnia 27 lipca 2005 r.	Mazow. z 2005 r. Nr 212, poz. 6947	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wiśniew w części dotyczącej miejscowości Daćbogi
6.	XXXV/257/2013 Rady Gminy w Wiśniewie z dnia 17 grudnia 2013 r.	Mazow. z 2014 r. poz. 802	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego pod linię 400 kV "Miłosna - Siedlce-Ujrzanów" dla części wsi Lipniak, Stok Wiśniewski, Myrcha, Wólka Wiśniewska, Mościbrody, Borki-Kosiorki, Borki-Sołdy, Helenów.
7.	V/27/2015 Rady Gminy Wiśniew z dnia 10 kwietnia 2015 r.	Mazow. z 2015 r. poz. 4837	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego pod linię elektroenergetyczną 400 kV "Kozienice - Siedlce Ujrzanów" dla części obrębów geodezyjnych: Helenów, Borki-Kosiorki, Borki-Sołdy, Borki-Paduchy, Ciosny, Wiśniew, Kaczory, Tworki, Śmiary, Mroczki - gmina Wiśniew

Lp.	Nr uchwały	Miejsce publikacji – Dziennik Urzędowy Woj. Maz.	Nazwa uchwały
8.	IV/100/2019 Rady Gminy Wiśniew z dnia 1 października 2019 r.		w sprawie miescowego planu zagospodarowania przestrzennego dla częśći miejscowości Śmiary, gmina Wiśniew
9.	XXVI/176/2020 Rady Gminy Wiśniew 29 z dnia października 2020 r.	Mazow. z 2020 r. poz. 13508	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części miejscowości Mościbrody, gmina Wiśniew
10.	V/16/2024 Rady Gminy Wiśniew z dnia 31 lipca 2024 r.	Mazow. z 2024 r. poz. 8880	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części miejscowości Wiśniew, gmina Wiśniew

Źródło: dane Urzędu Gminy, stan na styczeń 2026

Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (ogółem 10 planów) w powierzchni ogółem na koniec 2024 r. wynosił nieco ponad 2 % ogólnej powierzchni Gminy Wiśniew.

Decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego i decyzje o warunkach zabudowy

Zmiana zagospodarowania terenu w przypadku braku planu miejscowego polegająca na budowie obiektu budowlanego lub wykonaniu innych robót budowlanych, a także zmiana sposobu użytkowania, zgodnie z art. 59 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wymaga decyzji o warunkach zabudowy. Inwestycja celu publicznego, zgodnie z art. 50 ust. 1 wymienionej ustawy w przypadku braku planu miejscowego wymaga decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Liczbę takich decyzji w ostatnich latach podano w tabeli.

Tabela 12. Decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego i decyzje o warunkach zabudowy na terenie Gminy Wiśniew w ujęciu wieloletnim

Oceniany parametr	Rok					Razem w latach 2020-2024
	2020	2021	2022	2023	2024	
Liczba decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	6	9	7	5	6	33
Liczba decyzji warunkach zabudowy	77	99	88	92	102	458

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w Raporcie o stanie Gminy Wiśniew za 2024 rok

7.1.4. FUNKCJA TURYSTYKI W KSZTAŁTOWANIU W SIECI OSADNICZEJ

Powiązania przyrodnicze stanowią zielone zaplecze obszaru oraz decydują o potencjale turystyki i rekreacji. Gmina Wiśniew jest gminą typowo rolniczą, bez możliwości rozwoju turystyki na szeroką skalę.

Dogodne położenie, walory przyrodnicze, brak uciążliwego przemysłu i czyste środowisko stwarzają jednak dogodne warunki do krótkookresowego, weekendowego wypoczynku i turystyki. Gmina położona jest w obrębie wysoczyzny polodowcowej. Rzeźba terenu jest niezbyt zróżnicowana.

Na opisywanym terenie występuje duży kompleks leśny (uroczysko Stok Wiśniewski). Las ten posiada nieregularny kształt, bardzo rozbudowaną linię brzegową i liczne wewnętrzne polany. W granicę Gminy wchodzi duży kompleks leśny Kryńszczak.

Szczególne znaczenie przyrodnicze mają doliny rzeczne. Jest nią Dolina Muchawki jak również kompleks stawów rybnych w Mościbrodach, gdzie występuje duża ilość ptaków wodnych.

Znaczna część opisywanego obszaru znajduje się w granicach objętych prawną ochroną przyrody. W granicach Gminy znajdują się

- obszary Natura 2000: Gołobórz, Lasy Łukowskie,
- Łukowski oraz Siedlecko-Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- 3 pomniki przyrody – pojedyncze drzewa,
- otulina rezerwatu przyrody Gołobórz.

W ramach funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania Ziemi Siedleckiej utworzono **Punkt Informacji Turystycznej**. Powstał w ramach realizacji projektu pt. „Centrum Informacji Turystycznej Ziemi Siedleckiej”. Celem projektu jest promowanie obszaru objętego LSR, poprzez utworzenie i uruchomienie Punktu Informacji Turystycznej na terenie działania LGD Ziemi Siedleckiej. Operacja została realizowana w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność wdrażanej przez Lokalną Grupę Działania Ziemi Siedleckiej. Została współfinansowania ze środków Unii Europejskiej poddziałanie 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Operacja zrealizowana została przez Fundację Mazowiecka Micha Szlachecka.

W ramach realizacji projektu utworzono stronę www, jak również dokonano szeregu działań:

1. Zakup wyposażenia: komplet mebli, sprzęt komputerowy i urządzenie wielofunkcyjne, zewnętrzna tablica informacyjna, kaseton świetlny przed budynkiem, kaseton informacyjny wewnątrz budynku, tabliczki informacyjne na ścianę budynku, 3 stojaki na ulotki, stacje do dezynfekcji rąk.
2. Mała infrastruktura turystyczna przy punktach informacji turystycznej: stacja rowerowa, 2 ławki zewnętrzne, 6 koszy na śmieci, 4 stojaki na rowery.

Budżet projektu wyniósł 52 700 zł, a dofinansowanie: 50 000 zł.

Punkt Informacji Turystycznej zlokalizowany jest na terenie obiektu turystycznego **Dwór Mościbrody** w Gminie Wiśniew. Punkt znajduje się blisko drogi krajowej nr 63, przebiegają tutaj co najmniej 2 oznakowane drogi dla pieszych i rowerów. Mając na uwadze turystów aktywnych, tych na rowerach ustawiono stację stacje rowerowa i ławki. Punkt Informacji Turystycznej jest źródłem wiedzy o lokalnych produktach turystycznych. W punkcie tym znajduje się tablica informacyjna, mapy, foldery i ulotki dotyczące lokalnych produktów turystycznych i kulturowych. Adres Punktu: Mościbrody 52, 08-112 Wiśniew. Kontakt: 25 64 17 030. Punkt jest czynny – 7 dni w tygodniu w godz. 8.00 – 20.00. LGD wydała również przewodnik „Szlaki Rowerowe Ziemi Siedleckiej" dostępny na stronie LGD.[4]

Przykładem realizowanych w ostatnich latach zadań służących poprawie atrakcyjności turystycznej opisywanego obszaru są także:

- budowa wiaty turystycznej w Mroczkach – zadanie polegało na wykonaniu ogólnodostępnej wiaty turystycznej z elementami małej infrastruktury tj. ławki, stół, stojaki rowerowe, grill, kosz na śmieci, tablica informacyjno-promocyjna, która będzie miejscem wypoczynku dla turystów i lokalnej społeczności a także będzie pełniła funkcję promocyjno-informacyjną Gminy Wiśniew oraz obszaru Lokalnej Grupy Działania Ziemi Siedleckiej,
- utworzenie ścieżki przyrodniczo-edukacyjnej położonej w Siedlecko-Węgrowskim Obszarze Chronionego Krajobrazu w miejscowości Mościbrody.

Sąsiedztwo dużego ośrodka miejskiego, jakim są Siedlce, skupiającego usługi wyższego rzędu, przemysł, produkcję oraz funkcje administracyjne przyciąga inwestycje do całego

[4] Przewodnik rowerowy https://pieknodolinyliwca.lgdsiedlce.pl/mapy/#&gid=1&pid=1

regionu, a także wpływa pozytywnie na gminy sąsiednie, w tym Gminę Wiśniew. Sąsiedztwo ośrodka miejskiego wpływa też na zwiększone możliwości dojazdu i stworzenia oferty kompleksowej obejmującej nie tylko obszar Gminy, ale również tereny sąsiednie.

Zachodnim skrajem Gminy prowadzi rowerowa trasa turystyczna PTTK „Trasa Wodyńska" (Siedlce – Domanice – Wodynie – Skórzec), w północnej części znajduje się oznakowana trasa rowerowa „Doliną Muchawki". Gmina wytyczyła również własne rowerowe trasy turystyczne m.in.: Myrcha – Lipniak – Stok Wiśniewski, Kosiorki – Lipniak, Wiśniew (część północna i południowa), Łupiny – Domanice – Mroczki, „Śladami historii".

Przez teren Gminy, na osi północ – południe, przechodzi również czerwony szlak pieszy PTTK Miedzna – Stoczek Łukowski. W miejscowości Lipniak Lasy Państwowe zorganizowały ścieżkę przyrodniczo-leśną „Lipniak".

Bazę noclegową stanowią m.in.

- Dwór w Mościbrodach (Mościbrody 52),
- Sala Bankietowa Faworytka (Mościbrody 70),
- gospodarstwa agroturystyczne – aktualnie działalność prowadzi pięć z nich (po jednym w miejscowościach: Borki-Sołdy, Mościbrody, Nowe Okniny, Stok Wiśniewski, Wiśniew - Kolonia).

Gmina posiada bogate dziedzictwo kulturowe, które może zostać wykorzystane jako element rozwoju w zakresie agroturystyki i turystyki weekendowej.

Wg danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa, na terenie Gminy Wiśniew:

a. znajdują się następujące wpisy w Rejestrze zabytków nieruchomych prowadzonym przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków:
   - zespół dworsko-parkowy w miejscowości Mościbrody, datowany na przełom XIX/XX w., na który składają się dwór, oficyna i park; data wpisu do rejestru: 21.06.1993 r., oznaczenie: A-423 z 1993-06-21, A-423 z 2002-12-13,
   - piwnica ceglana w miejscowości Mościbrody, datowana na przełom XIX/XX w.; data wpisu do rejestru: 23.06.2022 r., oznaczenie: A-1711 z 2022-06-23,
b. nie ma wpisów do Rejestru zabytków archeologicznych prowadzonego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Ponadto na podstawie art. 22 ust. 4 i 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Wójt Gminy Wiśniew prowadzi **Gminną Ewidencję Zabytków** sporządzoną w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych. W większości do GEZ włączono zabudowania mieszkalne. Karty obiektów archeologicznych, a także karty założeń przestrzennych, obiektów architektury i budownictwa, kapliczek znajdują się na stronie Urzędu Gminy.[5]

Wg danych przedstawionych w „Strategii Rozwoju Gminy Wiśniew do roku 2025" na opisywanym terenie stwierdzono liczne ślady działalności człowieka na przestrzeni wielu tysięcy lat. Do najstarszych znalezisk powierzchniowych, należy wymienić stanowiska:

- z epoki kamienia w Borkach-Kosiorkach, Stoku Wiśniewskim, Wiśniewie, Wólce Wiśniewskiej,
- z mezolitu i neolitu w Wiśniewie- Kolonii, Stoku Wiśniewskim, Wólce Wiśniewskiej,
- z epoki brązu w Borkach–Kosiorkach, Mościbrody, Wiśniewie, Wólce Wiśniewskiej, Wiśniewie-Kolonii,
- z okresu starożytnego w Myrsze, Stoku Wiśniewskim, Wólce Wiśniewskiej.

Na terenie Gminy odnotowano też szereg przypadkowych odkryć archeologicznych, między innymi: skarb 15 monet i siekierki kamienne w Jastrzębiach – Śmiarach czy siekierki kamienne w Wólce Wiśniewskiej. Nie ma stanowisk wpisanych do rejestru zabytków, chociaż wiele z nich charakteryzuje się dużą wartością naukową dlatego zostały ujęte w gminnej ewidencji zabytków. **Zabytki sakralne** reprezentowane są przez kościoły w Wiśniewie i Radomyśli (Zabłociu).

Kościół pw. Najświętszego Serca Jezusowego **w Wiśniewie** usytuowany jest w centrum miejscowości, przy drodze Siedlce - Łuków. Pierwotnie był to kościół drewniany wybudowany w 1920 roku, staraniem ks. Edwarda Mankiewicza z chwilą utworzenia parafii.

Obecny kościół murowany, wybudowany w latach 1945 – 1954, staraniem ks. Tadeusza Pulikowskiego. Świątynia została konsekrowana w 1955 roku przez biskupa Mariana Jankowskiego. Kościół reprezentuje styl eklektyczny z dominującymi elementami neoklasycyzmu. Został wzniesiony na planie krzyża łacińskiego, jednonawowy z transeptem. Wyróżnikiem wśród innych kościołów jest okazały, monumentalny portyk kolumnowy,

[5] Gminna Ewidencja Zabytków dostępna jest na stronie https://samorzad.gov.pl/web/gmina-wisniew/karty-obiektow-archeologicznych

umieszczony od frontu. Kolumny na wysokich cokołach, gładkie, zakończone głowicami w porządku jońskim. Na kolumnach spoczywa profilowane belkowanie dźwigające trójkątny fronton, zdobiony kroksztynami.

Kościół parafialny pw. św. Andrzeja z Avelinu, usytuowany jest **pomiędzy zabudową wsi Radomyśl i Zabłocia**. Ufundowany i wybudowany został przez ks. Szymona Piór, w 1931 r. Stanowi on dominantę wysokościową okolicy i charakteryzuje się ciekawą formą architektoniczną, podlegającą harmonijnej artykulacji różnorodnych brył. Kościół reprezentuje typ świątyni wzniesionej na planie krzyża łacińskiego, trójnawowy, z transeptem. Bryła jednowieżowa, korpus nawowy przykryty dachem dwuspadowym. Wieża czterokondygnacyjna z zegarem w kondygnacji górnej, zwieńczona hełmem obeliskowym z łacińskim krzyżem. Ramiona transeptu niższe nakryte dachami dwuspadowymi o kalenicach prostopadłych w stosunku do kalenicy nawy. Na kalenicy nawy od strony prezbiterium sygnaturka z półkolistym przeźroczem na dzwon, nakryta dwuspadowym daszkiem.
Ze względu na swą potężną wieżę wspartą na potrójnych kolumnach w narożach, określaną jako manierystyczną, kościół należy do interesujących i unikatowych obiektów sakralnych regionu Siedleckiego.

Licznie na terenie Gminy występują **kapliczki, figury i krzyże przydrożne**, datowane na wiek XIX i XX. Bardzo często były wznoszone przy alejach i drogach dojazdowych do rezydencji pałacowych i dworskich, na skrzyżowaniach dróg, w przydomowych ogródkach.

Często też spotykane są na terenie Gminy **krzyże przydrożne**. Posiadają one różne formy i przy wznoszeniu ich stosowano różne materiały, jak: granit, piaskowiec, żeliwo, kute żelazo, drewno. Zabytkowe krzyże występują w takich miejscowościach, jak w: Borkach Paduchach z 1912 roku, przy ul. Batalionów Chłopskich w Wiśniewie z 1917 roku i zasługujący na wyjątkową uwagę krzyż zlokalizowany przy Urzędzie Gminy w Wiśniewie z lat 30-XX wieku, upamiętniający poległych o wolność Polski w latach 1914 – 1921.

Zabytkową nekropolą na terenie Gminy jest **cmentarz w Wiśniewie**. Założony został w 1920 roku i użytkowany jest do dnia dzisiejszego. Położony przy drodze Siedlce – Łuków, w odległości 200 m od kościoła parafialnego w kierunku północnym. Założony został na planie trapezu, powiększony w ostatnich latach od strony zachodniej. Otoczony ogrodzeniem współczesnym z betonowych i metalowych segmentów osadzonych na murowanych słupkach z cegły klinkierowej. Od strony wschodniej umieszczono bramę

główną z dwoma furami po bokach, wykonanymi z metalu. Głównym elementem kompozycji cmentarza jest aleja główna, wiodąca od bramy w kierunku zachodnim. Przecinają ją pod kątem prostym alejki boczne. Alejki boczne obiegają też starą część cmentarza wzdłuż ogrodzenia. Podział na kwatery jest czytelny, choć w części południowo-zachodniej jest częściowo zatarty. Nagrobki sytuowane są przeważnie rzędowo, frontem zwrócone w kierunku wschodnim. Cmentarz porasta nieliczny starodrzew, reprezentowany przede wszystkim przez lipy drobnolistne, klony zwyczajne.

W kręgu zainteresowania konserwatorskiego jest też **cmentarz w Radomysli (Zabłociu).** Założony został w 1931 roku i użytkowany jest do dnia dzisiejszego. Położony przy drodze Radomyśl - Ciosny, w odległości 400 m od kościoła parafialnego w kierunku północnym. Założony został na planie prostokąta. Otoczony ogrodzeniem z metalowych segmentów osadzonych na metalowych słupkach. Od strony wschodniej umieszczono bramę główną z dwoma furtkami po bokach, wykonanymi z metalu. Głównym elementem kompozycji cmentarza jest aleja główna, wiodąca od bramy w kierunku zachodnim. Przecinają ją pod kątem prostym alejki boczne. Podział na kwatery jest czytelny. Nagrobki sytuowane są przeważnie rzędowo, frontem zwrócone w kierunku wschodnim. Prawie wszystkie nagrobki to współczesne realizacje z betonu i lastryka. Jednym z niewielu zasługujących na uwagę, jest nagrobek Piotra Oknińskiego, zm. 1945 r., wykonany w formie dekoracyjnie opracowanego krzyża z granitu, imitującego pień drzewa z obciętymi konarami.

Interesującym założeniem rezydencjonalnym na terenie Gminy Wiśniew, jest **zespół dworski w Mościbrodach**. Dwór został wybudowany w 2 poł. XIX w. W zespole dworskim zachowały się budynki towarzyszące, jak: oficyna, czworak, a także budynki gospodarcze, jak: piwnica, stodoła. Wokół założenia rozciąga się park o charakterze krajobrazowym. W drzewostanie szata roślinna jest urozmaicona o zdecydowanej przewadze drzew liściastych. Występują przede wszystkim: lipy drobnolistne, graby pospolite, jesiony wyniosłe, klony zwyczajne, kasztanowce białe, robinie akacjowe, a z iglaków świerki pospolite.
Drugi **zespół dworski** jest położony **w miejscowości Łupiny**. Należy on do skromnych siedzib ziemiańskich, typowych dla tego regionu. Dwór reprezentuje typ powszechnie spotykanego budynku parterowego. Od strony północnej dworu usytuowana jest murowana obora o gładkich elewacjach z otworami: drzwiowym i okiennymi zamkniętymi łukami odcinkowymi. W parku otaczającym dwór, układ kompozycyjny jest znacznie zatarty. Wśród

starodrzewu występuje: kasztanowiec biały, klon zwyczajny, robinie akacjowe, jesion wyniosły, a z iglaków modrzew europejski.

7.1.5. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE W KSZTAŁTOWANIU SIECI OSADNICZEJ

Na możliwości rozwoju sieci osadniczej szczególny wpływ ma ukształtowanie terenu, stosunki wodne oraz wykorzystanie gleb wysokich klas jakości.

Rzeźba terenu Gminy jest umiarkowanie zróżnicowana. Wysokości względne wahają się od 147 m n.p.m. w dolinie Muchawki (w rejonie Wólki Wiśniewskiej) do 177 m n.p.m. w południowej części Gminy (w rejonie wsi Nowe Okniny).

Na przeważającej części opisywanego obszaru występuje wysoczyzna polodowcowa. Stanowi ona powierzchnię płaską, miejscami lekko falistą o wysokościach względnych wynoszących około 5 m i spadkach terenu do 5%. W północno-zachodniej części Gminy obszar wysoczyzny polodowcowej wyraźną krawędzią opada ku dolinie Muchawki. Krawędź ta w rejonie wsi Wólka Wołyniecka i Myrcha jest wyraźnie widoczna w terenie - osiąga wysokości względne do 15 m i spadki ponad 15 %.

Północną i centralną część Gminy zajmuje rozległe obniżenie powytopiskowe. Utworzone ono zostało w obszarze marginalnej lądolodu. Charakteryzuje się dość wyrównanym zabagnionym dnem. Przez teren obniżenia przepływa Muchawka i Zbuczynka. Wokół obniżenia występują płaskie poziomy akumulacyjne wyniesione około 2 m ponad jego dno. Na urozmaicenie rzeźby terenu wpływają: wzgórza i pagóry moreny czołowej, pagóry kemowe, wały ozowe, pola piasków przewianych, wydmy. Wzgórza i pagóry moreny czołowej są to niewielkie wzniesienia o wysokościach względnych od 2 do 5 m i spadkach do 5 %. Występują w rejonie wsi: Stok Wiśniewski, Mościbrody, Borki-Kosiorki, Łupiny, Kaczory, Gostchorz, Zabłocie, Okniny-Podzdrój. Wały ozowe osiągają wysokości względne do 15 m i nachylenie zboczy 5-10 %. Występują głównie w południowo-wschodniej części Gminy, w rejonie wsi: Stare Okniny, Radomyśl i Zabłocie. Ponadto rozległy wał ozowy występuje w północno-wschodniej części wsi Borki-Paduchy. Miejscowość Wiśniew położona jest na rozległym wzgórzu kemowym o wysokościach względnych 5-15 m, nachyleniami zboczy do 10%. W rejonie wsi: Daćbogi, Gostchorz, Myrcha i Wólka Wołyniecka występują pola piasków przewianych. Są to obszary o powierzchni lekko falistej, wysokościach względnych do 5 m i spadkach mniejszych niż 5 %. Na terenach tych lub w ich sąsiedztwie występują wydmy

w formie wałów i wydm parabolicznych. Większe wydmy, o wysokościach względnych 5-10 m i nachyleniu zboczy do 10%, występują w rejonie wsi: Lipniak, Myrcha, Mościbrody, Wiśniew-Kolonia i Gostchorz.

Gmina Wiśniew leży w obrębie Niecki Mazowieckiej zbudowanej z utworów kredy, trzeciorzędu i czwartorzędu. Główny poziom wodonośny tej jednostki związany jest z piętrem trzeciorzędowym. Utwory trzeciorzędowe zalegają na dużych głębokościach. Na terenie Gminy brak jest studni ujmujących wody z warstwy trzeciorzędowej. Ludność Gminy zaopatruje się w wodę głównie z pierwszego poziomu wodonośnego pochodzącego z piaszczystych utworów czwartorzędowych.

Na terenach niebędących dolinami i obniżeniami przeważają gleby pseudobielicowe wytworzone z piasków słabogliniastych lub gliniastych lekkich. Miejscami występują czarne ziemie wytworzone z piasków gliniastych lekkich oraz gleby brunatne wyługowane wytworzone z piasków gliniastych lekkich lub pyłów zwykłych.

Wśród gruntów ornych przeważają gleby kompleksu żytnio-ziemniaczanego słabego oraz żytnio-ziemniaczanego dobrego. Największe, zwarte obszary tych gleb występują w południowej i wschodniej części Gminy. Na pozostałych terenach gleby te występują w postaci rozdrobnionych konturów.

Użytki zielone zaliczane są głównie do kompleksu średniego trwałych użytków zielonych. Przeważają gleby V-VI klasy bonitacyjnej. Gleby najlepsze występują we wsiach: Borki-Paduchy, Daćbogi, Mościbrody. Gleby najsłabsze występują we wsiach: Lipniak, Stok Wiśniewski, Śmiary.

Gmina Wiśniew cechuje się niskim stopniem uprzemysłowienia i urbanizacji. Erozja nie stanowi zagrożenia dla gleb.

7.2. SYSTEM POWIĄZAŃ PRZYRODNICZYCH

7.2.1. KLIMAT

Klimat opisywanego obszaru można scharakteryzować jako przejściowy, kształtowany poprzez zmienny w swym zasięgu masyw powietrza morskiego (z zachodu) i kontynentalnego (ze wschodu). Gmina Wiśniew położona jest w regionie klimatycznym Mazowiecko-Podlaskim. Region ten charakteryzuje się wpływami ostrego klimatu

kontynentalnego, wyrażającego się dużymi rocznymi amplitudami temperatury powietrza, krótką wiosną, stosunkowo długim i ciepłym latem oraz długą i chłodną zimą.

Według klasyfikacji klimatów wg Köppena analizowany obszar położony jest w obrębie klimatu Cfb, który jest łagodny, bez pory suchej i z ciepłym latem. Zgodnie z danymi pogodowymi, prezentowanymi na stronie www.climate-data.org średnia roczna temperatura powietrza w Wiśniewie wynosi 8,7°C. Najcieplejszym miesiącem roku jest lipiec (średnia miesięczna temperatura wynosi 19,8°C), natomiast najzimniejszym styczeń (średnia miesięczna temperatura wynosi minus 2,7°C). Średnia roczna suma opadów wynosi 710 mm (najsuchszym miesiącem jest luty – 43 mm, natomiast największe opady występują w lipcu – 89 mm). Różnica w wysokości opadów pomiędzy najsuchszym i najbardziej mokrym miesiącem wynosi 46 mm. Opady nie są wysokie, ale zróżnicowane, przy występowaniu wyraźnej przewagi opadów letnich nad zimowymi. Przeważają wiatry zachodnie. Niekorzystną cechą klimatu, zwłaszcza dla wegetacji roślin są powtarzające się co roku silne przymrozki wiosenne i jesienne, których nasilenie przypada na koniec kwietnia lub początek maja. Okres wegetacyjny trwa około 229 dni (tj. dni ze średnią temperaturą dobową minimum 5°C) na podstawie danych IMGW za lata 1991-2020. Na kolejnym wykresie przedstawiono szczegółowe dane dotyczące średnich temperatur oraz opadów w poszczególnych miesiącach w miejscowości Wiśniew.

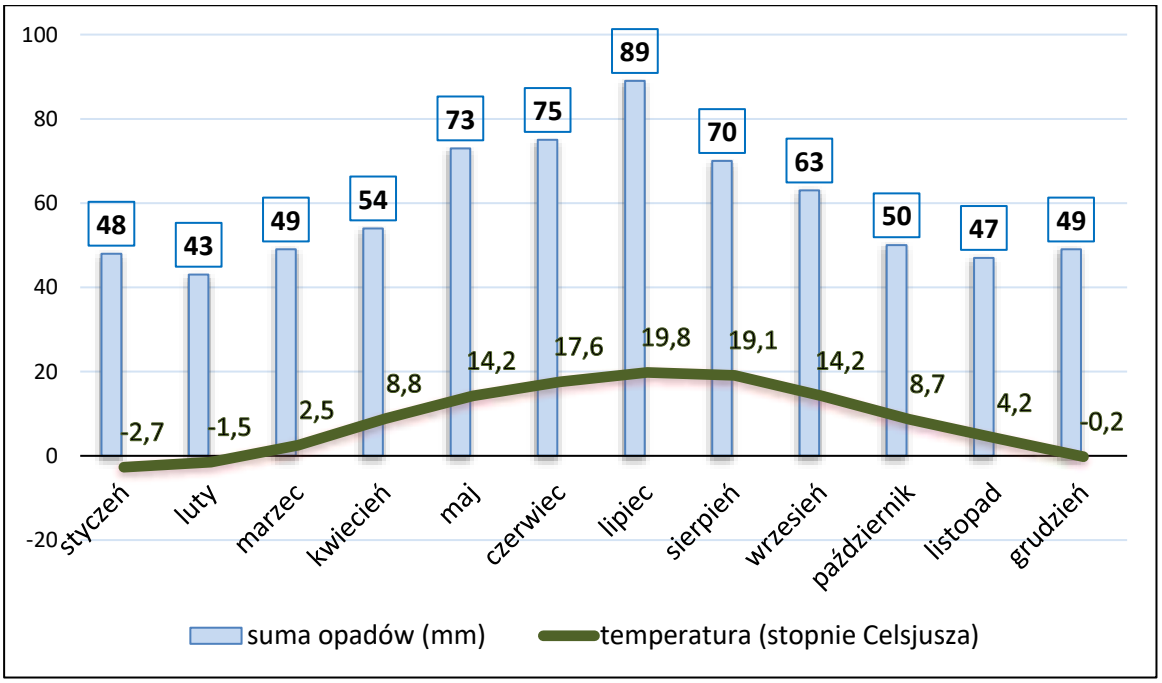

Rycina 7. Wykres klimatyczny dla miejscowości Wiśniew
Źródło: opracowanie własne na podstawie www.climate-data.org

Najbardziej korzystne warunki klimatyczne (nasłonecznienie) posiadają stoki o ekspozycji południowej i zachodniej, mniej korzystny klimat obserwuje się w dolinach rzek. Doliny są rynnami grawitacyjnego spływu chłodnego powietrza, zgodnie ze spadkami terenu.

Celem Gminy Wiśniew w zakresie **ochrony klimatu** powinno być podejmowanie działań zapobiegających jego zmianom, zabezpieczenie przed skutkami zmian których nie udało się uniknąć, przystosowanie Gminy do zachodzących zmian klimatu, zmniejszenie podatności na zjawiska ekstremalne oraz zwiększenie potencjału do radzenia sobie ze skutkami ekstremalnych zjawisk pogodowych. Zachodzące zmiany klimatu objawiające się przez deszcze nawalne, nagłe powodzie i podtopienia, powodzie od strony rzek, burze, w tym burze z gradem, długotrwałe okresy bezopadowe, okresy bezopadowe z wysoką temperaturą mają istotny, negatywny wpływ na sektor gospodarki wodnej, funkcjonowanie infrastruktury przeciwpowodziowej i innych elementów infrastruktury np. energetycznej, czy drogowej oraz utrudniają działania z zakresu ochrony przed skutkami awarii i klęsk żywiołowych. Należy brać pod uwagę występowanie silnych wiatrów, incydentalnych trąb powietrznych, silnych wyładowań atmosferycznych z gwałtownymi opadami deszczu lub gradu. Zmiany klimatu mogą istotnie wpływać na rolnictwo, w tym na długość okresu wegetacyjnego, który będzie się zwiększał.

Krajowa polityka adaptacyjna opiera się na dokumencie pn. „**Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do 2032 roku**” **(SPA 2020).** Opracowanie SPA wpisuje się w działania na rzecz osiągnięcia celu nadrzędnego Białej Księgi - Adaptacja do zmian klimatu: Europejskie ramy działania, COM(2009)147 oraz unijnej strategii adaptacji do zmian klimatu, jakim jest poprawa odporności państw członkowskich na aktualne i oczekiwane zmiany klimatu, w tym lepsze przygotowanie do ekstremalnych zjawisk klimatycznych i pogodowych oraz redukcja kosztów społeczno-ekonomicznych z tym związanych.

SPA wskazuje **cele i kierunki działań adaptacyjnych**, które należy podjąć w najbardziej wrażliwych sektorach i obszarach: gospodarce wodnej, rolnictwie, leśnictwie, różnorodności biologicznej i obszarach prawnie chronionych, zdrowiu, energetyce, budownictwie, transporcie, gospodarce przestrzennej i obszarach zurbanizowanych. Do podstawowych działań o charakterze horyzontalnym, tj. takich, które powinny być realizowane we wszystkich województwach należą:

- edukacja społeczeństwa w zakresie spodziewanych zmian i ograniczenia ich skutków,
- monitoring zmian wrażliwości gospodarki i społeczeństwa oraz postępu we wdrażaniu strategii adaptacyjnej,
- planowanie przestrzenne z uwzględnieniem zmian klimatu i adaptacji,
- rozwój usług zdrowotnych ze szczególnym uwzględnieniem wrażliwości mieszkańców na występowanie fal upałów,
- ograniczenie skutków zagrożeń w rolnictwie, lasach i ekosystemach wynikających z pojawiania się inwazyjnych szkodników i chorób, a także uwzględnienie przystosowania gatunkowego lasów do oczekiwanego wzrostu temperatury w procesie zalesień,
- właściwe gospodarowanie na obszarach m.in. rolnych i chronionych (wsparcie technologiczne gospodarstw oraz doradztwo technologiczne uwzględniające aspekty dostosowania budownictwa i produkcji rolnej do zmieniających się warunków klimatycznych),
- modernizacja systemu energetycznego uwzględniająca zwiększone ryzyko występowania zjawisk ekstremalnych,
- uwzględnienie trendów klimatycznych i gospodarczych w procesie projektowania i budowy infrastruktury transportowej,
- uwzględnienie konieczności zapewnienia korytarzy wentylacyjnych w miejscowościach o szczególnie zwartej zabudowie w celu ograniczenia skutków rozwoju wyspy ciepła i wzrostu koncentracji zanieczyszczeń powietrza oraz zwiększania obszarów wodnych i zieleni w centrach miejscowości.

Rekomendowane kierunki działań adaptacyjnych to: ochrona przeciwpowodziowa obszarów położonych na terenach zalewowych oraz przygotowanie do sytuacji zabezpieczenia w wodę dobrej jakości w warunkach dłuższych okresów niedoborów wody.

Celem zapobiegania zmianom klimatu oraz adaptacji do zmian, Gmina i inne jednostki działające na tym terenie już teraz podejmują **działania o charakterze planistycznym, inwestycyjnym i technicznym**, a także edukacyjno-informacyjnym. Są to działania:

- racjonalna gospodarka wodno-ściekowa, w tym wspieranie retencji wód,
- zarządzanie ryzykiem powodzi i podtopień,
- kształtowanie terenów zieleni, parków, zieleni nadrzecznej itp.,

- uwzględnienie kwestii zmian klimatu w dokumentach planistycznych i innych dokumentach strategicznych, np. zapisy projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniają zagadnienia związane z ochroną klimatu np. właściwego przewietrzania terenów gminy, ochrony przed powodzią i podtopieniami, gospodarowania wodami opadowymi, zachowania naturalnych walorów przyrodniczych, ochrony,
- ograniczanie niskiej emisji i zanieczyszczenia powietrza poprzez wymianę źródeł ogrzewania, prowadzenie działań kontrolnych w zakresie zakazu spalania odpadów lub niskiej jakości paliwa w indywidualnych systemach grzewczych,
- przedsięwzięcia termomodernizacyjne w obiektach użyteczności publicznej,
- wykorzystanie odnawialnych źródeł energii,
- prowadzenie kampanii edukacyjnych mających na celu wskazywanie prawidłowych postaw odnośnie ochrony powietrza, a także środków ostrożności odnośnie negatywnych skutków złej jakości powietrza,
- ograniczanie emisji zanieczyszczeń ze środków transportu, poprzez remonty i modernizacje dróg, rozwój komunikacji publicznej w oparciu o nowoczesny tabor autobusowy, wspieranie rozwoju transportu rowerowego poprzez rozwój i modernizację infrastruktury.

7.2.2. KORYTARZE EKOLOGICZNE

Korytarze ekologiczne to obszary umożliwiające migrację zwierząt, roślin lub grzybów. W celu zachowania ich drożności zaleca się prowadzić następujące działania:

- uwzględnianie korytarzy ekologicznych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- budowa przejść dla zwierząt – dotyczy miejsc, gdzie przecinają się drogi już istniejące (o najwyższym natężeniu ruchu) z korytarzami ekologicznymi, na drogach już istniejących o mniejszym natężeniu ruchu w miejscach przecięcia korytarzy migracyjnych, umieszczenie odpowiednich znaków informujących o tym oraz ograniczenie prędkości,
- ochrona dolin rzecznych – poprzez zaniechanie zabudowy brzegów, regulacji koryta rzecznego; rewitalizacja najbardziej zdegradowanych odcinków rzek,

- zalesienia – dotyczy korytarzy migracyjnych, gdzie płaty lasu w obrębie takiego korytarza są oddalone od siebie na odległość powyżej 1 km (z wyłączeniem cennych przyrodniczo siedlisk nieleśnych),
- ochrona przed dalszą zabudową odcinków korytarzy ekologicznych o znacznych przewężeniach, spowodowanych bezpośrednim sąsiedztwem terenów zurbanizowanych.

Do zaniku ekosystemów oraz zmniejszenia się liczby gatunków prowadzą takie działania jak: budowa dróg, zabudowa mieszkaniowa, przemysłowa i handlowa, eksploatacja surowców, lokalizacja składowisk odpadów. Do najbardziej podatnych na degradację należą środowiska bagienne, wodne, starych lasów. Zachowanie drożności korytarzy ekologicznych powinno polegać przede wszystkim na ich ochronie przed zabudowaniem, przegrodzeniem i na tworzeniu nowych nasadzeń.

Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk Białowieża we współpracy z Pracownią na rzecz Wszystkich Istot opracował dwa projekty – z lat 2005 i 2012. Wg pierwszego projektu część Gminy Wiśniew znajduje się w zasięgu korytarza ekologicznego „Podlasie Południowe KPnC-3A”, natomiast w projekcie z 2012 Gmina Wiśniew znajduje się w zasięgu korytarza ekologicznego „Lasy Łukowskie KPnC-3B”.

Przebieg korytarzy ekologicznych w sąsiedztwie opisywanej Gminy przedstawiono na kolejnych rycinach.

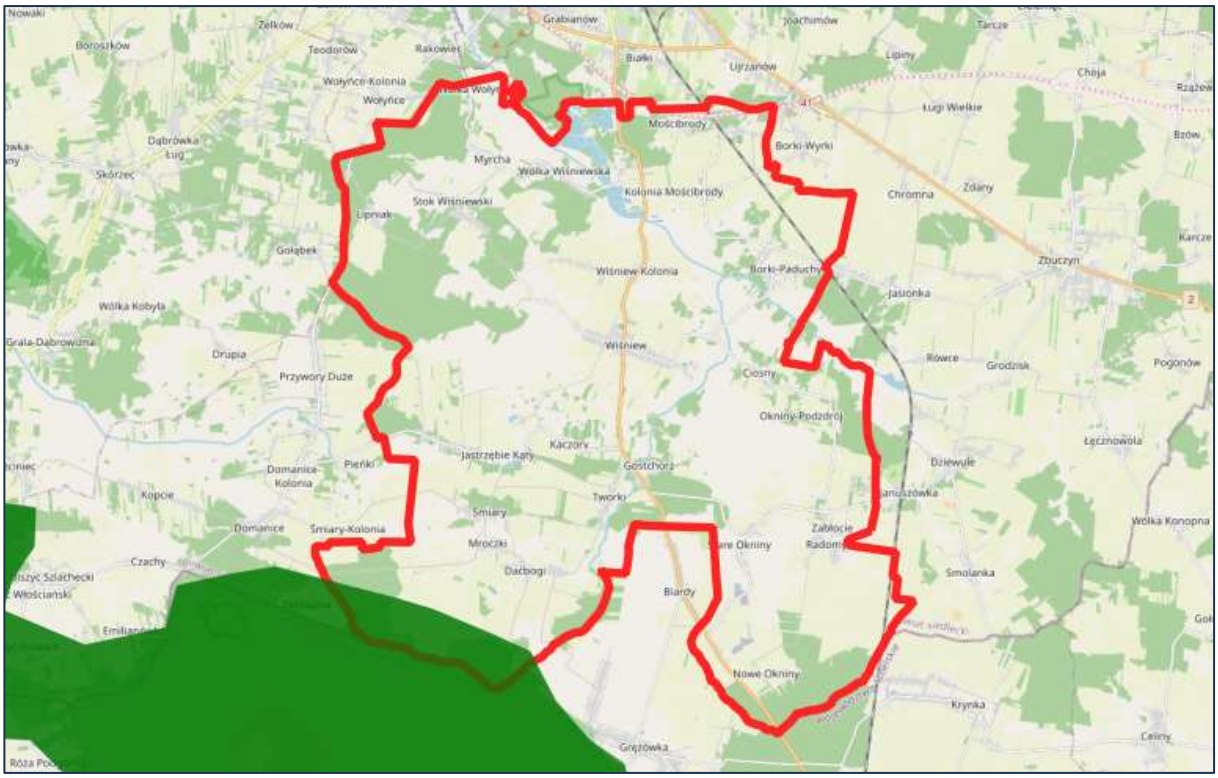

Rycina 8. Przebieg korytarzy ekologicznych według Instytutu Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk Białowieża według projektu 2005 na tle lokalizacji Gminy Wiśniew

Źródło: https://mapa.korytarze.pl/

Rycina 9. Przebieg korytarzy ekologicznych według Instytutu Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk Białowieża według projektu 2012 na tle lokalizacji Gminy Wiśniew

Źródło: https://mapa.korytarze.pl/

Do lokalnych korytarzy należą przede wszystkim doliny rzeczne. Dolina rzeki Muchawki jest jednym z lepiej zachowanych ciągów hydrologicznych tego obszaru. Północna część rzeki na terenie Gminy znajduje się pod ochroną przyrodniczą – Siedlecko-Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu. Natomiast źródło rzeki Muchawka znajduje się w południowo - zachodniej części opisywanego obszaru, w stosunkowo niedalekiej okolicy kolejnego obszaru chronionego – Łukowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Rzeka Zbuczynka, wpadająca do Muchawki, również stanowi cenny szlak migracyjny, ze względu na towarzyszące ciekowi wodnemu okoliczne skupiska lasów. Dolina niewielkiego cieku wodnego – Myrchy, ale także większe powierzchnie zwartych lasów, szpalery drzew na miedzach i inne tereny aktywne biologicznie również zapewniają możliwość migracji.

7.2.3. AUDYT KRAJOBRAZOWY

Audyt krajobrazowy dla województwa mazowieckiego Sejmik Województwa Mazowieckiego przyjął Uchwałą Nr 48/24 z dnia 26 marca 2024 r. W audycie krajobrazowym wskazano krajobrazy występujące na obszarze województwa mazowieckiego (w tym na obszarze Gminy Wiśniew) oraz lokalizację krajobrazów priorytetowych. Zidentyfikowano zagrożenia dla możliwości zachowania wartości krajobrazów oraz określono rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony tych krajobrazów.

Na terenie Gminy Wiśniew zidentyfikowano łącznie trzy typy krajobrazu. Jednak żaden nie został uznany za krajobraz priorytetowy.

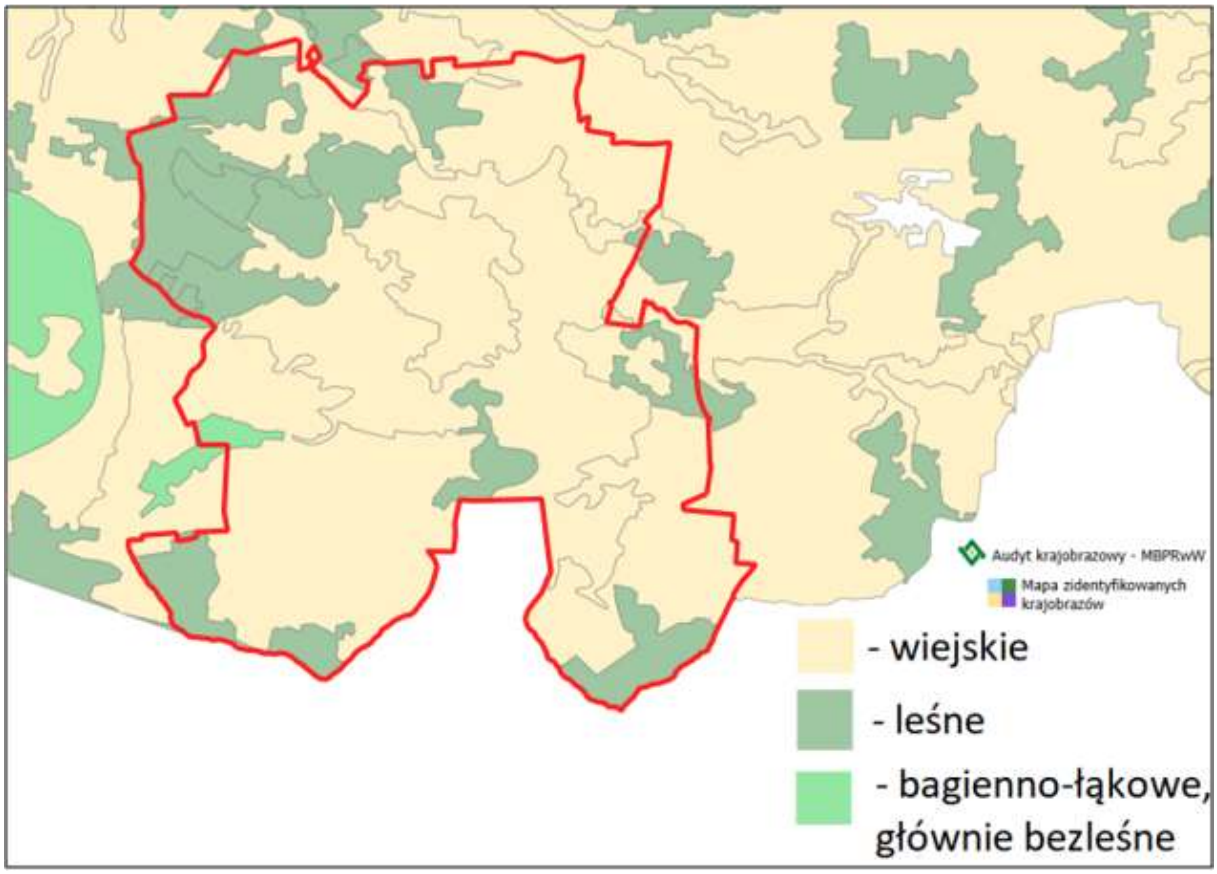

Rycina 10. Krajobrazy występujące na obszarze Gminy Wiśniew wskazane w audycie krajobrazowym województwa mazowieckiego
Źródło: opracowanie własne na podstawie https://wisniew.e-mapa.net/

W audycie krajobrazowym województwa mazowieckiego na terenie Gminy Wiśniew nie wyznaczono krajobrazów priorytetowych oraz proponowanych parków kulturowych.

Ponadto na terenie Gminy Wiśniew znajdują się obszary prawnie chronione, które zgodnie z art. 38a Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, zostały one ujęte w audycie krajobrazowym. Ich zasięg ilustruje rycina.

Rycina 11. Obszary objęte ochroną wskazane w audycie krajobrazowym województwa mazowieckiego na tle granic Gminy Wiśniew

Źródło: opracowanie własne na podstawie https://wisniew.e-mapa.net/

7.2.4. ŚWIAT ROŚLIN I ZWIERZĄT[6]

Aktualnie realizowany jest Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wiśniew na lata 2023-2026 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2027-2030 przyjęty Uchwałą Nr LXV/419/2023 Rady Gminy Wiśniew z dnia 28 czerwca 2023 r. Zostały w nim zawarte szczegółowe informacje dotyczące ochrony przyrody. W czasie realizacji niniejszej strategii zajdzie potrzeba aktualizacji gminnego programu ochrony środowiska.

[6] opracowano m.in. na podstawie danych Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie oraz Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Wiśniew na lata 2023-2026 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2027-2030 przyjętego Uchwałą Nr LXV/419/2023 Rady Gminy Wiśniew z dnia 28 czerwca 2023 r. Uchwała została opublikowana na stronie https://samorzad.gov.pl/web/gmina-wisniew/3-uchwala-nr-lxv4192023-z-dnia-28-czerwca-2023-r-w-sprawie-przyjecia-programu-ochrony-srodowiska-dla-gminy-wisniew-na-lata-2023-2026-z-uwzglednieniem-perspektywy-na-lata-2027-2030

Na terenie Gminy Wiśniew występuje jeden duży kompleks leśny (uroczysko Stok Wiśniewski) położony w jej północno-zachodniej części. Las ten posiada nieregularny kształt, bardzo rozbudowaną linię brzegową i liczne wewnętrzne polany. Kompleks ten niemal w całości położony jest w granicach Gminy Wiśniew.
Od strony południowo-zachodniej w granice Gminy wchodzi duży kompleks Kryńszczak, leżący w sąsiedniej Gminie Łuków, natomiast od strony południowo-wschodniej wchodzi inny - znacznych rozmiarów - kompleks, stanowiący przedłużenie Kryńszczaka.
Mniejsze powierzchniowo lasy i zadrzewienia występują na całym obszarze Gminy, jako jeden z podstawowych elementów krajobrazu.

Obszar Gminy Wiśniew znajduje się w zasięgu Nadleśnictwa Siedlce.

W lasach państwowych na terenie Gminy Wiśniew występuje 9 typów siedliskowych lasu. Zdecydowanie przeważają siedliska borowe, których łączny udział wynosi 89 % powierzchni leśnej. Wśród siedlisk borowych dominuje bór mieszany świeży BMśw (około 50 % powierzchni leśnej). Mniejszy jest udział boru świeżego Bśw, którego powierzchnia wynosi około 30 %). Pozostałe siedliska borowe tj. bór mieszany wilgotny BMw, bór wilgotny Bw i bór bagienny Bb, stanowią niewielki procent. Wśród siedlisk żyznych największą powierzchnię zajmuje ols Ol. Zdecydowanie mniejsze udziały mają las mieszany wilgotny LMw, las mieszany świeży LMśw oraz las wilgotny Lw.

Na terenie Gminy Wiśniew, podobnie jak na całym obszarze niżowej części Polski, dominują drzewostany sosnowe, które zajmują około 85 % powierzchni leśnej). Drzewostany olszowe i brzozowe stanowią około 14% powierzchni leśnej, a pozostałe gatunki (świerk, grab i dąb) około 1 %.

W drzewostanach występują gatunki domieszkowe takie jak: osika, sporadycznie buk, modrzew, jodła. W podroście spotyka się: dąb, modrzew, jodłę, sosnę. W warstwie podszytu występują: kruszyna, leszczyna, czeremcha, jarzębina, bez czarny, brzoza, dąb, jałowiec, świerk, osika.

W strukturze wiekowej dominują drzewostany III i IV klasy wieku. Dużą powierzchnię zajmują także drzewostany młodszych klas wieku tj. I i II. Struktura wiekowa tych drzewostanów jest korzystna i ma pozytywny wpływ na funkcjonowanie tych środowisk, jako systemów przyrodniczych.

Na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo Siedlce, w granicach administracyjnych Gminy Wiśniew znajdują się następujące **gatunki roślin** podlegających ochronie gatunkowej:

- Bagno zwyczajne (Ledum palustre),
- Pomocnik baldaszkowy (Chimaphila umbellata L.),
- Widłak jałowcowaty (Lycopodium annotinum),
- Widłak goździsty (Lycopodium clavatum),
- Miodownik melisowaty (Melittis melissophyllum L.),
- Wawrzynek wilczełyko (Daphne mezereum),
- Listera jajowata (Listera ovata),
- Lilia złotogłów (Lilium martagon L),
- Kukułka Fuchsa (Dactylorhiza fuchsii),
- Podkolan biały (Platanthera bifolia),
- Kruszczyk szerokolistny (Epipactis helleborine L.),
- Orlik pospolity (Aquilegia vulgaris L.),
- Bobrek trójlistkowy (Menyanthes trifoliata L.).

Nadleśnictwo Siedlce poinformowało także, że posiada na swoich gruntach strefy ochronne dla gatunków zwierząt objętych ochroną strefową: Bielika (Haliaeetus albicilla), Orlika krzykliwego (Clanga pomarina), Bociana czarnego (Ciconia nigra).

Na terenie Gminy Wiśniew planowane jest utworzenie nowego rezerwatu przyrody o nazwie „Mościbrody".

Lasy będące w zarządzie Nadleśnictwa stanowią jedynie niewielką część wszystkich lasów. Wiele ze znajdujących się na terenie Gminy gruntów leśnych jest innej własności, a Nadleśnictwo nie posiada przedmiotowych informacji w odniesieniu do tych gruntów. Biorąc pod uwagę ten fakt i ogromną różnorodność chronionych gatunków w tym m.in. zwierząt i grzybów oraz dużą różnorodność gatunkową lasów z całą pewnością występują tam także inne chronione gatunki. Gmina Wiśniew nie posiada jednak szczegółowej inwentaryzacji w tym zakresie.

Nadleśnictwo Siedlce wskazało zagadnienia, na które należy zwrócić uwagę przy sporządzaniu strategii rozwoju, aby w miarę możliwości:

- nie przecinać kompleksów leśnych poprzez planowane inwestycje liniowe, tereny zurbanizowane itp.,
- przeznaczać tereny pod zalesienia w sąsiedztwie istniejących już kompleksów leśnych celem ich powiększania,
- ograniczać wylesianie gruntów leśnych i przeznaczanie ich na inne cele np. inwestycje.

Lasy położone na terenie Gminy Wiśniew są obciążone dużą presją turystyczną ze względu na sąsiedztwo ośrodków miejskich takich jak np. Siedlce. Przyczynia się to do zagrożenia pożarowego.

Nadleśnictwo Siedlce prowadzi także działania dotyczące identyfikacji, likwidacji oraz przeciwdziałania powstawaniu dzikich wysypisk śmieci na obszarze kompleksów leśnych. Działania prowadzone są na gruntach będących we władaniu Skarbu Państwa.

Rozmieszczenie lasów na terenie Gminy Wiśniew ilustruje rycina.

Rycina 12. Rozmieszczenie lasów na terenie Gminy Wiśniew
Źródło: https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?usedesktop=true

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie pismem z 1 kwietnia 2025 r. przekazał następujące informacje:

a. w latach 2020-2024 nie prowadził na terenie Gminy Wiśniew znaczących działań w zakresie ochrony roślin, zwierząt i grzybów,
b. o projektowanym rezerwacie ochrony przyrody Mościbrody – rodzaj leśny – zachowanie heterogenicznych zbiorowisk leśnych ze stanowiskami chronionych gatunków roślin i zwierząt – działki o nr ewid.: 390, 392, 391, 389 obręb Mościbrody, o powierzchni 33,1218 ha,
c. na terenie Gminy Wiśniew są ustalone następujące strefy ochrony ostoi:
   - orlika krzykliwego – na działkach o nr ew.: 1628, 1629, 1638, 1639, 1637 obręb Stok Wiśniewski, sprawa znak: WPN-I.6442.12.2014.AD.2,
   - bociana czarnego – na działkach o nr ew.: 1415, 1416, 1407, 1406 obręb Stok Wiśniewski, sprawa znak: WPN-I.6442.25.2023.MK.2,
   - bielika – na działkach o nr ew.: 390, 389, 391, 392 obręb Mościbrody, sprawa znak: WPN-I.6442.11.2015.AD.2.
d. na przedmiotowym terenie mogą znajdować się rośliny, zwierzęta lub grzyby objęte ochroną na podstawie art. 48, 49 i 50 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478, z późn. zm.), w zakresie wynikającym z: rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2022 r. poz. 2380), rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z 2014 r. poz. 1409) oraz rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. z 2014 r. poz. 1408), w tym gatunki wskazane w załączniku IV Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. oraz gatunki zagrożone wyginięciem, jednak Regionalny Dyrektor nie dysponuje danymi inwentaryzacyjnymi wskazanego terenu,
e. na terenie Gminy Wiśniew ustanowiono trzy pomniki przyrody w postaci drzew gatunku dąb szypułkowy, lipa drobnolistna i jesion wyniosły,
f. dane dotyczące form ochrony przyrody znajdują się w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody na stronie http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP, natomiast poglądowe, graficzne przedstawienie zasięgu form ochrony przyrody oraz lokalizacji pomników przyrody znajduje się na stronie http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/. Pliki SHP

z granicami form ochrony przyrody oraz lokalizacją pomników przyrody dostępne są na stronie https://www.gov.pl/web/gdos/dostep-do-danych-geoprzestrzennych,

g. na terenie Gminy Wiśniew nie zarejestrowano bezpośrednich zagrożeń szkodą w środowisku i szkód w środowisku,
h. informacje dotyczące nieruchomości objętych wpisem do rejestru historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi, a także do rejestru bezpośrednich zagrożeń szkodą w środowisku i szkód w środowisku, znajdują się na stronie http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/,
i. informacje o prowadzonych przez RDOŚ w Warszawie postępowaniach podlegających upublicznieniu w myśl art. 21 ustawy ooś, w tym w przedmiocie wydawania decyzji ustalających plan remediacji historycznego zanieczyszczenia powierzchni ziemi, zamieszczane są na stronie https://ekokarty.pl/wykaz/rdos-warszawa/.

Szczególne znaczenie - z przyrodniczego punktu widzenia - mają doliny rzeczne, które jednak są zmeliorowane i w znacznym stopniu przekształcone. Naturalne torfowiska niskie zostały przesuszone i zamienione w łąki, a miejscami w pastwiska. Wraz ze zmianą stosunków wodnych i intensywnym użytkowaniem rolniczym, pierwotne zespoły roślinne uległy przekształceniu. Z zespołów łąkowych i pastwiskowych powierzchniowo dominują łąki owsicowe, ostrożeniowe i zbiorowiska ziołoroślowe złożone z wysokich roślin dwuliściennych. Miejscami, głównie w torfiankach, występują zbiorowiska wodne i szuwarowe. Niemal na całym obszarze łąk w dolinie Muchawki występują lokalnie łozowiska, najczęściej w formie niewielkich kęp i na obrzeżach olsów. Zbiorowiska wodne i szuwarowe najliczniej występują na stawach w Mościbrodach oraz (w znacznie mniejszym zakresie) na niewielkich stawach w Łupinach. Ze zbiorowisk leśnych w dolinach i obniżeniach terenu najczęściej występują - chociaż nielicznie i w małych płatach - olsy i łęgi olszowo - jesionowe.

Podstawowe zespoły ptaków występujące w dolinie Muchawki to gatunki typowe dla łąk i łozowisk. Oprócz gatunków licznych w takich środowiskach, jak skowronek polny, pliszka żółta, pokląskwa, świergotek łąkowy, czajka, występują gatunki rzadkie, takie jak: bekas kszyk, rycyk, cyranka, derkacz, przepiórka i inne. Ze względu na dużą powierzchnię, łąki są często wykorzystywane jako miejsce żerowania przez bociany białe i czarne oraz przez ptaki drapieżne gnieżdżące się w pobliskich dużych kompleksach leśnych.

Na terenie Gminy występuje jeden z ciekawszych pod względem przyrodniczym kompleks stawów rybnych w Mościbrodach. Stwierdzono tu liczne występowanie wielu gatunków ptaków wodnych i szuwarowych, w tym tak rzadkich jak zielonka, bąk, płaskonos, sieweczka rzeczna, płaskonos, podróżniczek, brzęczka, perkoz rdzawoszyi, perkoz dwuczuby. Z ptaków liczniej występujących gniazdują tu kaczki (krzyżówka, cyranka, czernica, głowienka), a także błotniak stawowy, wodnik, kokoszka wodna, łyska i inne. W dolinie Muchawki nielicznie występują torfianki, zasiedlane przez niektóre z wyżej wymienionych gatunków.

Zieleń urządzona w granicach Gminy reprezentowana jest też przez parki, kwietniki, zieleń w ciągach dróg, zieleń na cmentarzach, a także nasadzenia szpalerowe i inne tereny rekreacyjne.

Więcej informacji o świecie roślin i zwierząt podano w rozdziale dotyczących obszarów i obiektów prawnie chronionych.

7.2.5. PRAWNA OCHRONA PRZYRODY – FORMY POWIERZCHNIOWE

W granicach omawianego obszaru znajdują się następujące formy ochrony przyrody:

- obszary NATURA 2000: „Gołobórz”, „Lasy Łukowskie”,
- obszar chronionego krajobrazu: Siedlecko-Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu, Łukowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- pomniki przyrody – pojedyncze drzewa.

Ponadto w granicach Gminy Wiśniew znajduje się otulina rezerwatu przyrody Gołobórz.

Obszary Natura 2000

Na terenie Gminy Wiśniew zlokalizowane są fragmenty dwóch obszarów Natura 2000:

1. Specjalny obszar ochrony siedlisk Gołobórz PLH 140028.
2. Obszar specjalnej ochrony ptaków Lasy Łukowskie PLB060010.

Specjalny obszar ochrony siedlisk Gołobórz PLH 140028 – został wyznaczony Decyzją Komisji z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2010) 9669) (2011/64/UE). Aktem prawa krajowego jest Rozporządzenie Ministra

Klimatu i Środowiska z dnia 4 lutego 2021 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Gołobórz (PLH140028).

Specjalny obszar ochrony siedlisk obejmuje łącznie powierzchnię 186,53 ha na terenie gmin: Siedlce (gmina wiejska) i Wiśniew. Zgodnie z danymi zawartymi w standardowym formularzu danych udział pokrycia terenu (charakterystyka ogólna) wymienionego obszaru Natura 2000 jest następujący[7]:

- ✓ N06 – Wody śródlądowe (stojące i płynące) – 0,03 %,
- ✓ N08 - Wrzosowiska, zarośla, makia i garig, frygan - 11,98 %,
- ✓ N10 - Łąki wilgotne, łąki świeże - 12,25 %,
- ✓ N12 – Ekstensywne uprawy zbóż (w tym z zastosowaniem ugorowania w płodozmianie) – 0,03 %,
- ✓ N16 - Lasy liściaste zrzucające liście na zimę – 3,68 %
- ✓ N17 – Lasy iglaste – 18,0 %,
- ✓ N19 – Lasy mieszane - 54,02 %.

Gołobórz stanowi bardzo ciekawy przykład rzeźby lodowcowej i polodowcowej o specyficznej budowie geologicznej i krajobrazach zróżnicowanych pod względem geomorfologicznym. Znajduje się w obrębie Niecki Mazowieckiej wypełnionej osadami trzeciorzędu, na których zalegają utwory czwartorzędowe.

Współczesną, bardzo urozmaiconą rzeźbę terenu stanowią zatem formy polodowcowe przekształcone przez procesy peryglacjalne, które uległy holoceńskim czynnikom rzeźbotwórczym. Do głównych utworów powierzchniowych należą plejstoceńskie gliny i piaski zwałowe oraz piaski żwiry wodnolodowcowe. Osady holocenu reprezentowane są przez eoliczne wydmy paraboliczne i pola piasków przewianych. Gołobórz znajduje się w strefie moreny czołowej, a wysokości bezwzględne kształtują się na poziomie około 148 do 152 m, przy deniwelacji terenu wynoszącej około 30 m. Teren pochylony jest w kierunku południowym. W jego północnej i środkowej części rozciągają się piaszczyste wydmy o różnych formach morfologicznych, przybierających kształty łuków, paraboli i wałów. Na wschód od nich znajduje się niecka wytopiskowa po martwym lodzie oraz dolina

[7] nazewnictwo opracowano na podstawie http://zamowienia.utp.edu.pl/download/AGATA/2015/5.2015/Zal_21_SIWZ_instrukcja_wypel_SDF.pdf

erozyjno-denudacyjna, która tworzy sieć drobniejszych form. W południowej części Obszaru znajduje się taras nadzalewowy rzeki Muchawki.

Podłoże glebowe stanowi tu glina zwałowa i słabo przepuszczalne piaski. Prawie 80% obszaru porastają zbiorowiska leśne. Dominują tu bory mieszane i bory sosnowe reprezentujące pełną skalę wilgotnościową siedlisk, od skrajnie suchych po bagienne. Ponadto występują tu olsy oraz grądy tworzące mozaikę z płatami dąbrów świetlistych. Teren niezalesiony porastają zbiorowiska wrzosowiskowe, murawowe, ziołoroślowe, szuwarowe i zarośla wierzbowe. Północna część Gołoborza stanowiła poligon wojsk lądowych, wykorzystywany przez jednostki rozpoznawcze I Warszawskiej Dywizji Zmechanizowanej. Obecnie wojsko wykorzystuje jedynie znajdująca się w sąsiedztwie Ostoi strzelnicę. W granicach Obszaru znajduje się utworzony w 1982 r. rezerwat przyrody Gołobórz o powierzchni 65,88 ha.

W obszarze PLH140028 zinwentaryzowano 8 siedlisk przyrodniczych (6 jako przedmiot ochrony) – 2330, 4030, 5130, 7140, 9170, 91D0, 91I0, 91T0.

Pod względem przyrodniczym i krajobrazowym, Gołobórz to jeden z najciekawszych i najbardziej zróżnicowanych terenów Niziny Południowopodlaskiej. Przez analogię budowy geomorfologicznej i szaty roślinnej porównywany jest z Puszczą Kampinoską. O jego wartości świadczy występowanie siedlisk przyrodniczych reprezentujących bardzo różne wymagania ekologiczne.

Skrajnie ubogie i skrajnie suche piaszczyste gleby porasta mozaika roślinności związanej z naturalnym procesem utrwalania wydm śródlądowych. Do największych, pod względem powierzchni, należą murawy szczotlichowe Spergulo vernalis-Corynephoretum (2330) reprezentujące różne stadia rozwojowe. Towarzyszą im kadłubowe postaci suchych wrzosowisk (4030) nawiązujące swoją fizjonomią i składem gatunkowym do wrzosowisk knotnikowych Pohlio-Callunetum.

Osobliwością przyrodniczą tego terenu są malownicze zarośla jałowca pospolitego Juniperus communis (5130). Wysokość niektórych okazów dochodzi do ponad 4 m. Jest to jedyne znane miejsce występowania tego siedliska przyrodniczego w makroregionie. Ostatnie stadium sukcesji na wydmach stanowi suchy bór chrobotkowy Cladonio-Pinetum (91T0). W obrębie Obszaru zajmuje on najwyżej położone fragmenty wydmy.

W runie występują chronione gatunki roślin – goździk piaskowy Dianthus arenarius i paprotka zwyczajna Polypodium vulgare. Ta ostatnia rośnie na bardziej stromych stokach wydmy o wystawie północnej. Z innych gatunków warto wymienić chronionego widłaka goździstego Lycopdium clavatum i ukwap dwupienny Antennaria dioica. U podnóża zwydmień, w lokalnej niecce wyrobiskowej jeszcze w latach dziewięćdziesiątych XX w. istniało torfowisko przejściowe oraz bór bagienny. W wyniku postępującego procesu sukcesji oraz niekorzystnych uwarunkowań gruntowo-wodnych, wpływających na niewystarczające uwodnienie terenu (rów odwadniający torfowisko) siedlisko jest w stanie zaniku. Jak już wczesnej wspomniano, taras nadzalewowy rzeki Muchawki zdominowany jest przez roślinność leśną.

Na uwagę zasługują dobrze zachowane grądy subkontynentalne Tilio-Carpinetum (9170) reprezentujące odmianę Mazowiecko-Poleską. Lokalne wyniesienia w obrębie grądów porośnięte są przez różnej wielkości płaty ciepłolubnej dąbrowy Potentillo albae-Quercetum (91I0*). Zarówno grądy, jak i dąbrowy, cechuje stary 100-120 letni drzewostan oraz większa, niż ma to miejsce w lasach gospodarczych, ilość martwego drewna, co jest efektem istniejącej od 1982 r. ochrony rezerwatowej. Spośród wielu gatunków chronionych i rzadkich regionalnie związanych z mezofilnymi lasami liściastymi rosnących na tym terenie warto wymienić: buławnika czerwonego Cephalanthera rubra figurującego w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin, pluskwicę europejską Cimicifuga europaea, lilię złotogłów Lilium martagon, miodownika melisowatego Melittis melissophyllum, orlika pospolitego Aquilegia vulgaris, przylaszczkę pospolitą Hepatica nobilis i wawrzynka wilczełyko Daphne mezereum.

W obrębie Gołoborza stwierdzono 60 gatunków porostów, w tym 14 objętych ochroną. Na Czerwonej liście porostów w Polsce znajduje się 7 gatunków. Są to: włostka brązowa Bryoria fuscescens, płucnica islandzka Cetraria islandica, plamiec jasny Arthothelium ruanum, mąkla tarniowa Evernia prunastri, otwornica szkarłatna Pertusaria coccodes i złotlinka jaskrawa Vulpicida pinastri. W obrębie Gołoborza stwierdzono 60 gatunków porostów, w tym 14 objętych ochroną. Na Czerwonej liście porostów w Polsce znajduje się 7 gatunków. Są to: włostka brązowa Bryoria fuscescens, płucnica islandzka Cetraria islandica, plamiec jasny Arthothelium ruanum, mąkla tarniowa Evernia prunastri, otwornica szkarłatna Pertusaria coccodes i złotlinka jaskrawa. Vulpicida pinastri. Obszar stanowi miejsce występowania bardzo licznej populacji jaszczurki zwinki Lacerta agilis.

Plan zadań ochronnych został wyznaczony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 11 marca 2016 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Gołobórz PLH140028.

Obszar specjalnej ochrony ptaków Lasy Łukowskie PLB060010 – został wyznaczony w 2008 r. Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 października 2008 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. Obecnie obowiązującym krajowym aktem prawnym wyznaczającym obszar jest Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków.

Specjalny obszar ochrony siedlisk obejmuje łącznie powierzchnię 11488,44 ha obejmując część powiatu siedleckiego i łukowskiego. Zgodnie z danymi zawartymi w standardowym formularzu danych udział pokrycia terenu (charakterystyka ogólna) wymienionego obszaru Natura 2000 jest następujący:

- ✓ N06 – Wody śródlądowe (stojące i płynące) – 0,22 %,
- ✓ N10 - Łąki wilgotne, łąki świeże - 9,03 %,
- ✓ N12 – Ekstensywne uprawy zbóż (w tym z zastosowaniem ugorowania w płodozmianie) – 12,25 %,
- ✓ N16 - Lasy liściaste zrzucające liście na zimę – 8,39 %
- ✓ N17 – Lasy iglaste – 59,83 %,
- ✓ N19 – Lasy mieszane 10,12 %,
- ✓ N23 - Pozostałe tereny (w tym miasta, wsie, drogi, wysypiska śmieci, kopalnie, tereny przemysłowe) - 0,16 %.

Obszar obejmuje kompleks leśny Lasów Łukowskich, w którym leżą obszary źródłowiskowe rzek Krzna Południowa, Krzna Północna, Kostrzyń i świder. Lasy zajmują sfałdowaną równinę, której piaszczyste gleby porastają drzewostany borowe, z przewagą borów sosnowych, zarówno suchych jak i wilgotnych.

W wilgotnych zagłębieniach występują grądy oraz łęgi olchowe i olchowo-jesionowe; ważnym zbiorowiskiem są bory mieszane ze znaczącym udziałem jodły. Miejscami zachowały się siedliska bagienne; enklawy śródleśne stanowią łąki i pola. Poza rezerwatami przyrody teren podlega intensywnej gospodarce leśnej. W granicach obszaru występuje zwarta

zabudowa wiejska, zabudowa przemysłowa (fabryka silikatów), odkrywkowa kopalnia piasku a także sztuczny zbiornik wodny w Zimnej Wodzie.

W ostoi występuje co najmniej 16 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 2 gatunki z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Gniazduje tu około 120 gatunków ptaków. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej (C6) lelka i sowy błotnej (PCK); w stosunkowo wysokim zagęszczeniu (C7) występują: gąsiorek, jarzębatka i lerka.

Plan zadań ochronnych nie został wyznaczony, a jako dotychczasowy plan zarządzania w CRFOP podano Plan Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Łuków na lata 2015-2024.

Łukowski Obszar Chronionego Krajobrazu – został utworzony na mocy Uchwały Nr XVII/99/86 WRN w Siedlcach z dnia 28.10.1986 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu. Dane pozostałych aktów prawnych zostały zamieszczone w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody dostępnym na stronie https://crfop.gdos.gov.pl/. Są nimi:

1. Rozporządzenie Nr 43 Wojewody Lubelskiego z dnia 17 lutego 2006 r. w sprawie Łukowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.
2. Uchwała Nr XLII/625/2018 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 13 lipca 2018 r. w sprawie Łukowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.
3. Uchwała Nr 67/24 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 27 sierpnia 2024 r. w sprawie Łukowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Opisywany OChK zajmuje powierzchnię 4331,30 ha na części terenów powiatów: siedleckiego i łukowskiego.

Ideą powstania obszaru była ochrona kompleksów leśnych z udziałem jodły oraz wydm i mokradeł w dolinie rzeki Krzny. Łukowski Obszar Chronionego Krajobrazu wyróżnia się ciekawą i zróżnicowaną rzeźbą terenu- występują tutaj liczne pagórki moreny czołowej, głazy narzutowe oraz doliny rzeczne.

Łukowski Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

Siedlecko-Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu – został utworzony na mocy Uchwały Nr XVII/99/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Siedlcach z dnia 28 października 1986 roku w sprawie obszarów chronionego krajobrazu. Dane pozostałych aktów prawnych zostały zamieszczone w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody dostępnym na stronie https://crfop.gdos.gov.pl/, a trzema ostatnimi z nich są:

1. Rozporządzenie Nr 17 Wojewody Mazowieckiego z dnia 15 kwietnia 2005 r. w sprawie Siedlecko-Węgrowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.
2. Uchwała Nr 34/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 18 lutego 2013 r. zmieniająca niektóre rozporządzenia Wojewody Mazowieckiego dotyczące obszarów chronionego krajobrazu.
3. Uchwała Nr 137/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 18 września 2018 r. w sprawie Siedlecko-Węgrowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Opisywany OChK zajmuje powierzchnię 34696,63 ha na części terenów powiatów: siedleckiego, sokołowskiego, węgrowskiego oraz miasta Siedlce.

Siedlecko-Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu rozciąga się na Wysoczyźnie Siedleckiej między Siedlcami a Węgrowem. Jego powierzchnia wynosi 34 696 ha. Obejmuje on m.in. rezerwaty przyrody „Gołobórz" i „Stawy Broszkowskie" oraz 12 pomników przyrody. Przez niemal cały obszar przepływa rzeka Liwiec. Krajobraz ma charakter rolniczy.

Otulina rezerwatu przyrody Gołobórz – rezerwat fitocenotyczny, zbiorowisk leśnych został utworzony na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 26 marca 1982 r. w sprawie uznania za rezerwaty przyrody. Dane pozostałych aktów prawnych zostały zamieszczone w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody dostępnym na stronie https://crfop.gdos.gov.pl/, a są nimi:

1. Rozporządzenie Nr 274 Wojewody Mazowieckiego z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody zlokalizowanych na terenie województwa mazowieckiego i utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 roku.
2. Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 6 listopada 2023 r. w sprawie rezerwatu przyrody Gołobórz.

Rezerwat położony jest w sąsiedniej gminie wiejskiej Siedlce, jednak jego otulina obejmuje fragment Gminy Wiśniew.

Celem ochrony przyrody w rezerwacie jest zachowanie różnorodnych zbiorowisk roślinnych z wieloma gatunkami roślin rzadkich i chronionych.

Obowiązuje Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 6 listopada 2023 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody Gołobórz. W Zarządzeniu wskazano m.in. wymagania ochrony przyrody koniecznych do uwzględnienia w ustaleniach planów ogólnych gmin: Siedlce i Wiśniew, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gmin: Siedlce i Wiśniew.[8]

Wcześniej wyznaczono też zadania ochronne wynikające z Zarządzenia nr 10 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 19 maja 2021 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody Gołobórz.

7.2.6. PRAWNA OCHRONA PRZYRODY – FORMY INDYWIDUALNE

Pomniki przyrody – na terenie Gminy Wiśniew znajdują się 3 pomniki przyrody. Są nimi pojedyncze drzewa:

1. Dąb szypułkowy Quercus robur położony przy leśniczówce w Stoku Wiśniewskim (Nadleśnictwo Siedlce) w oddziale 164f, przy szosie. Obwód pnia wynosi 340 cm, a wysokość 24 m. Objęty ochroną w roku 1973 (nr w rejestrze pomników - 84).
2. Lipa drobnolistna Tilia cordata położona w miejscowości Wólka Wiśniewska, przy drodze. Obwód pnia wynosi 400 cm, a wysokość 18 m. Objęta ochroną w roku 1974 (nr w rejestrze pomników - 115).
3. Jesion wyniosły Fraxinus excelsior położony w miejscowości Mościbrody, na terenie parku dworskiego. Obwód pnia wynosi 543 cm, a wysokość 35 m. Objęty ochroną w roku 1990 (nr w rejestrze pomników - 465).

Ustanowienie wymienionych pomników przyrody nastąpiło w drodze Rozporządzenia Wojewody Mazowieckiego z dnia 2 marca 2009 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu siedleckiego.

Pełne dane dla pomników przyrody zostały zamieszczone w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody dostępnym na stronie https://crfop.gdos.gov.pl/.

[8] Zarządzenie RDOŚ znajduje się na stronie https://edziennik.mazowieckie.pl/WDU_W/2023/12161/akt.pdf

Gmina sukcesywnie poddaje drzewa zabiegom pielęgnacyjnym w celu zachowania i wyeksponowania cennego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, aby jeszcze długo mogły wzbudzać podziw wśród kolejnych pokoleń mieszkańców, jak również turystów.

7.2.7. JAKOŚĆ POWIETRZA

Oceny i wynikające z nich działania odnoszone są do jednostek terytorialnych nazywanych **strefami**, obejmujących obszar całego kraju. Da wszystkich zanieczyszczeń uwzględnianych w ocenach jakości powietrza obowiązuje następujący podział kraju na strefy.

Według tego podziału w województwie mazowieckim wydzielono 4 strefy: aglomeracja warszawska, strefa mazowiecka, miasto Radom, miasto Płock. Gmina Wiśniew należy do strefy mazowieckiej.

Wartości poszczególnych poziomów substancji w powietrzu zostały zróżnicowane ze względu na **ochronę zdrowia ludzi i ochronę roślin**.

W ocenach pod kątem spełnienia kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi obecnie uwzględnia się: dwutlenek siarki (SO_2), dwutlenek azotu (NO_2), tlenek węgla (CO), benzen (C_6H_6), ozon (O_3), pył PM10 i PM2,5, metale ciężkie: ołów (Pb), arsen (As), kadm (Cd) i nikiel (Ni) w pyle PM10 oraz (B(a)P) w pyle PM10.

Oceny dokonywane pod kątem spełnienia kryteriów odniesionych do ochrony roślin obejmują: dwutlenek siarki (SO_2), tlenki azotu NOx i ozon (O_3).

Wynikiem oceny **dla wszystkich substancji podlegających ocenie** (dla kryteriów: poziom dopuszczalny i poziom docelowy) jest zaliczenie strefy do jednej z poniżej wymienionych klas:

- ✓ **klasa A** - jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych albo poziomów docelowych,
- ✓ **klasa C** - jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, a w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalne albo przekraczają poziomy docelowe.

W przypadku **poziomu celu długoterminowego dla ozonu** przyjęto następujące oznaczenie klas:

- ✓ **klasa D1** - jeżeli stężenia ozonu na terenie strefy nie przekraczają poziomu celu długoterminowego,
- ✓ **klasa D2** - jeżeli stężenia ozonu na terenie strefy przekraczają poziom celu długoterminowego.

Dla **pyłu zawieszonego PM2,5 i kryterium** – poziom dopuszczalny dla fazy II zostały określone następujące klasy:

- ✓ **klasa A1** - oznacza brak przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla fazy II,
- ✓ **klasa C1** - oznacza przekroczenie poziomu dopuszczalnego dla fazy II.

W tabeli przedstawiono klasy jakości powietrza dla poszczególnych zanieczyszczeń w strefie mazowieckiej w latach 2020-2025. Bezpośrednio na terenie Gminy Wiśniew nie ma stacji pomiarowej jakości powietrza wchodzącej w skład monitoringu państwowego. Przeanalizowano więc **dane dla całej strefy mazowieckiej**, w skład której wchodzi Gmina Wiśniew. Lokalne czujniki przywołano w dalszej części rozdziału.

Dane zaprezentowano w ujęciu poszczególnych lat biorąc pod uwagę **kryterium ochrony zdrowia**. Jakość powietrza w strefie mazowieckiej w badanym okresie **poprawiła się**.

Tabela 13. Wynikowe klasy strefy mazowieckiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej w latach 2020-2025 dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia

Zanieczyszczenie	Klasa w danym roku					
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
SO_2 (dwutlenek siarki)	A	**C**	A	A	A	A
NO_2 (dwutlenek azotu)	A	A	A	A	A	A
CO (tlenek węgla)	A	A	A	A	A	A
C_6H_6 (benzen)	A	A	A	A	A	A
PM2,5 (pył zawieszony)	A**/C1**	A**/C1**	A/A1	A/A1	A/A1	A/A1
PM10 (pył zawieszony)	**C**	**C**	A	A	A	A
B(a)P	**C**	**C**	**C**	A	**C**	**C**
As (arsen)	A	A	A	A	A	A
Cd (kadm)	A	A	A	A	A	A
Ni (nikiel)	A	A	A	A	A	A
Pb (ołów)	A	A	A	A	A	A
$O_{3\,dc}$ (ozon – poziom docelowy)	A	A	A	A	A	A
$O_{3\,dt}$ (ozon – poziom długoterminowy)	**D2**	**D2**	**D2**	**D2**	**D2**	**D2**

Źródło: Główny Inspektorat Ochrony Środowiska - roczne ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim - raporty za lata 2020-2025

W kolejnej tabeli przedstawiono wyniki oceny dla **kryterium ochrony roślin**. W latach 2020-2025 nie odnotowano zmian w klasyfikacji.

Tabela 14. Wynikowe klasy strefy mazowieckiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej w latach 2020-2025 dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin

Strefa	Rok	Klasyfikacja wg rodzajów zanieczyszczeń			
		O_3 (dc)	O_3 (dt)	NO_2	SO_2
Strefa mazowiecka	2020	A	**D2**	A	A
	2021	A	**D2**	A	A
	2022	A	**D2**	A	A
	2023	A	**D2**	A	A
	2024	A	**D2**	A	A
	2025	A	**D2**	A	A

Źródło: Główny Inspektorat Ochrony Środowiska - roczne ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim - raporty za lata 2020-2025

Widoczny jest znaczny trend dążący do poprawy jakości powietrza poprzez podejmowane przez Gminę działania edukacyjne, takie jak spotkania z mieszkańcami na temat poprawy jakości powietrza czy zakup **czujników jakości powietrza**, zestawów edukacyjnych oraz tablicy LED, które razem tworzą system o charakterze informacyjno-edukacyjnym. Sensory monitorują następujące parametry: pyły zawieszone PM2,5 oraz PM10, temperaturę, wilgotność i ciśnienie powietrza atmosferycznego. Pomiary są wykonywane w czasie rzeczywistym, zaś ich wyniki będzie można sprawdzać na tablicy LED, znajdującej się na terenie Gminy oraz na zestawach edukacyjnych, umieszczonych w budynkach szkół w miejscowościach: Wiśniew, Śmiary i Radomyśl. Bieżącą jakość powietrza na terenie Gminy Wiśniew można sprawdzić na stronie Panel Syngeos, do której link podano w przypisie dolnym.[9]

Gmina Wiśniew charakteryzuje się stosunkowo czystym powietrzem atmosferycznym. Głównym źródłem zanieczyszczeń w Gminie Wiśniew jest **niska emisja** oznaczająca emisję na niskiej wysokości. Problem wynika z ogrzewania domów za pomocą węgla, drewna i innych paliw stałych, często w piecach nie spełniających żadnych standardów emisyjnych. W takich piecach można spalić (choć jest to prawnie niedopuszczalne) nie tylko odpady węglowe (np. miał), ale także zwykłe śmieci, w tym tworzywa sztuczne. Muł i miał węglowy to

[9] Panel Syngeos pozwalający na sprawdzenie jakości powietrza https://panel.syngeos.pl/sensor/pm10?device=8205

produkty o wysokiej zawartości siarki, chloru czy popiołu. Z powodu wysokości emisji zanieczyszczeń niska emisja jest zjawiskiem szczególnie szkodliwym – wprowadzane do powietrza zanieczyszczenia gromadzą się wokół miejsca wytworzenia stwarzając zagrożenie dla zdrowia. Problem jest szczególnie widoczny w zwartej, słabo przewietrzanej zabudowie w okresie jesienno-zimowym i bezwietrzne dni.

Szczególnie istotnym problemem jaki należy wyeliminować jest nielegalne spalanie odpadów w piecach indywidualnych. Jest to działanie niezgodne z prawem. Substancje powstałe podczas spalania odpadów kumulują się w organizmie uszkadzając komórki oraz narządy wewnętrzne i mogą powodować choroby nowotworowe. W przypadku stwierdzenia termicznego przekształcania odpadów w instalacji do tego nie przeznaczonej podejmowane są sankcje karne wynikające z art. 191 ustawy o odpadach. Kara może wynieść nawet 5 000 zł. Postępowanie o ukaranie sprawcy następuje w trybie określonym w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia. W przypadku podejrzenia spalania odpadów można przekazywać informację do Wójta Gminy Wiśniew lub Policji.

Na terenie Gminy Wiśniew nie występuje uciążliwy przemysł (huty, koksownie czy elektrownie cieplne), który mógłby być źródłem skażenia powietrza atmosferycznego.

Pojazdy silnikowe odpowiadają za znaczną część całkowitej emisji pyłu zawieszonego, a także za pewną część emisji WWA. Motoryzacja jest też głównym źródłem tlenków azotu oraz całej gamy tzw. lotnych substancji organicznych (volatile organic compounds – VOC) oraz pyłu pochodzącego ze zużywanych opon i klocków hamulcowych. Wpływ na stan czystości powietrza atmosferycznego w Gminie Wiśniew ma emisja ze źródeł komunikacyjnych, co związane jest z przebiegiem autostrady A2, drogi krajowej nr 63 oraz dróg powiatowych i gminnych przebiegających w zwartej zabudowie.

Gmina Wiśniew wypełnia Porozumienie z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie na realizację **programu priorytetowego „Czyste Powietrze”**, którego celem jest poprawa jakości powietrza oraz zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych poprzez wymianę źródeł ciepła i poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych jednorodzinnych.

Gminie Wiśniew, zgodnie z porozumieniem z WFOŚiGW przyznano środki na realizację zadania oraz refundację kosztów za przygotowanie wniosków lub zaświadczeń do programu

„Czyste Powietrze" (od 26.05.2021 do 25 maja 2022 r. na prowadzenie punktu konsultacyjno-informacyjnego – 30 tys. zł, w okresie od 26.05.2022 r. do 25.05.2023 r. – 35 tys. zł, w okresie od 26.05.2023 r. do 25.05.2024 r. – 35 tys. zł, a w okresie od 26.05.2024 r. – 25.05.2025 r. – 35 tys. zł). Od 2025 r. Gmina jest operatorem programu „Czyste Powietrze".

W ramach realizacji Porozumienia do zadań Gminy należy prowadzenie punktu konsultacyjno-informacyjnego:

- udzielanie informacji o Programie osobom zainteresowanym złożeniem Wniosku o dofinansowanie,
- wsparcie Wnioskodawców w zakresie przygotowywania Wniosków o dofinansowanie,
- organizacja spotkań informujących o zasadach Programu dla mieszkańców,
- wizyty u mieszkańców, połączone z oceną obecnego źródła ciepła i potrzebą jego wymiany oraz wstępną analizą stanu budynku pod kątem termomodernizacji,
- rozpowszechnianie informacji o możliwości uzyskania dotacji z Programu poprzez różne kanały dystrybucji,
- pomoc Wnioskodawcom przy rozliczeniu przyznanego dofinansowania, w tym przy poprawnym wypełnianiu wniosku o płatność oraz kompletowaniu wymaganych załączników.

W roku 2024 udzielono 340 konsultacji (w roku 2023 - 331 konsultacji) oraz udzielono wsparcia przy 20 wnioskach o dofinansowanie na wymianę źródeł ciepła i termomodernizację budynków dla mieszkańców Gminy Wiśniew (w roku 2023 – 27 wnioskach). Wprowadzano na bieżąco deklaracje do Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków składane przez mieszkańców Gminy.

Gmina Wiśniew realizuje projekt pozakonkursowy pn. „**Mazowsze bez smogu**" FEMA.02.01-IP.01-01TS/24, którego liderem jest Województwo Mazowieckie. Projekt ma na celu wsparcie jednostek samorządu terytorialnego we wdrażaniu Programu Ochrony Powietrza dla stref w województwie mazowieckim. Ponadto, zakłada ograniczenie emisji i zmniejszenie stężeń: pyłu zwieszonego PM10 I PM2,5, B(a)P oraz dwutlenku azotu. Umowa partnerska

zawarta pomiędzy Samorządem Województwa Mazowieckiego a Gminą Wiśniew nr B/UMWM-UF/UM/PZ/212/2024 została podpisana w dniu 21.11.2024 r.

W zakresie projektu znajdą się działania realizowane przez Gminę: doradztwo energetyczne i ekologiczne, edukacja ekologiczna – realizowana poprzez działania informacyjno-edukacyjne prowadzone na szczeblu wojewódzkim i lokalnym.

W ramach projektu zrealizowane zostaną zadania polegające na zatrudnieniu ekodoradcy, wyposażenie stanowiska pracy ekodoradcy, wyposażenie ekodoradców w narzędzia i usługi niezbędne do prowadzenia kontroli, finansowane działań na rzecz mieszkańców audytów energetycznych i przeglądów kominiarskich w gospodarstwach domowych i ubogich energetycznie, prowadzenie działań edukacyjnych, zakup samochodu służbowego oraz opracowanie diagnozy ubóstwa energetycznego wskazującej liczbę pieców do wymiany. Grupą docelową projektu są mieszkańców Gminy Wiśniew.

Punkt obsługi ekodoradcy czynny jest od poniedziałku do piątku w godzinach pracy Urzędu Gminy Wiśniew (tj.: poniedziałek, wtorek, czwartek – w godz. 8:00-16:00, środa 8:00-18:00, piątek 8:00-14:00). Punkt mieści się w pokoju nr 109.

Całkowity koszt realizacji projektu wynosi: 1 629 194,00 zł, w tym 85 % stanowi dofinansowanie, a 15 % wkład własny Gminy Wiśniew.

Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o **centralnej ewidencji emisyjności budynków** określiła, że każdy właściciel lub zarządca budynku zobowiązany jest złożyć do CEEB deklarację dotyczącą źródeł ciepła i spalania paliw. Według wytycznych Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego, któremu powierzono budowę systemu, deklaracje mogą być składane za pomocą prostego, internetowego formularza. Osoby, które nie będą mogły skorzystać z tej formy składania deklaracji, będą ją mogły złożyć w formie papierowej do Wójta Gminy Wiśniew. Właściciele lub zarządcy nowych budynków na zgłoszenie będą mieli 2 tygodnie od momentu uruchomienia źródła ciepła. W przypadku pozostałych urządzeń grzewczych termin zgłoszenia upłynął z końcem czerwca 2022 r. Brak złożenia deklaracji zagrożony jest karą grzywny. Jest to ewidencja, w której znajdują się kompleksowe informacje dotyczące źródeł ogrzewania budynków. Celem jej stworzenia jest poprawa jakości powietrza, walka ze smogiem i pomoc w wymianie tzw. „kopciuchów”.

Dalszymi działaniami zmierzającymi do dalszej poprawy jakości powietrza będą:

- wymiana źródeł ciepła na spełniające aktualne wymogi środowiskowe,
- systematyczne przeprowadzanie działań termomodernizacyjnych budynków co przekłada się na zmniejszenie zapotrzebowania na ciepło,
- wyeliminowanie spalania paliw złej jakości w piecach domowych,
- wyeliminowanie spalania odpadów w paleniskach domowych,
- ograniczenie emisji liniowej (z dróg) np. poprzez poprawę stanu transportu publicznego,
- usprawnienie ruchu, w celu zmniejszenia emisji spalin,
- budowa dróg dla pieszych i rowerów,
- rozwój technologii energooszczędnych,
- zwiększanie udziału OZE,
- budowa zorganizowanych systemów ciepłowniczych (np. wspólnych kotłowni w budynkach wielorodzinnych).

7.2.8. GOSPODAROWANIE WODAMI

Obszar Gminy Wiśniew znajduje się w zasięgu **administracji Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Lublinie** wchodzącego w skład Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie. W dalszym podziale wydzielono Zarządy Zlewni w Sokołowie Podlaskim i Białej Podlaskiej oraz Nadzory Wodne: Siedlce i Łuków.

W **podziale zlewniowym** opisywany teren znajduje się w obszarze dorzecza Wisły, w regionie wodnym Bugu. Odwadniany jest przez rzeki Muchawkę i Zbuczynkę.

Muchawka to lewobrzeżny dopływ Liwca, który wypływa na wysokości około 165 m n.p.m. z zabagnionego obniżenia w rejonie wsi Mroczki i Śmiary. Płynie przez teren Gminy, kilkakrotnie zmieniając kierunek - początkowo z zachodu na wschód, potem na północny wschód, następnie na północ, a od ujścia Zbuczynki na północny zachód. W okolicach Wiśniewa rzeka wypływa na teren płaski, zabagniony, pocięty siecią rowów melioracyjnych.

Zbuczynka, prawobrzeżny dopływ Muchawki przepływa przez obszar obniżenia powytopiskowego pomiędzy wsiami Borki-Sołdy, Borki-Paduchy i Ciosny.

Naturalnymi zbiornikami wód stojących są niewielkie oczka śródbagienne oraz dna zagłębień bezodpływowych. Dominującą formą występowania wód stojących na terenie Gminy są jednak stawy. Zlokalizowane są one głównie na terenie miejscowości: Mościbrody, Łupiny oraz Stok Wiśniewski. Znaczne powierzchnie stawów są zakrzaczone i zdewastowane - wymagają rekultywacji. Inne antropogeniczne zbiorniki wód stojących na terenie Gminy to: wyrobiska potorfowe, zbiorniki przeciwpożarowe i rowy melioracyjne.

Do najważniejszych źródeł zanieczyszczeń wód powierzchniowych na terenie Gminy Wiśniew należą: spływy obszarowe z terenów rolnych, nieuregulowane spływy wód deszczowych z terenów zurbanizowanych, przesięki z nieszczelnych szamb, odprowadzania ścieków nieoczyszczonych na terenach wiejskich wprost do gruntu.

Analizując podział całego kraju na Jednolite Części Wód Powierzchniowych należy podkreślić, że w 2023 r. weszły w życie aktualizacje planów gospodarowania wodami. Z uwagi na położenie w dorzeczu Wisły dla Gminy Wiśniew aktualnie ważne jest Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. 2023 r. poz. 300) obowiązuje od 17.02.2023 r. i jest ono wiążące dla planów działań. Według podziału zaprezentowanego w tym Rozporządzeniu, Gmina Wiśniew położona jest w obrębie 4 Jednolitych Części Wód Powierzchniowych Rzek. Nie występują JCWP: jeziorne, przybrzeżne lub przejściowe (JCWP). Należy wyjaśnić, że JCWP to oddzielny i znaczący element wód powierzchniowych taki jak: jezioro, zbiornik, strumień, rzeka lub kanał, część strumienia, rzeki lub kanału, wody przejściowe lub pas wód przybrzeżnych.

W kolejnej tabeli zestawiono poszczególne JCWP znajdujące się na terenie Gminy Wiśniew. Ponadto przedstawiono wykaz aktualnych celów środowiskowych dla JCWP oraz ocenę zagrożenia nieosiągnięcia wyznaczonych celów środowiskowych.

Należy wyjaśnić, że w zestawieniu ujęto wszystkie zlewnie JCWP. Oznacza to, że w granicach administracyjnych opisywanej Gminy znajdują się choćby w części zlewnie opisanych poniżej JCWP. Sam ciek może znajdować się poza granicami Gminy Wiśniew, jednak uwzględniono go, gdyż ma to znaczenie np. przy przemieszczaniu się zanieczyszczeń ze zlewni do wód właściwych rzek.

Osiągnięcie dobrego stanu wód nie będzie możliwe bez podjęcia konkretnych działań w terenie, dlatego też przypisanie konkretnych celów środowiskowych poprzedzone zostało analizą wpływu działalności człowieka na stan wód. Aby rozwiązać ten problem, w ramach II aktualizacji Planów gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły przyjętej Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. z 2023 r., poz. 300) zaproponowano zestawy działań naprawczych – podstawowych i uzupełniających, których kompleksowe wykonanie przyniesie oczekiwany efekt dla wód. Dla każdego działania wskazano jednostki odpowiedzialne za jego realizację i harmonogram wdrożenia, przypisując w IIaPGW zadania zarówno organom administracji rządowej, samorządowej, jak i podmiotom korzystającym z usług wodnych, instytutom naukowym czy instytucjom zajmującym się obszarową ochroną przyrody.

Rola jednostek samorządu terytorialnego w działaniach na rzecz poprawy stanu wód jest bardzo istotna. Troska o mieszkańców i środowisko to kwestie, które również znajdujące odzwierciedlenie w zestawach działań naprawczych proponowanych w IIaPGW, gdzie samorządy terytorialne pełnią funkcję wiodącą lub wspierającą w ich realizacji. Działaniami wskazanymi w powyższym dokumencie, a przewidzianymi do realizacji przez JST z obszaru objętego opracowaniem są:

- Uporządkowanie i poprawa infrastruktury związanej z gospodarką ściekową na obszarze gminy poza aglomeracjami,
- Aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP.

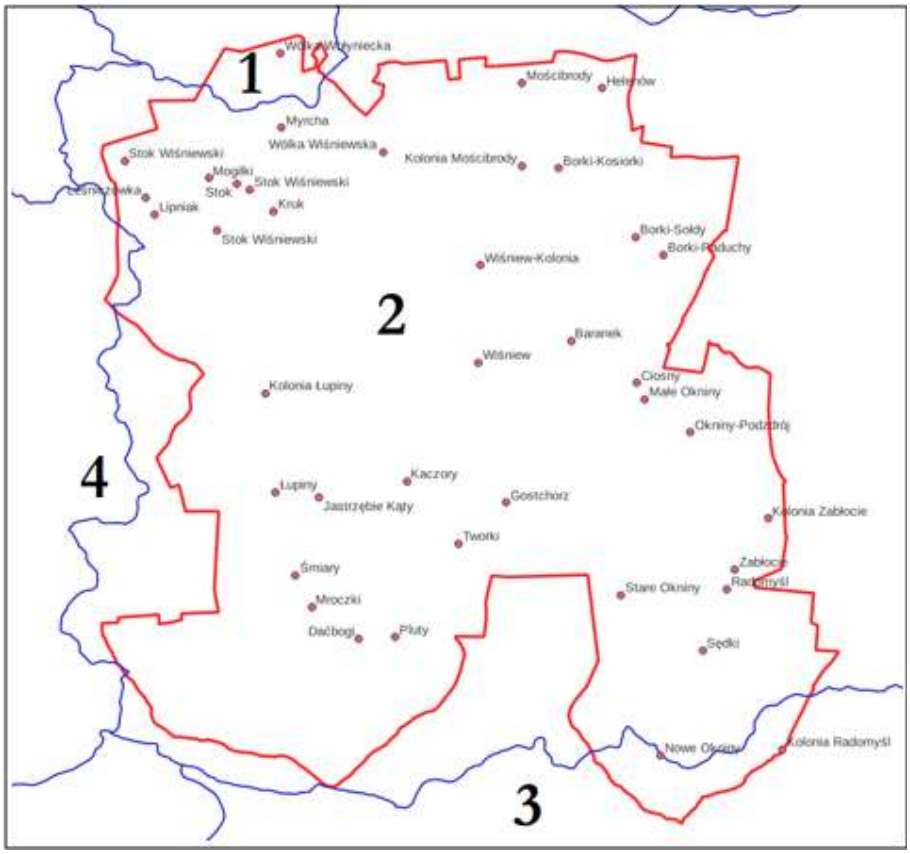

Rycina 13. Granice zlewni Jednolitych Części Wód Powierzchniowych obejmujące swym zasięgiem Gminę Wiśniew wg podziału obowiązującego po wejściu w życie Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. 2023 poz. 300), które obowiązuje od 17.02.2023 r.

Źródło: www.wody.isok.gov.pl

Oznaczenia dla „**nowego" podziału**:

1. RW20001626714829 Muchawka od Myrchy do ujścia.
2. RW200015267148279 Muchawka do Myrchy.
3. RW200010267144159 Krzna do Krzymoszy.
4. RW2000152671484179 Kostrzyń do Dopływu z Osińskiego.

Tabela 15. Aktualnie obowiązujący wykaz Jednolitych Części Wód Powierzchniowych na terenie Gminy Wiśniew ze wskazaniem stanu wód i informacją czy JCWP jest zagrożona nieosiągnięciem celów środowiskowych

Lp.	Kod i nazwa JCWP w obecnym cyklu planistycznym (2022-2027)	Stan / cele środowiskowe oraz zagrożenie nieosiągnięciem celów środowiskowych dla JCW wg II aktualizacji Planu gospodarowania wodami tj. w obecnym cyklu planistycznym (2022-2027)			
		stan wód	cele środowiskowe		Zagrożenie*
			stan lub potencjał ekologiczny	stan chemiczny	
1.	RW20001626714829 Muchawka od Myrchy do ujścia	brak danych	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	jest zagrożona
2.	RW200015267148279 Muchawka do Myrchy	zły stan wód	dobry stan ekologiczny	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	jest zagrożona
3.	RW200010267144159 Krzna do Krzymoszy	zły stan wód	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D	dobry stan chemiczny	jest zagrożona
4.	RW2000152671484179 Kostrzyń do Dopływu z Osińskiego	zły stan wód	dobry potencjał ekologiczny	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	jest zagrożona

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. 2023 poz. 300).

Ocenę stanu wód powierzchniowych wykonuje się w odniesieniu do jednolitych części wód, na podstawie wyników Państwowego Monitoringu Środowiska. Wyniki prezentuje się poprzez ocenę stanu ekologicznego (w przypadku wód, których charakter został w znacznym stopniu zmieniony w następstwie fizycznych przeobrażeń, będących wynikiem działalności człowieka – poprzez ocenę potencjału ekologicznego), ocenę stanu chemicznego i ocenę stanu JCWP.

Przedstawiono wyniki monitoringu wód powierzchniowych Gminy Wiśniew badanych w ostatnich latach. Należy jednak zauważyć, że przedstawiono dane dotyczące zlewni Jednolitych Części Wód Powierzchniowych Rzek obejmujące przynajmniej częściowo obszar gminy. Jest to ważne biorąc pod uwagę przemieszczanie się zanieczyszczeń w ramach JCWP. Natomiast sam punkt monitoringowy może znajdować się poza jej granicą administracyjną.

Elementy **biologiczne i hydromorfologiczne** ocenia się w skali pięciostopniowej, gdzie stan/potencjał ekologiczny można zaliczyć do poniższych klas:

- klasa 1 - potencjał ekologiczny maksymalny / stan ekologiczny bardzo dobry,
- klasa 2 - stan/potencjał ekologiczny dobry,
- klasa 3 - stan/potencjał ekologiczny umiarkowany,
- klasa 4 - stan/potencjał ekologiczny słaby,
- klasa 5 - stan/potencjał ekologiczny zły.

Elementy **fizykochemiczne** ocenia się w skali trzystopniowej, gdzie stan/potencjał ekologiczny można zaliczyć do poniższych klas:

- klasa 1 - potencjał ekologiczny maksymalny / stan ekologiczny bardzo dobry,
- klasa 2 - stan/potencjał ekologiczny dobry,
- klasa 3 - stan/potencjał ekologiczny poniżej dobrego.

Dla porównania przedstawiono wyniki za okres wieloletni obejmujący lata 2016-2021. Nazwy i kody JCWP odnoszą się do klasyfikacji za wymienione lata dlatego są nieco inne niż obecnie obowiązujące. Dla okresu wieloletniego oprócz klasyfikacji elementów biologicznych, fizykochemicznych i hydromorfologicznych prezentuje się stan/potencjał ekologiczny, stan chemiczny oraz stan końcowy.

Tabela 16. Klasyfikacja i ocena stanu Jednolitych Części Wód Powierzchniowych Rzek obejmujących swym zasięgiem Gminę Wiśniew na podstawie badań za lata 2022-2024

Lp.	Nazwa i kod JCWP	Nazwa punktu pomiarowo - kontrolnego	Klasa elementów biologicznych			Klasa elementów hydromorfologicznych			Klasa elementów fizykochemicznych		
			lata oceny		klasa	lata oceny		klasa	lata oceny		klasa
			od	do		od	do		od	do	
1.	RW20001626714829 Muchawka od Myrchy do ujścia	Muchawka - Żytnia	2023	2023	3	2023	2023	1	2023	2024	>2
2.	RW200015267148279 Muchawka do Myrchy	Muchawka - Grabianów	2023	2023	4	2023	2023	4	2023	2024	>2
3.	RW200010267144159 Krzna do Krzymoszy	Krzna - Leszczanka	2023	2023	3	2023	2023	3	2023	2023	>2
			2024	2024	4	-	-	-	-	-	-
4.	RW2000152671484179 Kostrzyń do Dopływu z Osińskiego	Kostrzyń - Topór	2023	2023	3	2023	2023	4	2023	2023	2
			-	-	-	-	-	-	2024	2024	>2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, z uwagi na brak danych za rok 2022 został on pominięty w zestawieniu

Tabela 17. Klasyfikacja i ocena stanu Jednolitych Części Wód Powierzchniowych Rzek obejmujących swym zasięgiem Gminę Wiśniew na podstawie badań za lata 2016-2021

Lp.	Nazwa i kod JCWP	Nazwa punktu pomiarowo - kontrolnego	Klasa elementów biologicznych			Klasa elementów hydromorfologicznych			Klasa elementów fizykochemicznych			Stan / potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Ocena stanu JCWP
			lata oceny		klasa	lata oceny		klasa	lata oceny		klasa			
			od	do		od	do		od	do				
1.	RW200024266829 Muchawka od Myrchy do ujścia	Muchawka - Żytnia	2020	2020	4	2012	2017	1	2020	2020	>2	4 - słaby stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód
2.	RW2000232668289 Muchawka od źródeł do Myrchy	Muchawka - Rakowiec	2020	2020	1	2017	2017	2	2020	2020	>2	3 - umiarkowany stan	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód

Lp.	Nazwa i kod JCWP	Nazwa punktu pomiarowo - kontrolnego	Klasa elementów biologicznych			Klasa elementów hydromorfologicznych			Klasa elementów fizykochemicznych			Stan / potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Ocena stanu JCWP
			lata oceny		klasa	lata oceny		klasa	lata oceny		klasa			
			od	do		od	do		od	do				
												ekologiczny		
3.	RW2000172664169 Krzna do Krzymoszy z Krzymoszą	Krzna - Leszczanka	2020	2020	5	2020	2020	4	2020	2020	>2	5 - zły stan ekologiczny	stan chemiczny dobry	zły stan wód
4.	RW2000232668418 Kostrzyń od źródeł do Dopływu z Osińskiego	Kostrzyń - Łączka	2017	2020	4	2017	2017	2	2017	2020	>2	4 - słaby stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska

Wody podziemne

Obszar całego kraju podzielony jest na mniejsze jednostki podziału wód podziemnych, tzw. **Jednolite Części Wód Podziemnych (JCWPd)**. Obszar Gminy Wiśniew położony jest w całości w zasięgu Jednolitych Części Wód Podziemnych o numerach 55 i 67.

Wody podziemne, podobnie jak wody powierzchniowe, stale podlegają antropopresji. Mogą być narażone na różnego rodzaju czynniki degradujące, wpływające na ich jakość i zasobność.

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Warszawie w latach 2020-2024 nie przeprowadził monitoringu wód podziemnych w żadnym punkcie monitoringowych na terenie Gminy Wiśniew.

W przypadku wód podziemnych jako całości monitoring obejmuje badanie stanu chemicznego i stanu ilościowego JCWPd. Należy wyjaśnić, że oceny dokonuje się biorąc pod uwagę Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 11 października 2019 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu jednolitych części wód podziemnych (Dz.U. 2019 poz. 2148). W ramach klasyfikacji stanu chemicznego i ilościowego jednolitych części wód podziemnych określa się: dobry stan chemiczny lub słaby stan chemiczny. Dane te dotyczą całych jednolitych części wód podziemnych i tak są prezentowane przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Dostępne są dane za lata: 2016, 2019 i 2022.

Dane dotyczące jakości wód podziemnych na terenie Gminy Wiśniew pozyskano na podstawie analizy mapy stanu jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) według podziału na 174 obszary prezentowanej przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w portalu www.mjwp.gios.gov.pl.

Tabela 18. Stan chemiczny i ilościowy Jednolitych Części Wód Podziemnych o numerach 55 i 67 obejmujących Gminę Wiśniew

Rok, w którym oceniono stan JCWPd	Stan JCWPd		Ocena ogólna stanu
	stan chemiczny	stan ilościowy	
2016	dobry	dobry	dobry
2019	dobry	dobry	dobry
2022	dobry	dobry	dobry

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska

Przy opisie wód podziemnych trzeba odnieść się do lokalizacji GZWP. **Główny zbiornik wód podziemnych (GZWP)** stanowi zespół przepuszczalnych utworów wodonośnych o znaczeniu użytkowym, którego granice są określone parametrami hydrogeologicznymi lub warunkami hydrodynamicznymi oraz warunkami formowania się zasobów wód podziemnych, wydzielony ze względu na jego szczególne znaczenie dla obecnego i perspektywicznego zaopatrzenia w wodę, spełniający określone kryteria ilościowe i jakościowe. Gmina Wiśniew w znacznej części położona jest w granicy udokumentowanego GZWP jakim jest **Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 223 Dolina kopalna górny Liwiec.** Jego powierzchnia wynosi 414,7 km^2. Znajduje się on w obrębie dobrze izolowanych utworów piaszczystych występujących w spągu czwartorzędu (poziom spągowy) połączonych z piaszczystymi utworami doliny kopalnej Liwca o przebiegu NW-SE i lokalnie występujących mniejszych dolinek kopalnych (poziom międzymorenowy). W łączności z GZWP nr 223 pozostają utwory neogeńsko-paleogeńskie (głównie miocenu), który tworzą osobny zbiornik wód podziemnych – GZWP nr 215. [10] Na terenie GZWP nr 223 wyznaczono dwa tereny o szczególnie korzystnych warunkach hydrogeologicznych i odpowiednim sposobie zagospodarowania terenu, na których mogą być ewentualnie lokalizowane w przyszłości duże ujęcia wód podziemnych. Pierwszy z nich położony jest w centralnej części zbiornika, na wschód od Siedlec, a drugi w południowej części zbiornika.

Obszar GZWP stwarza ograniczenia określono szczegółowo w dokumentacji hydrogeologicznej, np. dotyczące: nawożenia mineralnego, ochrony roślin oraz lokalizacji ferm hodowlanych. Dawki nawozów sztucznych i stężenia chemicznych środków ochrony roślin muszą być kontrolowane i stosowane w dawkach nie zagrażających środowisku przyrodniczemu, szczególnie wodnemu.

[10] Pełna charakterystyka GZWP zawarta jest w publikacji PIG-PIB dostępnej pod adresem https://www.pgi.gov.pl/dokumenty-pig-pib-all/psh/psh-materialy-informacyjne/informatory-psh/4719-informator-psh-2017-gzwp.html

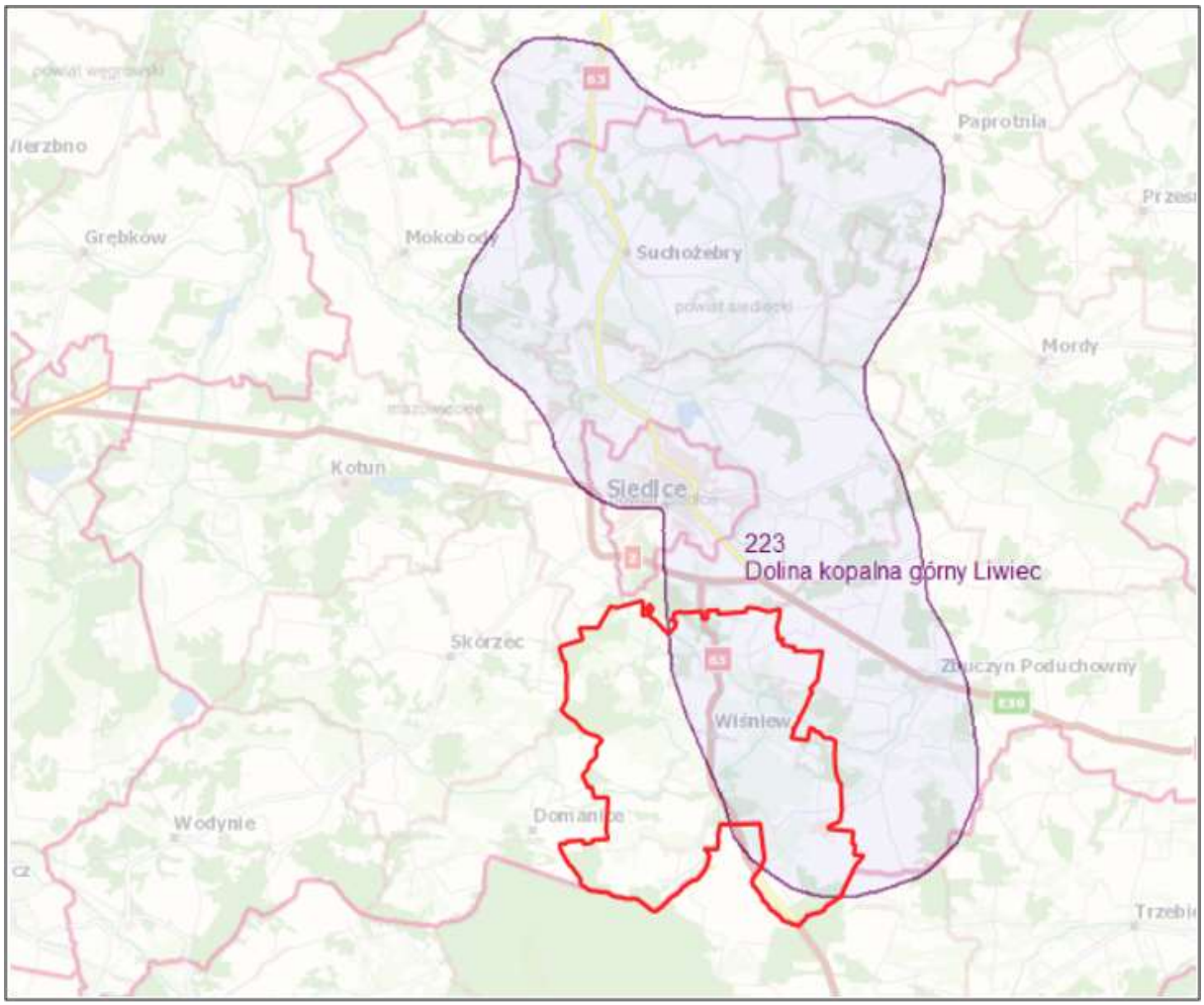

Rycina 14. Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 223 na tle granic Gminy Wiśniew
Źródło: opracowanie własne na podstawie https://epsh.pgi.gov.pl/epsh/

Ponadto cały obszar Gminy Wiśniew położony jest w granicach nieudokumentowanego GZWP nr 215 Subniecka warszawska.[11]

W celu zmniejszenia zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobiegania dalszemu zanieczyszczeniu wdrażany jest program działań wynikający z art. 104 ustawy Prawo wodne. Dokument został przyjęty Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 2023 r. w sprawie "**Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu**" (Dz.U. 2023, poz. 244).[12]

[11] Mapa GZWP https://www.pgi.gov.pl/dokumenty-pig-pib-all/psh/zadania-psh/gzwp/11681-mapa-gzwp-w-skali-1-800-000-mapa-glownych-zbiornikow-wod-podziemnych-31-12-2025.html
[12] Rozporządzenie zamieszczono na stronie https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230000244

Zagrożenie powodzią i podtopieniami

Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne definiuje **powódź** jako czasowe pokrycie przez wodę terenu, który w normalnych warunkach nie jest pokryty wodą, w szczególności wywołane przez wezbranie wody w ciekach naturalnych, zbiornikach wodnych, kanałach oraz od strony morza, z wyłączeniem pokrycia przez wodę terenu wywołanego przez wezbranie wody w systemach kanalizacyjnych. Teren Gminy Wiśniew nie jest narażony na występowanie powodzi, **nie wskazano w jego granicach występowania obszarów szczególnego zagrożenia powodzią ani innych obszarów narażonych na niebezpieczeństwo występowania powodzi**. Przez teren Gminy Wiśniew nie przepływają duże rzeki mogące spowodować zagrożenie powodziowe.

Przepływające rzeki Muchawka oraz jej dopływy Zbuczynka i Myrcha mogą spowodować jedynie zalewanie łąk. Do zalewania łąk najczęściej dochodzi w pobliżu miejscowości: Stok Wiśniewski, Wiśniew Kolonia i Stare Okniny. Wystąpienie wody z koryta rzek Muchawka, Zbuczynka i Myrcha nie stwarzają zagrożenia dla bezpieczeństwa ludzi i zwierząt, jedynie spowodować może szkody materialne.

W celu ochrony przed nadzwyczajnymi zdarzeniami, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie realizuje cykliczne zadania planistyczne: aktualizacja planów zarzadzania ryzykiem powodziowym, przyjęcie i realizacja planów przeciwdziałania skutkom suszy w regionach wodnych, aktualizacja wstępnej oceny ryzyka powodziowego, aktualizacja map zagrożeń i map ryzyka powodziowego, aktualizacja planów zarządzania ryzykiem powodziowym.

Zgodnie z art. 171 ust. 5 ustawy – Prawo wodne, w dniu 7 września 2022 r. zostały podane do publicznej wiadomości mapy zagrożenia powodziowego (MZP) i mapy ryzyka powodziowego (MRP) obejmujące nowe MZP i MRP dla około 1 tys. km rzek oraz 19 budowli piętrzących oraz aktualizację części obowiązujących MZP i MRP (od rzek oraz od strony morza). MZP i MRP są dostępne na Hydroportalu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie pod adresem: https://wody.isok.gov.pl/hydroportal.html w tym:

- wersja kartograficzna MZP i MRP w postaci plików pdf: http://mapy.isok.gov.pl,
- wersja numeryczna (wektorowa) MZP: https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gpmap=gpMZP,

- wersja numeryczna (wektorowa) MRP: https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gpmap=gpMRP.

Szczegółowy wykaz odcinków rzek, dla których MZP i MRP zostały zaktualizowane wraz z opisem przyczyn aktualizacji zawarty jest w załączniku nr 6.1a do Raportu z wykonania przeglądu i aktualizacji map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego (2022), który dostępny jest pod adresem: https://powodz.gov.pl/pl/mapy. Wykaz wszystkich opracowanych MZP i MRP wraz z terminem publikacji ostatniej wersji zawarty jest w załączniku nr 6 do ww. Raportu. MZP i MRP sporządzono zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 4 października 2018 r. w sprawie opracowywania map zagrożenia powodziowego oraz map ryzyka powodziowego (Dz. U. 2018 poz. 2031).

MZP i MRP od rzek oraz dla terenów narażonych na zalanie w przypadku uszkodzenia lub zniszczenia budowli piętrzącej zostały sporządzone przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, natomiast MZP i MRP od strony morza, w tym morskich wód wewnętrznych przez właściwych dyrektorów urzędów morskich. MZP i MRP zostały uzgodnione z właściwymi wojewodami i zatwierdzone przez ministra właściwego ds. gospodarki wodnej w dniu 31 sierpnia 2022 r.

Analiza wyżej wymienionych źródeł danych pozwala stwierdzić, że **na terenie Gminy Wiśniew nie ma obszarów zagrożenia powodziowego oraz nie ma obszarów ryzyka powodziowego**. Należy jednak zastrzec, że podczas prac planistycznych Gmina powinna uwzględnić aktualne obszary zagrożenia powodziowego oraz obszary ryzyka powodziowego, gdyż w czasie obowiązywania niniejszej strategii rozwoju ich zasięg może ulec zmianie w związku z aktualizacją map.

Podtopienia są to zalania terenów z innych przyczyn niż powódź. Przyczynami podtopień mogą być np.: opady deszczu, przesiąki wody przez wały przeciwpowodziowe. **Obszary sklasyfikowane jako zagrożone podtopieniami na terenie Gminy Wiśniew nie występują**.

Nie wyklucza to możliwości wystąpienia lokalnych podtopień i nagłego podniesienia się poziomu wody na innych terenach np. w wyniku wystąpienia nieprzewidzianych zjawisk meteorologicznych, takich jak: intensywne opady atmosferyczne czy gwałtowne topnienie pokrywy śnieżnej. Zagrożenie to może wystąpić jako lokalne podtopienia terenów.

Zgodnie z danymi **Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Lublinie** prowadzonym systemie informacyjnym gospodarowania wodami, o którym mowa w art. 329 ust. 1 ustawy Prawo wodne, nie widnieją informacje w zakresie wałów przeciwpowodziowych, zbiorników retencyjnych i elektrowni wodnych terenie Gminy Wiśniew.

Na terenie Gminy Wiśniew w latach 2020-2024 były realizowane zadania inwestycyjne i planistyczne w zakresie utrzymania infrastruktury i wód powierzchniowych, ochrony przed suszą i powodzią wymienione w **Diagnozie**.

Jednocześnie Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Lublinie poinformował, że na terenie Gminy Wiśniew w latach 2026-2036 **nie planuje zadań inwestycyjnych i planistycznych** w zakresie utrzymania infrastruktury i wód powierzchniowych, ochrony przed suszą i powodzią.

Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Lublinie przekazał, że teren Gminy Wiśniew znajduje się poza zasięgiem stref ochronnych obejmujących teren ochrony bezpośredniej i teren ochrony pośredniej, o których mowa w art. 121 ust. 2 pkt 2 ustawy Prawo wodne. Przekazał ponadto decyzje administracyjne w sprawie ustanowienia stref ochronnych obejmujących wyłącznie teren ochrony bezpośredniej dla ujęć wody z obszaru Gminy Wiśniew figurujące w SIGW tj.:

- dla ujęć wód w miejscowościach Wiśniew i Radomyśl – ujęcia Gminy Wiśniew,
- dla ujęć wód w miejscowości Mościbrody – ujęcia Zakładów Mięsnych Mościbrody Sp. z o.o.
- dla ujęć wód w miejscowości Daćbogi - ujęcia osób fizycznych.

Ponadto zadaniem spółek wodnych jest odpowiednie kształtowanie gospodarki wodnej w celu zapobiegania zarówno zalaniu gruntów jak i ich nadmiernemu osuszeniu.

Zagrożenie suszą

Suszą nazywamy długotrwały okres bez opadów atmosferycznych lub nieznacznym opadem w stosunku do średnich wieloletnich wartości i wysoką temperaturą.
Podczas trwania suszy z uwagi na warunki meteorologiczne i klimatyczne, problemy rolnicze, warunki hydrologiczne i skutki gospodarcze wydziela się cztery etapy jej rozwoju – suszę metorologiczną, glebową, hydrologiczną i hydrogeologiczną:

- susza **atmosferyczna** (meteorologiczna) – okres, w którym dopływ wilgoci do danego obszaru spada poniżej stanu normalnego w danych warunkach klimatycznych uwilgotnienia;
- susza **rolnicza** (glebowa) – okres, w którym wilgotność gleby jest niedostateczna do zaspokojenia potrzeb wodnych roślin i prowadzenia normalnej gospodarki w rolnictwie;
- susza **hydrologiczna** – okres, gdy przepływy w rzekach spadają poniżej przepływu średniego,
- susza **hydrogeologiczna** - obniżenie poziomu zalegania wód podziemnych.

Gmina Wiśniew w ocenie przedstawionej w „**Planie przeciwdziałania skutkom suszy**”[13] należy do terenów silnie **narażonych na suszę** i uzyskała następujące wyniki:

- północna część Gminy zaliczona została do IV stopnia zagrożenia suszą **rolniczą,** środkowa część do III stopnia, a południe do stopnia II – co oznacza kolejno ekstremalne, silne i umiarkowane zagrożenie tym rodzajem suszy,
- zaliczona została głównie do IV stopnia zagrożenia suszą **rolniczą** – występuje ekstremalne zagrożenie tym rodzajem suszy,
- jest w całości w III klasie zagrożenia suszą **hydrologiczną**, co oznacza silne narażenie na ten rodzaj suszy (III stopień w skali czterostopniowej),
- jest w całości w I klasie zagrożenia suszą **hydrogeologiczną**, co oznacza słabe narażenie na ten rodzaj suszy (I stopień w skali czterostopniowej),
- **łączne zagrożenie suszą** na terenie Gminy jest silne (III stopień)

Rozmieszczenie zjawiska suszy atmosferycznej, rolniczej, hydrologicznej i hydrogeologicznej przedstawiono na rycinach zamieszczonych w **Diagnozie**.

Biorąc pod uwagę uzyskane wyniki w zakresie zagrożenia poszczególnymi typami suszy i hierarchizacji można dla wskazanych obszarów ustalić użytkowników wód powierzchniowych i podziemnych, dla których brak wody w okresach suszy stanowi największą przeszkodę w prowadzeniu działalności. Do grup użytkowników wód

[13] - opublikowany na stronie: https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20210001615/O/D20211615.pdf

w największym stopniu zagrożonych wystąpieniem suszy atmosferycznej zaliczono: rolnictwo i ekosystemy od wód zależne.

7.2.9. ZASOBY GEOLOGICZNE

Na terenie Gminy Wiśniew zlokalizowane są **udokumentowane złoża surowców mineralnych** – piasków i żwirów.

Wykaz złóż zestawiono w tabeli.

Tabela 19. Wykaz kopalin na terenie Gminy Wiśniew

Lp.	Nazwa złoża	Stan zagospodarowania na koniec 2024 r.	Zasoby wg stanu na 2024 r.		Wydobycie	
			geologiczne - bilansowe	przemy-słowe	2023	2024
piaski i żwiry (tys. ton)						
1.	Kaczory	**M –** złoże skreślone z bilansu zasobów w roku sprawozdawczym	-	-	-	-
2.	Kaczory I	**Z** – złoże, z którego wydobycie zostało zaniechane	43	-	-	-
3.	Kaczory II	**Z** – złoże, z którego wydobycie zostało zaniechane	80	-	-	-
4.	Kaczory-Tworki	**Z** – złoże, z którego wydobycie zostało zaniechane	15	-	-	-
5.	Łupiny	**E** - złoże eksploatowane	221	-	4	4
6.	Okniny	**R** – złoże o zasobach rozpoznanych szczegółowo	284	-	-	-
7.	Okniny	**M –** złoże skreślone z bilansu zasobów w roku sprawozdawczym	-	-	-	-
8.	Okniny II	**Z** – złoże, z którego wydobycie zostało zaniechane	446	-	-	-
9.	Okniny III	**R** – złoże o zasobach rozpoznanych szczegółowo	133	-	-	-
10.	Okniny IV	**E** - złoże eksploatowane	231	-	9	15
11.	Okniny Nowe	**E** - złoże eksploatowane	2319	2319	2	4
12.	Okniny Nowe I	**M –** złoże skreślone z bilansu zasobów w roku sprawozdawczym	-	-	-	-
13.	Okniny Nowe II	**T -** złoże zagospodarowane, eksploatowane okresowo	224	-	-	-
14.	Okniny Stare	**E** - złoże eksploatowane	841	-	6	7
15.	Okniny V	**E** - złoże eksploatowane	295	-	1	5
16.	Radomyśl dz. 627 i 628	**E** - złoże eksploatowane	234	-	-	1

Lp.	Nazwa złoża	Stan zagospodarowania na koniec 2024 r.	Zasoby wg stanu na 2024 r.		Wydobycie	
			geologiczne - bilansowe	przemy-słowe	2023	2024
17.	Stok Wiśniewski	**Z** – złoże, z którego wydobycie zostało zaniechane	-	-	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego

Ochrona terenów górniczych polega na zapobieganiu powstawania szkód w środowisku w obiektach i urządzeniach położonych na tych terenach przez stosowanie w terminie technicznie możliwym i gospodarczo uzasadnionym odpowiedniej profilaktyki, naprawianiu szkód górniczych i rekultywacji terenów górniczych.

Decyzje dotyczące określenia kierunku **rekultywacji**, a także decyzje uznające rekultywację za zakończoną wydaje właściwy Starosta. Zgodnie z danymi Starosty Siedleckiego w latach 2020-2024 dla obszaru Gminy Wiśniew były wydane następujące decyzje:

1. Decyzja Starosty Siedleckiego RŚ.6122.5.2021.IP określająca osobę, termin i kierunek rekultywacji wydana w dniu 23.12.2021 r. Decyzja dotyczyła działek o numerach ewidencyjnych 1670/1, 1177/1, 1668/4 i 1179/1 w miejscowości Okniny o łącznej powierzchni 3,4006 ha.
2. Decyzja Starosty Siedleckiego RŚ.6122.5.2021.IP uznająca rekultywację za zakończoną wydana w dniu 02.03.2023 r. Decyzja dotyczyła działek o numerach ewidencyjnych 1670/1, 1177/1, 1668/4 i 1179/1 w miejscowości Okniny o łącznej powierzchni 1,5363 ha.
3. Decyzja Starosty Siedleckiego RŚ.6122.5.2023.IP uznająca rekultywację za zakończoną wydana w dniu 05.07.2023 r. Decyzja dotyczyła działek o numerach ewidencyjnych 213, 215, 217, 220 i 222 w miejscowości Kaczory o łącznej powierzchni 0,67 ha.

Ponadto w latach 2020-2024 Starosta Siedlecki wydał 15 decyzji (w tym 4 w 2020 r., 5 w 2021 r., 3 w 2022 r. oraz 3 w 2024 r.) zezwalających na wyłączenie gruntów rolnych z produkcji rolnej.

Na podstawie art. 26a ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (t.j. Dz.U. z 2020 poz. 2187) Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska prowadzi, przy użyciu systemu teleinformatycznego, rejestr bezpośrednich zagrożeń szkodom w środowisku i szkód w środowisku, które wystąpiły na terenie kraju.

Ponadto zgodnie z art. 101c ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska rejestr historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi prowadzi Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska. Wykaz prowadzi natomiast właściwy Starosta.

W prowadzonych rejestrach i wykazie nie ma wpisów, które dotyczyłyby obszaru Gminy Wiśniew.

Jednym z możliwych zagrożeń powierzchni ziemi są osuwiska. Powodują zniszczenia w infrastrukturze, uprawach, drzewostanie oraz ogólną degradację terenów objętych ruchami masowymi ziemi. Zgodnie z danymi publikowanymi przez Państwowy Instytut Geologiczny w ramach projektu SOPO – System Osłony Przeciwosuwiskowej, na terenie Gminy Wiśniew nie występują udokumentowane osuwiska ani tereny zagrożone ruchami masowymi. Z uwagi na dynamiczny charakter prezentowanych informacji zalecane jest sprawdzanie jej aktualności w **bazie SOPO**.[14]

Zanieczyszczenie gleb potencjalnie może być spowodowane składowaniem substancji niebezpiecznych. W Polsce w latach 60. 70. i 80. ubiegłego wieku nieprzydatne środki ochrony roślin umieszczano w składowiskach. Były to obiekty o różnej konstrukcji zwane mogilnikami. Rozwiązanie to stworzyło poważne problemy środowiskowe. Duża część mogilników rozsianych na obszarze całego kraju na przestrzeni dziesiątków lat emitowała do środowiska zgromadzone w nich związki. Mogilniki na terenie Gminy Wiśniew nie występowały i nie występują obecnie.[15]

7.2.10. GOSPODARKA ODPADAMI

Dokumentem, który jest wydawany corocznie i który szczegółowo opisuje gospodarkę odpadami w Gminie Wiśniew jest **analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi**. Analizy są dostępne w Biuletynie Informacji Publicznej pod adresem podanym w przypisie dolnym.[16]

Obowiązującą metodą ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi jest metoda od liczby osób zamieszkujących daną nieruchomość w przypadku nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy oraz opłata ryczałtowa w przypadku nieruchomości, na

[14] SOPO https://geoportal.pgi.gov.pl/portal/page/portal/SOPO/Wyszukaj3
[15] Informację o mogilnikach opracowano na podstawie https://orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/main/20C21E81 oraz https://warszawa.wios.gov.pl/download/1/2133/Raportmogilniki2012.pdf
[16] Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi https://samorzad.gov.pl/web/gmina-wisniew/analiza-stanu-gospodarki-odpadami-komunalnymi-na-terenie-gminy-wisniew

której znajduje się domek letniskowy, lub innej nieruchomości wykorzystywanej na cele rekreacyjno-wypoczynkowe. Usługę **odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych** odbieranych od właścicieli nieruchomości objętych gminnym systemem gospodarowania odpadami świadczy podmiot wybrany w procedurze przetargowej.

Właściciele nieruchomości niezamieszkałych są zobowiązani do zawarcia **indywidualnej umowy** z podmiotem zajmującym się odbiorem odpadów komunalnych.

Segregacja odpadów obejmuje m.in. papier, metale i tworzywa sztuczne, szkło, odpady ulegające biodegradacji oraz pozostałości po segregacji (zmieszane odpady komunalne). Częstotliwość odbioru odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy oraz nieruchomości, na których znajdują się domki letniskowe, lub innej nieruchomości wykorzystywanej na cele rekreacyjno-wypoczynkowe w ramach opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi została określona we właściwej uchwale Rady Gminy.

Na terenie Gminy zlokalizowany jest jeden punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych – w Wiśniewie, na działce 370/1 przy ul. Polnej, w sąsiedztwie oczyszczalni ścieków. Gmina Wiśniew w 2025 r. zrealizowała zadanie „Budowa na terenie gminy Wiśniew Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą”.

Modernizacja PSZOK ułatwi Gminie Wiśniew osiągnięcie wymaganych prawem poziomów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych w kolejnych latach i zniweluje niedobory systemu gospodarowania odpadami.
Informację o odebranych odpadach komunalnych na przestrzeni lat 2020-2024 przedstawiono w tabeli.

Tabela 20. Zestawienie odbioru odpadów komunalnych z terenu Gminy Wiśniew w tonach (Mg) w latach 2020-2024

Kryterium	2020	2021	2022	2023	2024
Niesegregowane (zmieszane odpady komunalne)	370,000	368,200	356,780	343,400	378,160
Szkło	135,700	132,880	138,220	128,100	136,040
Tworzywa sztuczne	138,400	140,520	144,520	158,100	176,280
Papier i tektura	13,100	18,600	27,820	30,400	36,740
Odpady biodegradowalne	52,100	75,560	76,080	109,500	134,080
Popiół z palenisk domowych	82,760	81,500	90,600	79,400	88,380
Elektroodpady	0,000	4,660	19,080	16,040	17,230

Kryterium	2020	2021	2022	2023	2024
Odpady wielkogabarytowe	61,500	34,000	33,680	50,300	93,960
Zmieszane odpady z betonu, gruzu ceglanego	30,800	20,960	39,540	48,320	37,360
Zużyte opony	31,000	23,920	22,600	1,120	10,940

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w Raporcie o stanie Gminy Wiśniew za 2024 rok

Ujęcie statystyczne gospodarowania odpadami na terenie Gminy Wiśniew przedstawiono w kolejnej tabeli.

Tabela 21. Dane statystyczne dotyczące gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Wiśniew

Lp.	Kryterium	2020	2021	2022	2023	2024
1.	Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca (kg)	154	156	159	174	205
2.	Odpady komunalne wytworzone w ciągu roku ogółem (t)	915,360	900,800	948,920	964,680	1109,170
3.	Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (t)	545,360	532,600	592,140	621,280	731,010
4.	Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku (t)	370,000	368,200	356,780	343,400	378,160

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w Raporcie o stanie Gminy Wiśniew za 2024 rok, z wyjątkiem masy wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca (kg), którą podano na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

W ramach zadań naprawczych począwszy od 2021 r. zintensyfikowano kontrole segregacji u źródła. Prowadzono wyrywkowe kontrole wystawionych odpadów przed posesjami w dniu odbioru, w losowo wybranym sektorze. W ramach działań promujących segregowanie odpadów na stronie internetowej Gminy została zamieszczona jasna i klarowna informacja na ten temat. Wprowadzono dodatkowe ulotki dla mieszkańców Gminy dotyczące właściwej segregacji, w tym w języku ukraińskim, akcje „sprzątania świata" w placówkach oświatowych – segregacja w praktyce. Na zebraniach wiejskich, zwracano szczególną uwagę na sposób segregacji odpadów w przełożeniu na koszty systemu i tym samym na stawkę opłaty w przeliczeniu na jednego mieszkańca, informacje dotyczące objazdowych zbiórek dotyczących gabarytów i Zużytego Sprzętu Elektrycznego i Elektronicznego.

Uaktualnienie informacji dotyczących segregacji odpadów w kwartalniku „Gminne Wieści", przeprowadzenie edukacji ekologicznej dla mieszkańców Gminy Wiśniew w zakresie

prawidłowego postępowania z odpadami komunalnymi, przygotowanej przez Gminną Spółkę Komunalną Sp. z o.o. w Wiśniewie w grudniu 2023 r. W programie między innymi przedstawienie prezentacji na temat prawidłowej segregacji odpadów komunalnych i dystrybucja ulotek wśród mieszkańców.

Program naprawczy wdrożony w 2021 r. jest i będzie kontynuowany w kolejnych latach. Działania te przyniosły spodziewane efekty w postaci osiągnięcia poziomów recyklingu Gminy Wiśniew w kolejnych latach.

Należy oczekiwać że poprzez wzrost świadomości mieszkańców w kolejnych latach nastąpi jeszcze większy wzrost recyklingu i odzysku odpadów.

Analizując koszty funkcjonowania systemu gospodarowania odpadami, zauważalny jest znaczny **wzrost wydatków**. Wpływy do budżetu związane z poborem opłat za gospodarowanie odpadami nie bilansują się.

Azbest

Gmina prowadzi realizację **Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wiśniew na lata 2008-2032**. przyjętego przez Radę Gminy Wiśniew Uchwałą Nr XXXI/169/09 w dniu 4 czerwca 2009 r.

Przyjęcie wskazanego powyżej dokumentu stanowi podstawę do ubiegania się o udzielenie dofinansowania na wykonanie zadania polegającego na demontażu, transporcie i unieszkodliwianiu wyrobów zawierających azbest z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie oraz innych źródeł zewnętrznych. Ponadto, na bieżąco aktualizowana jest Baza Azbestowa prowadzona przez Ministerstwo Rozwoju, która jest jednym z narzędzi monitorowania realizacji zadań wynikających z Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032.

7.2.11. NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA DLA LUDZI I ŚRODOWISKA

Zakłady ZDR i ZZR

Potencjalnym źródłem poważnych awarii jest transport drogowy i kolejowy substancji niebezpiecznych, głównie paliw płynnych (LPG, benzyna, olej napędowy). Przypadki wystąpienia poważnych awarii mogą dotyczyć również wycieków substancji ropopochodnych w wyniku wypadków i kolizji drogowych.

Według danych przekazanych przez **Komendę Miejską Państwowej Straży Pożarnej w Siedlcach** w latach 2020-2024 na terenie Gminy Wiśniew nie doszło do zdarzeń powodujących nadzwyczajne zagrożenia dla środowiska, w których uczestniczyłyby jednostki ochrony przeciwpożarowej z terenu powiatu siedleckiego. Odnotowano jednak pożary pozostałości roślinnych, traw lub ściółki w następującej liczbie: 21 w 2020 r., 10 w 2021 r., 14 w 2022 r., 12 w 2023 r., 14 w 2024 r. Miejscowości, gdzie notowano takie zdarzenia to przede wszystkim Daćbogi, Mroczki i Pluty.

W prowadzonym przez **Inspekcję Ochrony Środowiska**, na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U. z 2024 r. poz. 425) rejestrze zakładów o dużym i zwiększonych ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej lub innych zakładów mogących powodować poważne awarie przemysłowe, na terenie Gminy Wiśniew nie znajdują się zakłady zaliczone do zakładów o dużym i zwiększonych ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej lub inne zakłady mogące powodować poważne awarie. Zgodnie z ww. rejestrem, w okresie od 01.01.2020 r. do 31.12.2024 r. na terenie Gminy Wiśniew nie odnotowano funkcjonowania i powstawania zakładów o dużym i zwiększonych ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej lub innych zakładów mogących powodować poważne awarie przemysłowe.

Z rejestrów prowadzonych przez Inspekcję Ochrony Środowiska wynika, że w okresie 01.01.2020 r. – 31.12.2024 r. na terenie Gminy Wiśniew nie odnotowano poważnych awarii przemysłowych. Nie wystąpiły również zdarzenia szczególnie zagrażające środowisku z kategorii poważnych awarii w transporcie, skutkujące zanieczyszczeniem wód lub gleb, lub skażeniem środowiska substancjami toksycznymi. Na terenie Gminy nie ma czynnych składowisk odpadów.

W latach 2020-2024 WIOŚ w Warszawie przeprowadził dwie kontrole dokumentacyjne automonitoringowe z przeprowadzonych pomiarów hałasu emitowanego do środowiska. W wyniku przeprowadzonych kontroli nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu.

Bezpieczeństwo publiczne

Gmina Wiśniew znajduje się w zasięgu działania Komisariatu Policji w Skórcu, będącego częścią struktury Komendy Miejskiej Policji w Siedlcach. KMP w Siedlcach podlega Komendzie Wojewódzkiej Policji z siedzibą w Radomiu.
Uchwałą Rady Gminy Wiśniew Nr XLIV/285/2022 z dnia 26 stycznia 2022 r. przyjęto Program „Bezpieczna Gmina Wiśniew na lata 2022-2025", którego priorytetowym celem samorządu lokalnego Gminy Wiśniew jest bezpieczeństwo mieszkańców, a w szczególności bezpieczeństwo dzieci i młodzieży.
W ramach realizacji Programu w szkołach i innych jednostkach organizacyjnych Gminy Wiśniew, przy udziale i wsparciu służb Policji, Staży Pożarnej, przeprowadzono wiele spotkań, zrealizowano wiele akcji i wydarzeń, podjęto szereg działań, zrealizowano wiele inwestycji, remontów – które w bardzo szerokim ujęciu przyczyniły się do zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom Gminy.

Głównym celem programu jest wspieranie przez gminę działań ukierunkowanych na:

- ochronę dzieci, młodzieży i rodziny,
- ograniczenie zjawisk kryminogennych, chuligaństwa i wandalizmu,
- przeciwdziałanie patologiom społecznym tj. alkoholizmowi, narkomanii, przemocy w rodzinie i cyberprzemocy,
- poprawę bezpieczeństwa w ruchu drogowym ze szczególnym zwróceniem uwagi na drogę dzieci do i ze szkoły, bezpieczny wypoczynek młodzieży podczas wakacji i ferii szkolnych,
- promowanie zdrowego i ekologicznego stylu życia.

Zespół ds. realizacji zadań wymienionych w programie „Bezpieczna Gmina Wiśniew na lata 2022-2025" pracował nad realizacją poszczególnych zadań ujętych w programie, w ramach cyklicznych spotkań.

Bezpieczeństwo publiczne - Ochotnicze Straże Pożarne

Na terenie Gminy Wiśniew zadania z zakresu ochrony przeciwpożarowej realizują druhowie zrzeszeni w jednostkach Ochotniczych Straży Pożarnych. Obecnie działają następujące jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych:

1. Ochotnicza Straż Pożarna Wiśniew,

2. Ochotnicza Straż Pożarna Radomyśl,
3. Ochotnicza Straż Pożarna Gostchorz,
4. Ochotnicza Straż Pożarna Stare Okniny,
5. Ochotnicza Straż Pożarna Śmiary,
6. Ochotnicza Straż Pożarna Łupiny,
7. Ochotnicza Straż Pożarna Wólka Wiśniewska,
8. Ochotnicza Straż Pożarna Borki-Kosiorki.

Jednostki w Wiśniewie i Radomyślu włączone są do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (KSRG). Gmina znajduje się w rejonie działania Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w Siedlcach. Podlega ona Komendzie Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Warszawie.

Corocznie w budżecie Gminy rezerwowane są środki na realizację zadań z zakresu ochrony przeciwpożarowej. Przeznaczone one są na: ekwiwalenty dla strażaków, koszty ubezpieczenia pojazdów i członków OSP, zakup umundurowania, materiałów i wyposażenia, wydatki związane z przeglądami okresowymi sprzętu ratowniczego itp.

Bezpieczeństwo publiczne - obrona cywilna

Działania związane z monitorowaniem, planowaniem, reagowaniem i usuwaniem skutków zagrożeń, obroną cywilną i bezpieczeństwem na terenie Gminy realizuje gminny zespół zarządzania kryzysowego. Aktywność Zespołu koncentruje się na przygotowaniu i doskonaleniu funkcjonowania Gminy w warunkach kryzysowych. Do zadań zespołu należą także zadania zlecone przez organy administracji państwowej.

Ochrona ludności wiąże się z szerokim zakresem działań w celu ochrony mieszkańców oraz ich mienia przed działaniami sił natury takich jak powodzie, nawałnice skażenia masowe, awarie infrastruktur krytycznych i wielu innych, a w przypadku ich wystąpienia podjęcia właściwych działań z użyciem posiadanych sił i środków do likwidacji zagrożenia oraz do zapewnienia podstawowych potrzeb bytowych mieszkańców zagrożonych.

Gmina Wiśniew planuje uczestniczyć w dostępnych projektach z zakresu obrony cywilnej i ludności, gdyż widzi potrzebę podejmowania działań na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa mieszkańców w związku z niestabilną sytuacją geopolityczną.

7.3. GŁÓWNE KORYTARZE I ELEMENTY SIECI TRANSPORTOWYCH, W TYM PIESZYCH I ROWEROWYCH

7.3.1. UKŁAD KOMUNIKACYJNY

Najwyższą rangą drogą przebiegającą przez Gminę Wiśniew jest oddana do użytkowania w grudniu 2025 r. autostrada A2, której węzeł znajduje się w pobliżu północnej granicy administracyjnej opisywanej Gminy.

Jednak faktyczną oś komunikacyjną Gminy stanowi **droga krajowa nr 63**, która pozwala na dogodne połączenie m.in. z Siedlcami i Łukowem. Przebieg drogi: granica państwa – Giżycko – Łomża – Zambrów – Sokołów Podlaski – Siedlce – Łuków – Radzyń Podlaski – Sławatycze (granica państwa). Niestety stan drogi jest krytyczny (skala stosowana przez GDDKiA: pożądany – ostrzegawczy – krytyczny).
Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Warszawie poinformowała, że w odniesieniu do Gminy Wiśniew, w latach 2020-2024 realizowała następujące działania:

- budowa autostrady A2,
- wykonanie remontów nawierzchni DK63 o łącznej długości 1,092 km za kwotę 337 312,57 zł brutto,
- nasadzenia drzew w ilości 70 szt. za kwotę 17 532,34 zł brutto,
- wydłużenie chodnika w miejscowości Wiśniew w związku z przeniesieniem przejścia dla pieszych w ramach doświetlenia przejść (umowa kompleksowa na wiele lokalizacji, płatność ryczałtowa).

Pomiarów hałasu na terenie Gminy Wiśniew nie wykonano. Jednocześnie GDDKiA poinformowała, że w roku 2021 wykonano raport o oddziaływaniu na środowisko w ramach ponownej oceny oddziaływania na środowisko dla inwestycji pn.: „Budowa autostrady A2 Warszawa – Kukuryki na odcinku Siedlec w km ok. 561+500 do węzła Cicibór (z węzłem) w km 625+000” – Zadanie realizacyjne VI – km 561+440 – 580+190 długość 18,75 km. Raport zawiera oddziaływanie na klimat akustyczny (analizę obliczeniową) dla stanu projektowego autostrady A2 i przebudowy odcinka DK63. Wykonanie w przyszłości analizy porealizacyjnej pozwoli jednoznacznie ocenić rzeczywiste oddziaływanie na etapie eksploatacji nowej inwestycji w obszarze Gminy Wiśniew.

Przez Gminę Wiśniew **nie przebiegają drogi wojewódzkie**.

Sieć komunikacyjną tworzą też **drogi powiatowe**, których jest około 34,016 km. Posiadają one nawierzchnię twardą, bitumiczną z wyjątkiem odcinka o długości 1,335 km o nawierzchni gruntowej. Zgodnie z danymi Starosty Siedleckiego, w granicach administracyjnych Gminy Wiśniew przebiegają odcinki wymienione w tabeli.

Tabela 22. Drogi powiatowe na terenie Gminy Wiśniew

Nr drogi	Przebieg drogi w Gminie Wiśniew	Przebieg drogi ogólny	Długość na terenie Gminy (km)	Nawierzchnia (km)		Ocena stanu technicznego
				twarda, bitumiczna	gruntowa	
3633W	Błogoszcz – (…) – Joachimów – Ługi Wielkie – Borki-Kosiorki	Siedlce – Zbuczyn – Wiśniew	1,706	1,706	0	dobry
3634W	Wołyńce – Mościbrody	Siedlce – Wiśniew	5,907	4,572	1,335	dobry
3635W	granica miasta Siedlce – Domanice – granica województwa	Siedlce – Wiśniew – Domanice	0,819	0,819	0	bardzo dobry
3636W	Zbuczyn – Borki-Kosy – Mościbrody	Zbuczyn – Wiśniew	4,867	4,867	0	bardzo dobry
3654W	Gostchorz – Łupiny – Domanice-Kolonia	Wiśniew – Domanice	6,061	6,061	0	bardzo dobry
3655W	Domanice – Mroczki – Gostchorz	Domanice – Wiśniew	8,917	8,917	0	bardzo dobry
3656W	Gostchorz – Dziewule – Zbuczyn	Wiśniew – Zbuczyn	5,739	5,739	0	dobry

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Starosty Siedleckiego – Wydział Dróg

Powiat Siedlecki systematycznie podejmował i podejmuje działania zmierzające do poprawy stanu technicznego dróg powiatowych oraz podnoszenia bezpieczeństwa ruchu drogowego. W latach 2020-2024 prowadzono następujące działania:

1. Remont drogi powiatowej nr 3654W Kaczory - Łupiny - Domanice. Zadanie zrealizowane w 2020 r. za kwotę 2 787 924,89 zł.
2. Remont drogi powiatowej nr 3655W na odcinku Domanice - Mroczki. Zadanie zrealizowane w 2022 r. za kwotę 360 168,60 zł.
3. Remont drogi powiatowej nr 3655W Domanice - Mroczki - Gostchorz na odcinku Domanice - Mroczki o długości 1 300 m. Zadanie zrealizowane w 2021 r. za kwotę 385 605,00 zł.

4. Remont drogi powiatowej nr 3634W Wołyńce - Mościbrody w m. Wólka Wiśniewska
   Zadanie zrealizowane w 2022 r. za kwotę 780 066,00 zł.
5. Przebudowa drogi powiatowej nr 3633W na odcinku Borki-Kosiorki – granica gmin.
   Zadanie zrealizowane w 2024 r. za kwotę 971 499,63 zł.

Ponadto w latach 2020-2024 zostały wykonane przez pracowników Referatu Wydziału Dróg Starostwa Powiatowego w Siedlcach nasadzenia drzew w ilości 14 sztuk.
Starosta Siedlecki nie miał obowiązku przeprowadzenia pomiarów hałasu w ciągu dróg powiatowych.

Zgodnie z danymi przedstawionymi przez GUS (stan na 31.12.2023 r.), na terenie Gminy znajduje się łącznie 97,1 km **dróg gminnych**, w tym drogi o nawierzchni twardej – 68,1 km i drogi gruntowe – 29,0 km.

Drogowy ruch komunikacyjny jest głównym źródłem hałasu na opisywanym terenie.
W związku z tym niezbędna jest kontynuacja działań obejmujących: kompleksowe planowanie zagospodarowania przestrzennego większych układów przestrzennych, stosowanie rozwiązań technicznych ograniczających hałas, zieleni izolacyjnej oraz stała dbałość o właściwy stan nawierzchni dróg.

Zgodnie z wynikami Generalnego Pomiaru Ruchu **GPR 2020/2021** przez omawiany obszar nie przebiegał odcinek drogi o natężeniu ruchu pojazdów silnikowych powyżej 3 mln/rok (tj. 8 200/dobę), którego eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne na znacznych obszarach oraz dla którego wymagane jest sporządzenie **mapy akustycznej**, niemniej jednak w ciągu drogi krajowej nr 63 ruch jest znaczący. Omawiany odcinek drogi krajowej charakteryzuje się także dużym udziałem ruchu ciężarowego. Warto jednak podkreślić, że udział ten wg GPR 2020/2021 nie zmienił się znacząco w stosunku do poprzednich GPR. Wyniki Generalnych Pomiarów Ruchu, w tym najnowszego GPR 2025 na odcinku przebiegającym przez Gminę Wiśniew wskazują, że średni dobry ruch pojazdów silnikowych to ponad 7 tys. sztuk. Zaznaczyć jednak należy, że w dotychczas opracowanych Generalnych Pomiarach Ruchu nie był uwzględniany odcinek autostrady A2 przebiegający przez Gminę, gdyż jego oddanie do użytkowania nastąpiło w grudniu 2025 r. Biorąc pod uwagę średnie natężenie ruchu pojazdów na odcinkach autostrad, należy podziewać się, że również w granicach Gminy Wiśniew, z odcinka autostrady A2 korzystać będzie więcej niż 8 200 pojazdów na dobę.

Przez Gminę Wiśniew przebiega linia kolejowa nr 2 Warszawa Zachodnia – Terespol. Jest to zelektryfikowana, dwutorowa linia kolejowa będąca fragmentem międzynarodowej linii E20, która jest częścią II Paneuropejskiego Korytarza Transportowego Zachód – Wschód łączącego Berlin z Moskwą. Linia nr 2 została objęta europejską umową o głównych międzynarodowych liniach kolejowych (AGC) i umową o ważnych międzynarodowych liniach transportu kombinowanego (AGTC). Jest to również część Transeuropejskiego Korytarza Transportowego (TEN-T) Morze Północne – Bałtyk. Na linii realizowane są przewozy pasażerskie i towarowe. Na terenie Gminy Wiśniew znajdują się 2 przystanki kolejowe: Radomyśl i Kosiorki obsługiwane przez kolej regionalną (Koleje Mazowieckie i Polregio). Przystanki te pozwalają na sprawny dojazd m.in. do Siedlec, Łukowa, Białej Podlaskiej i Terespola.

Siedlce sąsiadujące z Gminą Wiśniew to znacząca stacja węzłowa – stacja początkowa i końcowa dla wielu składów Kolei Mazowieckich. Spółka PKP Intercity oferujące połączenia dalekobieżne m.in. do Warszawy, Terespola, Lublina i Białegostoku.

Jeśli chodzi o **inne niż komunikacyjny rodzaje hałasu** (np. z zakładów) to zgodnie z danymi Starosty Siedleckiego w latach 2020-2024:

- nie były wydane decyzje o dopuszczalnym poziomie hałasu w wyniku działalności zakładu dla podmiotów prowadzących działalność na terenie Gminy Wiśniew (art. 115a ustawy Prawo ochrony środowiska),
- nie były wydane decyzje nakładające obowiązek ograniczenia oddziaływania na środowisko i jego zagrożenia polegającego na ograniczeniu oddziaływania akustycznego dla podmiotów korzystających ze środowiska na terenie Gminy Wiśniew (art. 362 ust. 1 ustawy Prawo ochrony środowiska).

Z rejestrów prowadzonych w Delegaturze WIOŚ w Siedlcach wynika, że w okresie 01.01.2020 – 01.01.2024 r. nie prowadzono kontroli hałasu w zakładach na terenie Gminy Wiśniew.

7.3.2. TRANSPORT PUBLICZNY

Transport publiczny jest niedostatecznie rozwinięty. Główna forma publicznego transportu to lokalne przewozy autobusowe. Gmina organizuje transport szkolny dla dzieci i młodzieży do szkół.

Organizatorem lokalnego transportu zbiorowego jest Miasto Siedlce, które prowadzi działalność przez jednoosobową spółkę Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne w Siedlcach Sp. z o.o. (MPK Siedlce). Komunikacja publiczna prowadzona jest na terenie miasta Siedlce oraz na terenie gmin ościennych na mocy porozumień między gminnych. Jednakże poza Siedlcami komunikacja publiczna obsługuje niewielkie obszary terenów wiejskich.

Warto jednak podkreślić, że w 2024 r. po ponad 20 latach, uruchomiona została nowa linia Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego w Siedlcach – obsługuje relację Siedlce – Wiśniew Dzięki staraniom samorządów w latach 2025-2026 uzyskano poprawę dostępności i jakości transportu publicznego m.in. poprzez wydłużenie linii komunikacyjnych uruchamianych przez MPK Siedlce do miejscowości Stok Wiśniewski i Wólka Wołyniecka. Kolejne połączenia są w planach.
Znacznym udogodnieniem dla osób zamieszkujących w pobliżu linii kolejowej są regionalne połączenia kolejowe.

7.3.3. KOMUNIKACJA PIESZA I ROWEROWA

Jako słaba strona w badaniu ankietowym przeprowadzonym na cele opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Wiśniew na lata 2026-2036” wskazywana jest niewystarczająco rozwinięta i spójna infrastruktura dróg dla pieszych i rowerów, skutkująca brakiem możliwości wygodnego poruszania się korzystając z roweru. Potrzeba ta silnie zauważalna jest również wśród władz i mieszkańców.

Na terenie Gminy brakuje typowych, bezpiecznych dróg dla pieszych i rowerów. Słabo rozwinięta infrastruktura rowerowa wpływa na potencjalnie większą liczbę wypadków, ponieważ dojazdy rowerami muszą odbywać się jezdnią.

Analizując sytuację w zakresie zrównoważonej mobilności nie można zapomnieć o pieszych. Ruch pieszy stanowi domyślą formę przemieszczania się ludności. Nie każdy porusza się samochodem, transportem publicznym czy rowerem, każdy jednak jest pieszym. Do grona pieszych zaliczy można osoby, które wybierają tę formę przemieszczania, a także osoby prowadzące rowery, wózki dziecięce, poruszające się na wózku inwalidzkim czy z wózkami zakupowymi. Drogi dla pieszych muszą uwzględniać potrzeby wszystkich tych osób. W wielu miejscach dziś jednak jest inaczej, a projektowanie infrastruktury dla pieszych nie jest

traktowane jako pełnoprawna dziedzina inżynierii ruchu. Mieszkańcy wskazują, że występuje znaczy niedobór chodników, a oni sami nie czują się bezpiecznie poruszając się pieszo i czasami zmuszeni są do poruszania się w miejscach do tego nieprzystosowanych, np. poboczem. Potwierdza to badanie ankietowe przeprowadzone w 2025 r. na potrzeby opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Wiśniew na lata 2026-2036".

Choć samorząd gminny nie jest w stanie samodzielnie rozwiązać wszystkich wyzwań związanych z dostępnością transportową, ma znaczny wpływ na obszary takie jak:

- kształtowanie przestrzeni ulic i charakterystyka układu drogowego, rowerowego i pieszego,
- inwestycje w transport zbiorowy,
- kwestie promocji i edukacja na temat zrównoważonej mobilności,
- planowanie przestrzenne, które często jest kluczowe dla utworzenia obszaru przyjaznego zrównoważonym formom przemieszczania się,
- tworzenie strategii, polityk, raportów, rekomendacji itd., mających bezpośredni wpływ na rozwój regionu i politykę władz województwa.

W latach 2025-2026 r. realizowana jest **drogi dla pieszych i rowerów** na terenie Gminy Wiśniew (umowa zawarta w 2025 r.). Inwestycja realizowana przez Gminę Wiśniew **wzdłuż drogi krajowej nr 63**. Inwestycja zlokalizowana jest w obrębie ewidencyjnym Mościbrody, Wiśniew-Kolonia, Wiśniew i Gostchorz. Początek inwestycji zlokalizowany jest na granicy Gminy Wiśniew, a koniec na granicy województwa mazowieckiego. Długość odcinka wynosi około 7 559,33 mb.

- szerokość drogi dla pieszych i rowerów: 3,0 m,
- szerokość zieleńca: 0,8 m,
- szerokość ścieku: 0,4 m,
- nawierzchnia drogi dla pieszych i rowerów: beton asfaltowy,
- nawierzchnia zjazdów: bet. kostka brukowa, kolorowa i beton asfaltowy,
- nawierzchnia ścieku: bet. kostka brukowa szara,
- nawierzchnia zjazdów na drogi boczne: beton asfaltowy.

7.4. GŁÓWNE ELEMENTY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ

Na terenie Gminy Wiśniew znajdują się obiekty infrastruktury technicznej, które opisano w poszczególnych rozdziałach niniejszej strategii. Są to infrastruktura wodociągowa, kanalizacyjna, gazowa, komunikacyjna, elektroenergetyczna czy związana z łącznością (np. stacje bazowe telefonii komórkowej).

Ponadto w Gminie znajdują się elementy infrastruktury społecznej będące budynkami i obiektami gminnymi (np. urzędy, szkoły, biblioteki, świetlice wiejskie, budynki OSP, place zabaw, obiekty sportu i rekreacji). Ich wykaz przedstawiono w tabeli. Wskazano też czy planowana jest ich modernizacja, rozbudowa, termomodernizacja, wymiana źródeł ogrzewania, doposażenie lub poprawa dostępności itp.

Tabela 23. Wykaz budynków i obiektów gminnych (np. urzędy, szkoły, biblioteki, świetlice wiejskie, budynki OSP, place zabaw, obiekty sportu i rekreacji) ze wskazaniem czy planowana jest ich modernizacja / rozbudowa / termomodernizacja / wymiana źródeł ogrzewania, doposażenie / poprawa dostępności itp.

Nazwa budynku / obiektu wraz z podaniem lokalizacji (miejscowość)	Plany inwestycyjne nie / tak (przewidywane lata realizacji)	Inne dane, np. stan budynku, planowany rok realizacji inwestycji, zakładany zakres i kwota inwestycji, kwota lub procent dofinansowania zewnętrznego itp.
Budynek Urzędu Gminy Wiśniew	nie	nowy obiekt
Świetlica wiejska Borki - Kosiorki	nie	nowy obiekt
Świetlica wiejska Borki - Paduchy	nie	-
Świetlica wiejska Ciosny	2030-2035	budowa, 2 000 000,00 zł
Świetlica wiejska Daćbogi	nie	-
Świetlica wiejska Gostchorz	2029-2030	budowa, 5 000 000,00 zł
Świetlica wiejska Helenów	nie	-
Świetlica wiejska Łupiny	nie	-
Świetlica wiejska Mroczki	nie	-
Świetlica wiejska Śmiary	2028	remont, 500 000,00 zł
Świetlica wiejska Tworki	nie	-
Świetlica wiejska Radomyśl	2026	remont, 500 000,00 zł
Świetlica wiejska Kolonia Wiśniew	nie	-
Świetlica wiejska Wólka Wiśniewska	nie	-
Świetlica wiejska Lipniak	2029-2030	budowa, 500 000,00 zł
Świetlica wiejska Myrcha	nie	-
Świetlica wiejska Stok Wiśniewski	2030	budowa, 500 000,00 zł
OSP Gostchorz Garaż	2029-2030	budowa, 1 000 000,00 zł
OSP Łupiny Garaż	2029	remont – 200 000,00 zł
OSP Śmiary Garaż	nie	-

Nazwa budynku / obiektu wraz z podaniem lokalizacji (miejscowość)	Plany inwestycyjne nie / tak (przewidywane lata realizacji)	Inne dane, np. stan budynku, planowany rok realizacji inwestycji, zakładany zakres i kwota inwestycji, kwota lub procent dofinansowania zewnętrznego itp.
OSP Radomyśl	2030-2031	budowa, 1 000 000,00 zł
Dom nauczyciela Śmiary	nie	do rozbiórki
Dom nauczyciela Radomyśl	2029-2030	termomodernizacja, 700 000,00 zł
GOK Wiśniew	2030-2031	rozbudowa, 3 000 000,00 zł
Budynek gospodarczy Helenów	nie	-
Plac zabaw Borki Kosiorki	nie	-
Plac zabaw Borki Sołdy	nie	-
Plac zabaw Stare Okniny	nie	-
Plac zabaw Mroczki	nie	-
Plac zabaw Helenów	nie	-
Plac zabaw Kaczory	nie	-
Plac zabaw Lipniak	nie	-
Plac zabaw Łupiny	nie	-
Plac zabaw Gostchorz	nie	-
Plac zabaw Mościbrody Zachojniak	nie	-
Plac zabaw Wólka Wiśniewska	nie	-
Plac zabaw Wiśniew ul. Sanitariuszek 1	nie	-
Plac zabaw Śmiary	nie	-
Plac zabaw Myrcha	nie	-
Szkoła Podstawowa w Wiśniewie	2028-2029	rozbudowa i termomodernizacja, 5 000 000,00 zł
Szkoła Podstawowa w Radomyśli	2028-2030	termomodernizacja, 5 000 000,00 zł
Szkoła Podstawowa w Śmiarach	2029-2031	termomodernizacja, 5 000 000,00 zł
Boisko RUDA Wiśniew	2027	budowa oświetlenia led 200 000,00 zł
Żłobek w Wiśniewie	2025-2026	budowa, 6 000 000,00 zł
Dom Seniora w Wiśniewie	2029-2030	budowa, 2 000 000,00 zł
Droga dla pieszych i rowerów przy drodze krajowej DK-63	2026	budowa, 19 500 000,00 zł
Kanalizacja sanitarna	2026-2030	budowa, 30 000 000,00 zł
Sieć wodociągowa	2026-2030	budowa, 2 000 000,00 zł
EKOPARK w Wiśniewie	nie	budowa, 200 000,00 zł
Drogi gminne	2026-2029	modernizacja, 10 000 000,00 zł
Nowe linie MPK, teren Nowe Okniny, teren Stare Okniny, teren Wólka Wołyniecka, teren Stok Wiśniewski, teren Gostchorz, teren Tworki	w latach 2026-2036 planowane jest uruchomienie trzech nowych linii MPK do Gminy Wiśniew	wydłużenie w 2026 r. linii komunikacyjnych uruchamianych przez MPK Siedlce do miejscowości Stok Wiśniewski i Wólka Wołyniecka, kolejne połączenia są w planach

Źródło: dane przygotowane przez Gminę Wiśniew

W uzupełnieniu do informacji zawartych w tabeli należy podać, że Gmina Wiśniew **zrealizowała** działania przy wymienionych obiektach:

1. Boisko Orlik. W roku 2025 wykonano remont boiska Orlik w miejscowości Wiśniew. Całkowity koszt wyniósł 504 855,69 zł, a pomoc finansowa z budżetu Województwa Mazowieckiego to 200 tys. zł.
2. Dzienny opiekun w miejscowościach Śmiary i Radomyśl. W 2024 r. zostały utworzone dwa punkty Dziennego opiekuna w Gminie Wiśniew. Na utworzenie dwóch punktów Dziennego opiekuna otrzymano dofinansowanie w kwocie 300 tys. zł (po 150 tys. zł na punkt) w ramach Programu „Aktywny Maluch – Pierwszy dzienny opiekun w gminie 2024”. Gmina udostępnia lokale na cele funkcjonowania dziennego opiekuna: w szkole podstawowej w Śmiarach oraz w budynku komunalnym przy szkole podstawowej w Radomyśli.
3. W roku 2025 zrealizowano zakup samochodu do przewozu osób niepełnosprawnych, mieszkańców Gminy Wiśniew. Koszt zakupu 199 000,00 zł, z czego dofinansowanie z PFRON (Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych) 149 250,00 zł.
4. Ekopark w Wiśniewie - zadanie zrealizowane w 2025 r. polegające m.in. na zagospodarowaniu działki, która wcześniej była nieużytkiem na cele urządzenia strefy wypoczynku z nasadzeniami drzew i krzewów. Koszt inwestycji: 135 452,52 zł, w tym dofinansowanie z WFOŚiGW 94 599,40 zł.
5. Zrealizowana w 2025 r. budowa PSZOK. Kwota 1 652 505,00 zł, w tym pożyczka z WFOŚiGW 582 000,00 zł i dotacja 800 000,00 zł z Rządowego Programu Inwestycji Lokalnych.

Ponadto **planowane** są działania przy wymienionych obiektach:

1. Gminny Ośrodek Kultury w Wiśniewie wraz z Gminną Biblioteką. Planowana jest modernizacja i doposażenie GOK. Zakłada się, ze działanie będzie finansowane m.in. ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
2. Place zabaw w miejscach publicznych. Planuje się modernizację i doposażenie istniejących placów zabaw. Zakłada się, że źródłem finansowania będą Fundusz sołecki oraz inne dostępne środki zewnętrzne.
3. Uruchomienie żłobka w 2026 r. Planowany koszt całkowity 5 853 100,00 zł, w tym dotacja ze środków KPO 1 840 896,00 zł i 423 406,08 zł – środki z budżetu państwa na

finansowanie podatku VAT od środków KPO. Obecnie trwa budowa na działce nr 959 w obrębie ewidencyjnym Wiśniew.

Opisane elementy infrastruktury społecznej i technicznej pełnią różne funkcje. Natomiast do głównych elementów infrastruktury społecznej zaliczono te wymienione w tabeli. Należy jednocześnie zaznaczyć, że znaczna część głównych elementów infrastruktury technicznej została opisana i przedstawiona we właściwych rozdziałach niniejszego opracowania.

Tabela 24. Główne elementy infrastruktury społecznej wraz z adresami

Nazwa głównych obiektów infrastruktury społecznej i technicznej	Adres głównych obiektów infrastruktury społecznej i technicznej
Zespół Oświatowy w Wiśniewie, w tym: Szkoła Podstawowa im. Bolesława Chrobrego w Wiśniewie (z oddziałem przedszkolnym) oraz Przedszkole Samorządowe w Wiśniewie	ul. T. Kościuszki 54 08-112 Wiśniew
Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Radomyśli (z oddziałem przedszkolnym).	Radomyśl 46 08-112 Wiśniew
Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Śmiarach (z oddziałem przedszkolnym).	Śmiary 68 08-112 Wiśniew
Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy (Niepubliczna Szkoła Podstawowa Specjalna w Gostchorzy oraz Specjalne Liceum Ogólnokształcące w Gostchorzy)	Gostchorz 53B 08-112 Wiśniew
Gminny Ośrodek Kultury w Wiśniewie	ul. Batalionów Chłopskich 2 08-112 Wiśniew
Gminna Biblioteka Publiczna w Wiśniewie (włączona w strukturę Gminnego Ośrodka Kultury)	ul. Batalionów Chłopskich 2 08-112 Wiśniew
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Siedlecka 13 08-112 Wiśniew
Przychodnia Rodzinna w Wiśniewie	ul. Sanitariuszek 1 08-112 Wiśniew
Punkt Informacji Turystycznej	Mościbrody 52 08-112 Wiśniew

Źródło: opracowanie własne

7.4.1. WODOCIĄGI I KANALIZACJA

Na terenie Gminy funkcjonują dwa **wodociągi sieciowe: Wiśniew i Radomyśl**, które służą do zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę.

Gminne stacje uzdatniania wody są następujące:

- SUW w miejscowości Wiśniew – ujęcie składa się z dwóch studni głębinowych znajdujących się na dz. ew. nr 652/1 (decyzja Starosty Siedleckiego z dnia 19.12.2012 r. znak: RŚ.6341.75.2012),
- SUW w miejscowości Radomyśl – ujęcie składa się z dwóch studni głębinowych znajdujących się na dz. ew. nr 304/2 o wydajności eksploatacyjnej 90 m^3/h (decyzja Starosty Siedleckiego z dnia 11.06.2007 r. znak: RB.6223/12/07).

SUW zarządzane przez Gminną Spółkę Komunalną Sp. z o.o. w Wiśniewie.

Wszystkie miejscowości w Gminie są wyposażone w sieć wodociągową, jednak niektórzy mieszkańcy nie są podłączeni do sieci i korzystają z własnych studni. Odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej (odnoszący się do odsetka ludności, a nie budynków podłączonych do sieci) zgodnie z danymi GUS na koniec 2024 r. wyniósł 94,7 %.

Systematycznie rośnie długość sieci wodociągowej (120,5 km na koniec 2024 r.) oraz liczba przyłączy wodociągowych (1837 sztuk na koniec 2024 r.). Dane za poprzednie lata zestawiono w **Diagnozie**.

Jakość wody przeznaczonej do spożycia jest pod ciągłym nadzorem Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Siedlcach. Mając na uwadze obszarowe oceny jakości wody dostarczanej przez nadzorowane urządzenia wodociągowe wykorzystywane do zbiorowego zaopatrzenia w wodę mieszkańców Gminy Wiśniew stwierdza się, że mieszkańcy Gminy zaopatrywani są zwykle w wodę przydatną do spożycia. W przypadku krótkotrwałych przekroczeń dopuszczalnych norm, podejmowane są skuteczne działania naprawcze.

Systematycznie rośnie długość sieci kanalizacyjnej (11,8 km na koniec 2024 r.) oraz liczba przyłączy kanalizacyjnych (347 sztuk na koniec 2024 r.). Dane za poprzednie lata zestawiono w **Diagnozie**.

W ramach programu Polski Ład Gminie Wiśniew przydzielono dotację na zadanie pn. „Budowa i rozbudowa gminnej oczyszczalni ścieków w Wiśniewie wraz z siecią kanalizacyjną” w kwocie 9,5 mln zł. Zadanie objęło budowę i rozbudowę starej 25-letniej

i wysłużonej oczyszczalni ścieków wraz z instalacją OZE i zagospodarowaniem terenu, modernizacja obiektów gospodarki ściekowej oraz budową sieci kanalizacyjnej.[17]

Po modernizacji obiekt jest w pełni zautomatyzowany, powiększone zostały ponad dwukrotnie parametry przepustowości oczyszczanych ścieków, poprawiła się też jakość oczyszczanych ścieków. Oczyszczalnia po rozbudowie zwiększyła przepustowość. Na działce posadowione zostały również panele fotowoltaiczne co wpłynie na zmniejszenie poboru energii elektrycznej na wykonanym obiekcie. Oczyszczalnia ścieków posiada rezerwę przepustowości, co radykalnie zwiększy jej bezpieczeństwo pracy. Koszt inwestycji to ponad 14 milionów 700 tysięcy złotych, środki pozyskane przez Gminę w ramach Polskiego Ładu to 9,5 miliona złotych. Wraz z budową oczyszczalni gmina realizuje kolejne inwestycje polegająca na budowie kanalizacji m.in. w miejscowościach Wiśniew-Kolonia, Gostchorz, Kaczory, Pluty, Daćbogi, Łupiny, Tworki i Mroczki.

Zagrożenia dla środowiska stanowi nieuporządkowana gospodarka ściekowa na terenach zabudowy rozproszonej, gdzie nie ma uzasadnienia ekonomicznego dla budowy sieci kanalizacyjnej. Brak zorganizowanych systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków stanowi zagrożenie dla czystości wód podziemnych.

Ponadto wg danych GUS na koniec 2024 r. podano, że:

- ✓ w przydomowe oczyszczalnie ścieków wyposażonych jest 48 nieruchomości,
- ✓ ze zbiorników bezodpływowych korzysta 607 nieruchomości.

Mieszkańcy Gminy Wiśniew mogą ubiegać się o przyznanie dotacji na budowę przydomowej oczyszczalni ścieków. Warunki określa Uchwała XI/58/2024 z dnia 18 grudnia 2024 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji celowej na dofinansowanie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Wiśniew.[18]

Obowiązująca ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Wiśniew zobowiązują każdego właściciela (lub użytkownika) nieruchomości zamieszkałej (która nie jest podłączona do sieci kanalizacyjnej) do zawarcia umowy z przedsiębiorcą posiadającym zezwolenie na

[17] Informacja przygotowana w oparciu o dane zawarte na stronie https://samorzad.gov.pl/web/gmina-wisniew/polski-lad

[18] Uchwała jest dostępna na stronie https://samorzad.gov.pl/web/gmina-wisniew/uchwala-xi582024-z-dnia-18-grudnia-2024-r-w-sprawie-okreslenia-zasad-udzielania-dotacji-celowej-na-dofinansowanie-budowy-przydomowych-oczyszczalni-sciekow-na-terenie-gminy-wisniew

opróżnianie zbiorników bezodpływowych (szamb) i przydomowych oczyszczalni ścieków, jak również do posiadania dowodów zapłaty za wykonanie takiej usługi.
Wójt Gminy Wiśniew jest zobowiązany do prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych i oczyszczalni oraz do kontroli regularnego ich opróżniania.

7.4.2. ŁĄCZNOŚĆ, INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA ORAZ ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII WŁĄCZONE DO SYSTEMU ELEKTROENERGETYCZNEGO

W oparciu o prowadzony przez Ministra Cyfryzacji portal https://si2pem.gov.pl/ można stwierdzić, że stacje bazowe łączności bezprzewodowej zlokalizowane w miejscowościach: Gostchorz, Wiśniew-Kolonia i Borki-Sołdy.

W ostatnich latach, w regionie oraz na terenie Gminy Wiśniew, realizowano inwestycje związane z rozwojem szerokopasmowego internetu w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa (POPC) oraz późniejszych programów finansowanych ze środków krajowych i unijnych, takich jak KPO (Krajowy Plan Odbudowy) i FERC (Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy). Celem działań była likwidacja tzw. „białych plam", czyli obszarów o ograniczonym dostępie do szybkiego internetu, na terenach wiejskich i o rozproszonej zabudowie.

W ramach projektów budowano infrastrukturę światłowodową FTTH (fiber to the home), obejmującą magistrale światłowodowe, przyłącza do budynków oraz punkty dystrybucyjne. Inwestycje były realizowane zarówno przez dużych operatorów ogólnopolskich, jak i lokalnych dostawców usług telekomunikacyjnych. Dzięki temu część mieszkańców uzyskała dostęp do internetu o przepustowości od kilkuset Mb/s do 1 Gb/s, co znacząco poprawiło możliwości korzystania z usług cyfrowych, edukacji zdalnej, pracy online oraz e-administracji.

Rozbudowa sieci telekomunikacyjnej przyczyniła się do zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej i jakości życia mieszkańców Gminy Wiśniew. Jednocześnie nadal występują obszary wymagające dalszej rozbudowy infrastruktury, szczególnie w przypadku pojedynczych gospodarstw położonych poza zwartą zabudową. W kolejnych latach przewidywana jest kontynuacja działań związanych z rozwojem nowoczesnej infrastruktury cyfrowej w ramach programów krajowych i europejskich.

Operatorem elektroenergetycznego **systemu przesyłowego** i zarządcą linii najwyższych napięć są Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. W oparciu o analizę danych PSE S.A. można

stwierdzić, że przez opisywany teren przebiegają linie najwyższych napięć 400 kV.[19] Są to linia jednotorowa relacji Siedlce Ujrzanów – Narew i dwutorowa relacji Siedlce - Ujrzanów – Stanisławów, Siedlce Ujrzanów – Kozienice.

Operatorem elektroenergetycznym na terenie Gminy Wiśniew jest PGE Dystrybucja S.A. Oddział Warszawa. Gmina zasilana jest ze stacji GPZ 110/15 kV (**Główne Punkty Zasilania**):

- Siedlce (SDM) o mocy zainstalowanej trafo. 5,7 MVA o obciążeniu w szczycie 12,37 MW,
- Siedlce (SDP) o mocy zainstalowanej trafo. 0,6 MVA o obciążeniu w szczycie 22,60 MW,
- Łuków (LUK) o mocy zainstalowanej trafo. 0,3 MVA o obciążeniu w szczycie 29,28 MW.

Wg danych PGE Dystrybucja S.A. przez opisywany obszar nie przebiega linia wysokiego napięcia (110 kV). Natomiast wykaz lini 15 kV zasilających teren Gminy Wiśniew przedstawia się następująco:

- linia 15 kV Łuków (SDM-14) z obciążeniem w szczycie 41,00 %, do linii podłączonych jest 46 stacji transformatorowych,
- linia 15 kV Domanice (SDM-8) z obciążeniem w szczycie 38,50 %, do linii podłączonych jest 18 stacji transformatorowych,
- linia 15 kV Ujrzanów (RSM-2) z obciążeniem w szczycie 19,00 %, do linii podłączonych jest 6 stacji transformatorowych,
- linia 15 kV Łuków (LUK-13) z obciążeniem w szczycie 35,65 %, do linii podłączone są 3 stacje transformatorowe.

Średnie obciążenie linii 15 kV w szczycie wynosi 33,54 %.

Natomiast obciążenie stacji transformatorowych 15/04 kV w szczycie wynosi poniżej 50 % do 15 stacji, od 50 % do 74 % dla 45 stacji oraz powyżej 75 % dla pozostałych 13 stacji transformatorowych. Dane dotyczące **linii elektroenergetycznych** przedstawione przez PGE Dystrybucja S.A. w odniesieniu do terenu Gminy Wiśniew są następujące:

[19] Schemat przebiegu linii najwyższych napięć znajduje się na stronie https://www.pse.pl/obszary-dzialalnosci/krajowy-system-elektroenergetyczny/plan-sieci-elektroenergetycznej-najwyzszych-napiec

- długość linii średniego (15 kV) napięcia SN – 54,822 km napowietrznych i 7,105 km kablowych,
- długość linii niskiego (0,4 kV) napięcia SN – 64,021 km napowietrznych i 3,188 km kablowych.

Stan infrastruktury elektroenergetycznej jest dobry. PGE Dystrybucja S.A. zgodnie z zapisami właściwych przepisów prawa na bieżąco realizuje modernizacje, remonty i zabiegi eksploatacyjne w sieciach wysokiego, średniego i niskiego napięcia, których celem jest zapewnienie dobrego stanu technicznego infrastruktury sieciowej, a przez to poprawy jakości usług oraz spełnienie wymagań wynikających ze wzrostu zapotrzebowania na moc. W latach 2026-2036 PGE Dystrybucja S.A. planuje realizację następujących inwestycji na terenie Gminy Wiśniew:

1. Budowa stacji przy ul. Polnej (24/01344).
2. Budowa stacji przy ul. Skoczylasa (24/00287).
3. Modernizacja KSN Lipniak Osada.
4. Modernizacja KSN Myrcha – Stok Wiśniewski.
5. Modernizacja KSN Mościbrody Mokradła.
6. Modernizacja KSN Tworki – Gostchorz.
7. Modernizacja KSN Borki Paduchy.

Mając na uwadze wymogi obowiązującego prawa spółka PGE Dystrybucja S.A. jest gotowa do realizacji przyłączeń i rozbudowy sieci elektroenergetycznej umożliwiającej aktywizację i rozwój, zarówno w zakresie przyłączeń komunalnych, jak i podmiotów realizujących działalność gospodarczą. Niezbędnym jednak dla takiego działania, jest spełnienie technicznych i ekonomicznych warunków przyłączenia.

Na opisywanym obszarze występuje wysoki potencjał wykorzystywania energii słonecznej – w szczególności z mikroinstalacji przydomowych takich jak kolektory słoneczne czy panele słoneczne (fotowoltaika). Tak zwana energetyka rozproszona (lokalna) stanowi filar gospodarki niskoemisyjnej i pozwala uniezależnić się od systemowego dostarczania energii elektrycznej oraz zwiększyć efektywność energetyczną poprzez ograniczenie strat przesyłowych. Przykładem wykorzystania energii słonecznej w budynkach samorządowych są panele fotowoltaiczne na dachu Urzędu Gminy Wiśniew.

Nie przewiduje się wykorzystania potencjału energetyki wodnej, gdyż potencjał lokalnych cieków nie jest wystarczający do budowy tego typu instalacji, a ponadto powoduje znaczne zmiany w środowisku.

Potencjał wykorzystania biomasy jest wysoki ze względu na rolniczy charakter opisywanego obszaru.

Do systemu elektroenergetycznego PGE Dystrybucja S.A. zostały włączone działające na terenie Gminy Wiśniew źródła energii odnawialnej (stan na 28 lutego 2025 r.) tj. instalacje fotowoltaiczne (236 sztuk) o łącznej mocy 2,00772 MW.

7.4.3. ZAOPATRZENIE W CIEPŁO I GAZ

Z uwagi na brak centralnych ciepłowni, na terenie Gminy Wiśniew funkcjonuje rozproszony system zaopatrzenia w energię cieplną do ogrzewania i produkcji ciepłej wody użytkowej na potrzeby własne. Do ogrzewania nieruchomości, mieszkańcom służą przede wszystkim piece na paliwo stałe w postaci węgla kamiennego lub drewna. Rozproszony charakter zabudowy nie daje uzasadnienia ekonomicznego dla budowy infrastruktury ciepłowniczej.

Istniejące źródła ciepła polegające głównie na paliwach stałych systematycznie powinny być zastępowane odnawialnymi źródłami energii i nowymi kotłami.

Przez teren Gminy Wiśniew przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia Ø 150 relacji Łuków - Siedlce (odgałęzienie magistrali gazowej Puławy - Warszawa). Teren Gminy jest zasilany ze stacji redukcyjno-pomiarowej pierwszego stopnia we wsi Gostchorz. Są to instalacje przesyłowe spółki OGP GAZ-SYSTEM S.A.

Obecnie usługa dystrybucji gazu sieciowego jest realizowana na terenie miejscowości: Gostchorz, Kaczory, Mościbrody, Tworki, Wiśniew. Obszar Gminy zaopatrywany jest z Gazowni w Siedlcach będącej własnością Polskiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy w Warszawie. Z sieci gazowej korzysta ponad 16 % mieszkańców.

Dane za poprzednie lata zestawiono w **Diagnozie**.

Polska Spółka Gazownictwa (pismem z dnia 08.04.2025 r.) przekazała, że obecnie w Planie Inwestycyjnym nie posiada zadań w zakresie budowy infrastruktury gazowej na terenie Gminy Wiśniew.

7.4.4. WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE i OŚWIATA

Sieć placówek oświatowych w Gminie Wiśniew tworzy:

1. Zespół Oświatowy w Wiśniewie, w tym:
   - Szkoła Podstawowa im. Bolesława Chrobrego w Wiśniewie (z oddziałem przedszkolnym),
   - Przedszkole Samorządowe w Wiśniewie.
2. Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Radomyśli (z oddziałem przedszkolnym).
3. Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Śmiarach (z oddziałem przedszkolnym).

W miejscowości Gostchorz działa niepubliczny Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy będący całoroczną placówką resocjalizacyjną dla chłopców. Więcej informacji na temat tego ośrodka znajduje się na stronie, do której link podano w przypisie dolnym.[20]

Najbliższe placówki umożliwiające kształcenie na poziomie ponadpodstawowym zlokalizowane są w Siedlcach.

Dzieciom w wieku od 3 do 6 roku życia zapewniona jest opieka na terenie Gminy w oddziałach przedszkolnych (w Zespole Oświatowym w Wiśniewie oraz w Szkołach Podstawowych w Radomyśli i Śmiarach). Ponadto w Zespole Oświatowym w Wiśniewie funkcjonuje przedszkole.

Warto podkreślić rozszerzenie dostępu do oddziałów przedszkolnych dzieci od 2,5 roku życia. Rozbudowano Szkołę Podstawową w Radomyśli o oddział przedszkolny 3-4 latków. Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego w roku 2024 wyniosła w miesiącach I-VIII – 190 dzieci (w poprzednim okresie - 186), natomiast w miesiacach IX-XII – 198 dzieci (w poprzednim okresie 190).

Nadrzędnym celem oddziałów przedszkolnych jest wspieranie rodziców w procesie właściwego wychowania dzieci oraz zapewnienie warunków do wszechstronnego rozwoju najmłodszych. Dzięki odpowiednio dobranym metodom i formom pracy, nauczyciele stymulują rozwój dzieci poprzez różnorodne aktywności ruchowe, umysłowe, artystyczne

[20]Informacje o Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Gostchorzy znajdują się na stronie https://systemkierowania.ore.edu.pl/placowka/155

i społeczne. Oddziały przedszkolne inspirują dzieci do bycia samodzielnymi i kreatywnymi, ale także uczą współpracy w grupie przygotowując je do dalszych etapów edukacji.

Działalność wychowawczo-edukacyjna skupia się wokół rozwijania potencjału twórczego dziecka, jego talentów, zdolności czy zainteresowań.

W codziennej pracy opiekunowie wykorzystują posiadaną wiedzę, stosują różnorodne metody pracy i stwarzają ciekawe sytuacje dydaktyczne. Systematycznie doskonalą swój warsztat pracy, poprzez uczestnictwo w wielu szkoleniach i kursach kwalifikacyjnych.

Dzienny opiekun

Gmina pozyskała środki z Resortowego programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do 3 lat Aktywny Maluch – Pierwszy dzienny opiekun w gminie 2024 na realizację dwóch projektów:

- Pierwszy dzienny opiekun w gminie – Radomyśl,
- Pierwszy dzienny opiekun w gminie – Śmiary.

Każdy z wymienionych projektów otrzymał 150 tys. zł dofinansowania.

Obecnie (stan na wrzesień 2025 r.) w ramach wymienionych projektów zapewniono 10 miejsc tj. po 5 osób na każdy z nich.

Budowa żłobka

W 2024 roku Gmina Wiśniew pozyskała środki w kwocie 2 264 302,08 zł z programu Aktywny Maluch 2022-2029 – edycja 3 na projekt „Budowa żłobka w m. Wiśniew". W żłobku od września 2026 r. zostanie zapewnione miejsce dla 32 dzieci. W ramach realizacji projektu Gmina uzyskała też dofinansowanie na bieżące utrzymanie w kwocie 836 zł miesięcznie na każde dziecko na okres 3 lat. Żłobek powstaje na działce nr 959 obręb Wiśniew.

Informacja o Stanie Realizacji Zadań Oświatowych Gminy Wiśniew

Cennych informacji o realizacji zadań oświatowych dostarcza „Informacja o Stanie Realizacji Zadań Oświatowych Gminy Wiśniew – 2023/2024". Placówki oświatowe działają zgodnie z zatwierdzonymi przez Wójta Gminy arkuszami organizacyjnymi oraz aneksami do tych arkuszy. Stan bazy lokalowej placówek oświatowych przedstawiono w tabeli.

Tabela 25. Stan bazy lokalowej placówek oświatowych

Placówka	Powierzchnia użytkowa obiektu	Pomieszczenia					
		sale lekcyjne	pracownie komputerowe	pracownie przedmiotowe	sale gimnastyczne	świetlice	stołówki
Zespół Oświatowy w Wiśniewie	2314 m^2	19	2	0	1	1	1
Szkoła Podstawowa w Radomyśli	1480 m^2	9	1	2	1	1	1
Szkoła Podstawowa w Śmiarach	1917 m^2	6	1	3	1	1	1*
Razem	**5 711 m^2**	**34**	**4**	**5**	**3**	**3**	**3**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w publikacji „Informacja o Stanie Realizacji Zadań Oświatowych Gminy Wiśniew – 2023/2024", *- pomieszczenie wspólne ze świetlicą

W roku szkolnym 2025/2026 łącznie 575 uczniów uczyło się w 3 szkołach podstawowych na terenie Gminy Wiśniew, z tego 202 dzieci objętych było wychowaniem przedszkolnym w przedszkolu i oddziałach przedszkolnych. Liczby te systematycznie rosną.

Statystykę liczebności klas w przedszkolu, oddziałach przedszkolnych i szkołach na terenie Gminy Wiśniew w ostatnich latach przedstawiono w tabeli.

Tabela 26. Statystyka liczebności klas w przedszkolu, oddziałach przedszkolnych i szkołach na terenie Gminy Wiśniew

Poziom kształcenia	Kryterium	Zespół Oświatowy w Wiśniewie			Szkoła Podstawowa w Radomyśli			Szkoła Podstawowa w Śmiarach		
Rok szkolny	Rok szkolny	2023 /2024	2024 /2025	2025 /2026	2023 /2024	2024 /2025	2025 /2026	2023 /2024	2024 /2025	2025 /2026
Wychowanie przedszkolne	Przedszkole	75	73	70	-	-	-	-	-	-
	Odział przedszkolny	24	40	33	48	45	56	43	40	43
	Razem	99	113	103	48	45	56	43	40	43
Szkoły podstawowe	Klasa I	26	28	40	8	12	6	10	15	13
	Klasa II	26	27	28	7	10	12	8	8	15
	Klasa III	20	27	29	7	8	10	11	7	8
	Klasa IV	18	20	26	12	11	8	4	7	7
	Klasa V	33	18	19	8	4	11	6	13	6
	Klasa VI	29	34	18	12	6	5	10	9	13
	Klasa VII	17	28	34	7	10	6	8	12	9
	Klasa VIII	10	17	28	9	8	10	5	8	12
	Razem	179	199	222	70	69	68	62	79	83
Ogólna liczba uczniów w placówce		**278**	**312**	**325**	**118**	**114**	**124**	**105**	**119**	**126**

Źródło: dane Gminy Wiśniew

Jeśli chodzi o Szkoły Podstawowe w Śmiarach i Radomyśli to pewnymi ich problemami są większa odległość od ośrodków kultury i sportu oraz problemy z demografia, która wpływa na ograniczoną możliwość planowania. Z powodu braku dowozu do szkoły dzieci z obwodu szkolnego mieszkające w Okninach Nowych, które terytorialnie należą do Szkoły Podstawowej w Śmiarach (około 30 uczniów) uczęszczają do innej szkoły. Jednak z drugiej strony mała liczebność klas przekłada się na większą indywidualizację pracy i dobrą znajomość środowiska lokalnego i rodzinnego dzieci.

Realizując obowiązki określone w art. 39 ust. 4 pkt 3 ustawy prawo oświatowe Gmina Wiśniew organizuje dowóz uczniów do Zespołu Oświatowego w Wiśniewie, który realizowało Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Łukowie Spółka Akcyjna – w ramach komunikacji regularnej.

W 2024 r. - 24. uczniów klas ósmych trzech szkół podstawowych przystąpiło do egzaminu ósmoklasisty. Egzamin składał się z trzech części: języka polskiego, matematyki i języka obcego nowożytnego (w Gminie Wiśniew z języka angielskiego). Wyniki przedstawiono w tabeli. W przypadku języka polskiego i matematyki wyniki uczniów z Gminy Wiśniew były lepsze niż średnie wyniki uczniów z terenu powiatu siedleckiego.

Tabela 27. Wyniki szkół z egzaminu ósmoklasisty 2024 r.

Przedmiot	Szkoła Podstawowa w Wiśniewie	Szkoła Podstawowa w Radomyśli	Szkoła Podstawowa w Śmiarach	Średni wynik w % dla:		
				Gminy Wiśniew*	Powiatu siedleckiego	Województwa mazowieckiego
	Średni wynik w %					
Język polski	63,8	47	63	63,8	59,94	65,66
Matematyka	48,4	33	73	59,3	52,45	57,41
Język angielski	59,3	38	61	48,4	57,16	71,98

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w publikacji „Informacja o Stanie Realizacji Zadań Oświatowych Gminy Wiśniew – 2023/2024" *- Średnia Gminy zawiera wyniki osiągnięte przez 9 uczniów Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Gostchorzy

Wszystkie szkoły posiadają sale gimnastyczne, boiska sportowe, we wszystkich działają świetlice szkolne, pracownie komputerowe ze stałym łączem internetowym.

W stołówkach szkolnych wydawane są jednodaniowe gorące posiłki. Część uczniów korzysta z dofinansowania do posiłków w ramach rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu".

We wszystkich placówkach działają biblioteki z księgozbiorem niezbędnym do realizacji podstawy programowej, a dwie z nich wyposażone są w Internetowe Centrum Informacji Multimedialnej. W trzech szkołach podstawowych znajdują się miejsca zabaw dla uczniów wychowania przedszkolnego oraz nauczania początkowego.

Do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego i rekreacji ruchowej szkoły wykorzystywały sale gimnastyczne, jak również urządzone obiekty sportowe na terenach szkolnych jak również leżące poza terenem szkolnym. Rodzaj obiektów sportowych i rekreacyjnych przedstawiono poniżej.[21]

1. Zespół Oświatowy w Wiśniewie:

- boisko ze sztuczną nawierzchnią – do gry w piłkę nożną,
- boisko uniwersalne z nawierzchnią tartanową – do gry w siatkówkę, koszykówkę, tenisa ziemnego,
- boisko wyposażone w szatnie, toalety,
- boisko dostępne dla młodzieży po zajęciach szkolnych pod opieką i nadzorem instruktora sportu,
- stadion trawiasty Ruda (poza terenem szkolnym),
- siłownia plenerowa,
- boisko o nawierzchni asfaltowej do gry w siatkówkę,
- sala gimnastyczna,
- ogólnodostępny plac zabaw.

2. Szkoła Podstawowa w Radomyśli:

- boisko trawiaste do gry w piłkę nożną,
- boisko wielofunkcyjne o sztucznej nawierzchni,
- otwarta strefa aktywności,
- sala gimnastyczna,
- ogólnodostępny plac zabaw dla dzieci (w tym plac zabawa dla dzieci wczesnoszkolnych.

[21] Wykaz przygotowano na podstawie „Informacji o stanie realizacji zadań oświatowych Gminy Wiśniew za rok szkolny 2023/2024" opublikowanej w październiku 2024 r.

3. Szkoła Podstawowa w Śmiarach:

- boisko uniwersalne z nawierzchnią tartanową – do gry w siatkówkę, koszykówkę, tenisa ziemnego,
- otwarta strefa aktywności,
- sala gimnastyczna,
- boisko trawiaste do gry w piłkę nożną (poza terenem szkolnym – nieopodal szkoły),
- ogólnodostępny plac zabaw dla dzieci (w tym plac zabawa dla dzieci wczesnoszkolnych.

Stan techniczny i funkcjonalność budynków oświatowych oraz obiektów i urządzeń sportowo-rekreacyjnych uznać należy za dobry. Samorząd w każdym roku przeznacza środki finansowe na poprawę warunków nauczania oraz na doposażenie szkół.

Poziom zatrudnienia nauczycieli w szkołach Gminy Wiśniew od kilku lat jest bardzo zbliżony. Liczba zatrudnionych nauczycieli wynika przede wszystkim z liczby oddziałów i godzin zajęć obowiązkowych oraz dodatkowych w przedszkolu i szkołach zgodnie z ramowymi planami nauczania.

Z uwagi na fakt, że zwiększa się skala problemów uczniów zarówno o charakterze edukacyjnym, jak również społecznym w szkołach zatrudnieni są pedagodzy szkolni, psycholodzy, logopedzi. Pozostały personel administracji i obsługi szkół i przedszkola to zatrudnienie niezbędne do zapewnienia prawidłowego funkcjonowania placówek, w tym także dwóch stołówek szkolnych.

Zespół Oświatowy w Wiśniewie (ul. T. Kościuszki 54, 08-112 Wiśniew) dysponuje budynkami, które zostały poddane termomodernizacji (przebudowę dachu i budynku zakończono w 2015 r.). Na rok 2025 r. przewidziano wymianę kotłów grzewczych. Zespół Oświatowy w Wiśniewie posiada salę gimnastyczną, której remont przeprowadzono w 2024 r. Przy Zespole funkcjonuje Kompleks boisk Orlik 2012 zbudowany w ramach realizacji programu rządowego Moje boisko - Orlik 2012, a także ogólnodostępny plac zabaw dla dzieci wybudowany w 2024 r. w ramach dofinansowania zewnętrznego: Program „Dostępność Plus”, środki z funduszy Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Na placu zabaw znajdują się urządzenia dostępne dla osób zdrowych i z naruszoną

sprawnością fizyczną wzroku, słuchu oraz w zakresie innych zmysłów. Wartość projektu: 403 317 zł, w tym 80 663 zł to wkład własny.

W celu dalszego dobrego funkcjonowania w Zespole Oświatowym w Wiśniewie zaplanowano zadania:

1. Zaadaptowanie części szatni szkolnej na minisalę do zajęć ruchowych.
2. Modernizacja szatni szkolnej.
3. Zakup komputerów i oprogramowania do pracowni informatycznej, modernizacja pracowni informatycznej.
4. Utworzenie sali do terapii sensorycznej, terapia światła.
5. Budowa bieżni i skoczni w dal na placu szkolnym.
6. Modernizacja boiska Orlik.

W przypadku Szkoły Podstawowej w Śmiarach potrzeby są następujące:

- rozbudowa kuchni,
- rozbudowa świetlicy i zwiększenie ilości godzin pracy nauczyciela świetlicy,
- wymiana mebli (brak ławek i stolików z regulacją wysokości),
- zakup tablic interaktywnych do sal,
- budowa parkingu lub utwardzenie placu przy szkole,
- modernizacja trawiastego boiska sportowego,
- remont sali gimnastycznej,
- zamontowanie klimatyzacji w sali oddziału przedszkolnego 5-6 latków, sali komputerowej i sali nr 6.

W odniesieniu do całego systemu oświaty w najbliższych latach pewnymi wyzwaniami mogą być:

- duża liczba uczniów wymagająca wsparcia psychologiczno – pedagogicznego,
- niewystarczająca pomoc rodziców dzieciom w nauce i zbyt małe zainteresowanie rodziców nauką dzieci,
- oczekiwania rodziców, że szkoła powinna zaspokoić wszystkie potrzeby dzieci (zdrowotne, rozwijanie zainteresowań, pomoc psychologiczno–pedagogiczna, bez wkładu i udziału rodziców.

Zgodnie z dyspozycją art. 90b i art. 90m ustawy o systemie oświaty corocznie przyznaje się uczniom (spełniającym określone wymagania) pomoc w formie stypendiów szkolnych

i zasiłków szkolnych. Stypendia dla uzdolnionych dzieci i młodzieży przyznawane są również w oparciu o:

1. Uchwałę Nr LXIV/413/2023 Rady Gminy Wiśniew z dnia 31 maja 2023 r. w sprawie Lokalnego Programu Wspierania Edukacji Uzdolnionych Dzieci i Młodzieży, pobierających naukę na terenie gminy Wiśniew.
2. Uchwałę Nr LXIV/414/2023 Rady Gminy Wiśniew z dnia 31 maja 2023 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu określającego szczegółowe warunki udzielania pomocy dzieciom i młodzieży pobierającej naukę na terenie gminy Wiśniew bez względu na miejsce zamieszkania, formy i zakres tej pomocy w tym stypendia dla uzdolnionych uczniów oraz tryb postępowania w związku z realizacją Lokalnego programu wspierania edukacji uzdolnionych uczniów.[22]

Młodzieżowa Rada Gminy Wiśniew działa na podstawie Uchwały Nr XXVI/172/2017 Rady Gminy Wiśniew z dnia 26 stycznia 2017 r. (ze zm.) w sprawie powołania Młodzieżowej Rady Gminy Wiśniew. W skład rady wchodzi 15 radnych. Kadencja Młodzieżowej Rady trwa 2 lata. Uczniom szkoły i absolwentom każdej szkoły funkcjonującej na terenie Gminy Wiśniew przysługuje prawo wyboru przedstawicieli do Młodzieżowej Rady.

W roku 2023 i 2024 Gmina Wiśniew otrzymała na działalność Młodzieżowej Rady Gminy z Województwa Mazowieckiego pomoc finansową w kwocie 39 760,56 zł, przy wkładzie własnym w kwocie 4 585 zł. Radni uczestniczyli m.in. w warsztatach: „Dyplomacja w trudnych czasach" warsztat z autoprezentacji, z zakresu edukacji obywatelskiej, o trudnej sztuce debatowania. Ponadto zorganizowali Rajd rowerowy z Wiśniewa do Pomnika Ks. Stanisława Brzóski w Jacie. Radni uczestniczyli również w wyjeździe studyjnym do Młodzieżowej Rady Dzielnicy Ursynów oraz Młodzieżowej Rady w Michałowicach. W ramach projektu zorganizowano dwudniowy warsztat dla opiekunów Młodzieżowych Rad. Zakupiono także rollap i drukarkę.

W 2025 roku ponownie udało się otrzymać dofinansowanie do działań Młodzieżowej Rady Gminy Wiśniew. Z budżetu Województwa Mazowieckiego Radni otrzymali 23 650,00 zł, wkład własny z budżetu gminy Wiśniew to 2 650 zł. Z pozyskanych środków udało się kupić nowoczesny aparat fotograficzny, niezbędny do tworzenia treści z sesji, wyjazdów, czy

[22] Uchwały zamieszczono na stronie https://samorzad.gov.pl/web/gmina-wisniew/sesja-lxiv2023-rady-gminy-wisniew-z-dnia-31-maja-2023-roku

wydarzeń organizowanych przez MRG. Zakupiono materiały dla Radnych i ich opiekunów – zestawy biurowe dla potrzeb zaplanowanych warsztatów. Zorganizowano warsztaty dla młodych radnych – podstawy konstruktywnego dialogu oraz formy komunikacji w zespole. Przeprowadzono również kolejne warsztaty dla opiekunów MRG, gdyż skuteczny opiekun to aktywna młodzież. W ramach inicjatywy MRG zorganizowano wydarzenie sportowe, integrujące radnych z okolicznymi MRG. Na potrzeby turnieju zakupiono puchary oraz drobne upominki dla uczestników wydarzenia. Szczegółowe dane o projektach edukacyjnych realizowanych w szkołach przedstawiono w **Diagnozie**.

7.4.5. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Corocznie realizowany jest **Program współpracy Gminy Wiśniew z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego** na dany rok. W 2024 r. realizowano Uchwałę Nr LXXI/460/2023 Rady Gminy Wiśniew z dnia 29 listopada 2023 r. w sprawie uchwalenia „Programu współpracy Gminy Wiśniew z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2024.

Głównym celem Programu było kształtowanie i wzmocnienie współpracy między Gminą, a organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w zakresie definiowania i zaspokajania potrzeb mieszańców Gminy oraz zwiększania aktywności społeczności lokalnej.

Współpraca o charakterze finansowym Gminy Wiśniew z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego polegała na zlecaniu realizacji zadań publicznych w formie ich wspierania wraz z udzieleniem dotacji. W 2024 r. z budżetu Gminy przyznano dotację w kwocie 30 tys. zł dla Klubu Sportowego Amazonka Wiśniew na realizację zadania „Organizacja zajęć sportowych w ramach treningów i udziału drużyn piłki nożnej w rozgrywkach i turniejach sportowych”. Klub Sportowy Amazonka Wiśniew to klub zarejestrowany w ewidencji uczniowskich klubów sportowych i klubów sportowych działających w formie stowarzyszenia, których statuty nie przewidują prowadzenia działalności gospodarczej pod nr 1/2019. Ma siedzibę w Gostchorzy.

Koła Gospodyń Wiejskich działające na terenie Gminy Wiśniew dzielą się na:

1. Posiadające osobowość prawną: Koło Gospodyń Wiejskich ,,Dwórki Heleny", Koło Gospodyń Wiejskich w Łupinach, Koło Gospodyń Wiejskich Pluty-Daćbogi, Koło Gospodyń Wiejskich w Wiśniewie, Koło Gospodyń Wiejskich ,,Mościanki" Borki-Kosiorki – Mościbrody, Koło Gospodyń Wiejskich ,,Kwiat Lipy" w Lipniaku.
2. Koła nierejestrowane: Koło Gospodyń Wiejskich Borki-Paduchy, Koło Gospodyń Wiejskich Wólka Wiśniewska, Koło Gospodyń Wiejskich Gostchorz, Koło Gospodyń Wiejskich Kaczory, Koło Gospodyń Wiejskich Mroczki, Koło Gospodyń Wiejskich Radomyśl, Koło Gospodyń Wiejskich Tworki, Koło Gospodyń Wiejskich Śmiary, Koło Gospodyń Wiejskich Stare Okniny.

Na terenie Gminy Wiśniew działa 8 **Ochotniczych Straży Pożarnych**: Wiśniew, Radomyśl, Gostchorz, Stare Okniny, Śmiary, Łupiny, Wólka Wiśniewska, Borki-Kosiorki.

Na terenie Gminy Wiśniew działają także:

- Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Razem,
- Fundacja Ludwika Maciąga „EOS" z siedzibą w Stoku Wiśniewskim,
- Lokalna Grupa Działania Ziemi Siedleckiej z siedzibą w Wiśniewie,
- Towarzystwo Społeczno-Kulturalne „RAZEM" z siedzibą w Wiśniewie,
- Stowarzyszenie Na Rzecz Zachowania Tożsamości Kulturowej Oraz Rozwoju Regionu Mazowsza i Podlasia „TRADYCJA-ROZWÓJ-PRZYSZŁOŚĆ" z siedzibą w Wiśniewie,
- Kółko Rolnicze w Wiśniewie.

Na terenie Gminy Wiśniew funkcjonuje nieformalna grupa ,,Wiśniew biega i maszeruje". Jest to wspólnota ludzi lubiących sport. Grupa działa od lutego 2024 roku, skupia około 30 osób, a motywuje setki.

Organizacje pozarządowe biorą udział w tworzeniu gminnych polityk i strategii, są ważnym głosem doradczym i eksperckim, a także niezbędnym partnerem w budowaniu wizerunku Gminy. Gmina Wiśniew jest głównym partnerem w podejmowanych przez lokalne organizacje społeczne działaniach, w szczególności na polach: kultury, sportu, rekreacji, turystyki, a także rozwoju lokalnego. Współpraca Gminy z organizacjami pozarządowymi ma również wymiar niefinansowy. Gmina wpiera organizacje pozarządowe między innymi

poprzez fachowe doradztwo, użyczanie lokali i obiektów użytkowych stanowiących własność Gminy oraz poprzez promowanie i popularyzację działalności organizacji pozarządowych.

Ponadto warto przypomnieć, że działa **Młodzieżowa Rada Gminy Wiśniew**. W 2024 roku Młodzieżowa Rada Gminy Wiśniew V kadencji obradowała na 2 sesjach i zrealizowała zadanie dofinansowane z budżetu województwa mazowieckiego w ramach zadania „Mazowsze dla młodzieży", a także zorganizowała I Międzypokoleniowy Turniej Piłki Nożnej.

W dniu 8 listopada 2024 r. miała miejsce Sesja inauguracyjna Młodzieżowej Rady Gminy Wiśniew VI kadencji. W 2024 roku Młodzieżowa Rada Gminy Wiśniew VI kadencji obradowała na 1 sesji. Rada podjęła następujące działania:

- zaangażowanie w Obchody Święta Niepodległości – w tym rozdawanie mieszkańcom kotylionów i tekstów hymnów,
- pomoc przy organizacji Turnieju Piłki Nożnej - wręczanie medali zwycięzcom oraz pomoc przy logistyce tego wydarzenia,
- wspieranie organizatora przy Biegu Niepodległościowym – rejestracja uczestników oraz wręczanie dyplomów i pucharów zwycięzcom biegu,
- udział w Jarmarku Bożonarodzeniowym – współpraca z organizatorem.

W 2025 roku Młodzieżowa Rada Gminy zorganizowała coroczne spotkanie przy kamieniu upamiętniającym rodzinę Krasuskich w Tworkach, zamordowanych podczas II Wojny Światowej za pomoc Żydom. Radni aktywnie uczestniczyli wydarzeniach organizowanych na terenie gminy, m.in.:

- Mazowiecki Turniej Piłki Nożnej SportSiedlce CUP 2025, który odbył się na stadionie RUDA Wiśniew,
- warsztaty profilaktyczne z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom chemicznym i behawioralnym zorganizowane przez siedlecką policję.

Szczegółowe dane o projektach realizowanych przez organizacje samorządowe przedstawiono w **Diagnozie**.

7.4.6. WSPÓŁPRACA Z INNYMI SPOŁECZNOŚCIAMI SAMORZĄDOWYMI

Gmina Wiśniew wraz z 10 gminami z powiatu siedleckiego utworzyła **Związek Międzygminny ZIELONE GMINY** (uchwała nr XLII/276/2021 Rady Gminy Wiśniew z 15 grudnia 2021 r.).
Do zadań Związku należy:

a. koordynacja działań poszczególnych gmin – uczestników Związku i jednostek prowadzących działalność na ich terenie w zakresie wspólnego rozwiązywania problemów związanych z utrzymaniem czystości i porządku, gospodarką odpadami komunalnymi oraz ochroną środowiska,
b. tworzenie warunków niezbędnych do utrzymania czystości i porządku na terenie gmin – uczestników Związku poprzez: budowę, utrzymanie i eksploatację regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych w postaci składowiska odpadów oraz nadzór nad gospodarowaniem odpadami komunalnymi w zakresie realizacji zadań powierzonych podmiotom zarządzającym składowiskiem odpadów,
c. propagowanie zasad prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi w szczególności w zakresie selektywnego zbierania odpadów komunalnych,
d. propagowanie idei ochrony lokalnego środowiska naturalnego.

Stowarzyszenie **Lokalna Grupa Działania Ziemi Siedleckiej** liczy 81 członków, reprezentujących sektory: publiczny, gospodarczy i społeczny. Jednostkami samorządu terytorialnego wchodzącymi w skład LGD są gminy: Domanice, Kotuń, Mokobody, Mordy, Siedlce (wiejska), Skórzec, Suchożebry, Wiśniew, Wodynie, Zbuczyn, a także Powiat Siedlecki.

Członkami LGD są również podmioty gospodarcze, organizacje pozarządowe i osoby fizyczne, których pełny wykaz znajduje się na stronie LGD.[23] LGD podejmuje liczne działania nastawione na promocję ruchu turystycznego na Ziemi Siedleckiej.

Ponadto w roku 2022 zawarto dwa **porozumienia**:

1. Porozumienie międzygminne w celu opracowania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Siedlce na lata 2022-2030 wraz z gminami sąsiadującymi: Siedlce, Zbuczyn, Mokobody, Kotuń, Wiśniew i Miastem Siedlce.

[23] Członkowie LGD https://lgdsiedlce.pl/index.php/onasss/wladze-3.html

2. Porozumienie międzygminne dotyczące sporządzenia Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej Gmin Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Siedlce 2030+(SUMP) zawarte z Gminami: Siedlce, Zbuczyn, Mokobody, Kotuń, Wiśniew i Miastem Siedlce.

W ramach współpracy samorządów w 2024 r. Gmina Wiśniew współfinansowała jedną inwestycję drogową – drogi powiatowe: „Modernizacja dróg powiatowych na terenie Powiatu Siedleckiego" zadanie ,,Przebudowa drogi nr 3633W na odcinku Borki-Kosiorki granice Gminy" łączna wartość inwestycji 971 499,63 zł, w tym wkład Gminy Wiśniew – 13 896,50 zł.

7.4.7. POMOC SPOŁECZNA

Pomoc społeczna jest jedną z instytucji polityki społecznej państwa, której głównym zadaniem jest pomoc osobom i rodzinom w radzeniu sobie w trudnych sytuacjach życiowych, których nie są w stanie pokonać przy wykorzystaniu własnych możliwości, uprawnień i posiadanych zasobów. Zadania z zakresu pomocy społecznej na rzecz mieszkańców Gminy Wiśniew realizuje **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wiśniewie**.

Zasadniczym celem działania pomocy społecznej jest wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Pomoc społeczna w miarę możliwości doprowadza do życiowego usamodzielnienia się osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wiśniewie jest jednostką organizacyjną Gminy Wiśniew. Zajmuje się prowadzeniem postępowań w zakresie przyznawania i wypłacania świadczeń ustawowych, realizuje zadania wynikające z rządowych programów bądź innych norm prawnych, wykonuje pracę socjalną, analizuje i ocenia zjawiska rodzące zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej, rozwija różne formy pomocy w ramach potrzeb mieszkańców, a także zajmuje się realizacją innych zadań zleconych przez Gminę. Pomoc przyznawana w ramach zadań ustawowych może obejmować:

- zasiłek okresowy,
- zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy,
- zasiłek stały,

- opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne,
- dożywanie z programu wieloletniego „Posiłek w szkole i w domu”,
- usługi opiekuńcze,
- kierowanie i utrzymanie osób w domu pomocy społecznej,
- organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

Powodami przyznania pomocy społecznej mogą być:

- bezrobocie,
- ubóstwo,
- niepełnosprawność,
- alkoholizm,
- bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych,
- potrzeba ochrony macierzyństwa,
- długotrwała lub ciężka choroba,
- przemoc domowa,
- zdarzenie losowe,
- sieroctwo.

Inne zadania realizowane przez GOPS w Wiśniewie, które zasługują na uwagę to: praca socjalna na rzecz rodzin, przeciwdziałanie przemocy domowej (w tym procedury „Niebieskie Karty”) czy wydawanie zaświadczeń o wysokości przeciętnego miesięcznego dochodu przypadającego na jednego członka gospodarstwa domowego do programu „Czyste Powietrze”.

W realizacji zadań Ośrodek współdziała z organami administracji rządowej oraz samorządowej, urzędami, instytucjami i organizacjami społecznymi, kościołami i innymi związkami wyznaniowymi, fundacjami, innymi podmiotami realizującymi cele i zadania z zakresu zadań określonych w statucie Ośrodka i wynikających z przepisów prawa.

Ważnym zadaniem w ostatnich latach była też realizacja **Programu Wspierania Rodziny w Gminie Wiśniew na lata 2023-2025**, który został przyjęty Uchwałą Nr LXII/393/2023 Rady Gminy Wiśniew z dnia 29 marca 2023 r.

Działania podejmowane w ramach Programu adresowane są do rodzin wychowujących dzieci, przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, dotkniętych ubóstwem, doświadczających lub zagrożonych przemocą, problemem uzależnień.

Wspieranie rodzin z terenu Gminy Wiśniew poprzez prowadzenie działań i tworzenie warunków sprzyjających prawidłowemu wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Bardzo ważnym elementem oddziaływania na rodzinę były zadania podejmowane przez **asystenta rodziny**, którego praca opiera się na ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej. W roku 2024 wsparciem asystenta rodziny objętych było 13 rodzin, w tym 26 dzieci.

Istotnym oddziaływaniem na rodzinę były zadania podejmowane przez **Zespół Interdyscyplinarny** i jego grupy diagnostyczno-pomocowe, które opierają swą pracę na ustawie o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Zadaniem grup diagnostyczno-pomocowych jest m.in. opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy domowej, monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy, dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań. Członkami Zespołu Interdyscyplinarnego i jego grup diagnostyczno-pomocowych są przedstawiciele pomocy społecznej, funkcjonariusze policji, członkowie GKRPA, przedstawiciele służby zdrowia, oświaty, a także kuratorska służba zawodowa Sądu Rejonowego w Siedlcach.

W 2024 roku w Gminie prowadzonych były 6 procedur „Niebieskie Karty", z tego 3 wszczęte na terenie Gminy Wiśniew oraz 3 sporządzone przez inne jednostki – praca ze sprawcami przemocy domowej.

Wszystkim osobom zapewniono pomoc socjalną i psychologiczną. Pracami całego Zespołu Interdyscyplinarnego i jego grup, kieruje przewodniczący. W materiałach promocyjnych, które są udostępniane mieszkańcom gminy m.in. na tablicach ogłoszeń, na stronie internetowej lub w trakcie indywidualnych spotkań służb pomocy społecznej są udzielane informacje o formach wsparcia i miejscach wsparcia dla osób przeżywających trudności wynikające z przemocy domowej.

Realizowany był także **Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Wiśniew na lata 2022-2025**.

Program określa w szczególności cele i zadania gminy wynikające z art. 41 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz art. 10 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. Są to najważniejsze kategorie zadań, które w ramach programu powinny realizować samorządy.

Zgodnie z treścią cyt. ustaw zadania w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi, narkomanii realizuje się poprzez kształtowanie odpowiedniej polityki społecznej, w szczególności: rozwijanie edukacji publicznej mającej na celu promocję zdrowego stylu życia, trzeźwości i abstynencji, a także informowanie o problemach, szkodach oraz zachowaniach ryzykownych związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, konsekwencjach takich zachowań, a także metodach leczenia i zapobiegania szkodom zdrowotnym w tym zakresie, leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych, ograniczanie dostępności alkoholu, zapobieganie i zmniejszanie szkód związanych z alkoholem i narkotykami oraz przeciwdziałanie przemocy w domowej. Źródłem finansowania zadań Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii są środki finansowe z budżetu Gminy, pochodzące z opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych. W 2024 roku Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wydatkowała środki finansowe w wysokości 77 962,22 zł, w tym na profilaktykę narkomanii – 17 280,00 zł:

- zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu – 27 100,00 zł,
- udzielenie pomocy rodzinom, w których występują problemy alkoholowe – 30 490,74 zł,
- działalność profilaktyczna i informacyjna – 20 371,48 zł.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych liczy siedmiu członków. W roku 2024 Komisja odbyła 8 posiedzeń. Komisja wydała 11 postanowień opiniujących lokalizację miejsc sprzedaży napojów alkoholowych.

W roku 2024 pracę kontynuował Punkt Konsultacyjny świadczący usługi dla osób dotkniętych problemem alkoholowym, narkomanią i przemocą w rodzinie. Osoba pracująca w **Punkcie**

Konsultacyjnym posiadała kwalifikacje z zakresu terapii uzależnień, przeciwdziałania przemocy, profilaktyki w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom. W 2024 r. z porad skorzystało 36 osób. W punkcie udzielał porad terapeuta do spraw uzależnień, psycholog dla dorosłych oraz psycholog dla dzieci.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wraz z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Wiśniewie organizuje warsztaty profilaktyczne dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, zagrożonych wykluczeniem społecznym. Warsztaty są organizowane w świetlicach wiejskich. W 2024 r. troje dzieci wyjechało na kolonie profilaktyczne. Ponadto w 5 miejscowościach na terenie Gminy Wiśniew odbyły się pikniki integracyjne, które miały na celu promowanie profilaktyki uzależnień. Gminny Ośrodek Kultury w Wiśniewie zorganizował konkurs „Najładniejsza praca o tematyce antyalkoholowej". W 2024 roku wpłynęło 2 wnioski o przymusowe leczenie odwykowe. Członkowie komisji przeprowadzili rozmowy z 7 osobami uzależnionymi od alkoholu oraz z członkami ich rodzin.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Wiśniew na lata 2021-2030 została przyjęta Uchwałą Nr XXXI/206/2021 Rady Gminy Wiśniew z dnia 24 lutego 2021 r. W Strategii uwzględniono zakres problematyki społecznej, który ma swoje źródło w regulacjach normatywnych. W przedstawionym kontekście planowaniem strategicznym objęto następujące dziedziny: wspieranie rodziny, wsparcie osób niepełnosprawnych, zdrowie psychiczne, profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, aktywność i integrację społeczną seniorów, promocję zatrudnienia, reintegrację zawodową i społeczną osób podlegających wykluczeniu społecznemu, wsparcie osób z problemem ubóstwa, problem przestępczości, rewitalizację społeczną.

Cele strategiczne i kierunki działań sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, profilaktyki uzależnień i sytuację na lokalnym rynku pracy. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych zakłada rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, szeroką współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze polityki społecznej.

Załącznikiem do strategii jest **Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Wiśniew na lata 2021-2030**, którego

głównym celem jest zwiększenie skuteczności działań na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej oraz zmniejszenie skali tego zjawiska na terenie Gminy Wiśniew.

Szczegółowe dane statystyczne dotyczące realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej przedstawiono w **Diagnozie**.

7.4.8. WSPARCIE SENIORALNE

Na terenie Gminy nie funkcjonują domy pomocy społecznej oraz dzienne zakłady rehabilitacji.

W 2024 r. w domu pomocy społecznej poza Gminą przebywał 1 mieszkaniec z terenu Gminy Wiśniew. Usługami opiekuńczymi w miejscu zamieszkania objęte były 4 osoby.

W latach 2020/2022, GOPS w Wiśniewie realizował projekt „Czas seniora", w ramach którego został powołany Lokalny Kluby Seniora w Wiśniewie. W okresie od 01.08.2022 r. do 31.01.2025 r. w ramach utrzymania trwałości projektu zadania realizowane z seniorami w LKS w Wiśniewie finansowane są ze środków własnych Gminy.

W dniu 1 lipca 2019 r. Rada Gminy Wiśniew podjęła uchwałę Nr XII/92/2019 w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie porozumienia z Gminą Zbuczyn w celu objęcia mieszkańców Gminy Wiśniew opieką i usługami świadczonymi przez Środowiskowy Dom Samopomocy, prowadzony przez Gminę Zbuczyn.

W dniu 8 lipca 2019 r. pomiędzy Gminą Zbuczyn i Gminą Wiśniew zawarto Porozumienie Nr 1/2019 Wójta Gminy Zbuczyn w sprawie objęcia Gminy Wiśniew opieką i usługami świadczonymi przez Środowiskowy Dom Samopomocy typu „A i B" w Tchórzewie, prowadzony przez Gminę Zbuczyn. W ramach zawartego porozumienia dowożono osoby niepełnosprawne intelektualnie z terenu Gminy Wiśniew.

Od 1 stycznia 2020 r. do 31 lipca 2022 r. Gmina Wiśniew w partnerstwie z Gminami: Kotuń, Skórzec i Siedlce realizowała projekt pt. „CZAS SENIORA" dofinansowany w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020, Działanie 9.2 Usługi społeczne i usługi opieki zdrowotnej, Poddziałanie 9.2.1 Zwiększenie dostępności usług społecznych. Realizatorami projektu były Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej.

Cel główny projektu to zwiększenie aktywności i uczestnictwa 234 osób (185 kobiet i 49 mężczyzn) niesamodzielnych tj. zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym zamieszkałych na terenie Gmin: Wiśniew, Kotuń, Skórzec, Siedlce. Z terenu Gminy Wiśniew udział w projekcie wzięły 22 osoby, w tym 20 kobiet oraz 2 mężczyzn.

W każdej z wyżej wymienionych gmin zostały utworzone **Lokalne Kluby Seniora**. W ramach prowadzonych Klubów realizuje się usługi, w tym: edukację prozdrowotną, przeprowadzenie zajęć edukacyjnych e-Senior, działalność kulturalna. zajęcia sportowe, zajęcia rozwijające umiejętności i zainteresowania seniorów, zajęcia zwiększające aktywność i uczestnictwo seniorów w życiu społecznym – trening pamięci. spotkania i prezentacje międzygminne, wyjazdy integracyjno - aktywnościowe, obchody Narodowego Dnia Seniora, spotkania grup samopomocowych.

7.4.9. KULTURA i CZYTELNICTWO

Podstawowe zadania w zakresie kultury realizuje **Gminny Ośrodek Kultury w Wiśniewie**.[24] Obszarem działania obejmuje teren Gminy Wiśniew.

Podstawowym celem działalności ośrodka jest realizacja zadań własnych Gminy Wiśniew w zakresie tworzenia, upowszechniania i ochrony dorobku kultury oraz zaspokajanie i rozwijanie potrzeb kulturalnych mieszkańców Gminy. GOK rozpoznaje i zaspokaja potrzeby społeczności lokalnej w zakresie uczestnictwa w kulturze. Organizuje i wspiera organizowanie wszelkich imprez kulturowo-edukacyjnych i rekreacyjno-rozrywkowych.

Bezpośredni nadzór nad działalnością GOK sprawuje Organizator instytucji kultury jakim jest Wójt Gminy Wiśniew. Ośrodkiem zarządza Dyrektor, który odpowiada za jego funkcjonowanie, za gospodarkę finansową i prezentuje go na zewnątrz. Źródłem finansowania jest dotacja podmiotowa otrzymywana z budżetu Gminy Wiśniew, która przeznaczona jest na pokrycie kosztów bieżącej działalności.

Obecnie przedmiotem działalności Gminnego Ośrodka Kultury w Wiśniewie jest rozbudzanie i rozpoznawanie zainteresowań, potrzeb kulturalnych, rozwijanie artystycznych umiejętności, organizowanie imprez kulturalnych oraz organizowanie zajęć artystycznych i edukacyjno-kulturalnych. Instytucja zajmuje się edukacją kulturalną dzieci, młodzieży, osób

[24] Więcej informacji o GOK znajduje się na stronie https://wisniew.naszgok.pl/

dorosłych oraz seniorów poprzez prowadzenie kół zainteresowań, warsztatów, organizowanie konkursów i przeglądów oraz spotkań tematycznych.

Do zajęć tematycznych realizowanych aktualnie przez GOK należą m.in.:

- taniec nowoczesny - na zajęciach dzieci poznają różne techniki taneczne, a różnorodność i uniwersalność zajęć sprawia, że stają się świetnym początkiem przygody z tańcem,
- Zumba Kids – zabawa łącząca ćwiczenia i taniec. Jest to doskonały pomysł na aktywne spędzenie wolego czasu. W czasie zajęć dzieci uczą się koordynacji, równowagi, rozwijają kreatywność oraz dyscyplinę. Oprócz dobrej zabawy i hobby Zumba Kids może być wspaniałą drogą do przełamania wewnętrznych barier u dzieci,
- zajęcia kreatywne - są bardzo istotne dla rozwoju dzieci: stymulują ich sprawność manualną, pozwalają wyrazić swoje upodobania i doświadczenia, służą ćwiczeniu koordynacji wzrokowo-ruchowej, a przede wszystkim dają możliwość zmiany otoczenia, wyjścia z domu i spotkaniu się z grupą rówieśników poza środowiskiem szkolnym. W ten sposób, poprzez regularne spotkania, budowane są trwałe więzi w grupie rówieśników i rozwija się u dziecka odwaga wyrażania siebie, umiejętność komunikacji i współpracy w grupie,
- Pilates - kompleksowy system ćwiczeń rozwijający siłę, elastyczność i koordynację, z naciskiem na pracę z własnym ciałem i świadomość ruchu, oddechu oraz harmonii pomiędzy ciałem a umysłem.

Warunki osiągnięcia celu. Gminny Ośrodek Kultury w Wiśniewie, aby jak najlepiej wywiązywać się z roli instytucji publicznej, powinien stale poszukiwać nowych sposobów odpowiadania na zmieniające się potrzeby mieszkańców i otoczenia.

Przy Gminnym Ośrodku Kultury w Wiśniewie działa **Zespół Ludowy „Wiśniewiacy”** im. Zbigniewa Myrchy. Został on reaktywowany po kilkuletniej przerwie na jesieni 2003 roku. Historia powstania zespołu sięga lat przedwojennych.

W swej działalności zespół pielęgnuje i utrwala tradycje Mazowsza poprzez śpiewanie pieśni ludowych o różnej tematyce m.in. dożynkowe, kolędy, pastorałki, kabaretowe, patriotyczne i biesiadne.

Zespół często występuje na różnego rodzaju imprezach na terenie gminy Wiśniew jak i poza jej granicami, a także występuje poza granicami kraju: w Słowacji i Czechach. Reprezentuje Mazowsze podczas festiwali, spotkań, przeglądów oraz festynów, uzyskując uznanie publiczności, nagrody i wyróżnienia.[25]

W marcu 2008 roku został powołany do życia przez ówczesną dyrektor GOK Panią Janinę Dołgich Zespół Taneczny „Wiśniewiacy", który początkowo składał się z sześciu dziecięcych par. W pierwszym roku działalności został opracowany program oparty na utworach podlaskich i „Polce Wiśniewskiej". Próbom i koncertom akompaniował na akordeonie Pan Stanisław Wróblewski. W kolejnych latach grupa poszerzyła swój program o tańce z innych regionów: lubelski, kurpiowski, krakowski, a nawet taniec ukraiński. Po pierwszym sezonie artystycznym skład zespołu się zmienił, odmłodził. Przygotowano również nowe układy taneczne: tańce podlaskie i lubelskie, prezentowane na licznych konkursach w Chodowie, Borkach-Wyrkach, gdzie były wysoko ocenione przez jurorów. Choreografem Zespołu od początku jego istnienia do sezonu artystycznego 2024/2025 była Pani Bożena Wojciuk. W aktualnym sezonie opiekę nad zespołem i choreografią objęła Pani Aleksandra Siedlanowska. Obecnie funkcjonują dwie grupy: młodzieżowa i dziecięca. Zespół regularnie bierze udział w festynach, uroczystościach, festiwalach i cyklicznych gminnych imprezach.

Gminna Biblioteka Publiczna (GBP) w Wiśniewie[26] jako instytucja kultury realizuje statutowe zadania w zakresie gromadzenia, opracowania i udostępniania zbiorów oraz prowadzi działalność kulturalno-oświatowej na rzecz wszystkich mieszkańców Gminy Wiśniew. Gminna Biblioteka Publiczna powstała w 1949 roku. Placówka wchodzi w strukturę Gminnego Ośrodka Kultury. Jest instytucją działającą na rzecz lokalnej społeczności. Głównymi zadaniami zgodnie z założeniami określonymi w statucie jest gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie zbiorów. Pracownicy pomagają w wyszukiwaniu informacji tematycznych, organizują lekcje biblioteczne, imprezy czytelnicze dla dzieci i młodzieży, konkursy gminne.

Księgozbiór biblioteki gromadzony jest zgodnie z potrzebami jej użytkowników. Zakupu dokonuje się biorąc pod uwagę wielkość środków finansowych przeznaczonych na nowości

[25] Informację o Zespole Ludowym „Wiśniewiacy" opracowano na podstawie https://samorzad.gov.pl/web/gmina-wisniew/jubileusz-xx-lecia-zespolu-ludowego-wisniewiacy
[26] Więcej informacji o Bibliotece znajduje się na stronie https://wisniew.bibliotekimazowsza.pl/

wydawnicze w danym roku kalendarzowym. Książki ulegają zniszczeniu i zaczytaniu, dlatego dokonuje się najpierw konserwacji, a gdy już naprawy konserwacyjne są niemożliwe usuwa z księgozbioru na podstawie protokołu.

W 2015 roku biblioteka przystąpiła do elektronicznego, zintegrowanego systemu bibliotecznego Mak+. Jest to program opracowany przez Instytutu Książki, na który składają się następujące moduły: katalog, magazyn, wypożyczalnia, czytelnia, gromadzenie, raporty, skontrum.

Głównym **źródłem finansowania** GBP w Wiśniewie są środki finansowe przekazane w ramach dotacji JST w Wiśniewie. Ponadto GBP w miarę możliwości występuje z wnioskiem o dofinansowanie zakupu nowości wydawniczych dla bibliotek publicznych ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu operacyjnego Promocja czytelnictwa (Rozwój księgozbiorów bibliotek).

7.4.10. SPORT I REKREACJA

Największym obiektem sportowym w Gminie jest otwarty w 2019 r., regularnie użytkowany, wielofunkcyjny Stadion Ruda w Wiśniewie.

Na terenie Gminy Wiśniew obiekty sportowe i rekreacyjne zlokalizowane są głównie przy szkołach w Wiśniewie, Radomyśli i Śmiarach. Informacje o tych obiektach podano w rozdziale dotyczącym oświaty. Kompleks boisk Orlik w Wiśniewie zostanie wyremontowany - kompleksowa modernizacja obiektu, który powstał w 2012 roku. Samorząd otrzymał na ten cel dofinansowanie z budżetu Samorządu Województwa Mazowieckiego.

Ponadto w rozdziale dotyczącym mienia komunalnego, a także w rozdziale dotyczącym mienia komunalnego oraz promocji Gminy Wiśniew zaprezentowano informację o placach zabaw, siłowniach itp.

Mniejsze obiekty sportowe i rekreacyjne znajdują się w Okninach, Śmiarach, Łupinach, Borkach-Sołdach, Wólce Wiśniewskiej. Występują ponadto obiekty prywatne, towarzyszące usługom.

W Gminie działa klub sportowy Amazonka Wiśniew.

Zadania w obszarze kultury fizycznej oraz zarządzania lokalną infrastrukturą sportową realizowane są przez Szkoły, Gminę, ale także Gminny Ośrodek Kultury, np. w zakresie tańca nowoczesnego, zumby dla dzieci czy pilates. Działania te obejmują m.in.:

- zapewnianie warunków sprzyjających rozwojowi wychowania fizycznego, sportu, aktywności rekreacyjnej i turystyki,
- wspieranie mieszkańców w aktywnym uczestnictwie w różnych formach sportu,
- promowanie zalet aktywności fizycznej i zdrowego stylu życia,
- organizację wydarzeń sportowo-rekreacyjnych, w tym zajęć i zawodów,
- realizację działań szkoleniowych związanych z wychowaniem fizycznym i sportem,
- utrzymanie, rozwój oraz udostępnianie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

Działania podejmowane w zakresie kultury fizycznej i rekreacji w ostatnich latach miały istotne znaczenie nie tylko w kontekście promowania aktywnego trybu życia, ale również budowania wspólnoty i lokalnej tożsamości. Dzięki konsekwentnym inwestycjom w infrastrukturę oraz wspieraniu oddolnych inicjatyw sportowych, Gmina stwarza przestrzeń do rozwoju pasji, integracji międzypokoleniowej oraz aktywizacji mieszkańców w każdym wieku. Wysoka jakość obiektów sportowo-rekreacyjnych oraz zaangażowanie lokalnych klubów i organizacji przekładają się na rosnącą frekwencję podczas zajęć, zawodów i wydarzeń sportowych. Gmina zamierza kontynuować tę politykę w kolejnych latach, traktując kulturę fizyczną jako ważny filar zdrowej i zintegrowanej społeczności.

W kontekście sportu i rekreacji warto wspomnieć o obiekcie „Dwór Mościbrody”, w którym dostępny jest plac zabaw oraz wypożyczalnia rowerów.

7.4.11. OCHRONA ZDROWIA

Ochronę zdrowia należy traktować jako jeden z najważniejszych czynników decydujących o poziomie życia ludności. Na terenie Gminy Wiśniew zadania w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej sprawuje Przychodnia Rodzinna w Wiśniewie realizująca kontrakty na świadczenia zdrowotne finansowane przez NFZ.

Przychodnia Rodzinna w Wiśniewie Grabek & Grabek s.c. zlokalizowana jest przy ul. Sanitariuszek 1 w Wiśniewie. Została ona zarejestrowana w Rejestrze Podmiotów Prowadzących Działalność Leczniczą. Prowadzona jest działalność w dziedzinie medycyny

rodzinnej, pediatrii, pielęgniarstwa, medycyny sportowej, neurologii, neurologopedii, reumatologii i hematologii.

W ośrodku zdrowia realizowana jest przede wszystkim podstawowa opieka zdrowotna, opieka pielęgniarska, a także świadczenia w zakresie stomatologii ogólnej i protetyki stomatologicznej. Najbliższe placówki szpitalne zakwalifikowane do podstawowego szpitalnego zabezpieczenia świadczeń opieki zdrowotnej zlokalizowane są w Siedlcach (SPZOZ w Siedlcach oraz Mazowiecki Szpital Wojewódzki im. św. Jana Pawła II w Siedlcach sp. z o.o.) oraz w Łukowie (SPZOZ w Łukowie).

Jedyna apteka na terenie Gminy funkcjonuje przy w sąsiedztwie Przychodni Rodzinnej w Wiśniewie.

7.4.12. AKTYWNOŚĆ PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH – KAPITAŁ SPOŁECZNY

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2024 r. na terenie Gminy Wiśniew prowadziło działalność 476 podmiotów gospodarki narodowej. Dominują podmioty małe, zatrudniające maksymalnie 9 osób – takich podmiotów jest 467. W sektorze prywatnym działają 463 podmioty gospodarki narodowej.

Największym przedsiębiorstwem na terenie Gminy Wiśniew jest Zakład Mięsny „Mościbrody" Sp. z o.o. (Mościbrody 53, 08-112 Wiśniew) - czołowy producent wędlin w regionie. Jest to jednocześnie największy pracodawca na opisywanym terenie jeśli chodzi o liczbę pracowników. Spółka kieruje swoje wyroby do krajowych i zagranicznych odbiorców. Zakład współpracuje ze sprawdzonymi regionalnymi i lokalnymi dostawcami trzody chlewnej i bydła, których metody chowu opierają się na dobrostanie zwierząt, ich poszanowaniu oraz naturalnych, tradycyjnych sposobach karmienia.

Dane statystyczne dotyczące podmiotów gospodarczych w ujęciu wieloletnim przedstawiono w **Diagnozie**.

7.4.13. BEZROBOCIE W KONTEKŚCIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO

Główne zadania **Powiatowego Urzędu Pracy w Siedlcach** to pomoc bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu pracy, pomoc pracodawcom w znalezieniu pracowników oraz inicjowanie, organizowanie i finansowanie usług i instrumentów rynku pracy ze środków otrzymanych w ramach algorytmu z Funduszu Pracy oraz środków pozyskanych

z Europejskiego Funduszu Społecznego i innych źródeł. Urząd podejmuje wiele działań na rzecz aktywizacji zawodowej bezrobotnych i poszukujących pracy realizując zadania wynikające z ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Realizowane przez Urząd usługi i instrumenty rynku pracy to m.in.: pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe, prace interwencyjne, roboty publiczne, szkolenia, staże, prace społecznie użyteczne, przyznanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej, zatrudnienie w ramach refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy.

W latach 2020-2024 w ramach **poradnictwa zawodowego** osobom z Gminy Wiśniew udzielono 102 porad zawodowych indywidualnych oraz 554 indywidualnych informacji zawodowych oraz przeprowadzono porady zawodowe grupowe dla 25 osób i grupowe informacje zawodowe dla 74 osób.

W ciągu ostatnich 5 lat 489 mieszkańców Gminy Wiśniew wyłączono z ewidencji Urzędu z powodu podjęcia pracy. Należy jednak zaznaczyć, że w badanym okresie niektóre osoby z Gminy Wiśniew mogły kilkukrotnie rejestrować się jako bezrobotne, a następnie podejmować zatrudnienie, w związku z tym mogły być wyłączone z ewidencji więcej niż jeden raz.

W latach 2020-2024 skierowano 180 osób z Gminy Wiśniew do udziału w **programach aktywizujących**, w tym:

- staż - 55 osób,
- prace interwencyjne - 44 osoby,
- pomoc finansowa na podjęcie działalności gospodarczej - 40 osób,
- roboty publiczne - 19 osób,
- szkolenia - 13 osób,
- wyposażenie lub doposażenie stanowisk pracy - 7 osób,
- prace społecznie użyteczne - 1 osoba,
- bon na zasiedlenie - 1 osoba.

Dostępne w ujęciu wieloletnim 2020-2024 przedstawiono w tabeli.

Tabela 28. Bezrobotni mieszkańcy Gminy Wiśniew skierowani do udziału w programach aktywizujących w latach 2020-2024

Programy aktywizujące	Rok					Suma 2020-2024
	2020	2021	2022	2023	2024	
Prace interwencyjne	6	9	5	10	14	**44**
Roboty publiczne	6	5	3	3	2	**19**
Prace społecznie użyteczne	0	1	0	0	0	**1**
Szkolenia	1	5	3	3	1	**13**
Pomoc finansowa na podjęcie działalności gospodarczej	5	8	7	15	5	**40**
Wyposażenie lub doposażenie stanowisk pracy	2	0	3	1	1	**7**
Staż u pracodawcy	10	8	13	17	7	**55**
Bon na zasiedlenie	0	0	1	0	0	**1**
Razem	**30**	**36**	**35**	**49**	**30**	**180**

Źródło: dane otrzymane od Powiatowego Urzędu Pracy w Siedlcach

Ponadto w latach 2020-2024 przyznano **dodatek aktywizacyjny** 44 mieszkańcom Gminy Wiśniew. Dodatek aktywizacyjny jest świadczeniem wypłacanym osobie, która będąc bezrobotnym posiadającym prawo do zasiłku, podjęła samodzielnie zatrudnienie bądź inną pracę zarobkową lub w wyniku skierowania przez powiatowy urząd pracy podjęła zatrudnienie w niepełnym wymiarze czasu pracy i otrzymała wynagrodzenie niższe od minimalnego wynagrodzenia za pracę.

Niezależnie od działań ukierunkowanych na bezpośrednie wsparcie klientów, PUP w Siedlcach realizował również szereg innych działań. Dotyczyły one między innymi przyznawania i wypłacania zasiłków dla bezrobotnych (w latach 2020-2024 zarejestrowało się z prawem do zasiłku 219 mieszkańców Gminy Wiśniew) oraz innych świadczeń z tytułu bezrobocia, zgłaszania osób bezrobotnych do ubezpieczeń społecznych, wydawania decyzji o uznaniu lub odmowie uznania danej osoby za bezrobotną oraz utracie statusu bezrobotnego, przyznaniu, odmowie przyznania, wstrzymaniu lub wznowieniu wypłaty oraz utracie lub pozbawieniu prawa do zasiłku, stypendium i innych finansowanych z Funduszu Pracy świadczeń.

W Gminie Wiśniew można wyróżnić **grupy bezrobotnych, które znajdują się w trudnej sytuacji na rynku pracy**. Należą do nich:

- kobiety powracające na rynek pracy po okresie dezaktywizacji związanej z opieką nad dzieckiem (33% bezrobotnych kobiet posiada dziecko do 6 roku życia),

- osoby bez kwalifikacji zawodowych (35% bezrobotnych),
- osoby z niskim poziomem kwalifikacji zawodowych oraz niskim poziomem wykształcenia – 54 % bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym lub poniżej,
- osoby długotrwale bezrobotne, które stanowią 52% bezrobotnych (problem kwalifikacji, niskiej adaptacyjności i mobilności),
- osoby po pięćdziesiątym roku życia – 22 % bezrobotnych (niska mobilność zawodowa, nieodpowiednie kwalifikacje).

Dane statystyczne w zakresie bezrobocia na terenie Gminy Wiśniew w latach 2020-2024 przedstawiono w tabeli.

Tabela 29. Dane o bezrobociu na terenie Gminy Wiśniew w ujęciu wieloletnim

Wyszczególnienie osób bezrobotnych		Rok				
		2020	2021	2022	2023	2024
Bezrobotni zarejestrowani ogółem		**110**	**93**	**86**	**83**	**81**
Bezrobotni wg wieku	18-24	24	16	12	16	15
	25-34	29	29	34	29	25
	35-44	27	16	16	13	17
	45-54	16	17	12	13	11
	55-59	9	10	9	8	10
	60 lat i więcej	5	5	3	4	3
Bezrobotni wg wykształcenia	wyższe	18	9	16	20	12
	policealne i średnie zawodowe / branżowe	26	29	23	14	18
	średnie ogólnokształcące	12	10	9	9	7
	zasadnicze zawodowe / branżowe	27	24	18	22	23
	gimnazjalne / podstawowe i poniżej	27	21	20	18	21
Bezrobotni wg stażu pracy	do 1 roku	22	23	18	18	20
	1-5 lat	27	23	27	27	21
	5-10 lat	15	13	16	10	9
	10-20 lat	19	17	11	8	6
	20-30 lat	9	5	2	2	6
	30 lat i więcej	2	2	4	4	5
	bez stażu	16	10	8	14	14
Bezrobotni według czasu	do 1 miesiąca	10	10	9	10	5
	1-3 miesiące	21	18	19	12	10

Wyszczególnienie osób bezrobotnych		Rok				
		2020	2021	2022	2023	2024
pozostawania bez pracy	3-6 miesięcy	18	15	12	17	18
	6-12 miesięcy	17	13	12	10	14
	12-24 miesiące	13	12	11	11	15
	powyżej 24 miesięcy	31	25	23	23	19

Źródło: dane otrzymane od Powiatowego Urzędu Pracy w Siedlcach

Powiatowy Urząd Pracy w Siedlcach realizuje zadania na podstawie planu finansowego i przyznanych środków. Urząd wszystkie podległe gminy stara się traktować jednakowo i jedynie wysokość przyznanych środków finansowych może ograniczać możliwości działania Urzędu. Przyczyny bezrobocia w Gminie Wiśniew to m.in.:

1. Niewystarczająca sieć komunikacyjna – niektórzy bezrobotni odmawiają podjęcia zatrudnienia u pracodawców, których siedziba jest oddalona od miejsca zamieszkania, w związku z problemami związanymi z dojazdem do pracy.
2. Podaż pracowników nieadekwatna do popytu – brak odpowiednich kwalifikacji (wymaganych i pożądanych na rynku pracy).
3. Gorszy dostęp do edukacji na obszarach wiejskich – niższe wykształcenie ludności wiejskiej w porównaniu z ludnością miejską. Sytuacja dochodowa rodzin wiejskich ogranicza często możliwości kształcenia młodzieży wiejskiej w dużych ośrodkach oddalonych od miejsca zamieszkania.
4. Sezonowość rynku pracy.
5. Szybki postęp techniczny i technologiczny powodujący dezaktualizację kwalifikacji.

Rozwiązaniem problemu bezrobocia w Gminie Wiśniew w najbliższych latach jest doskonalenie przez Powiatowy Urząd Pracy w Siedlcach **systemu pomocy i aktywizacji bezrobotnych**. Ważnym elementem prowadzącym do osiągnięcia tego celu jest współpraca różnorodnych instytucji z terenu miasta Siedlce i powiatu siedleckiego, m.in. jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, pracodawców. Powyższy cel można zrealizować poprzez:

1. Poprawę skuteczności działań na lokalnym rynku pracy, w tym m.in.:

– świadczenie zindywidualizowanych usług poradnictwa zawodowego,

- organizowanie i prowadzenie warsztatów oraz szkoleń z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy oraz nabywania kompetencji kluczowych, a także wsparcia psychologiczno-doradczego,
- finansowanie zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych, robót publicznych, prac społecznie użytecznych oraz staży,
- pozyskiwanie dodatkowych środków finansowych.

2. Promocję i rozwój przedsiębiorczości, w tym m.in.:

- opracowywanie i rozpowszechnianie materiałów informacyjnych promujących przedsiębiorczość,
- świadczenie usług doradczych – indywidualne wsparcie, udzielanie podstawowych informacji oraz badanie predyspozycji przedsiębiorczych,
- organizowanie szkoleń umożliwiających nabycie wiedzy i umiejętności niezbędnych do podjęcia działalności gospodarczej,
- udzielanie osobom bezrobotnym jednorazowego wsparcia finansowego na podjęcie działalności gospodarczej,
- wsparcie dla przedsiębiorców: doradztwo, organizacja giełd i targów pracy, refundowanie kosztów doposażenia lub wyposażenia stanowiska pracy dla bezrobotnego.

3. Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy, w tym m.in.:

- badanie potrzeb szkoleniowych wśród osób bezrobotnych i poszukujących pracy,
- podnoszenie lub zmiana kwalifikacji przez osoby bezrobotne zgodnie z potrzebami rynku pracy w ramach szkoleń dla bezrobotnych organizowanych przez Urząd,
- objęcie osób bez kwalifikacji lub osób mających trudności z podjęciem zatrudnienia poradnictwem zawodowym w celu określenia kierunku kształcenia lub wypracowania indywidualnych ścieżek rozwoju zgodnie z posiadanymi predyspozycjami oraz oczekiwaniami osób bezrobotnych,
- współpraca z jednostkami oświatowymi i instytucjami szkoleniowymi – spotkania doradców zawodowych z uczniami placówek oświatowych w celu określania predyspozycji uczniów oraz przygotowania ich do wejścia na rynek pracy,
- promocja idei kształcenia ustawicznego jako efektywnej ścieżki awansu zawodowego.

Utrudnieniem w realizacji zadań na rzecz łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych są ograniczone środki finansowe.

Powiatowy Urząd Pracy w Siedlcach realizował dotychczas zadania w zakresie polityki rynku pracy wynikające z ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Zadania określone w ww. ustawie finansowane były w szczególności ze środków pochodzących z:

- dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego,
- Funduszu Pracy,
- budżetu Unii Europejskiej (głównie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego).

Fundusz Pracy jest głównym źródłem finansowania świadczeń pieniężnych na rzecz bezrobotnych oraz wydatków związanych z realizacją tzw. aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu. Realizacja zadań w danym roku uzależniono od planu finansowego i przyznanych środków finansowych, w tym:

- pozyskanych środków finansowych na realizację projektów współfinansowanych przez Unię Europejską w ramach ogłaszanych konkursów,
- pozyskanych rezerw finansowych Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej,
- pozyskanych środków finansowych z samorządu województwa mazowieckiego,
- wdrażanych programów regionalnych i krajowych mających na celu przeciwdziałanie bezrobociu.

Ustawa z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia zastąpiła dotychczas obowiązującą ustawę o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Nowe przepisy przewidują szereg form pomocy kierowanych do bezrobotnych, poszukujących pracy i osób niezarejestrowanych. W szczególności przewidują działania w kierunku rozwoju umiejętności i podnoszenia kwalifikacji, zatrudnienie subsydiowane, wsparcie zatrudnienia osób w szczególnej sytuacji, wspieranie przedsiębiorczości i tworzenia nowych stanowisk pracy. Powyższe elementy zostaną wzięte pod uwagę przy pracach nad nowym Powiatowym Programem Przeciwdziałania Bezrobociu, Promocji Zatrudnienia oraz Aktywizacji Lokalnego Rynku Pracy.

Główne obszary i cele działań tutejszego Urzędu Pracy zostaną określone w **Powiatowym Promocji Zatrudnienia oraz Aktywizacji Lokalnego Rynku Pracy.** Celem programu jest zmniejszenie stopy bezrobocia i zwiększenie zatrudnienia, wzrost liczby osób bezrobotnych uzyskujących zatrudnienie, wzrost zatrudnienia wśród absolwentów i osób młodych, a także wypromowanie samozatrudnienia. Nastąpić powinno zmniejszenie liczby osób bezrobotnych napływających do grupy osób długotrwale bezrobotnych oraz wzrost liczby osób rozpoczynających działalność gospodarczą. Przewiduje się również wzrost konkurencyjności poprzez podniesienie kwalifikacji kadr, wzrost liczby przedsiębiorstw. Oczekiwane efekty winny przyczynić się do wieloaspektowej poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy, w tym: sytuacji osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem, grup narażonych na wykluczenie społeczne, zwiększeniu konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, zwiększeniu uczestnictwa bezrobotnych w szkoleniach podwyższających kwalifikacje zawodowe. Realizacja przyjętych założeń uzależniona będzie ściśle od sytuacji gospodarczej w kraju.

PUP w Siedlcach otrzymuje środki finansowe na działalność na dany rok i na podstawie przyznanych środków sporządza Roczny Plan Pracy jak również podział środków na poszczególne zadania zaplanowane do realizacji w danym roku, co akceptuje Powiatowa Rada Rynku Pracy.

7.4.12. OFERTA INWESTYCYJNA I PROMOCJA GMINY

Gmina Wiśniew jest obszarem o dużej powierzchni terenów rolniczych, co bezpośrednio wiąże się z zatrudnieniem w rolnictwie indywidualnym. Z uwagi na sąsiedztwo miasta Siedlce, Gmina staje się też atrakcyjnym miejscem dla zamieszkania dla osób, które pracują właśnie w Siedlcach innych pobliskich miastach. Obecnie znaczna część ludności utrzymuje się z zawodów pozarolnicznych, pracując właśnie np. w Siedlcach czy Łukowie.

Władze Gminy podejmują działania w celu pozyskania inwestorów.

Na działkach nr 130, 131, 132, 133, 134, 135/2, 136, 137, 138, 139 położonych w obrębie Wiśniew **planowana jest budowa Centrum Dystrybucyjnego Dino Polska S.A.** W ramach projektowanego centrum powstaną obiekty produkcyjne, składy, magazyny, obiekty handlu, zabudowa administracyjno-biurowa, parkingi dla samochodów oraz sieć i urządzenia infrastruktury technicznej.

Dla projektowanego terenu na którym ma powstać Centrum Rada Gminy Wiśniew podjęła w dniu 31 lipca 2024 r. Uchwałę Nr V/16/2024 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części miejscowości Wiśniew.

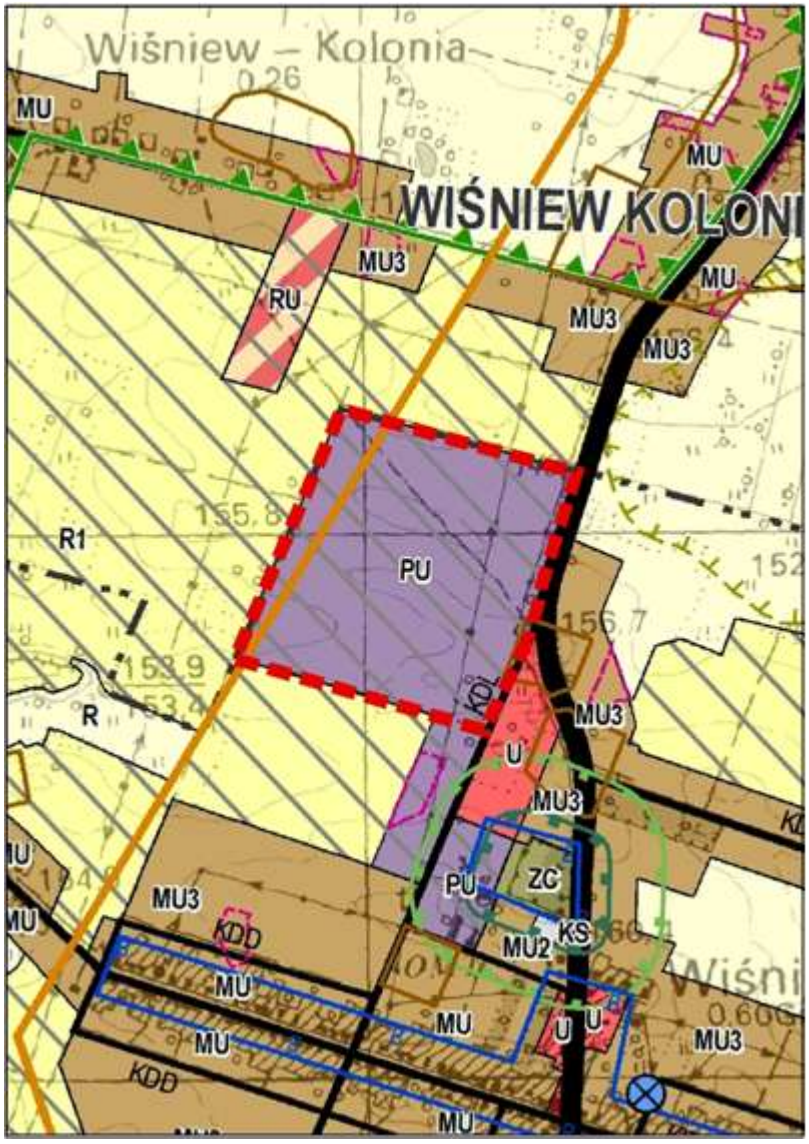

Rycina 15. Wyrys ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wiśniew, z oznaczeniem PU, które oznacza obszar na którym planowana jest budowa Centrum Dystrybucyjnego DINO Polska S.A.

Źródło: materiały przekazane przez Urząd Gminy Wiśniew

Zgodnie z przedłożoną Kartą Informacyjną Przedsięwzięcia pn.: „Budowa Centrum Dystrybucyjnego wraz z towarzyszącą infrastrukturą w m. Wiśniew Powiat Siedlecki" oraz Aneksem nr 1 do Karty informacyjnej Przedsięwzięcia, Inwestor poinformował, że obsada w Centrum Logistycznym oraz Sklepu wyniesie na jedną zmianę 236 osób. Praca będzie odbywać się w systemie zmianowym tj. 3 zmiany na dobę, tym samym zatrudnienie wyniesie około 708 osób.

Ponadto warto zwrócić uwagę, że toczy się wiele postępowań dotyczących przyszłych inwestycji m.in. w zakresie:

- budowy budynków mieszkalnych,
- budowy bezodpływowych zbiorników na nieczystości ciekłe,
- eksploatacji złóż,
- budowy instalacji fotowoltaicznych wraz z infrastrukturą techniczną,
- budowy betoniarni,
- przebudowy dróg,
- budowy budynków gospodarczych,
- budowy sieci kanalizacji sanitarnej z przepompowniami ścieków z przewodem tłocznym.

W ostatnich latach zauważalny jest wzrost aktywności mieszkańców, sołectw oraz organizacji społecznych w organizacji wydarzeń mających na celu promowanie Gminy oraz jej atutów przyrodniczych, kulturowych i społecznych. Tendencja ta przyczynia się do rosnącego zainteresowania ofertą kulturalno-rekreacyjną i sportową Gminy – zarówno wśród turystów odwiedzających ten region, jak i mieszkańców pobliskich miejscowości.

W celu skutecznej promocji Gminy wykorzystywano różnorodne kanały informacyjne, takie jak lokalne stacje radiowe, prasa regionalna, portale społecznościowe oraz oficjalne strony internetowe.

Działania promocyjne nie tylko integrują lokalną społeczność, ale również przyczyniają się do budowania pozytywnego wizerunku Gminy na zewnątrz. Kontynuowanie i rozwijanie tego typu inicjatyw wpisuje się w długofalową strategię promocji obszaru jako atrakcyjnego miejsca do życia, wypoczynku i inwestycji. Coraz większe zaangażowanie mieszkańców i partnerów zewnętrznych świadczy o silnym poczuciu tożsamości lokalnej i chęci wspólnego kreowania przyszłości Gminy.

7.4.14. ZASOBY MIESZKANIOWE

Zgodnie z danymi GUS, przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na terenie Gminy Wiśniew wynosi 92,2 m^2. Przy ogólnej liczbie 1876 mieszkań daje to łączną powierzchnię użytkową 172 953 m^2.

Statystyki wieloletnie dotyczące zasobów mieszkaniowych przedstawiono w **Diagnozie**.

VIII. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE WIŚNIEW

8.1. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD OCHRONY ŚRODOWISKA I JEGO ZASOBÓW, W TYM OCHRONY POWIETRZA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU

Obecnie na szczeblu gminnym realizowany jest Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wiśniew na lata 2023-2026 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2027-2030 przyjęty Uchwałą Nr LXV/419/2023 Rady Gminy Wiśniew z dnia 28 czerwca 2023 r. Zostały w nim zawarte ustalenia i rekomendacje dotyczące zasad ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu, które będą aktualizowane w zgodności z zapisami niniejszej strategii rozwoju.

Najcenniejsze obszary i obiekty zostały objęte prawną ochroną przyrody. Podstawowe ustalenia i rekomendacje dla form ochrony przyrody, w tym zakazy określono w następujących dokumentach:

1. Zarządzeniu Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 11 marca 2016 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Gołobórz PLH140028.
2. Planie Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Łuków na lata 2025-2034 (PUL 2025) zatwierdzonym przez Ministra Klimatu i Środowiska na podstawie pisma nr DLŁ-WGL.8100.38.2025.MP z dnia 11 sierpnia 2025 r. Dla obszaru Natura 2000 Lasy Łukowskie nie ustanowiono odrębnego planu zadań ochronnych – zakres planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Lasy Łukowskie, w części pokrywającej się z obszarem będącym w zarządzie Nadleśnictwa Łuków, uwzględniony został w wymienionym PUL.
3. Uchwale Nr 67/24 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 27 sierpnia 2024 r. w sprawie Łukowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu ((Dz. Urz. Woj. Maz. Z 2024 r., poz. 8357).
4. Uchwała nr 137/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 18 września 2018 r. w sprawie Siedlecko-Węgrowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Maz. Z 2018 r. poz. 9054).

5. Rozporządzeniu Nr 10 Wojewody Mazowieckiego z dnia 2 marca 2009 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu siedleckiego (Dz. U. Woj. Maz. Z 2009 r. Nr 36, poz. 864).
6. Zarządzeniu Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 6 listopada 2023 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody Gołobórz (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2023 r., poz. 12161) – na terenie Gminy Wiśniew znajduje się część otuliny rezerwatu.

Ogólne rekomendacje dla obszaru całej Gminy Wiśniew przedstawiono poniżej.

W celu **ochrony i wzmacniania lokalnego systemu przyrodniczego** rekomenduje się:

- ograniczanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej, w szczególności poprzez odpowiednie kształtowanie układu komunikacyjnego i zabudowy,
- harmonizowanie układów osadniczych i infrastruktury technicznej z istniejącymi formami ochrony przyrody,
- zachowanie ciągłości lokalnego systemu przyrodniczego poprzez ochronę terenów zielonych, lasów, dolin rzecznych i obszarów otwartych,
- uwzględnianie systemu przyrodniczego jako elementu nadrzędnego w dokumentach planistycznych i decyzjach inwestycyjnych,
- ograniczanie zabudowy na terenach pełniących funkcje przyrodnicze, retencyjne i klimatyczne,
- objęcie ochroną drzew przydrożnych oraz zadrzewień śródpolnych i zlokalizowanych w dolinach rzecznych, a także lasów przed zmianą sposobu ich użytkowania
- wspieranie działań renaturyzacyjnych oraz odtwarzania zdegradowanych elementów środowiska,
- prowadzenie działań edukacyjnych zwiększających świadomość ekologiczną mieszkańców.

W celu **poprawy jakości powietrza** rekomenduje się:

- ograniczanie emisji zanieczyszczeń z indywidualnych źródeł ciepła,
- wspieranie wymiany nieefektywnych i wysokoemisyjnych systemów grzewczych,
- termomodernizację budynków, w celu zmniejszenia zapotrzebowania na energię cieplną,

- popularyzację energii ze źródeł odnawialnych, przede wszystkim przy wykorzystaniu mikroinstalacji fotowoltaicznych,
- upowszechnianie programów wsparcia (np. program „Czyste Powietrze”).

Ponadto w odniesieniu do zanieczyszczeń komunikacyjnych rekomenduje się utrzymanie istniejących i tworzenie nowych pasów zieleni izolacyjnej w sąsiedztwie głównych szlaków komunikacyjnych.

W celu **ochrony przed hałasem** rekomenduje się:

- zapewnienie odpowiedniego stanu technicznego głównych dróg na terenie Gminy,
- promowanie transportu publicznego i ruchu rowerowego w celu redukcji ruchu samochodowego w centrach miejscowości,
- unikanie lokalizacji nowych inwestycji mieszkaniowych w bezpośrednim sąsiedztwie źródeł hałasu,
- projektowanie przestrzeni rekreacyjnych z naturalnymi ekranami akustycznymi (np. zadrzewienia, nasypy),
- monitorowanie źródeł hałasu.

Na terenie Gminy Wiśniew zlokalizowane są dwie gminne stacje uzdatniania wody w miejscowościach Wiśniew i Radomyśl. Dla ujęć wód podziemnych wyznaczono tereny ochrony bezpośredniej obejmujące ogrodzone i oznakowane obszary, na których usytuowane są ujęcia. Wokół studni głębinowych nie wyznaczono stref ochrony pośredniej.

Na terenie Gminy Wiśniew nie wyznaczono obszarów ochronnych zbiorników wód śródlądowych ustanowionych na podstawie przepisów ustawy prawo wodne.

W celu **ochrony wód podziemnych i powierzchniowych** rekomenduje się:

- zapewnienie warunków do realizacji celów środowiskowych zawartych w Ramowej Dyrektywie Wodnej, Prawie wodnym oraz Planie gospodarowania wodami poprzez: zapobieganie lub ograniczanie wprowadzania zanieczyszczeń do gleby i wód, zapobieganie pogarszaniu oraz poprawę stanu wód, ochronę i podejmowanie działań naprawczych, a także zapewnienie równowagi między poborem a zasileniem wód, tak by utrzymać dobry stan chemiczny i ilościowy wód podziemnych,
- promowanie rozwiązań zwiększających retencję wód opadowych, w tym naturalnej i małej retencji,

- rozbudowę i modernizację sieci wodociągowej,
- rozbudowę i modernizację sieci kanalizacyjnej,
- w przypadku braku możliwości podłączenia do sieci kanalizacyjnej stosowanie odpowiednich indywidualnych rozwiązań magazynowania ścieków np. szczelnych zbiorników bezodpływowych (szamb), sprawnych przydomowych oczyszczalni ścieków,
- utrzymanie w należytym stanie technicznym i modernizację ujęć wody,
- eliminację zrzutów nieoczyszczonych ścieków do wód i gruntu,
- sukcesywne likwidowanie źródeł zagrożeń zanieczyszczenia ścieków komunalnych z układu osadniczego i z gospodarstw rolnych,
- zakaz składowania odpadów w miejscach do tego nieprzeznaczonych,
- niezabudowywanie dolin, zwłaszcza w sąsiedztwie koryt i unikanie regulacji rzek oraz zachowanie oczek wodnych,
- uwzględnianie ochrony wód w planowaniu przestrzennym oraz w lokalizacji nowych inwestycji.

W celu **ochrony gleb** rekomenduje się:

- szczególną ochronę gleb klas II-III (klasa I nie występuje na terenie Gminy Wiśniew) przed wyłączeniem z użytkowania rolniczego,
- ochronę gleb przed degradacją i erozją – poprzez właściwe zagospodarowanie terenów rolniczych i leśnych oraz ograniczenie ekspansji zabudowy na tereny wartościowe glebowo,
- w planowaniu przestrzennym preferowanie lokalizacji inwestycji na gruntach mniej podatnych na degradację,
- racjonalne użytkowanie rolnicze – promowanie praktyk rolniczych minimalizujących erozję, chemizację i zanieczyszczenie gleby,
- zakaz składowania bezpośrednio na ziemi nawozów, pasz, obornika i innych substancji wykorzystywanych w rolnictwie,
- wprowadzanie zadrzewień wzdłuż dróg, miedz i lokalnych obniżeń,
- promowanie rolnictwa ekologicznego,
- rekultywację i odtwarzanie gleb zdegradowanych – w tym terenów poeksploatacyjnych, drogowych i budowlanych,

- zachowanie gleb jako elementu krajobrazu i retencji wodnej – poprzez ochronę naturalnych struktur glebowych, terenów zielonych i stref buforowych przy wodach powierzchniowych.

W celu **ochrony zasobów geologicznych** rekomenduje się:

- ochronę udokumentowanych i potencjalnych złóż kopalin przed trwałą zabudową uniemożliwiającą ich przyszłe wykorzystanie,
- lokalizowanie działalności wydobywczej w sposób minimalizujący negatywny wpływ na środowisko, krajobraz i warunki życia mieszkańców,
- ograniczanie degradacji powierzchni ziemi oraz zapobieganie erozji, osuwiskom i innym procesom geodynamicznym,
- obowiązek rekultywacji i zagospodarowania terenów zdegradowanych i poeksploatacyjnych,
- ochronę walorów krajobrazu geologicznego i naturalnego ukształtowania terenu,
- uwzględnianie uwarunkowań geologicznych i geotechnicznych w planowaniu przestrzennym oraz lokalizacji inwestycji,
- ograniczenie i kontrolę nielegalnego pozyskiwania surowców.

W celu **gospodarowania zasobami naturalnymi zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju** rekomenduje się:

- racjonalne i oszczędne wykorzystanie zasobów naturalnych, w tym energii, wody i surowców,
- wspieranie rozwiązań proekologicznych i niskoemisyjnych, w szczególności odnawialnych źródeł energii,
- promowanie gospodarki obiegu zamkniętego oraz ograniczanie powstawania odpadów,
- uwzględnianie długofalowych skutków środowiskowych w procesach decyzyjnych,
- integrowanie celów środowiskowych z rozwojem społeczno-gospodarczym Gminy.

W celu **ochrony walorów krajobrazowych** rekomenduje się:

- zachowanie walorów krajobrazu naturalnego i kulturowego jako elementu tożsamości gminy,

- przeciwdziałanie degradacji krajobrazu poprzez ograniczanie chaotycznej i rozproszonej zabudowy,
- kształtowanie ładu przestrzennego z poszanowaniem lokalnych uwarunkowań krajobrazowych i kulturowych,
- uwzględnianie ochrony krajobrazu w dokumentach planistycznych i strategicznych,
- traktowanie krajobrazu jako istotnego czynnika rozwoju turystyki i poprawy jakości życia mieszkańców,
- wykorzystanie walorów środowiska kulturowego dla kształtowania ładu i podniesienia atrakcyjności turystycznej przestrzeni Gminy.

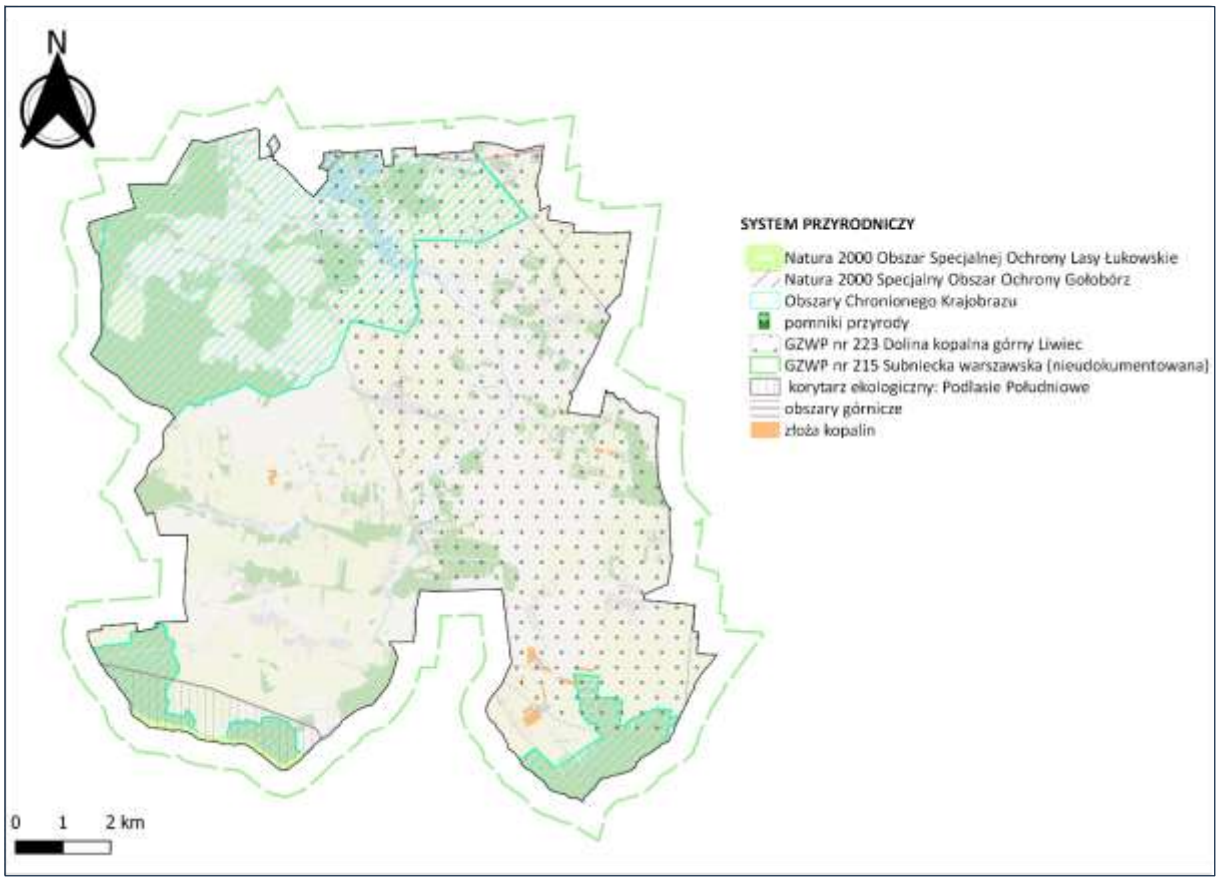

Rycina 16. Ustalenia i rekomendacje dotyczące zasad ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu
Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k), Centralnej Bazy Danych Geologicznych, Państwowego Rejestru Granic, a także danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad i Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie

W celu **adaptacji do zmian klimatu** rekomenduje się:

- zwiększanie odporności infrastruktury technicznej i społecznej na zjawiska ekstremalne,

- rozwój błękitno-zielonej infrastruktury,
- ochronę terenów zielonych i retencji wodnej,
- edukację ekologiczną mieszkańców w zakresie zmian klimatu i ochrony środowiska.

8.2. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

Dziedzictwo kulturowe, obejmujące zabytki nieruchome i ruchome, krajobraz kulturowy oraz dobra kultury współczesnej, stanowi istotny element tożsamości lokalnej oraz zasób rozwojowy gminy. Ochrona i racjonalne wykorzystanie tych zasobów sprzyja wzmacnianiu kapitału społecznego, rozwojowi turystyki kulturowej, poprawie jakości przestrzeni publicznych oraz podnoszeniu atrakcyjności osiedleńczej i inwestycyjnej gminy.
Ustawa o samorządzie gminnym nakłada na gminę zadania własne obejmujące sprawy kultury, w tym ochronę i opiekę nad zabytkami. Ochrona dziedzictwa kulturowego w Gminie Wiśniew opiera się przede wszystkim na Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 23 lipca 2003 r. – podstawowym akcie prawnym regulującym ochronę zabytków i dóbr kultury. Nakłada on obowiązek:

- uwzględniania dziedzictwa kulturowego w planowaniu przestrzennym i polityce rozwoju,
- ochrony zabytków nieruchomych, zabytków ruchomych oraz krajobrazu kulturowego,
- współpracy z organami konserwatorskimi przy pracach budowlanych i inwestycyjnych przy obiektach zabytkowych.

Zachowaniu i ochronie podlegają w szczególności obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w gminnej ewidencji zabytków.

W dokumentach planistycznych należy identyfikować i uwzględniać dobra kultury współczesnej, dążąc do ich zachowania, właściwego kształtowania otoczenia oraz przeciwdziałania ich degradacji. Podstawowym zadaniem jest opracowanie i bieżąca aktualizacja gminnego programu opieki nad zabytkami jako podstawowego narzędzia realizacji polityki ochrony dziedzictwa kulturowego. Uwzględnianie zapisów dotyczących ochrony zabytków, krajobrazu kulturowego i dóbr kultury współczesnej powinno mieć również miejsce w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Praktycznym zadaniem Gminy jest pozyskiwanie środków zewnętrznych, w szczególności krajowych i europejskich, na działania związane z ochroną, konserwacją i adaptacją obiektów zabytkowych oraz dóbr kultury współczesnej. Rada Gminy Wiśniew przyjęła uchwałę nr LXI/388/2023 Rady Gminy Wiśniew z dnia 22 marca 2023 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, położonych na obszarze Gminy Wiśniew.[27]

Wg danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa, na terenie Gminy Wiśniew:

c. znajdują się następujące wpisy w Rejestrze zabytków nieruchomych prowadzonym przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków:
   - zespół dworsko-parkowy w miejscowości Mościbrody, datowany na przełom XIX/XX w., na który składają się dwór, oficyna i park; data wpisu do rejestru: 21.06.1993 r., oznaczenie: A-423 z 1993-06-21, A-423 z 2002-12-13,
   - piwnica ceglana w miejscowości Mościbrody, datowana na przełom XIX/XX w.; data wpisu do rejestru: 23.06.2022 r., oznaczenie: A-1711 z 2022-06-23,
d. nie ma wpisów do Rejestru zabytków archeologicznych prowadzonego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Ponadto na podstawie art. 22 ust. 4 i 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Wójt Gminy Wiśniew prowadzi **Gminną Ewidencję Zabytków** sporządzoną w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych. W większości do GEZ włączono zabudowania mieszkalne. Karty obiektów archeologicznych, a także karty założeń przestrzennych, obiektów architektury i budownictwa, kapliczek znajdują się na stronie Urzędu Gminy.[28]

Obiekty wpisane do rejestru i ewidencji zabytków objęte są ustawową ochroną prawną polegającą na zabezpieczeniu przed niszczeniem, uszkodzeniem, dewastacją, a także na zapewnieniu im trwałego zachowania, niezbędnej konserwacji, rewaloryzacji lub odbudowy. Obiekty objęte ochroną konserwatorską wymagają uzgodnień i pozwoleń konserwatorskich na roboty budowlane, zmiany funkcji czy remonty.

[27] Uchwała https://edziennik.mazowieckie.pl/legalact/2023/3664/
[28] Gminna Ewidencja Zabytków dostępna jest na stronie https://samorzad.gov.pl/web/gmina-wisniew/karty-obiektow-archeologicznych

Rekomendacje dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej są następujące:

- regularna aktualizacja gminnej ewidencji zabytków,
- udzielanie przez Gminę wsparcia dla ewentualnych inwestorów, chcących (w sposób zgodny z zaleceniami Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków) zagospodarować obiekty zabytkowe,
- konsultacje konserwatorskie przy inwestycjach i pracach budowlanych,
- kontynuację rozpoznania archeologicznego na terenie gminy i uwzględnianie ich wyników podczas planowania przestrzennego i działalności inwestycyjnej,
- utrzymanie obiektów w jak najlepszym stanie technicznym, bez naruszenia ich wartości zabytkowej i kulturowej,
- określenie w treści miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego warunków i zakresu ochrony w zależności od potrzeb,
- prowadzenie prac budowlanych, konserwatorskich, restauratorskich przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków bądź w jego otoczeniu wyłącznie po uzyskaniu pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków - inwestor powinien wystąpić z takim wnioskiem do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków przed wystąpieniem o pozwolenie budowlane,
- ochronę zespołów budownictwa drewnianego oraz ochronę formy zewnętrznej budowli i budynków zabytkowych,
- zachowanie i uwzględnienie przy projektowaniu układów przestrzennych w planach miejscowych tradycyjnych miejsc lokalizacji wszystkich kapliczek, rzeźb religijnych i krzyży przydrożnych, miejsc pamięci w postaci obelisków czy głazów narzutowych, które są dobrem kultury współczesnej,
- informowanie o wszelkich znaleziskach archeologicznych dokonanych w toku prowadzenia prac ziemnych i budowlanych - należy zgłaszać do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przerywając prace ziemne lub budowlane,
- ochronę dziedzictwa kulturowego i tożsamości kulturowej,
- rozwijanie oferty edukacyjnej i promocyjnej dotyczącej lokalnego dziedzictwa kulturowego, w tym współpraca z instytucjami kultury, organizacjami pozarządowymi i środowiskami lokalnymi

- wykorzystanie walorów środowiska kulturowego dla kształtowania ładu i podniesienia atrakcyjności turystycznej przestrzeni gminy.

Rycina 17. Ustalenia i rekomendacje dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
Źródło: opracowanie własne na podstawie Państwowego Rejestru Granic, a także danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa

8.3. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE KIERUNKÓW ZMIAN W STRUKTURZE ZAGOSPODAROWANIA TERENÓW, W TYM OKREŚLENIA SZCZEGÓLNYCH POTRZEB W ZAKRESIE NOWEJ ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ

Zadaniem planu ogólnego Gminy jest wyznaczenie strategicznych kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, określenie przeznaczenia terenów i stref planistycznych. Celem planu ogólnego jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju Gminy i harmonijnego zagospodarowania jej przestrzeni. Plan ogólny powinien precyzyjnie wyznaczać obszary rozwoju zabudowy mieszkaniowej oraz ograniczać możliwość rozpraszania zabudowy. Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową powinno zostać wyliczone w planie ogólnym. Strefy planistyczne zaproponowane w projekcie planu ogólnego (przedstawionego do konsultacji społecznych, dostęp dnia 18.05.2026 r.) Gminy Wiśniew przedstawiono w tabeli. Jednocześnie podkreślić należy, że dane o strefach planistycznych przestawiono w oparciu o informacje dostępne w dniu 18.05.2026 r. Gdyby ostateczna wersja projektu planu ogólnego zawierała zmienione dane, to mają one moc wiążącą, niezależnie od zapisów przedstawionych w niniejszej strategii.

Tabela 30. Strefy planistyczne zaproponowane w projekcie planu ogólnego Gminy Wiśniew

Lp.	Nazwa strefy	Liczba stref	Powierzchnia (ha)	Udział (%)
1.	SW – STREFA WIELOFUNKCYJNA Z ZABUDOWĄ MIESZKANIOWĄ WIELORODZINNĄ	3	0,90	0,01
2.	SJ – STREFA WIELOFUNKCYJNA Z ZABUDOWĄ MIESZKANIOWĄ JEDNORODZINNĄ	397	223,95	1,78
3.	SZ – STREFA WIELOFUNKCYJNA Z ZABUDOWĄ ZAGRODOWĄ	358	381,26	3,03
4.	SU – STREFA USŁUGOWA	58	79,48	0,63
5.	SP – STREFA GOSPODARCZA	33	197,90	1,57
6.	SR – STREFA PRODUKCJI ROLNICZEJ	179	617,29	4,90
7.	SI – STREFA INFRASTRUKTURALNA	7	4,89	0,04
8.	SN – STREFA ZIELENI I REKREACJI	3	8,38	0,01
9.	SC – STREFA CMENTARZY	3	3,17	0,03
10.	SG – STREFA GÓRNICTWA	14	78,18	0,62
11.	SO – STREFA OTWARTA	271	10885,47	86,38
12.	SK – STREFA KOMUNIKACYJNA	14	119,03	0,94
	suma	1340	12600,14	100

Źródło: projekt planu ogólnego Gminy Wiśniew dostępny na stronie https://samorzad.gov.pl/web/gmina-wisniew/plan-ogolny

Obszar uzupełnienia zabudowy wyznaczony zgodnie z ww. ustaleniami Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 2 maja 2024 r. w sprawie sposobu wyznaczania obszaru uzupełnienia zabudowy w planie ogólnym wynosi na terenie Gminy Wiśniew 2 780 211,65 m². Granice obszarów uzupełnienia zabudowy zostały rozszerzone o 1 094 920 m².

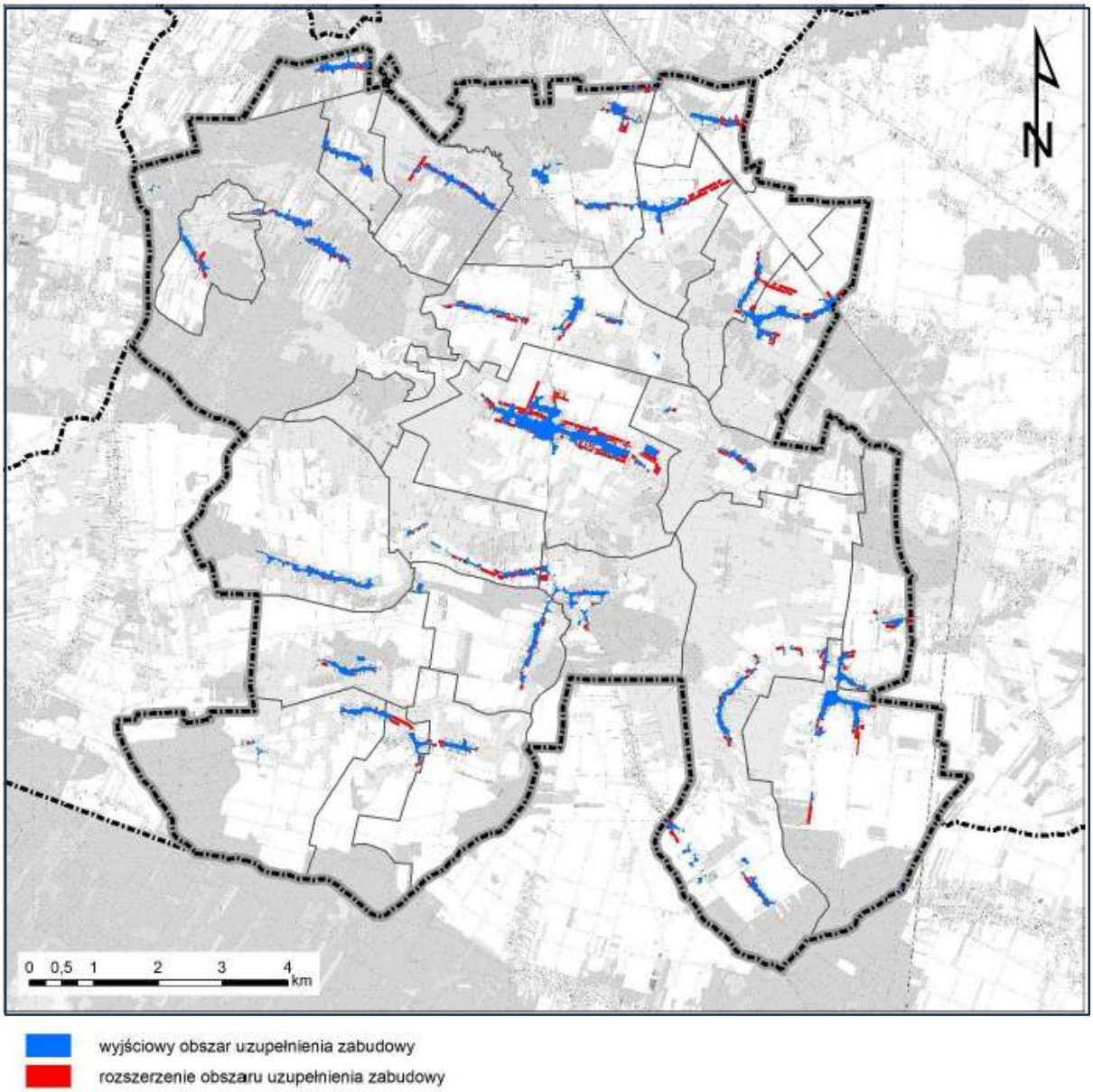

Rycina 18. Obszary uzupełniania zabudowy zaproponowane w projekcie planu ogólnego Gminy Wiśniew

Źródło: projekt planu ogólnego Gminy Wiśniew dostępny na stronie https://samorzad.gov.pl/web/gmina-wisniew/plan-ogolny

Plan ogólny Gminy Wiśniew wyznacza strefy: SJ (strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową jednorodzinną) oraz SZ (strefa wielofunkcyjna z zabudową zagrodową) o sumie chłonności wynoszącej łącznie 2522 osoby, w tym:

- chłonność obszarów przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę o funkcji mieszkaniowej wynosi 9 osób,
- chłonność stref w granicach obszarów uzupełnienia zabudowy, poza terenami planów miejscowych, w których dopuszczana jest funkcja mieszkaniowa wynosi 2513 osób.

Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w gminie Wiśniew wynosi 1135 osób. Tereny chłonne w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz obszarach uzupełnienia zabudowy przekraczają łącznie 130% zapotrzebowania (1476 osób). W związku z powyższym w planie ogólnym gminy Wiśniew nie wyznaczono terenów chłonnych poza obszarami, dla których w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego określono przeznaczenie umożliwiające realizację funkcji mieszkaniowej oraz obszarami uzupełnienia zabudowy oraz obszarami z istniejącą zabudową o funkcji mieszkaniowej, z wyłączeniem luk w tej zabudowie.

Struktura zagospodarowania przestrzennego Gminy Wiśniew kształtuje się w warunkach:

- rolniczego charakteru związanego z dominacją gruntów rolnych w jej ogólnej powierzchni,
- rozproszonej sieci osadniczej i niewielkich miejscowości,
- ograniczonych możliwości rozwoju przestrzennego wynikających z uwarunkowań środowiskowych,
- niekorzystnych trendów demograficznych, w tym starzenia się społeczeństwa i zmniejszenia się udziału mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym.

Zmiany w strukturze zagospodarowania powinny zmierzać do racjonalnego, uporządkowanego i zrównoważonego rozwoju przestrzennego, uzupełniania zabudowy mieszkaniowej, przy jednoczesnej ochronie zasobów środowiska. Celem ustaleń jest:

- poprawa ładu przestrzennego i efektywności zagospodarowania terenów,
- stworzenie warunków dla rozwoju zabudowy mieszkaniowej odpowiadającej rzeczywistym potrzebom,
- zahamowanie niekontrolowanego rozpraszania zabudowy,
- ochrona terenów przyrodniczych, rolnych i leśnych,
- zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej gminy.

Rekomenduje się w terenach zabudowy mieszkaniowej wyłącznie lokalizację usług niezaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a także o uciążliwości nieprzekraczającej dopuszczalnych norm środowiska poza granicami własnych działek.

Rozwój osadnictwa powinien następować w oparciu o istniejące jednostki osadnicze i sieć dróg publicznych oraz w oparciu o dostępność infrastruktury technicznej z dążeniem do ograniczania rozpraszania zabudowy i zachowania ładu przestrzennego.

Proponowane kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów są następujące:

a. koncentracja zabudowy:

- preferuje się rozwój zabudowy w obrębie istniejących struktur osadniczych, w szczególności w granicach obecnych miejscowości, poprzez uzupełnianie i dogęszczanie istniejącej zabudowy,
- ogranicza się lokalizację nowej zabudowy na terenach dotychczas niezabudowanych, oddalonych od infrastruktury technicznej i komunikacyjnej,

b. ochrona terenów otwartych:

- zachowuje się tereny rolne i leśne jako podstawowy element struktury przestrzennej Gminy,
- ogranicza się przekształcanie gruntów o wysokich walorach przyrodniczych, krajobrazowych i produkcyjnych na cele budowlane,
- zachowuje się ciągłość korytarzy ekologicznych i otwartych przestrzeni krajobrazowych,

c. racjonalizacja funkcji terenów:

- dąży się do wyraźnego rozdzielenia funkcji: mieszkaniowych, usługowych, produkcyjnych, rekreacyjnych,
- preferuje się wielofunkcyjne zagospodarowanie centrów miejscowości, łączące funkcję mieszkaniową z usługami podstawowymi.

Kierunki rozwoju zabudowy mieszkaniowej są następujące:

a. potrzeby w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej:

- nowa zabudowa mieszkaniowa powinna odpowiadać rzeczywistym potrzebom demograficznym gminy oraz możliwościom infrastrukturalnym i finansowym,
- szczególne potrzeby dotyczą zabudowy jednorodzinnej o umiarkowanej intensywności,

b. preferowane lokalizacje nowej zabudowy:

- tereny położone w bezpośrednim sąsiedztwie istniejącej zabudowy,

- tereny wyposażone lub możliwe do wyposażenia w infrastrukturę techniczną,
- obszary dobrze skomunikowane z centrami miejscowości oraz usługami publicznymi.

c. zasady kształtowania zabudowy mieszkaniowej:

- zabudowa mieszkaniowa powinna harmonijnie wpisywać się w krajobraz rolniczy oraz nawiązywać skalą i formą do lokalnych tradycji architektonicznych,
- ogranicza się: zabudowę rozproszoną, zabudowę o nadmiernej intensywności,
- zaleca się: stosowanie rozwiązań energooszczędnych oraz kształtowanie zieleni towarzyszącej zabudowie,
- ogranicza się zabudowę w obszarach o szczególnych walorach krajobrazowych,
- zaleca się etapowanie udostępniania terenów pod nową zabudowę mieszkaniową,
- rozwój zabudowy mieszkaniowej powinien być skoordynowany z rozwojem infrastruktury technicznej i społecznej oraz polityką ochrony środowiska i krajobrazu.

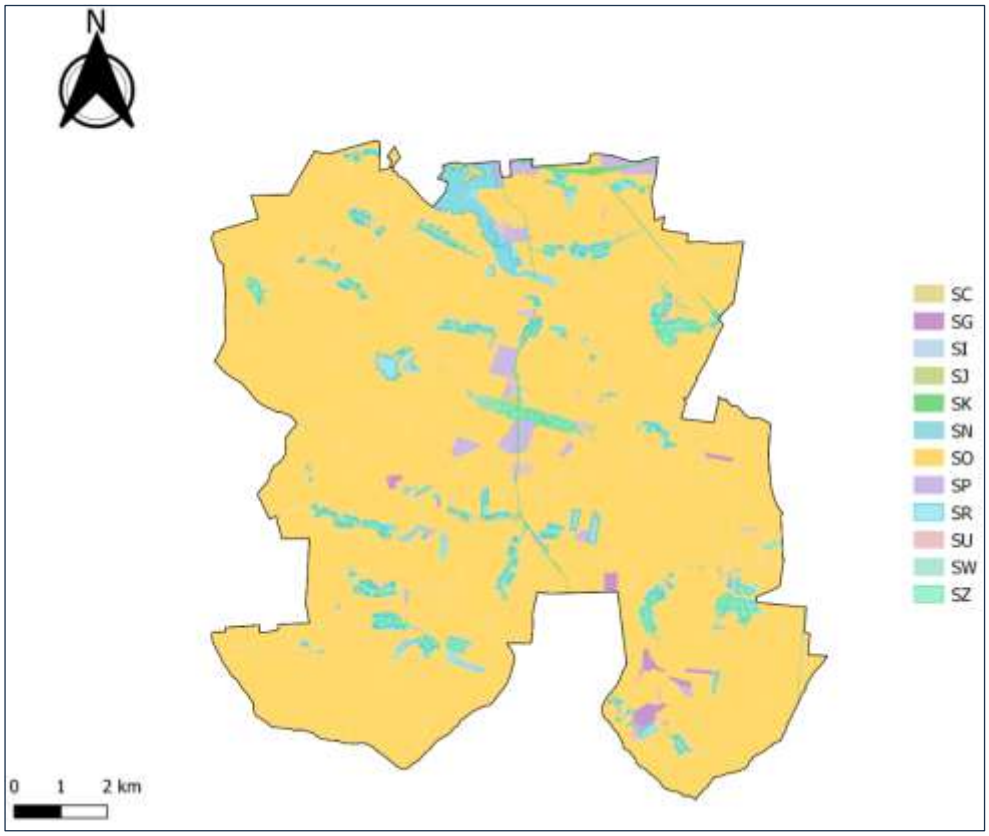

Rycina 19. Ustalenia i rekomendacje dotyczące kierunków zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej
Źródło: opracowanie własne na podstawie Państwowego Rejestru Granic oraz danych przedstawionych w projekcie planu ogólnego

8.4. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD LOKALIZACJI OBIEKTÓW HANDLU WIELKOPOWIERZCHNIOWEGO W ROZUMIENIU USTAWY Z DNIA 27 MARCA 2003 R. O PLANOWANIU I ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM (DZ. U. Z 2024 R. POZ. 1130 Z PÓŹN. ZM.)

Reforma planowania przestrzennego z 2023 r. wprowadziła nowe zasady lokalizowania obiektów handlu wielkopowierzchniowego. Zgodnie z nowymi regulacjami, tego typu obiekty mogą być sytuowane na obszarze gminy wyłącznie na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Oznacza to brak możliwości lokalizowania takich obiektów na podstawie decyzji o warunkach zabudowy.

Zgodnie z art. 2 pkt 27 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130 z późn. zm.), przez pojęcie handlu wielkopowierzchniowego należy rozumieć handel realizowany w obiekcie handlowym o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m^2. Lokalizacja obiektów handlu wielkopowierzchniowego wymaga szczególnej kontroli planistycznej, aby nie zakłócać ładu przestrzennego oraz lokalnych struktur gospodarczych.

Jednak obecnie nie planuje się na terenie Gminy Wiśniew **strefy handlu wielkopowierzchniowego**.

Z uwagi na fakt, że niniejsza strategia obejmuje odległą perspektywę czasową, w razie zmian w planowaniu i ewentualnym rozpatrywaniu lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego rekomenduje się, aby tego typu obiekty:

- były dostosowane do wielkości gminy, lokalnych uwarunkowań krajobrazowych, możliwości układu komunikacyjnego,
- umożliwiały dostęp pieszy i rowerowy,
- lokalizować wyłącznie poza obszarami o wysokich wartościach przyrodniczych, zastosowaniem rozwiązań chroniących środowisko i krajobraz przed degradacją,
- sytuować wyłącznie poza terenami zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
- lokalizować w dogodnym położeniu komunikacyjnym, najlepiej w sąsiedztwie istniejących skupisk usługowych i głównych dróg, z zapewnieniem pełnej obsługi technicznej,

- nie wpływały rażąco na lokalnych przedsiębiorców – proponuje się przeanalizowanie lokalizacji pod kątem wpływu na lokalny handel detaliczny.

Zaleca się łączenie funkcji handlowej z innymi usługami publicznymi lub komercyjnymi, oraz stosowanie rozwiązań proekologicznych i energooszczędnych.

Zakazuje się lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego powodujących trwałe naruszenie ładu przestrzennego lub krajobrazu.

Wymaga się: zapewnienia odpowiedniej liczby miejsc parkingowych, wprowadzenia zieleni izolacyjnej i urządzonej oraz ograniczenia powierzchni utwardzonych.

Z uwagi na fakt, że ogólne ustalenia i rekomendacje dotyczące zasad lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego wynikają w szczególności z uwarunkowań przyrodniczych, nie prezentuje się odrębnej formy graficznej tych ustaleń, wskazując jednocześnie, że te ustalenia i rekomendacje są tożsame z ustaleniami i rekomendacjami dotyczącymi zasad ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu zaprezentowanymi w rozdziale 8.1, a także z ustaleniami i rekomendacjami dotyczącymi kierunków rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej zaprezentowanymi w rozdziale 8.6.

8.5. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD LOKALIZACJI KLUCZOWYCH INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO

Gmina Wiśniew charakteryzuje się:

- dominacją rolniczego użytkowania terenu i rozproszoną strukturą osadniczą,
- ograniczoną odpornością środowiska na intensywną presję inwestycyjną,
- potrzebą zapewnienia równomiernego dostępu mieszkańców do usług publicznych.

Lokalizacja kluczowych inwestycji celu publicznego powinna uwzględniać powyższe uwarunkowania oraz dążyć do równoważenia potrzeb rozwojowych z ochroną środowiska i krajobrazu. Celem ustaleń jest:

- zapewnienie efektywnej realizacji zadań publicznych,
- poprawa jakości życia mieszkańców,
- wzmacnianie spójności przestrzennej i funkcjonalnej Gminy,
- ochrona ładu przestrzennego oraz walorów przyrodniczych i krajobrazowych,

- ograniczenie konfliktów społecznych i przestrzennych.

Lokalizacja kluczowych inwestycji celu publicznego powinna być poprzedzona: analizą lokalizacyjną lub oceną oddziaływania na środowisko, jeśli jest wymagana.

Należy zapewnić udział społeczności lokalnej w procesie planowania i realizacji inwestycji oraz uwzględniać opinie mieszkańców i interesariuszy.

Preferuje się lokalizację inwestycji w obrębie istniejącej zabudowy lub na terenach już przekształconych lub wymagających rewitalizacji.

Lokalizacja inwestycji powinna być zgodna z dokumentami planistycznymi Gminy oraz kierunkami jej rozwoju.

Rekomenduje się, aby kluczowe inwestycje celu publicznego lokalizować:

- w sposób racjonalny przestrzennie i ekonomicznie, z uwzględnieniem dostępności komunikacyjnej, istniejącego uzbrojenia terenu oraz struktury osadniczej,
- w lokalizacjach o największym potencjale funkcjonalnym, zapewniający dostępność dla możliwie największej liczby mieszkańców,
- na obszarach dobrze skomunikowanych i wyposażonych w infrastrukturę techniczną,
- zgodnie z zapisami obowiązujących przepisów prawa miejscowego,
- poza obszarami o wysokich wartościach przyrodniczych,
- poza obszarami stanowiącymi rolnicze lub leśne przestrzenie produkcyjne,
- w istniejących korytarzach technicznych - ograniczenie kosztów realizacji i eksploatacji,
- w taki sposób, aby nie zaburzały walorów krajobrazowych, kulturowych i estetycznych - minimalizacja ingerencji w środowisko przyrodnicze oraz dostosowanie skali i formy inwestycji do krajobrazu rolniczego.

Z uwagi na fakt, że ustalenia i rekomendacje dotyczące zasad lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego wynikają w szczególności z uwarunkowań przyrodniczych, nie prezentuje się odrębnej formy graficznej tych ustaleń, wskazując jednocześnie, że te ustalenia i rekomendacje są tożsame z ustaleniami i rekomendacjami dotyczącymi zasad ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu zaprezentowanymi w rozdziale 8.1, a także z ustaleniami i rekomendacjami dotyczącymi

kierunków rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej zaprezentowanymi w rozdziale 8.6.

8.6. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE KIERUNKÓW ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI, INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ

System komunikacji Gminy Wiśniew funkcjonuje w warunkach:

- dominacji rolniczego użytkowania terenu i rozproszonej zabudowy,
- powiązań lokalnych i ponadlokalnych (rosnące powiązanie funkcjonalne z Siedlcami),
- ograniczonej przepustowości lokalnej sieci drogowej oraz potrzeby poprawy bezpieczeństwa.

Rozwój systemów komunikacji powinien uwzględniać te uwarunkowania oraz minimalizować presję transportu na środowisko i krajobraz.

W zakresie **infrastruktury komunikacyjnej** służącej ruchowi ponadlokalnemu rekomenduje się utrzymanie i poprawę standardu dróg o znaczeniu ponadlokalnym, zapewniających powiązania Gminy Wiśniew z: Siedlcami i innymi ośrodkami powiatowymi i sąsiednimi gminami. Zaleca się koordynację działań inwestycyjnych gminy z: powiatem, województwem, sąsiednimi gminami.

W odniesieniu do dróg lokalnych pożądane są:

- rozwój i modernizacja dróg gminnych w celu zapewnienia obsługi komunikacyjnej wszystkich miejscowości,
- priorytetowe traktowanie: dojazdów do zabudowy mieszkaniowej, dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych,
- ograniczanie rozpraszania nowej zabudowy w celu uniknięcia nadmiernych kosztów rozbudowy infrastruktury drogowej.

Poprawa bezpieczeństwa i płynności ruchu będzie następować poprzez:

- wyprowadzenie ruchu tranzytowego z zabudowy zwartej,
- modernizację nawierzchni,
- poprawę geometrii newralgicznych odcinków,
- zwiększenie czytelności oznakowania.

Gmina Wiśniew cechuje się dość niską gęstością zaludnienia stąd rozwój **transportu publicznego** na wielu obszarach jest nieuzasadniony ekonomicznie. Najlepszy dostęp do komunikacji publicznej mają miejscowości położone przy linii kolejowej i drodze krajowej nr 63. W pozostałych miejscowościach organizowany jest głównie dowóz dzieci i młodzieży do szkół. Konieczne jest jednak dążenie do poprawy dostępności transportu zbiorowego, w szczególności dla: osób starszych, młodzieży, osób o ograniczonej mobilności.

W celu zwiększenia zasadności rozwoju komunikacji publicznej należy:

- wykorzystać dostępne programy wsparcia finansowego na rozwój transportu publicznego i zapewnić stałą współpracę gminy z operatorami transportu publicznego,
- rozważyć integrację taryfową i informacyjną w ramach regionalnego systemu transportu publicznego,
- opracować czytelną informację pasażerską,
- przygotować siatkę sensownych połączeń do Siedlec i innych ośrodków usługowych,
- dążyć do zapewnienia każdej miejscowości na terenie gminy minimalnego standardu obsługi komunikacją zbiorową, umożliwiającego dojazd do: siedziby gminy, placówek oświatowych, kluczowych węzłów przesiadkowych,
- wspierać rozwiązania oparte na regionalnych i powiatowych liniach autobusowych,
- korzystać z elastycznych form transportu publicznego dostosowanych do warunków lokalnych (np. małe busy zamiast autobusów) - dostosowanie wielkości i rodzaju taboru do warunków i liczby pasażerów,
- integrować transport kolejowy i samochodowy np. poprzez ułożenie siatki połączeń uwzględniających dogodne przesiadki,
- preferować budowanie rozkładów jazdy dostosowanych do godzin pracy i nauki,
- poprawić jakość infrastruktury służącej transportowi publicznemu (przystanki, węzły przesiadkowe, parkingi),
- promować korzystanie z komunikacji publicznej przez mieszkańców jako alternatywy dla ruchu samochodowego, w celu: ograniczenia presji na środowisko, poprawy bezpieczeństwa i ładu przestrzennego,
- integrować transport zbiorowy z ruchem pieszym i rowerowym,
- zapewnić dostępność przystanków dla osób z ograniczoną mobilnością,

- wprowadzać tabor niskoemisyjny lub zeroemisyjny, adekwatnie do możliwości finansowych gminy i operatorów.

Preferowane są rozwiązania komunikacyjne sprzyjające zrównoważonej mobilności. Istotną oraz w pewnym sensie podstawą formą przemieszczania się jest **ruch pieszy i rowerowy** dlatego rekomendowane są:

- wyposażenie dróg w chodniki,
- budowa i rozbudowa dróg dla pieszych i rowerów,
- dążenie do powiązania lokalnych tras z siecią tras regionalnych,
- modernizacja i rozbudowa oświetlenia przy drogach,
- wprowadzanie rozwiązań organizacji ruchu zwiększających bezpieczeństwo pieszych i rowerzystów,
- kształtowanie systemu parkowania w sposób ograniczający presję samochodów na obszary o wysokich walorach krajobrazowych i turystycznych.

Rozwój systemów infrastruktury technicznej Gminy Wiśniew funkcjonuje w warunkach:

- dominacji rolniczego użytkowania terenu i rozproszonej zabudowy,
- ograniczonej odporności środowiska na presję inwestycyjną,
- potrzeby zapewnienia podstawowych standardów technicznych mieszkańcom przy jednoczesnej ochronie środowiska.

Infrastruktura techniczna powinna być rozwijana w sposób zrównoważony, efektywny ekonomicznie i środowiskowo, z uwzględnieniem długofalowych potrzeb Gminy. Infrastruktura techniczna powinna być lokalizowana w sposób minimalizujący ingerencję w środowisko przyrodnicze i krajobraz. Należy preferować lokalizację infrastruktury w istniejących korytarzach technicznych.

W dokumentach planistycznych należy zabezpieczać tereny pod rozwój infrastruktury technicznej oraz koordynować rozwój infrastruktury z kierunkami zagospodarowania przestrzennego. Rozwój infrastruktury technicznej powinien być skoordynowany z:

- planami inwestycyjnymi gminy,
- możliwościami finansowymi,
- potrzebami mieszkańców.

Zaleca się pozyskiwanie środków zewnętrznych na rozwój infrastruktury technicznej.

Wskazana jest współpraca z gestorami sieci oraz sąsiednimi gminami.

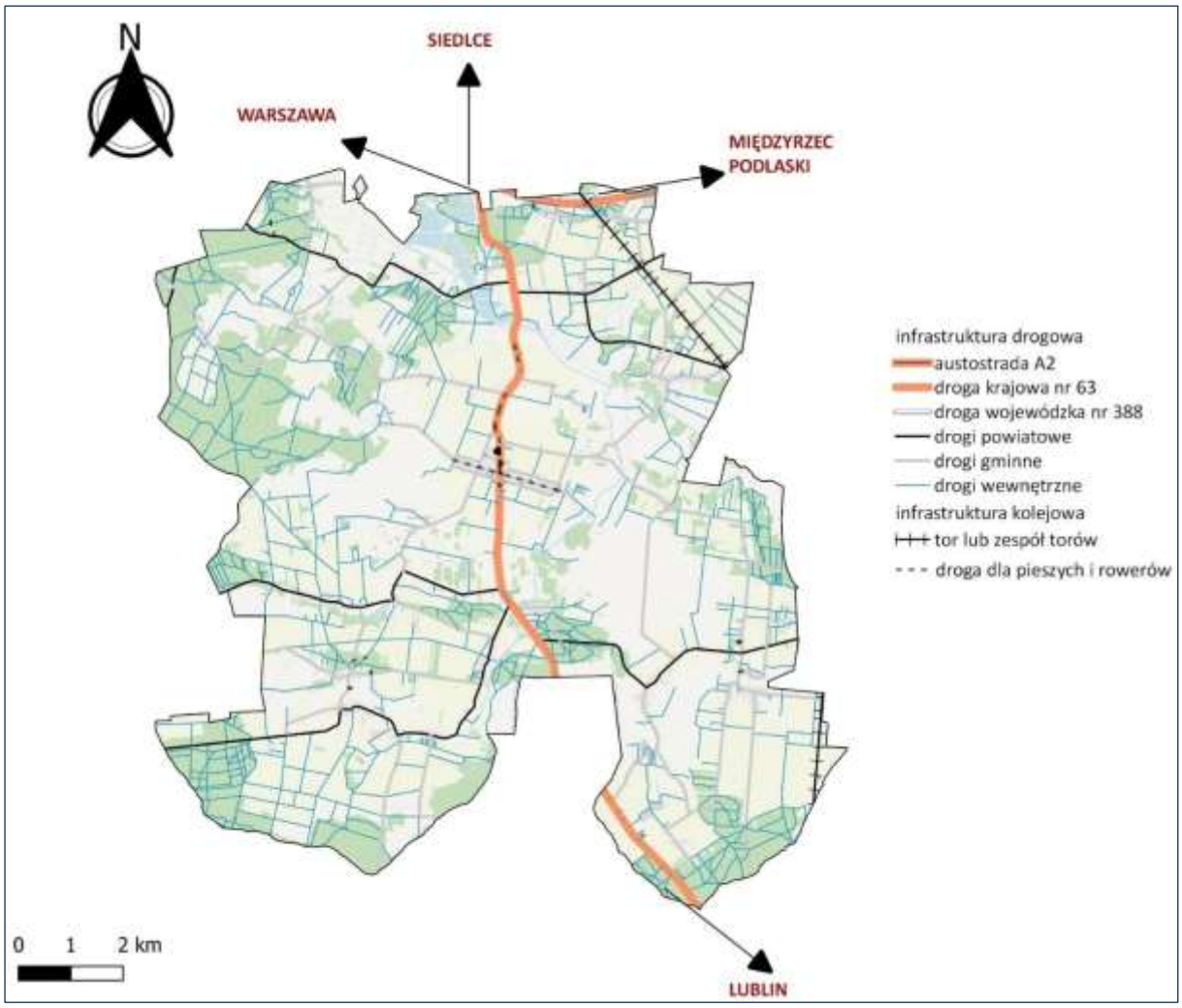

Rycina 20. Ustalenia i rekomendacje dotyczące kierunków rozwoju systemów komunikacji
Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k), Państwowego Rejestru Granic, Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad

W zależności od potrzeb będzie dokonywana przebudowa i modernizacja istniejącej **infrastruktury technicznej**. Rekomendowane są:

a. w zakresie zaopatrzenia w wodę:

- zapewnienie ciągłości i bezpieczeństwa dostaw wody pitnej dla wszystkich miejscowości Gminy,
- modernizacja i rozbudowa sieci wodociągowej,
- ograniczanie strat wody w sieciach poprzez ich systematyczną modernizację,
- ochrona ujęć wody oraz ich stref ochronnych przed zanieczyszczeniem.

b. w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków:

- rozwój sieci kanalizacji sanitarnej na terenach zwartej zabudowy,
- modernizacja istniejących systemów oczyszczania ścieków w celu spełnienia aktualnych wymogów środowiskowych,
- wspieranie rozwiązań indywidualnych i lokalnych (np. przydomowe oczyszczalnie ścieków) na obszarach, gdzie budowa sieci jest nieuzasadniona ekonomicznie,
- ochrona wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniem.

c. w zakresie zaopatrzenia w energię i gaz:

- zapewnienie stabilnych i bezpiecznych dostaw energii elektrycznej,
- modernizacja sieci elektroenergetycznych, w tym ich dostosowanie do rozwoju odnawialnych źródeł energii,
- wspieranie rozwoju rozproszonych źródeł energii odnawialnej, dostosowanych do warunków lokalnych np. mikroinstalacji fotowoltaicznych na dachach budynków,
- rozwój systemów gazowych tam, gdzie jest to uzasadnione technicznie i ekonomicznie,
- ograniczanie niskiej emisji poprzez modernizację systemów ogrzewania budynków,
- wspieranie alternatywnych, niskoemisyjnych źródeł energii w miejscowościach bez dostępu do sieci gazowej.

d. w zakresie gospodarowania odpadami:

- ograniczanie powstawania odpadów oraz promowanie gospodarki o obiegu zamkniętym,
- rozwój selektywnej zbiórki odpadów oraz infrastruktury wspierającej recykling,
- zapewnienie sprawnego i zgodnego z przepisami systemu gospodarki odpadami,
- likwidacja nielegalnych składowisk odpadów.

e. w zakresie telekomunikacji i cyfryzacji:

- poprawa zasięgu telefonii komórkowej poprzez lokalizowanie stacji bazowych w miejscach gwarantujących brak negatywnego wpływu pól elektromagnetycznych na mieszkańców oraz ograniczanie ingerencji infrastruktury telekomunikacyjnej w krajobraz,
- budowa sieci szerokopasmowej Internetu,
- wspieranie cyfryzacji usług publicznych i dostępu mieszkańców do e-usług.

Rozwój systemów infrastruktury społecznej Gminy Wiśniew funkcjonuje w warunkach:

- dominacji użytkowania rolniczego i rozproszonej struktury osadniczej,
- starzenia się społeczeństwa i migracji mieszkańców,
- ograniczonej dostępności komunikacyjnej mniejszych miejscowości,
- istotnej roli infrastruktury społecznej w przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu.

Rozwój infrastruktury społecznej powinien koncentrować się na zapewnieniu dostępności usług publicznych, poprawie jakości życia mieszkańców oraz wzmocnieniu lokalnej wspólnoty. Celem rozwoju systemów infrastruktury społecznej jest:

- zaspokojenie podstawowych potrzeb społecznych mieszkańców,
- poprawa dostępności i jakości usług publicznych,
- wzmacnianie integracji społecznej i kapitału społecznego,
- dostosowanie infrastruktury do zmian demograficznych,
- zwiększenie atrakcyjności Gminy jako miejsca zamieszkania.

Infrastruktura społeczna powinna być dostępna dla wszystkich mieszkańców, w tym: osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, dzieci i młodzieży. Rekomenduje się dążyć do likwidacji barier architektonicznych i funkcjonalnych. Należy zapewnić równomierne rozmieszczenie infrastruktury społecznej na terenie Gminy.

Rozwój infrastruktury społecznej powinien być:

- skoordynowany z polityką przestrzenną Gminy,
- dostosowany do możliwości finansowych i potrzeb mieszkańców.

Zaleca się współpracę z organizacjami pozarządowymi oraz pozyskiwanie środków zewnętrznych.

W dokumentach planistycznych należy: zabezpieczać tereny pod rozwój infrastruktury społecznej oraz wspierać wielofunkcyjne wykorzystanie obiektów publicznych.

W zakresie kierunków rozwoju **infrastruktury społecznej** rekomendowane są:

a. w zakresie oświaty i wychowania:

- zapewnienie dostępności edukacji przedszkolnej i szkolnej na terenie Gminy,
- modernizacja i doposażenie placówek oświatowych w celu poprawy warunków nauczania,

- racjonalizacja sieci placówek oświatowych z uwzględnieniem trendów demograficznych,
- dostosowanie oferty edukacyjnej do lokalnych potrzeb, w tym zajęć wspierających rozwój kompetencji.

b. w zakresie kultury i dziedzictwa lokalnego:

- rozwój i utrzymanie infrastruktury kultury (Gminny Ośrodek Kultury, Gminna Biblioteka Publiczna, świetlice wiejskie, przestrzenie spotkań),
- wspieranie działań służących zachowaniu i promocji dziedzictwa kulturowego oraz tożsamości lokalnej,
- adaptacja istniejących obiektów na potrzeby działalności kulturalnej i społecznej,
- tworzenie warunków do aktywności lokalnych organizacji i inicjatyw oddolnych.

c. w zakresie sportu, rekreacji i wypoczynku:

- zapewnienie dostępu do podstawowej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej dla mieszkańców,
- modernizacja i utrzymanie obiektów sportowych i rekreacyjnych,
- rozwój infrastruktury rekreacyjnej o charakterze ogólnodostępnym, w tym: boisk, placów zabaw, terenów rekreacji plenerowej,
- wykorzystanie walorów przyrodniczych Gminy do rozwoju aktywnego wypoczynku,
- poprawa jakości zieleni urządzonej.

d. w zakresie ochrony zdrowia:

- poprawa dostępu do opieki zdrowotnej, w tym do poradni psychologiczno-pedagogicznej,
- zapewnienie dostępności podstawowej opieki zdrowotnej dla mieszkańców Gminy,
- wspieranie rozwoju usług zdrowotnych i profilaktycznych, w szczególności dla osób starszych,
- poprawa dostępności do opieki zdrowotnej poprzez współpracę z jednostkami zewnętrznymi.

e. w zakresie pomocy społecznej i polityki senioralnej:

- poprawa warunków działania ośrodka pomocy społecznej (GOPS),
- rozwój infrastruktury i usług wspierających osoby starsze, niepełnosprawne i wymagające pomocy,

- wspieranie działań przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu,
- rozważenie rozwoju dziennych form wsparcia oraz usług opiekuńczych,
- tworzenie miejsc przyjaznych i dostępnych dla różnych grup społecznych, w tym przestrzeni sprzyjających aktywności seniorów.

f. w zakresie bezpieczeństwa publicznego:

- poprawa bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej,
- zapewnienie sprawnego funkcjonowania służb ratowniczych i porządkowych,
- modernizacja i utrzymanie infrastruktury związanej z bezpieczeństwem publicznym,
- wspieranie działań prewencyjnych i edukacyjnych w zakresie bezpieczeństwa.

Szczegółowe ustalenia dotyczące zasad modernizacji, rozbudowy i budowy systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej znajdą się w planie ogólnym i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

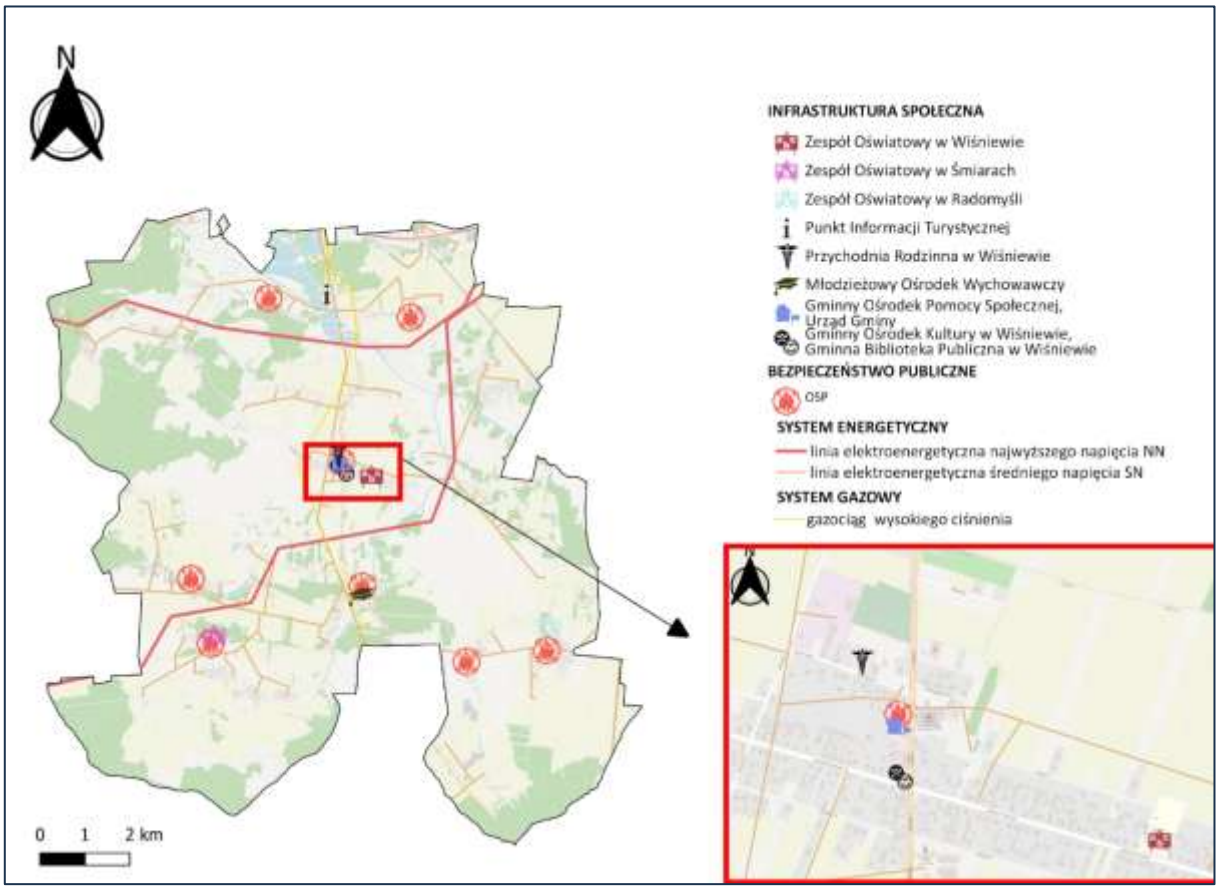

Rycina 21. Ustalenia i rekomendacje dotyczące kierunków rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k), Państwowego Rejestru Granic, a także danych ogólnodostępnych

8.7. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD LOKALIZACJI URZĄDZEŃ WYTWARZAJĄCYCH ENERGIĘ O MOCY ZAINSTALOWANEJ PRZEKRACZAJĄCEJ 500 KW

Ewentualny rozwój energetyki o mocy przekraczającej 500 kW wymaga szczególnej kontroli lokalizacyjnej, tak aby nie naruszać podstaw rozwoju gminy.

Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW powinny być ustalone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Niniejsza strategia dopuszcza lokalizację takich urządzeń wyłącznie po stwierdzeniu konsensusu społecznego, co do ich powstania i lokalizacji. Każda inwestycja powinna być przyjazna środowisku i akceptowalna społecznie. Niezbędne jest uzyskanie pozwoleń i realizacja z uwzględnieniem nie tylko przepisów prawa, ale także z użyciem najlepszej dostępnej technologii.

Lokalizacja urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW na terenie Gminy Wiśniew powinna mieć charakter selektywny i warunkowy. Dopuszcza się lokalizację takich urządzeń wyłącznie:

- na terenach wskazanych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- na obszarach już przekształconych lub o obniżonych walorach krajobrazowych i przyrodniczych.

Dopuszczenie lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy powyżej 500 kW może nastąpić wyłącznie po wykazaniu, że inwestycja:

- nie spowoduje trwałego pogorszenia stanu środowiska,
- nie wpłynie negatywnie na krajobraz i atrakcyjność turystyczną Gminy,
- nie pogorszy warunków życia mieszkańców.

Gmina zachowuje prawo do odmowy lokalizacji inwestycji, jeżeli jej realizacja byłaby sprzeczna z kierunkami rozwoju Gminy Wiśniew lub interesem lokalnej społeczności.

Z uwagi na fakt, że ogólne ustalenia i rekomendacje dotyczące zasad lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW wynikają w szczególności z uwarunkowań przyrodniczych, nie prezentuje się odrębnej formy graficznej tych ustaleń, wskazując jednocześnie, że te ustalenia i rekomendacje są tożsame

z ustaleniami i rekomendacjami dotyczącymi zasad ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu zaprezentowanymi w rozdziale 8.1, a także z ustaleniami i rekomendacjami dotyczącymi kierunków rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej zaprezentowanymi w rozdziale 8.6.

8.8. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD LOKALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ MOGĄCYCH ZNACZĄCO ODDZIAŁYWAĆ NA ŚRODOWISKO

Gmina Wiśniew charakteryzuje się:

- dominacją terenów użytkowanych rolniczo,
- niewielkim udziałem terenów leśnych,
- występowaniem terenów cechujących się zwiększonymi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi,
- ograniczoną odpornością środowiska na presję inwestycyjną.

Z powyższych względów lokalizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko wymaga szczególnej ostrożności i restrykcyjnych zasad. Celem ustaleń jest:

- zachowanie dobrych warunków dla prowadzenia działalności rolniczej i życia mieszkańców,
- ochrona środowiska przyrodniczego i krajobrazu Gminy Wiśniew,
- ograniczenie konfliktów przestrzennych i społecznych,
- zapewnienie zgodności rozwoju gospodarczego z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Nie wyklucza się lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, jednak lokalizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko na terenie Gminy Wiśniew powinna mieć charakter wyjątkowy, uzasadniony interesem publicznym lub istotnymi korzyściami społecznymi. Zastrzega się, aby ich ewentualna realizacja takich przedsięwzięć była poprzedzona pełną procedurą oddziaływania na środowisko w myśl ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2024 r. poz. 1112 z późn. zm.). Elementem tej procedury powinien być również udział społeczeństwa (konsultacje społeczne), a także konsultacje z właściwymi organami, w tym z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska i Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym.

Lokalizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko powinna być poprzedzona analizą zgodności z dokumentami strategicznymi Gminy.

Każde przedsięwzięcie tego typu powinno być oceniane indywidualnie pod kątem: wpływu na środowisko, zdrowia i jakości życia mieszkańców, zgodności z funkcjami terenów sąsiednich. Dopuszczenie lokalizacji przedsięwzięcia może nastąpić wyłącznie po wykazaniu, że: nie spowoduje ono trwałego pogorszenia stanu środowiska, nie wpłynie negatywnie na krajobraz Gminy, a także nie ograniczy rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej.

Gmina powinna zachować prawo do odmowy lokalizacji przedsięwzięcia, jeżeli jego realizacja mogłaby: trwale pogorszyć stan środowiska, naruszyć ład przestrzenny lub prowadzić do konfliktów społecznych.

Każde ewentualne przedsięwzięcie powinno stosować najlepsze dostępne techniki (BAT) ograniczające emisje hałasu, zanieczyszczeń powietrza, wód i gleb.

Ponadto rekomenduje się, aby przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko były lokalizowane wyłącznie:

- poza terenami zwartej rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- poza terenami o wysokich wartościach krajobrazowych i przyrodniczych oraz obszarami prawnie chronionymi,
- poza terenami zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
- poza terenami zagrożonymi powodzią, ruchami masowymi powierzchni ziemi i podobnymi zagrożeniami naturalnymi,
- po spełnieniu wysokich standardów technologicznych,
- z zastosowaniem stref buforowych pomiędzy inwestycją a terenami wrażliwymi,
- w przypadku braku rozwiązań alternatywnych.

Z uwagi na fakt, że ogólne ustalenia i rekomendacje dotyczące zasad lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko wynikają w szczególności z uwarunkowań przyrodniczych, nie prezentuje się odrębnej formy graficznej tych ustaleń, wskazując jednocześnie, że te ustalenia i rekomendacje są tożsame z ustaleniami i rekomendacjami dotyczącymi zasad ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu zaprezentowanymi w rozdziale 8.1, a także z ustaleniami i rekomendacjami

dotyczącymi kierunków rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej zaprezentowanymi w rozdziale 8.6.

8.9. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

Zgodnie z ustaleniami poczynionymi w projekcie planu ogólnego, na terenie Gminy Wiśniew użytki rolne stanowią 79,5 % jej powierzchni. Większość z tego stanowią grunty orne (56,9 % użytków rolnych). Łąki i pastwiska trwałe stanowią 35,6 % użytków rolnych. Na terenie Gminy Wiśniew użytki rolne w klasie od II do III mają powierzchnię 750,4 ha, co stanowi 7,93 % powierzchni użytków rolnych. Nie występują użytki rolne klasy I.

Udział terenów leśnych w powierzchni Gminy Wiśniew wynosi 22,75 %. Ogółem grunty leśne zajmują powierzchnię 2 707,53 ha.

Zgodnie z danymi GUS (stan na 31.12.2024 r.) nieco niższa jest powierzchnia lasów – 2 681,82 ha, w tym lasy publiczne 918,82 ha. Lesistość wynosi 21,3 %.

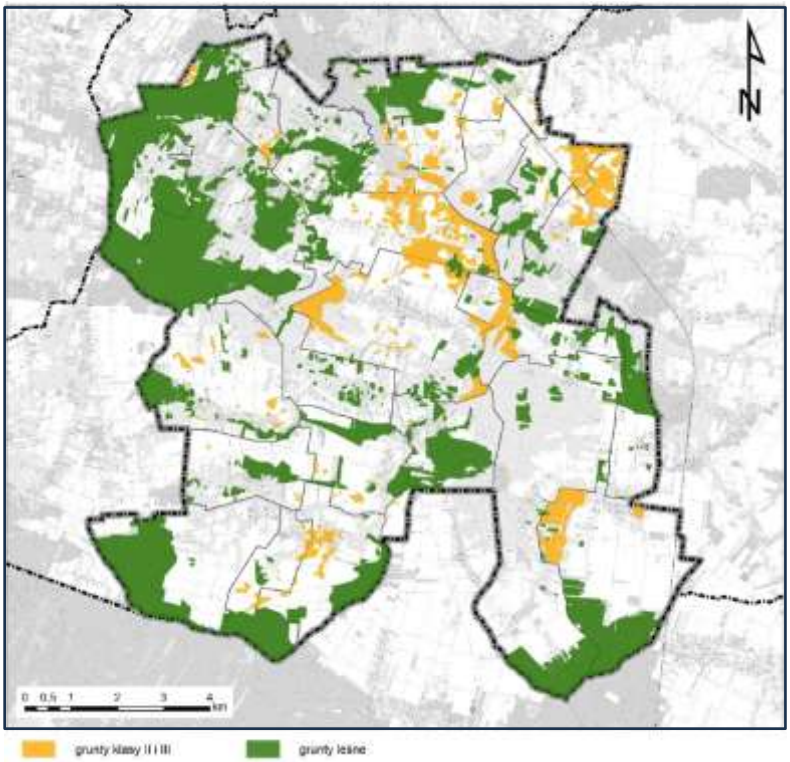

Rycina 22. Gleby wysokich klas bonitacyjnych i grunty leśne uwzględnione w projekcie planu ogólnego Gminy Wiśniew
Źródło: projekt planu ogólnego Gminy Wiśniew dostępny na stronie https://samorzad.gov.pl/web/gmina-wisniew/plan-ogolny

Zaleca się minimalizowanie konfliktów przestrzennych między działalnością produkcyjną (rolnictwo, leśnictwo) a funkcjami mieszkaniowymi, rekreacyjnymi i turystycznymi.

Tam, gdzie to możliwe, powinno się objąć rolniczą i leśną przestrzeń produkcyjną miejscowymi planami zagospodarowania (MPZP) z zasadami ograniczającymi przekształcenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze/nieleśne. Należy zaplanować strefy buforowe między terenami rolnymi/leśnymi a terenami zabudowy usługowej lub turystycznej.

Ochrona i racjonalne gospodarowanie rolniczą przestrzenią produkcyjną, powinno iść w parze z wspieraniem rozwoju rolnictwa jako ważnej funkcji gospodarczej i społecznej. Dlatego w zakresie ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania **rolniczej przestrzeni produkcyjnej** Gminy Wiśniew ustala się:

- objęcie szczególną ochroną gleb klas od II do III (gleby klasy I na terenie Gminy Wiśniew nie występują),
- przeciwdziałanie przekształceniu terenów rolnych na cele nierolnicze, szczególnie bez istotnych przesłanek ekonomicznych lub środowiskowych,
- przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy na terenach rolniczych,
- ochrona zwartych kompleksów pól i łąk, aby ułatwić ich wykorzystanie i obsługę,
- przeciwdziałanie degradacji otwartych terenów wiejskich cennych dla rolnictwa, poprzez zwiększenie intensywności zagospodarowania już istniejących obszarów zainwestowanych,
- dopuszczenie prowadzenia agroturystyki w ramach istniejącej i planowanej zabudowy,
- prowadzenie gospodarstw ekologicznych,
- dopuszczenie zabudowy zagrodowej związanej z produkcją rolniczą,
- dopuszczenie zabudowy mieszkaniowej jako kontynuacji zabudowy sąsiedniej o tożsamym przeznaczeniu,
- dopuszczenie możliwości zalesienia gruntów o niskiej przydatności rolniczej poza terenami prawnie chronionymi,
- zwiększanie produktywności gospodarstw, np. poprzez dostęp do poradnictwa rolnego, współpracy lokalnej w zakresie przetwórstwa produktów rolnych,
- uwzględnienie obecności korytarzy ekologicznych, zadrzewień śródpolnych i terenów wilgotnych, co wspiera retencję i bioróżnorodność,

- utrzymanie systemów melioracyjnych zapewniających z jednej strony brak zalewania pól, ale z drugiej strony nadmiernego ich osuszenia,
- wprowadzanie zieleni śródpolnej jako zabezpieczenia przed erozją,
- racjonalne stosowanie nawozów i środków ochrony roślin.

Ochronie prawnej na terenie Gminy Wiśniew podlegają również tereny leśne. Zachowanie i zrównoważone wykorzystanie zasobów leśnych prowadzone będzie z uwzględnieniem funkcji produkcyjnej lasów, ich roli przyrodniczej oraz rekreacyjnej/edukacyjnej. W zakresie ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania **leśnej przestrzeni produkcyjnej** rekomenduje się:

- ochrona naturalnych siedlisk oraz trwałości zasobów leśnych zgodnie z przepisami prawa i zasadami racjonalnego użytkowania,
- przeciwdziałanie fragmentacji lasów (np. nieprzecinanie ich nadmierną siecią dróg),
- ograniczenie niekorzystnych zmian w strukturze lasów (np. zabudowy na pograniczu las-teren zabudowany) poprzez odpowiednie przepisy planistyczne i bufory ochronne przy granicy lasów,
- zachowanie funkcji ekologicznych lasów,
- zachowanie i ochrona polan, zadrzewień śródleśnych i ścieżek leśnych jako ważnych elementów funkcjonalnych i krajobrazowych,
- wspieranie zalesień na gruntach słabej jakości rolniczej,
- na terenie lasów zakaz budowy budynków i budowli, z wyjątkiem tych, które są niezbędne dla gospodarki leśnej, obronności, ochrony zdrowia oraz celów wypoczynkowych i obsługi turystyki,
- uzupełnianie drzewostanu gatunkami rodzimymi tam, gdzie jest to uzasadnione ekologicznie,
- przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się inwazyjnych gatunków obcych,
- realizację zadań zgodnie z wytycznymi określonymi w planach urządzania lasu oraz z obowiązującym prawem.

Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U. z 2024 r., poz. 82) stanowi, że ochronie podlegają występujące w granicach analizowanego obszaru, gleby klasy II-III. Gleby klasy I na opisywanym terenie nie występują.

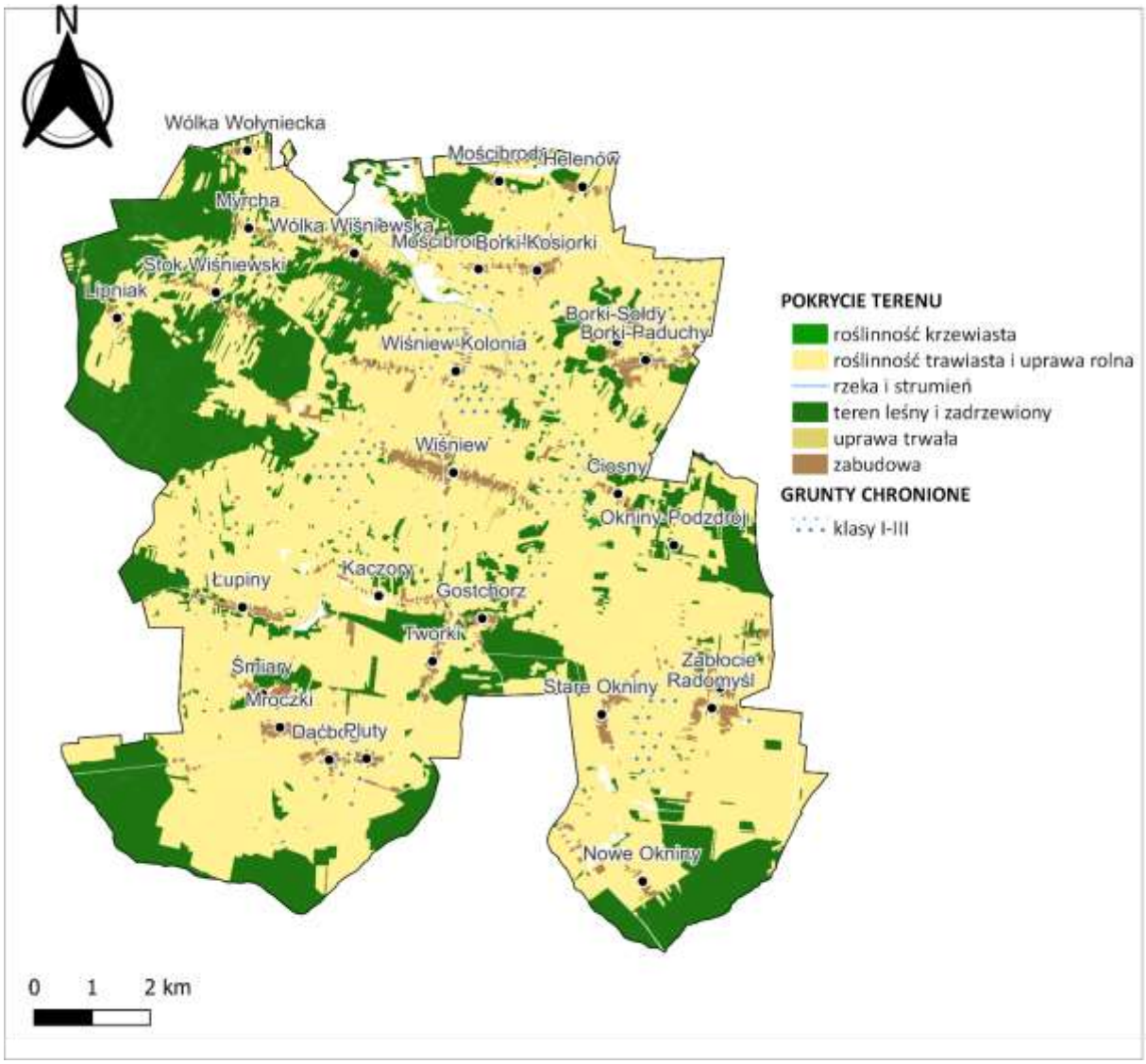

Rycina 23. Ustalenia i rekomendacje dotyczące zasad kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k) i Państwowego Rejestru Granic

8.10. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD KSZTAŁTOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA OBSZARACH ZDEGRADOWANYCH I OBSZARACH REWITALIZACJI ORAZ OBSZARACH WYMAGAJĄCYCH PRZEKSZTAŁCEŃ, REHABILITACJI, REKULTYWACJI LUB REMEDIACJI

Na terenie gminy Wiśniew **nie wyznaczono**:

- obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji,
- obszarów wymagających przekształcenia, rehablitacji lub remediacji.

Wobec powyższego nie jest zasadne przedstawianie rekomendacji oraz ustaleń i rekomendacji w formie graficznej. Przedstawiono jednak ogólne ustalenia i rekomendacje tekstowe, gdyby w wieloletniej perspektywie sytuacja ta uległa zmianie.

Ustalenia:

1. Obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji wymagają zintegrowanych działań przestrzennych, społecznych, gospodarczych i środowiskowych, ukierunkowanych na poprawę jakości życia mieszkańców oraz przywrócenie funkcjonalności przestrzeni.
2. Na obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji konieczne jest dostosowanie zagospodarowania do rzeczywistych uwarunkowań środowiskowych, technicznych i krajobrazowych.
3. Planowanie zagospodarowania przestrzennego powinno uwzględniać ochronę środowiska przyrodniczego, zasobów wodnych, gleb oraz krajobrazu kulturowego, a także ograniczenia wynikające z zagrożeń naturalnych i antropogenicznych.
4. Procesy inwestycyjne na tych obszarach powinny być poprzedzone analizą stanu środowiska, w tym ewentualnych zanieczyszczeń gleb i wód oraz oceną ryzyka dla zdrowia ludzi.

Rekomendacje:

1. Preferować rozwój zabudowy poprzez rewitalizację i ponowne wykorzystanie terenów już zagospodarowanych, w tym obiektów zdegradowanych, zamiast ekspansji na tereny niezurbanizowane.
2. Wprowadzać funkcje sprzyjające aktywizacji społecznej i gospodarczej, w szczególności usługi publiczne, przestrzenie rekreacyjne, tereny zieleni oraz zabudowę mieszkaniową o odpowiednim standardzie.
3. Stosować rozwiązania oparte na zasadach zrównoważonego rozwoju, w tym zwiększanie powierzchni biologicznie czynnej, wykorzystanie zielono-błękitnej infrastruktury oraz poprawę efektywności energetycznej zabudowy.
4. Na terenach wymagających rekultywacji lub remediacji w pierwszej kolejności przeprowadzać działania przywracające właściwe parametry środowiskowe gleb i wód, przed wprowadzaniem nowych funkcji użytkowych.
5. Zachować i eksponować wartości kulturowe, historyczne i krajobrazowe, integrując je z nowym zagospodarowaniem przestrzennym.

6. Uwzględniać potrzeby osób z niepełnosprawnościami, osób starszych oraz innych grup wymagających szczególnego wsparcia w kształtowaniu przestrzeni publicznych.
7. Zapewnić spójność planowanych działań rewitalizacyjnych z dokumentami planistycznymi i strategicznymi gminy oraz z obowiązującymi przepisami prawa.
8. Wspierać partycypację społeczną na etapie planowania i realizacji działań rewitalizacyjnych, w celu lepszego dostosowania zagospodarowania do potrzeb lokalnej społeczności.

IX. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI OKREŚLONE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA, O KTÓREJ MOWA W ART. 11 UST. 1 USTAWY Z DNIA 5 CZERWCA 1998 R. O SAMORZĄDZIE WOJEWÓDZTWA (DZ. U. Z 2025 R. POZ. 581), WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ, A TAKŻE OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI KLUCZOWE DLA GMINY, JEŻELI TAKIE ZIDENTYFIKOWANO, WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

9.1. INFORMACJE OGÓLNE

W przyjętej przez rząd „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)” wskazano nowy model rozwoju regionalnego Polski. Przewidziano w nim rozwój kraju jako społecznie i terytorialnie zrównoważony, dzięki któremu efektywnie będą rozwijane oraz wykorzystywane miejscowe zasoby i potencjały wszystkich regionów. Celem takiego modelu jest wspomaganie w szczególności obszarów, które nie mogą w pełni rozwinąć swojego potencjału rozwojowego, bo utraciły swoje funkcje społeczno-gospodarcze (np. przestały być miastami wojewódzkimi) przez co stały się mniej odporne na różne zjawiska kryzysowe (np. negatywne skutki procesów demograficznych).

W Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030) odzwierciedlenie znajdują postanowienia SOR określone w filarze rozwój społecznie i terytorialnie zrównoważony. Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030.

KSRR 2030 jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. Strategia ta jest zbiorem wspólnych wartości, zasad współpracy rządu i samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych na rzecz rozwoju kraju

i województw. Dokument określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalne. Odegra on w nadchodzących latach ważną rolę w procesie programowania środków publicznych, w tym funduszy UE.

Jednym z celów KSRR jest zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo. Dlatego w dokumencie wskazano **obszary strategicznej interwencji (OSI)**, które otrzymają szczególne wsparcie (obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny Polski wschodniej).

Powyższe uwarunkowania krajowe zostały uwzględnione w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze. Terytorialny wymiar „Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze" ma charakter horyzontalny, który przejawia się w integracji działań wskazanych w poszczególnych obszarach tematycznych i ukierunkowanie ich na obszary strategicznej interwencji (OSI). Podejście terytorialne znalazło odzwierciedlenie w identyfikacji Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI). Podstawą ukierunkowania terytorialnego polityki rozwoju jest poziom rozwoju społeczno – gospodarczego obszarów, zdiagnozowany na podstawie odpowiednio dobranych wskaźników oraz identyfikacja barier rozwojowych, a także ich zasobów i potencjałów stanowiących podstawę ich dalszego rozwoju.

Wraz z wyznaczeniem OSI, formułowane są specjalne instrumenty prorozwojowe oraz system monitorowania zmian związanych z podjęciem działań interwencyjnych. Zgodnie z zasadą rozwoju odpowiedzialnego, czyli rozwoju społecznie wrażliwego i terytorialnie zrównoważonego, do obszarów wykazujących mniejszą odporność na zjawiska kryzysowe, kieruje wiązkę interwencji w celu zmniejszenia dysproporcji między obszarami.

9.2. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI W WOJEWÓDZTWIE MAZOWIECKIM

Obszary Strategicznej Interwencji zostały wyróżnione poprzez integrację dwóch podejść: **krajowego i regionalnego**, spójnych z Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030, co warunkuje, iż OSI wyznaczone na poziomie krajowym i regionalnym są komplementarne.

W **Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze**, przyjętej uchwałą nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 maja 2022 r.

zidentyfikowano obszary strategicznej interwencji (OSI) z poziomu krajowego (Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR) i Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR) oraz z poziomu regionalnego.

Wśród **Obszarów Strategicznej Interwencji wskazanych na poziomie krajowym**, znalazły się m.in.: obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno – gospodarcze oraz związane z położeniem np. Polska Wschodnia.

Biorąc pod uwagę delimitację na **poziomie krajowym** Gmina Wiśniew:

- **nie należy** do miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze (do takich miast nie należą też Siedlce),
- **nie należy** do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją - delimitacja na poziomie krajowym,
- **nie należy** również do innych Obszarów Strategicznej Interwencji wyznaczonych z uwagi na położenie np. Polska Wschodnia czy Śląsk.

Biorąc natomiast pod uwagę delimitację na **poziomie regionalnym** Gmina Wiśniew:

- **należy** do Siedleckiego Obszaru Strategicznej Interwencji (OSI problemowe – podregiony NUTS 3),
- **należy** do grupy OSI Miejskie Obszary Funkcjonalne – bieguny wzrostu wskazano potencjalne bieguny wzrostu, w tym MOF Miasta Siedlce jako miasta subregionalnego.

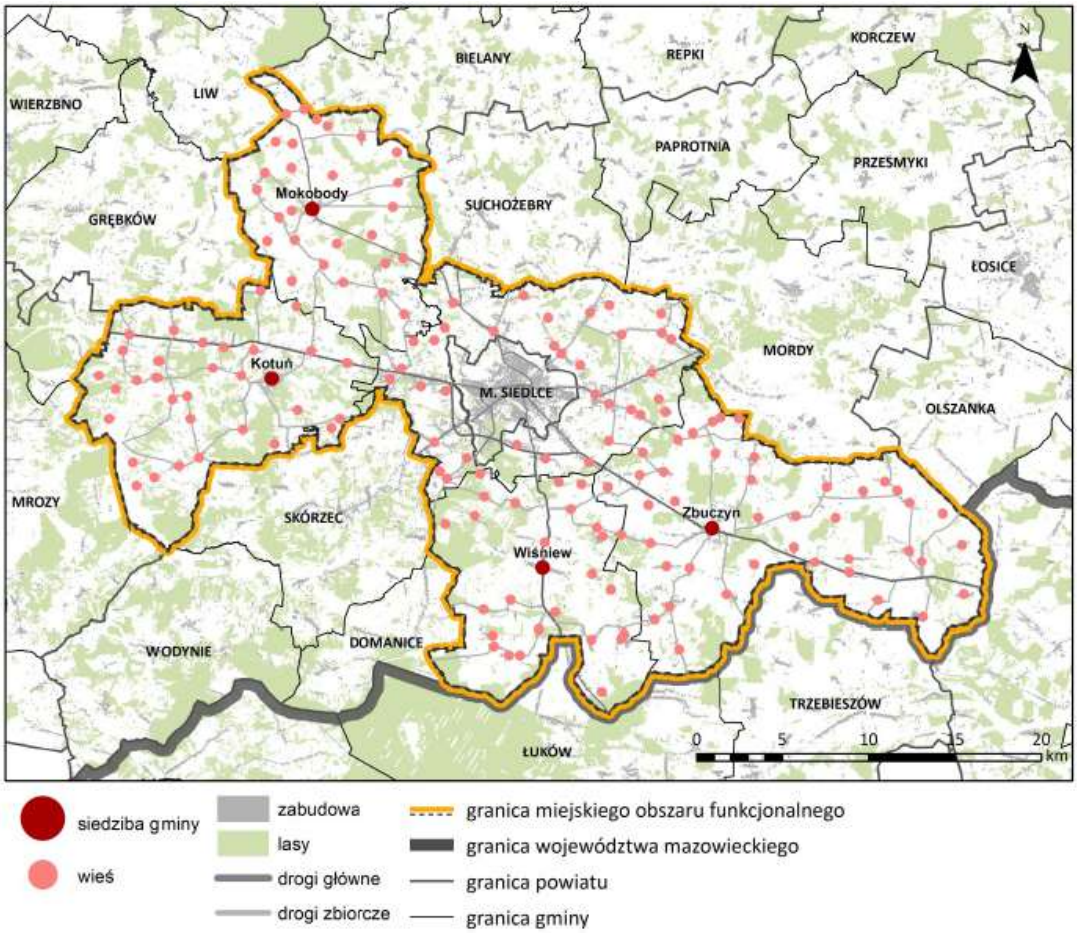

S

Rycina 24. Struktura przestrzenna Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego MOF Miasta Siedlce
Źródło: rycina zamieszczona w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Siedlce na lata 2022-2030

Interwencja w **Siedleckim Obszarze Strategicznej Interwencji** zorientowana będzie na poprawę atrakcyjności inwestycyjnej podregionu, wzmacnianie postaw przedsiębiorczych i rozwój lokalnych rynków pracy poprzez wykorzystanie istniejącego potencjału i specjalizacji gospodarczych. Ponadto, istotne jest wzmacnianie zdolności obszaru do rozwoju nowych branż w celu dywersyfikacji gospodarki podregionu, zwłaszcza na obszarach wiejskich, aktywizacji zawodowej ludności i wzmocnienia bazy dochodowej samorządów lokalnych. Działania powinny koncentrować się na tworzeniu spójnej, skoordynowanej oferty inwestycyjnej obejmującej m.in. poprawę konkurencyjności przedsiębiorstw na rynkach krajowych i zagranicznych oraz zwiększenie dostępności uzbrojonych terenów inwestycyjnych.

Atrakcyjność turystyczna, w szczególności obszarów w pasmach przyrodniczo-kulturowych, pozwala na rozwój konkurencyjnej oferty turystycznej. W podregionie niezbędne są także działania na rzecz rozbudowy i modernizacji infrastruktury technicznej. Ze względu na

problem zanieczyszczenia powietrza, ważne będzie także ograniczenie niskiej emisji z sektora komunalno-bytowego i transportowego.

Zgodnie z zapisami SRWM 2030+ interwencja w **OSI problemowym - Siedleckim Obszarze Strategicznej Interwencji** zorientowana będzie na określone problemy. Działania w OSI Siedleckim skoncentrowane będą na wymienione obszary:

1. Wsparcie rozwoju gospodarczego obszaru poprzez:
- wzmacnianie wykształconych specjalizacji gospodarczych, m.in. sektora rolnego, przetwórstwa rolno-spożywczego, przemysłu maszynowego, metalowego i chemicznego,
- rozwój skoordynowanej oferty inwestycyjnej, w tym zapewnienie terenów inwestycyjnych i poprawę ich dostępności transportowej,
- rozwój infrastruktury turystycznej i promocję zintegrowanej oferty turystycznej.
2. Poprawa stanu środowiska poprzez:
- rozbudowę i modernizację systemów kanalizacyjnych, gazowych i ciepłowniczych,
- zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych,
- modernizację systemu gospodarki odpadami – wdrażanie gospodarki odpadami o obiegu zamkniętym.

Wsparcie dla miast i ich obszarów funkcjonalnych ukierunkowane będzie na rozwój i poprawę jakości współpracy w obszarach funkcjonalnych w celu wzmacniania potencjałów i przezwyciężania problemów rozwojowych w skali ponadlokalnej. Doskonalenie zintegrowanego zarządzania i współrządzenia rozumiane jest jako podejmowanie i prowadzenie efektywnej współpracy samorządów, instytucji, grup społecznych i gospodarczych z obszaru poszczególnych

MOF na rzecz wielowymiarowego i wielopoziomowego współzarządzania, wykorzystującego partycypacyjne formy procesu decyzyjnego. Zgodnie z zapisami SRWM 2030+ jako potencjalny biegun wzrostu wskazano **MOF Miasta Siedlce – jako miasta subregionalnego**. Współpraca w ramach MOF powinna być ukierunkowana w szczególności na:

- **uporządkowanie gospodarki przestrzennej i przywrócenie ładu przestrzennego** w miejskich obszarach funkcjonalnych, obejmujące w szczególności koordynację procesów planowania przestrzennego w celu ochrony ładu przestrzennego, terenów

otwartych przed rozpraszaniem zabudowy, chaosem inwestycyjnym i przeznaczaniem gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne, jak też rewitalizację oraz dbałość o dostęp do wysokiej jakości terenów zieleni i ograniczanie emisji hałasu,

- **rozwój efektywnego systemu transportowego opartego na transporcie zbiorowym i niezmotoryzowanym**, tj. rozwój infrastruktury pieszej, zintegrowanej sieci dróg dla pieszych i rowerów zgodnej ze standardami określonymi na poziomie województwa połączonej z trasami wojewódzkimi, a także niskoemisyjnego transportu zbiorowego zintegrowanego z systemem wojewódzkim,
- **poprawę jakości powietrza**, w tym kompleksową modernizację energetyczną budynków, likwidację źródeł niskiej emisji, inwestycje w OZE, tworzenie korytarzy regeneracyjnych miast, rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury oraz ograniczanie indywidualnego ruchu samochodowego w miastach i ich obszarach funkcjonalnych,
- **zwiększenie efektywności i dostępności do usług publicznych** dostosowanych do potrzeb różnych grup społecznych w miejskich obszarach funkcjonalnych. Należy przy tym uwzględnić starzenie się społeczeństwa i spadek liczby ludności, zwłaszcza w miastach średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Współpraca jednostek samorządu terytorialnego na rzecz bardziej efektywnej koordynacji i integracji świadczenia usług publicznych, rozwój wspólnych centrów usług publicznych, instytucji otoczenia biznesu czy spójnej w skali obszaru funkcjonalnego oferty edukacyjnej lub biznesowej przyczyni się do optymalizacji kosztów i podniesienia efektywności prowadzonych działań.

Efektywna współpraca i współzarządzanie w obrębie miejskich obszarów funkcjonalnych, skoncentrowane na niwelowaniu ponadlokalnych problemów i barier rozwojowych, przyczynią się do wzmocnienia powiązań funkcjonalnych między miastami i otaczającymi je obszarami, w tym w wymiarze miasto – obszary wiejskie.

9.3. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI KLUCZOWE DLA GMINY

Obowiązkowym elementem strategii rozwoju gminy jest wskazanie Obszarów Strategicznej Interwencji określonych w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze. Na poziomie lokalnym wyznaczenie OSI jest fakultatywne. Gmina Wiśniew nie wyznaczyła obszarów strategicznej interwencji innych niż opisane w poprzednim rozdziale niniejszej strategii.

X. MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE

10.1. INFORMACJE OGÓLNE

W polityce europejskiej następuje przechodzenie od podejścia sektorowego do zintegrowanego podejścia terytorialnego. Znajduje to wyraz w ukierunkowaniu polityki spójności na wykorzystanie wewnętrznych potencjałów terytoriów określonych funkcjonalnie, współpracę na poziomie lokalnym pomiędzy partnerami z obszarów miejskich i wiejskich, integrację działań publicznych w wymiarze przestrzennym oraz wielopoziomowy system zarządzania.

Podobny zestaw działań o charakterze zintegrowanym powinien być kierowany do obszarów charakteryzujących się wspólnymi cechami geograficznymi, społeczno-gospodarczymi i przestrzennymi, nazwanych obszarami funkcjonalnymi.

Miejski Obszar Funkcjonalny to układ osadniczy ciągły przestrzennie, złożony z odrębnych administracyjnie jednostek (gmin) i składający się ze zwartego obszaru miejskiego oraz powiązanej z nim funkcjonalnie strefy zurbanizowanej. Prowadzenie polityki wobec miejskich obszarów funkcjonalnych, a szczególnie wobec MOF ośrodków wojewódzkich, jest bardzo ważne dla polityki rozwoju, ponieważ przeciwdziała nierównościom w poziomie ich zagospodarowania, pozwala na trafniejsze definiowanie ich potencjałów rozwojowych oraz na kompleksowe rozwiązywanie konfliktów występujących na ich terenie.

10.2. MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY (MOF) MIASTA SIEDLCE

Miasta, ze względu na realizowane funkcje społeczno-gospodarcze różnego rzędu i ich rozprzestrzenianie na obszary sąsiadujące, zostały zidentyfikowane jako regionalne bieguny wzrostu. Stałe wzmacnianie ich potencjału, otwiera perspektywy uczestniczenia poszczególnych obszarów w procesach rozwojowych województwa oraz warunkuje zwiększenie spójności terytorialnej i społeczno-gospodarczej całego obszaru województwa. Kreowanie warunków do dynamicznego rozprzestrzeniania się procesów rozwojowych wpłynie na rozwój konkurencyjności i innowacyjności funkcji biegunów wzrostu, jak również pozwoli na zidentyfikowanie nowych rdzeni i ich obszarów oddziaływania.

Potencjał gospodarczy ośrodków miejskich jako biegunów wzrostu uzależniony jest m.in.: od zakresu realizowanych usług publicznych, jakości systemu nauki i oświaty, poziomu

rozwoju gospodarczego w tym rynku pracy, dostępności komunikacyjnej oraz atrakcyjności oferty inwestycyjnej, oddziaływania rdzenia na obszary funkcjonalne i wiejskie. Potencjał gospodarczy biegunów wzrostu, uzależniony jest również od ich zasobów endogenicznych.

Podejmowane działania należy skierować na podnoszenie jakości życia mieszkańców poprzez stymulowanie procesów prorozwojowych przez miasta i ich obszary funkcjonalne.

24 maja 2022 r. Sejmik Województwa Mazowieckiego przyjął **Strategię Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze**. Jest to kolejna edycja podstawowego dokumentu strategicznego regionu, określającego długofalową wizję rozwoju województwa, jak też średniookresowe kierunki działań i działania. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze wskazuje główne wyzwania, a także cele rozwojowe regionu do zrealizowania przez samorząd województwa oraz inne podmioty. Stanowi też punkt odniesienia dla innych dokumentów strategicznych, programowych i planistycznych tworzonych na poziomie regionalnym oraz lokalnym. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze ma charakter zintegrowany. Dokument wskazuje pogrupowane tematycznie działania adresowane do całego województwa, jak też model struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu oraz obszary strategicznej interwencji (OSI), w których interwencja ukierunkowana jest zarówno tematycznie, jak i terytorialnie.

Gmina Wiśniew znajduje się w zasięgu **Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego (MOF) Miasta Siedlce**. Jednym z kluczowych zadań realizowanych w ramach MOF jest budowa drogi dla pieszych i rowerów (o długości 7,5 km) wzdłuż drogi krajowej nr 63. Inwestycja niewątpliwie przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa rowerzystów i wzrostu komfortu dla mieszkańców Gminy Wiśniew.

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Siedlce na lata 2022-2030 została przyjęta jako Załącznik do Uchwały Nr LXXVII/723/2023 Rady Miasta Siedlce (jako gminy wiodącej) z dnia 30 listopada 2023, a następnie przyjęta przez wszystkich uczestników MOF. Rada Gminy Wiśniew przyjęła wymienioną Strategię Uchwałą Nr LXXII/469/2023 z dnia 28 grudnia 2023 r.[29]

[29] Uchwały w sprawie Strategii znajdują się na stronach https://funduszeuedlamazowsza.eu/wp-content/uploads/2024/05/Strategia-Rozwoju-Ponadlokalnego-Gmin-Miejskiego-Obszaru-Funkcjonalnego-Miasta-Siedlce-na-lata-2022-

Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Siedlce to obszar, do którego należą Gmina Siedlce, Gmina Zbuczyn, Gmina Mokobody, Gmina Kotuń, Gmina Wiśniew oraz miasto Siedlce. Gminy wiejskie należące do MOF Siedlce są częścią powiatu siedleckiego, a Siedlce to miasto na prawach powiatu. Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Siedlce ma łączną powierzchnię 779,74 km^2 z czego blisko 72% stanowią grunty rolne. Cały obszar MOF Siedlce poza samym miastem Siedlce to obszar mało uprzemysłowiony, dominującym rodzajem działalności mieszkańców jest rolnictwo.

Kluczowe obszary współpracy wskazane w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Siedlce na lata 2022-2030 to.

- ukierunkowanie na wspólną realizację projektów inwestycyjnych z różnych obszarów działalności, szczególnie projektów z wykorzystaniem środków UE z nowej perspektywy na lata 2021 – 2027,
- współpraca w zakresie polityki przestrzennej - zwiększenie pokrycia planami miejscowymi pod kątem zrównoważonego rozwoju całego MOF, zwiększenie atrakcyjności osiedlenia się na terenie MOF, poprawa jakości przestrzeni publicznych oraz ochrona terenów cennych przyrodniczo,
- współpraca jednostek MOF w zakresie możliwości uzyskiwania dofinansowań zewnętrznych (zwłaszcza unijnego),
- rozwój transportu publicznego, szczególnie w gminach wiejskich,
- współpraca w zakresie infrastruktury technicznej – wspólne inwestycje np. oczyszczalnia ścieków albo instalacji termicznego przekształcania frakcji energetycznej z odpadów, z których mogłoby korzystać kilka gmin MOF Siedlce,
- zwiększenie współpracy gmin w zakresie zwiększenia atrakcyjności obszaru MOF Siedlce dla nowych inwestorów, co mogłoby mieć wpływ na zahamowanie odpływu ludności,
- współpraca w zakresie rozwoju i promocji turystyki, w tym m.in. wspólne planowanie sieci drogi dla pieszych i rowerów i oferty transportu publicznego, współpraca w zakresie rozwoju relacji na linii przedsiębiorcy – jednostki samorządów

2030.pdf?_gl=1*2t25ql*_ga*MTkyOTgyMDc3OC4xNzU1NTMxMTE3*_up*MQ..*_ga_GF51127620*czE3NTU1MzExMTckbzEkZzAkdDE3NTU1MzExMTckajYwJGwwJGgw oraz https://samorzad.gov.pl/web/gmina-wisniew/g-uchwala-nr-lxxii4692023-z-dnia-28-grudnia-2023-r-w-sprawie-przyjecia-strategii-rozwoju-ponadlokalnego-gmin-miejskiego-obszaru-funkcjonalnego-miasta-siedlce-na-lata-2022-2030

terytorialnych, w tym w zakresie planowania sieci placówek edukacyjnych w kontekście lokalizacji największych zakładów pracy.

Zidentyfikowane bariery wskazane w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Siedlce na lata 2022-2030 to.

- bardzo małe pokrycie terenów gmin obszaru MOF Siedlce przez sieć gazową oraz kanalizacyjną – stanowi to barierę w rozwoju budownictwa mieszkaniowego,
- niedostateczny rozwój szkolnictwa (niska jakość szkolnictwa ponadpodstawowego i wyższego, zróżnicowana dostępność terytorialna do szkół – również w obrębie samych Siedlec),
- ograniczona dostępność do ośrodków służby zdrowia,
- deficyt pracowników wysoko wykwalifikowanych na lokalnym rynku pracy,
- gminy wiejskie o rolniczym charakterze posiadają niższy potencjał rozwojowy w porównaniu do gmin, na terenie których znajdują się zakłady przemysłowe,
- barierę rozwoju gmin MOF Siedlce stanowi odpływ młodych ludzi do większych ośrodków miejskich, przede wszystkim do aglomeracji warszawskiej,
- niedostateczna oferta transportu publicznego na terenach wiejskich – ograniczenie mobilności mieszkańców,
- brak spójnej polityki przestrzennej gmin w zakresie opracowywania planów miejscowych,
- niska innowacyjność i potencjał badawczo – rozwojowy obszaru MOF Siedlce,
- wysokie koszty gruntów i budowy nowych domów mogą zahamować zjawisko przeprowadzania się nowych mieszkańców do MOF Siedlce,
- brak atrakcyjnej oferty turystycznej w MOF Siedlce.

Misją Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Siedlce na lata 2022-2030 jest stworzenie funkcjonalnego obszaru, który zaspokaja potrzeby mieszkańców poprzez realizację przez władze samorządowe i inne podmioty publiczne, organizacje społeczne oraz przedsiębiorców, przedsięwzięć rozwojowych zapewniających odpowiedni poziom usług publicznych, dostęp do infrastruktury oraz ochronę środowiska. Realizacja misji to również działania skupiające się na poprawie jakości życia mieszkańców, poprzez poprawę jakości przestrzeni oraz inwestycje w sektory takie jak: zdrowie, edukacja, kultura i turystyka.

W wyniku przeprowadzonych analiz diagnostycznych oraz wskazaniu zasadniczych wyzwań jakie stoją przed obszarem MOF Siedlce, zdefiniowane zostały trzy następujące cele strategiczne:

1. Poprawa warunków życia mieszkańców oraz wspieranie potencjału społecznego MOF Miasta Siedlce.
2. Zwiększenie spójności i atrakcyjności przestrzeni Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego z zachowaniem wysokiej jakości środowiska.
3. Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Siedlce jako ośrodek konkurencyjnej, nowoczesnej i zielonej gospodarki.

Cele strategiczne definiują najważniejsze kwestie, na których powinni skupić się zarządzający, by możliwe było ostatecznie osiągnięcie założeń wskazanych w zdefiniowanej wizji oraz misji dla analizowanego obszaru. Powyższe cele uwzględniają kwestie obejmujące zarówno wymiar społeczny jak również przestrzenno-infrastrukturalny oraz gospodarczy.

Osiągnięcie stanu pożądanego jaki powinien zostać uzyskany dla obszaru MOF Siedlce w perspektywie do roku 2030, będzie możliwe w oparciu o hierarchiczną strukturę powiązanych ze sobą wzajemnie elementów, składających się z wizji, misji, celów strategicznych, celów szczegółowych oraz kierunków działań. Elementy w postaci kierunków działań, znajdujących się najniżej w hierarchii realizacji strategii, stanowią uszczegółowienie planowanych do realizacji celów szczegółowych, przypisanych do poszczególnych celów strategicznych, będących punktem wyjścia w osiągnięciu pożądanego stanu przedmiotowego obszaru.

XI. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII, W TYM WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

11.1. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII

Instrumenty służące do zarządzania strategią rozwoju można podzielić na instrumenty prawne, finansowe, społeczne oraz strukturalne.

Instrumentami prawnymi są wszystkie konkretne rozwiązania ukierunkowane na osiągnięcie celu strategicznego, z których samorząd Gminy Wiśniew może korzystać i jednocześnie mają one odniesienie prawne – wynikają z obowiązujących przepisów prawnych. Instrumenty

prawne dają jednostkom samorządu terytorialnego i instytucjom działającym w zakresie polityki rozwoju możliwość nałożenia określonych obowiązków i postanowień na podmioty. Do instrumentów prawnych zalicza się uchwały zatwierdzające miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (dające możliwość stworzenia dogodnych terenów inwestycyjnych pod działalność gospodarczą).

Posiadanie odpowiednich środków finansowych (**instrumentów finansowych**) na realizację strategii jest niezbędnym warunkiem wdrożenia polityk rozwoju. Gmina posiada środki własne, korzysta z dofinansowania zewnętrznego (np. wspólnotowego, krajowego, wojewódzkiego). Może korzystać również z instrumentów finansowych takich jak preferencyjne kredyty, pożyczki, umorzenia płatności wobec budżetu państwa i funduszy ekologicznych (np. WFOŚiGW), zwolnień i ulg podatkowych.

Uzgodnienia ze społeczeństwem (**instrumenty społeczne**) poprzez udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji i uchwalaniu dokumentacji są z kolei ważnym elementem skutecznego zarządzania, opartego o zasady zrównoważonego rozwoju i uwzględnianie racji społecznych.

Do **instrumentów strukturalnych** należą wszelkie programy np. program ochrony środowiska, program opieki nad zabytkami, plan gospodarki niskoemisyjnej, plan zaopatrzenia w ciepło, energię i paliwa gazowe i to one wytyczają główne tendencje i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego, infrastrukturalnego i ochrony środowiska.

11.2. MONITORING WDRAŻANIA STRATEGII

W procesie wdrażania strategii ważna jest kontrola przebiegu tego procesu oraz ocena stopnia realizacji zadań w niej wyznaczonych z punktu widzenia osiągnięcia założonych celów. Z tego względu ważne jest wyznaczenie systemu monitorowania, na podstawie którego będzie możliwe dokonanie oceny procesu wdrażania oraz będą mogły być dokonane modyfikacje strategii.

Za **wdrażanie strategii** rozwoju odpowiedzialny jest Wójt Gminy Wiśniew, w dalszej kolejności odpowiednie komórki urzędu gminy, jednostki podległe, a także inne podmioty wg kompetencji. Głównym zadaniem Wójta jest realizowanie zadań własnych gminy oraz

zabieganie o realizację zadań u innych podmiotów, współpraca na poziomie międzygminnym, powiatowym i wyższego szczebla.

Wójt wyznacza Koordynatora ds. Strategii, który będzie zarządzał całym procesem wdrażania i monitorował działania. Koordynator zapewni:

- wsparcie merytoryczne przy realizacji i ewaluacji strategii,
- wsparcie merytoryczne przy podejmowaniu decyzji strategicznych,
- poszukiwanie nowych źródeł finansowania,
- koordynację prac poszczególnych komórek Urzędu Gminy w celu sprawnej realizacji strategii,
- upowszechnianie założeń strategii wśród mieszkańców,
- koordynację przygotowania okresowych sprawozdań z realizacji strategii.

Proponuje się, aby **raporty z realizacji strategii** były przygotowywane w okresach dwuletnich. **Rokiem bazowym jest 2024** – w oparciu o dane za ten właśnie rok dokonywano analiz i przystąpiono w 2025 r. do opracowania projektu strategii. Pierwszym rokiem faktycznego obowiązywania strategii rozwoju będzie 2026. Zatem pierwsze dwulecie obejmie lata 2026-2027, a raport za te lata powinien zostać opracowany w 2028 r. Oczywiście nic nie stoi na przeszkodzie, aby Wójt w porozumieniu z Koordynatorem ds. Strategii zdecydowali o raportowaniu postępów w realizacji strategii w krótszych okresach raportowania. Raporty z realizacji strategii rozwoju przekazywane będą Radzie Gminy Wiśniew, której zadaniem będzie:

- analizowanie postępów wdrażania strategii,
- akceptacja sprawozdań z realizacji strategii,
- wsparcie merytoryczne w zakresie decyzji o zakresie realizowanych zadań podejmowanych przez wójta,
- uwzględnienie zadań zaplanowanych do realizacji przy przyjmowaniu budżetu gminy oraz wieloletnich prognoz finansowych,
- proponowanie kierunków zmian i przyjmowanie aktualizacji strategii jeśli zajdzie taka potrzeba.

Monitoring strategii powinien dostarczać informacji o efektach wszystkich działań na rzecz rozwoju jednostki i może być traktowany jako podstawa do oceny całej polityki rozwoju. Jest

jednym z najważniejszych kryteriów, na podstawie których tworzona jest nowa polityka. W miarę możliwości, sprawozdawczość warto oprzeć również o raport z realizacji poszczególnych działań, przygotowywany np. przez wskazany podmiot koordynujący, na podstawie informacji własnych oraz otrzymanych od partnerów realizacyjnych i podmiotów zaangażowanych. W takim przypadku będą oni proszeni o przedstawienie okresowych raportów z realizacji własnych działań, określonych w strategii, najlepiej z wykorzystaniem ustandaryzowanego formularza sprawozdawczego (ankiety).

Niezależnie od proponowanego sposobu raportowania strategii rozwoju, coroczna realizacja zadań wynikać będzie z obowiązującej już sprawozdawczości, którą Gmina Wiśniew realizuje m.in. poprzez opracowanie raportów o stanie Gminy oraz wykonanie rocznych sprawozdań z wykonania budżetu.

Monitoring polegać będzie na systematycznym zbieraniu oraz analizowaniu ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych projektów, a także założonych celów strategii na podstawie danych gromadzonych i przekazywanych przez poszczególne komórki Urzędu Gminy, jednostki organizacyjne oraz inne instytucje zewnętrzne i podmioty realizujące projekty na obszarze gminy i/lub będące partnerami w realizacji określonych działań. Niezbędne jest, aby prowadzona komunikacja społeczna objęła swym zasięgiem wszystkie grupy społeczeństwa. Bardzo ważną sprawą jest właściwe, rzetelne i odpowiednio wcześniejsze informowanie tych mieszkańców, których planowane inwestycje będą dotyczyły w sposób bezpośredni.

11.3. EWALUACJA STRATEGII I JEJ AKTUALIZACJA

Ewaluacja gminnej strategii rozwoju jest procesem systematycznej oceny realizacji celów, skuteczności działań oraz ich wpływu na rozwój społeczno-gospodarczy i środowiskowy. Jej celem jest zapewnienie ciągłego doskonalenia polityki rozwoju, umożliwienie korekty działań i zwiększenie efektywności wydatkowania środków publicznych.

Ewaluacja zadań zawartych w strategii rozwoju zostanie podzielona na dwie części:

1. Ex-ante (przed przyjęciem strategii) jest to procedura stanowiąca instrument ułatwiający podejmowanie spójnych decyzji. Polega na próbie znalezienia odpowiedzi na pytanie, czy działania zakładane w ramach strategii przyniosą zakładane efekty

przy użyciu posiadanych instrumentów i zasobów. Ocena ta została przeprowadzona w trakcie opracowywania strategii, przed jej przyjęciem.

2. On-going (na bieżąco) – instrument obserwacji prowadzonej przez Koordynatora ds. Strategii, który będzie przygotowywał sprawozdanie z realizacji strategii (raport z monitoringu niniejszej strategii). Raport taki będzie wykonywany raz na 2 lata. Częściej, bo raz w roku opracowywane będą raporty o stanie gminy oraz sprawozdania z wykonania gminnego budżetu, co można traktować jako raporty cząstkowe.

Strategia rozwoju ma formułę otwartą. Oznacza to, że w przypadku istotnych zmian uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, w tym uwarunkowań społecznych, gospodarczych, przestrzennych czy klimatyczno-środowiskowych możliwa będzie jej **aktualizacja**. Aktualizacja strategii rozwoju będzie również możliwa w przypadku pojawienia się nowych, znaczących możliwości finansowania inwestycji, które będą dawały możliwości do zaplanowania zadań, których ujęcie w niniejszej strategii nie było możliwe z powodu ograniczeń budżetowych.

Rada Gminy będzie mieć za zadanie analizowanie i zatwierdzanie wniosków o zmianę treści dokumentu, a także jego aktualizację poprzez podjęcie stosownej uchwały. Nie ogranicza się grona osób, które mogą wystąpić z wnioskiem o aktualizację strategii. Bez wątpienia taką możliwość ma Wójt, Rada Gminy, Koordynator ds. Strategii, ale również interesariusze strategii rozwoju. Każdy wniosek będzie rozpatrywany indywidualnie.

11.4. WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Strategia Rozwoju Gminy Wiśniew na lata 2026-2036 pełni rolę dokumentu strategicznego szczebla gminnego. Przedstawia kluczowe kierunki rozwoju w czterech sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej. W związku z tym musi poruszać w pewnym stopniu ogólności szereg tematów, których uszczegółowieniem będą dokumenty wykonawcze.

Tymi dokumentami mogą być m.in.

- program ochrony środowiska,
- program usuwania azbestu,
- plan gospodarki niskoemisyjnej,

- plany / strategie w zakresie zrównoważonego transportu i elektromobilności,
- założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe,
- wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy,
- program opieki nad zabytkami,
- gminne programy wspierania polityki społecznej.

Rekomenduje się, aby dokumenty wykonawcze:

1. Zawierały nawiązanie do niniejszej strategii rozwoju, a jeśli to możliwe wskazywały w jaki sposób konkretny dokument wykonawczy nawiązuje do celu / celów zapisanych w strategii rozwoju.
2. Odnosiły się do konkretnych podstaw prawnych lub formalnych.
3. Były sporządzane w sposób zwięzły, treściwy, z należytą starannością.
4. Zostały napisane językiem zrozumiałym dla przeciętnego odbiorcy, a jeśli to niemożliwe, aby zawierały streszczenie w języku niespecjalistycznym. Proponuje się także rozwinięcie użytych skrótów przynajmniej raz przy ich pierwszym użyciu lub sporządzenie wykazu skrótów wraz z ich rozwinięciem.
5. Cechowały się aktualnością, co oznacza, że powinny być opracowane na podstawie aktualnych danych z weryfikowanych źródeł.
6. Były kierowane do publicznego wglądu po ich opracowaniu, a końcowo w sposób przystępny były zamieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Wiśniew w sposób zgodny z przepisami dotyczącymi dostępności cyfrowej.
7. Były nie tylko zgodne z obowiązującym prawem, ale odpowiadały również najlepszej dostępnej wiedzy i praktyce w ich opracowaniu. Oznacza to, że oprócz spełnienia warunków formalnych, powinny być użyteczne w praktyce.
8. Zawierały harmonogram realizacji zadań, możliwe sposoby finansowania i podmioty odpowiedzialne za realizację zadań.
9. Cechowały się elastycznością, czyli pozwalały na aktualizację zamierzeń w miarę zmieniających się warunków.

XII. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

12.1. FINANSE GMINY WIŚNIEW – ANALIZA STANU OBECNEGO

Klasyfikacja budżetowa to system usystematyzowanego podziału dochodów i wydatków budżetowych, stosowany w Polsce. Służy do ewidencji, planowania i analizy finansów publicznych. Główny Urząd Statystyczny (GUS) jest odpowiedzialny za jej prowadzenie i aktualizację.

Klasyfikacja budżetowa dzieli wydatki i dochody na działy, rozdziały i paragrafy.

Działy to ogólne kategorie działalności, np. oświata, kultura, ochrona zdrowia. Rozdziały stanowią bardziej szczegółowy podział, np. w dziale „Oświata" mogą być rozdziały dotyczące szkolnictwa podstawowego, średniego, wyższego. Paragrafy to najniższy poziom klasyfikacji, określający konkretne rodzaje dochodów i wydatków, np. wynagrodzenia, zakupy materiałów i energii, dotacje. Klasyfikacja budżetowa jest istotna dla:

- sprawozdawczości budżetowej: umożliwia jednolite ujmowanie operacji finansowych w budżetach państwa, samorządów i innych jednostek sektora finansów publicznych,
- analiz finansowych - pozwala na porównywanie danych z różnych okresów i jednostek, identyfikowanie trendów i problemów w finansach publicznych,
- planowania budżetowego - pomaga w ustalaniu priorytetów wydatkowych i planowaniu dochodów,
- kontroli finansowej - umożliwia sprawdzanie prawidłowości wydatkowania środków publicznych.

Klasyfikacja budżetowa jest regularnie aktualizowana przez GUS, aby odzwierciedlać zmieniające się potrzeby i uwarunkowania w finansach publicznych.

W tabelach przedstawiono **dochody i wydatki budżetu Gminy Wiśniew** w latach 2020-2024 według danych GUS. Uwzględniono wszystkie działy budżetowe wykazane w sprawozdawczości, co składa się na sumę dochodów i wydatków.

W zakresie **dochodów** Gminy Wiśniew zaznacza się wyraźny ich wzrost. W roku 2020 suma dochodów wyniosła 33 009 882,33 zł, natomiast w roku 2024 było to już 50 735 269,34 zł.

W tabeli podano średni udział dochodów w dziale budżetowym w ogóle dochodów w latach 2020-2024.

Tabela 31. Dochody budżetowe Gminy Wiśniew wg działów budżetowych w ujęciu wieloletnim

Dział budżetowy	Średni udział dochodów według działów w ogólnej kwocie dochodów w latach 2020-2024 (%)
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	1,84
Dział 020 - Leśnictwo	0,02
Dział 400 - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	1,48
Dział 600 - Transport i łączność	5,20
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	1,34
Dział 710 - Działalność usługowa	0,01
Dział 750 - Administracja publiczna	1,12
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0,17
Dział 752 - Obrona narodowa	0,00
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,29
Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	22,75
Dział 758 - Różne rozliczenia	41,50
Dział 801 - Oświata i wychowanie	2,00
Dział 851 - Ochrona zdrowia	0,01
Dział 852 - Pomoc społeczna	3,49
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,16
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	0,04
Dział 855 - Rodzina	15,14
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	3,04
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,41
SUMA	**100,00**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

W zakresie wydatków Gminy Wiśniew również zaznacza się wyraźny ich wzrost. W roku 2020 suma wydatków wyniosła 28 364 130,45 zł, natomiast w roku 2024 było to już 51 687 446,64 zł. W tabeli podano średni udział wydatków w danym dziale budżetowym w ogóle wydatków w latach 2020-2024.

Tabela 32. Wydatki budżetowe Gminy Wiśniew wg działów budżetowych w ujęciu wieloletnim

Dział budżetowy	Średni udział wydatków według działów w ogólnej kwocie wydatków w latach 2020-2024 (%)
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	23,35
Dział 400 - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	1,01
Dział 600 - Transport i łączność	8,05
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	0,61
Dział 710 - Działalność usługowa	0,18
Dział 750 - Administracja publiczna	10,84
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0,17
Dział 752 - Obrona narodowa	0,00
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1,08
Dział 757 – Obsługa długu publicznego	0,86
Dział 758 – Różne rozliczenia	0,04
Dział 801 - Oświata i wychowanie	24,48
Dział 851 - Ochrona zdrowia	0,18
Dział 852 - Pomoc społeczna	5,10
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,14
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	0,40
Dział 855 - Rodzina	14,73
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	5,00
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	3,57
Dział 926 - Kultura fizyczna	0,24
SUMA	**100,00**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego dzielą się na wydatki **bieżące** i wydatki **majątkowe**. Przez wydatki bieżące budżetu jednostki samorządu terytorialnego rozumie się wydatki budżetowe niebędące wydatkami majątkowymi. Wśród wydatków bieżących wyodrębnia się w szczególności: wydatki jednostek budżetowych na wynagrodzenia i składki od nich naliczane oraz związane z realizacją ich statutowych działań, dotacje na zadania bieżące, świadczenia na rzecz osób fizycznych, wypłaty z tytułu poręczeń i gwarancji udzielonych przez jednostkę samorządu terytorialnego, przypadające do spłaty w danym roku budżetowym, obsługę długu jednostki samorządu terytorialnego, wydatki na programy finansowane z udziałem środków, o których mowa w art.5 ust.1 pkt.2 i 3 ustawy o finansach publicznych (w części związanej z realizacją zadań jednostki samorządu terytorialnego). Do wydatków majątkowych zalicza się wydatki na: inwestycje

i zakupy inwestycyjne, w tym na programy finansowane z udziałem środków, o których mowa w art.5 ust.1 pkt. 2 i 3, w części związanej z realizacją zadań jednostki samorządu terytorialnego, zakup i objęcie akcji i udziałów, wniesienie wkładów do spółek prawa handlowego. W tabeli podano średni udział wydatków danego rodzaju w ogóle wydatków w latach 2020-2024.

Tabela 33. Wydatki budżetowe Gminy Wiśniew w podziale na wydatki bieżące i majątkowe w ujęciu wieloletnim

Rodzaj wydatków	Średni udział wydatków według rodzajów w ogólnej kwocie wydatków w latach 2020-2024 (%)
wydatki majątkowe ogółem	31,95
wydatki majątkowe inwestycyjne	31,60
wydatki bieżące ogółem	68,05
wydatki bieżące na wynagrodzenia	23,47
wydatki bieżące na pochodne od wynagrodzeń	4,73
wydatki bieżące na zakup materiałów i usług	15,57
dotacje ogółem	1,68
świadczenia na rzecz osób fizycznych	18,25
wydatki bieżące jednostek budżetowych ogółem	47,25
wydatki na obsługę długu (obsługa długu publicznego bez wypłat z tytułu gwarancji i poręczeń)	0,86
wydatki ogółem	**100,00**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

12.2. RAMY FINANSOWE REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU

Skuteczne wdrażanie zaplanowanych działań nierozerwalnie wiąże się z koniecznością wydatkowania środków finansowych. Zadania związane z rozwojem infrastruktury komunikacyjnej, wodociągowej, kanalizacyjnej, budową nowych obiektów czy znaczącą modernizacją istniejących budynków wymagają bardzo dużych nakładów finansowych.

W **Diagnozie** sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej (…) przygotowanej w celu opracowania niniejszej strategii rozwoju przeanalizowano dane dotyczące dochodów i wydatków Gminy Wiśniew za lata 2020-2024, tj. ostatnie pięciolecie. Uwzględniono wszystkie działy budżetowe wykazane w sprawozdawczości, co składa się na sumę dochodów i wydatków.

Najważniejsza jest informacja o znacznym wzroście dochodów i wydatków, co należy uwzględnić przy planowaniu zadań. Realizacja celów strategicznych w kolejnych latach bez

wątpienia będzie wymagała coraz wyższych nakładów budżetowych, a odkładanie zadań w czasie może prowadzić do konieczności ich ponownej wyceny.

Stwierdzono, że **najwyższy udział** procentowy w badanym pięcioleciu **miały dochody** w następujących działach budżetowych:

- Dział 600 - Transport i łączność,
- Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem,
- Dział 758 - Różne rozliczenia,
- Dział 855 – Rodzina.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego **wysokość dochodów budżetu Gminy Wiśniew w przeliczeniu na jednego mieszkańca** była następująca:

- 5 797,31 zł w 2020 r.,
- 6 187,83 zł w 2021 r.,
- 6 110,99 zł w 2022 r.,
- 8 044,00 zł w 2023 r.,
- 8 857,41 zł w 2024 r.

Statystyki wieloletnie przedstawiono w **Diagnozie**. Podano również średni udział dochodów w dziale budżetowym w ogóle dochodów w analizowanych latach.

Najwyższy udział w badanym pięcioleciu **miały wydatki** w działach budżetowych:

- Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo,
- Dział 750 - Administracja publiczna,
- Dział 801 - Oświata i wychowanie,
- Dział 855 – Rodzina.

Statystyki wieloletnie przedstawiono w **Diagnozie**. Podano również średni udział wydatków danego rodzaju w ogóle wydatków w analizowanych latach.

Udział wydatków inwestycyjnych Gminy Wiśniew w ogólnej sumie wydatków wyniósł:

- 11,9 % w 2020 r.,
- 11,5 % w 2021 r.,
- 23,2 % w 2022 r.,
- 54,3 % w 2023 r.,
- 35,2 % w 2024 r.

Ogólną sumę dochodów i wydatków budżetowych Gminy Wiśniew, a także różnicę pomiędzy dochodami i wydatkami w poszczególnych latach oraz średnią za ostatnie pięciolecie przedstawiono w tabeli.

Tabela 34. Dochody i wydatki Gminy Wiśniew w ujęciu lat 2020-2024 - zrealizowane

Rok	Dochody (zł)	Wydatki (zł)	Różnica (zł)
2020	33 009 882,33	28 364 130,45	4 645 751,88
2021	35 159 231,83	30 287 365,25	4 871 866,58
2022	34 777 617,40	39 396 812,58	-4 619 195,18
2023	46 067 978,83	57 723 770,72	-11 655 791,89
2024	50 735 269,34	51 687 446,64	-952 177,30
Średnia roczna	**39 949 995,95**	**41 491 905,13**	**-1 541 909,18**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Z danych zebranych w tabeli wynika, że kwoty dochodów i wydatków systematycznie rosną, co jest zgodne z ogólnopolskim trendem.

Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Wiśniew na lata 2026-2040 zakłada, że **dochody** ukształtują się na poziomie 63,7 mln zł w 2026 r. oraz około 41,9-48,4 mln zł rocznie w latach 2027-2036. Ujęto jednak głównie dochody bieżące, natomiast w rubryce „dochody majątkowe" w roku 2026 założono dochody majątkowe w wysokości 23,9 mln zł, natomiast w latach 2027-2030 w wysokości około 0,2 mln zł. Takie założenia wynikają z braku możliwości oszacowania wpływów majątkowych w latach przyszłych. Zauważyć jednak należy, że ten rodzaj dochodów w latach 2020-2024 przynosił znaczące wpływy.

Po stronie **wydatków**, w Wieloletniej Prognozie Finansowej założono, że wyniosą one 76,5 mln zł w 2026 r. oraz około 39,0-47,3 mln zł rocznie w latach 2027-2036, jednak wydatki majątkowe zaplanowano w kwocie 42,4 mln zł w 2026 r. oraz 3,3-6,3 mln zł w latach 2027-2036. Tymczasem w latach 2020-2024 wydatki majątkowe osiągały znacznie wyższe wartości tj. stanowiąc średnio blisko 32 % ogółu wydatków.

Tabela 35. Dochody i wydatki Gminy Wiśniew w ujęciu lat 2026-2036 – zaplanowane w WPF

Rok	Dochody (zł)	Wydatki (zł)	Różnica (zł)
2026	63 749 542,37	76 510 120,82	-12 760 578,45
2027	42 013 880,00	39 613 880,00	2 400 000,00
2028	41 875 026,00	39 475 026,00	2 400 000,00
2029	41 931 726,00	39 031 726,00	2 900 000,00
2030	42 628 782,00	39 900 782,00	2 728 000,00
2031	43 272 002,00	40 937 058,00	2 334 944,00
2032	43 841 302,00	41 761 302,00	2 080 000,00
2033	44 937 335,00	42 797 335,00	2 140 000,00
2034	46 060 769,00	44 780 769,00	1 280 000,00
2035	47 212 289,00	45 932 289,00	1 280 000,00
2036	48 392 596,00	47 272 596,00	1 120 000,00
Średnia roczna	**45 992 295,40**	**45 273 898,53**	**718 396,87**

Źródło: Wieloletnia Prognoza Finansowa przyjęta Uchwałą Rady Gminy Wiśniew w dniu 29 kwietnia 2026 r.

Władze Gminy Wiśniew będą dążyć do zrównoważenia wielkości dochodów i wydatków w okresie wieloletnim. Wraz z zapewnieniem dochodów majątkowych, zwiększane będą wydatki majątkowe. Na potrzeby opracowania niniejszej strategii przyjęto, że:

1. Kwota dochodów i kwota wydatków budżetowych Gminy Wiśniew w latach 2026-2036 będzie taka sama – zrównoważy się w opisywanym okresie czasu. Okresowe deficyty będą równoważone nadwyżkami w latach sąsiednich.
2. Kwota wydatków budżetowych Gminy Wiśniew w każdym roku z przedziału lat 2026-2036 wyniesie średnio 46,0 mln zł.
3. Suma wydatków budżetowych Gminy Wiśniew w latach 2026-2036 (11-lat) wyniesie 506,0 mln zł. Będzie to ogół wydatków, na wszystkie realizowane zadania.

Niniejsza strategia obejmuje ogół działań podejmowanych przez samorząd gminny. Zadania są wpisane w cele strategiczne wskazane w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej. W każdej z tych sfer został wyznaczony jeden cel strategiczny. Proponuje się, aby **podział** środków budżetowych będących w dyspozycji Gminy Wiśniew był następujący:

- 26 % na realizację zadań w sferze społecznej,
- 16 % na realizację zadań w sferze gospodarczej,
- 37 % na realizację zadań w sferze przestrzennej,
- 21 % na realizację zadań w sferze klimatyczno-środowiskowej.

Zaproponowany podział dotyczy całości wydatków w latach 2026-2036. W poszczególnych latach obowiązywania niniejszej strategii udział wydatków w poszczególnych sferach może przyjmować inne wartości.

12.3. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA STRATEGII ROZWOJU

Podstawowym źródłem finansowania zadań wynikających ze strategii rozwoju będą dochody własne Gminy Wiśniew. Dochody własne to wpływy z podatków:
od nieruchomości, rolny, leśny, od spadków i darowizn, udział w podatku dochodowym od osób fizycznych – PIT, i prawnych – CIT, opłat lokalnych (np. skarbowa, targowa, od posiadania psów) oraz inne źródła, np. dochody z majątku (wynajem, sprzedaż), opłat za korzystanie z urządzeń komunalnych czy grzywien i kar pieniężnych. Dochody te mają zasadnicze, ale nie jedyne znaczenie dla realizacji zadań przewidzianych w niniejszej strategii rozwoju. Kluczowe znaczenie ma jednak wykorzystanie wszelkich dostępnych środków, w tym dotacji zewnętrznych, dofinansowania z wszystkich możliwych źródeł. Pozwoli to na urzeczywistnienie celów przewidzianych w niniejszej strategii.

Najszerszy wachlarz finansowania dostępny jest w ramach **Funduszy Europejskich**, na które składają się m.in.: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny+, Fundusz Spójności, Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji. Dzięki Funduszom Europejskim wzmacniana jest konkurencyjność gospodarek państw członkowskich, podejmowana jest walka z bezrobociem, a także realizowane są działania, które pomagają w rozwoju uboższych regionów. Zgodnie z informacjami prezentowanymi na stronie Funduszy Europejskich[30] (dostęp 03.01.2026 r.) w latach 2021-2027 tj. w obecnej perspektywie finansowej realizowane są następujące programy:

1. **Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko**: środki na bezpieczeństwo energetyczne Polski, rozwój odnawialnych źródeł energii, ochronę środowiska, bezpieczny i ekologiczny transport. Pieniądze przeznaczone są także na rozwój ochrony zdrowia, a także rozwój kultury i ochronę dziedzictwa kulturowego. Budżet w skali Polski: 125,8 mld zł.

[30] Fundusze Europejskie zostały opisane na stronie https://www.funduszeeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-2021-2027/umowa-partnerstwa/

2. **Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki**: środki na projekty badawczo-rozwojowe, innowacyjne i zwiększające konkurencyjność gospodarki. Z programu korzystają głównie przedsiębiorcy oraz sektor nauki. Budżet w skali Polski: 42,9 mld zł.
3. **Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego**: środki na poprawę sytuacji osób na zmieniającym się rynku pracy, rozwój edukacji i usług zdrowotnych, wsparcie rodziców w opiece nad dziećmi i wsparcie osób ze szczególnymi potrzebami. Budżet w skali Polski: 20,9 mld zł.
4. **Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy**: środki na cyfrową przyszłość, zwiększenie dostępu do ultraszybkiego Internetu szerokopasmowego, rozwój e-usług, wzmacnianie cyberbezpieczeństwa oraz podnoszenie kompetencji cyfrowych społeczeństwa. Budżet w skali Polski: 11 mld zł.
5. **Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową**: pieniądze przeznaczone na wsparcie najuboższych i najbardziej potrzebujących. Budżet w skali Polski: 2,5 mld zł.
6. **Fundusze Europejskie dla Rybactwa**: fundusz wspiera m.in. wspólną politykę rybołówstwa, unijną politykę morską, zrównoważone rybołówstwo i ochronę żywych zasobów morza, bezpieczeństwo żywnościowe i rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki. Budżet w skali Polski: 3,1 mld zł.
7. **Fundusze Europejskie na Migracje, Granice i Bezpieczeństwo**: w skład wchodzą 3 programy: Fundusz Azylu, Migracji i Integracji (FAMI), Instrument Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej w ramach Funduszu Zintegrowanego Zarządzania Granicami (IZGW) oraz Fundusz Bezpieczeństwa Wewnętrznego (FBW). Budżet w skali Polski: 2,4 mld zł.
8. **Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich**: środki na działania wzmacniające potencjał beneficjentów Funduszy Europejskich oraz przedsięwzięcia koordynacyjne, np. w obszarze Funduszy Europejskich. Budżet w skali Polski: 2,5 mld zł.
9. **Programy regionalne**: każde województwo posiada własny program finansujący inwestycje na jego terenie. Dzięki nim regiony będą wspierać przedsiębiorczość, dostęp do edukacji, opieki zdrowotnej czy kultury. Dbają one o infrastrukturę

społeczną i środowisko. Fundusze wspierają także technologie cyfrowe, energetykę oraz transport. Budżet w skali Polski: 155,4 mld zł.[31]

10. **Programy Interreg (Europejskiej Współpracy Terytorialnej)**: program ma charakter międzynarodowy i wspiera wymianę kulturową, współpracę naukową, biznesową i samorządową ponad granicami państw. Budżet w skali Polski: 2,2 mld zł.

Istotną formą wsparcia dla obszarów wiejskich jest **Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027** – to wsparcie finansowe w ramach Wspólnej Polityki Rolnej UE, które zastąpi dotychczas realizowany Program Rozwoju Obszarów Wiejskich. Wsparcie to obejmuje interwencje w formie płatności bezpośrednich, tj.: podstawowe wsparcie dochodów - odpowiednik jednolitej płatności obszarowej, płatność redystrybucyjną, płatność dla młodych rolników oraz wsparcie związane z produkcją przyznawane w 13 sektorach. Nowym elementem systemu płatności bezpośrednich wspierającym realizację praktyk korzystnych dla środowiska, klimatu i dobrostanu zwierząt są ekoschematy (obszarowe i dobrostan zwierząt). Realizowane jest również przejściowe wsparcie krajowe (finansowane ze środków krajowych). Wsparcie z PS WPR otrzyma sektor pszczelarski oraz sektor owoców i warzyw. W ramach interwencji na rzecz rozwoju obszarów wiejskich rolnicy mogą ubiegać się o płatności ONW, płatności rolno-środowiskowo-klimatyczne, płatności ekologiczne, a także premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych.
W PS WPR kontynuowane są również rozwiązania już znane, m.in. premie dla młodych rolników, inicjatywa LEADER oraz wsparcie modernizacyjne gospodarstw rolnych, przy czym zwiększono nacisk na inwestycje na rzecz środowiska i klimatu, dobrostanu zwierząt, czy też produkcji opartej o najwyższe standardy. Ważnym uzupełnieniem katalogu wsparcia dla gospodarstw rolnych jest możliwość korzystania ze wsparcia opartego na różnych formach współpracy oraz narzędziach zarządzania ryzykiem. W ramach doskonalenia zawodowego rolnicy mogą korzystać z profesjonalnego doradztwa rolniczego, które zaprogramowane zostało w ramach wymiany wiedzy i upowszechniania informacji.[32]
Do sektorowych źródeł finansowania w dziedzinie ochrony środowiska, które mogą być wykorzystane przy realizacji zadań przewidzianych w niniejszym dokumencie należą również:

[31] https://funduszeuedlamazowsza.eu/
[32] Cele w ramach Wspólnej Polityki Rolnej zostały rozpisane na stronie https://www.gov.pl/web/rolnictwo/plan-strategiczny-dla-wspolnej-polityki-rolnej-na-lata-2023-27

1. **Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy**[33] to forma bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Islandię, Norwegię i Liechtenstein nowym członkom UE – kilkunastu państwom Europy Środkowej i Południowej oraz krajom bałtyckim. Głównym celem jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG oraz wzmacnianie stosunków dwustronnych pomiędzy państwami - darczyńcami a państwem - beneficjentem. Najistotniejszym programem w kontekście ochrony środowiska jest program Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu. Dotyczy on takich obszarów jak: energia odnawialna, efektywność energetyczna, bezpieczeństwo energetyczne, łagodzenie zmian klimatu i adaptacja, środowisko i ekosystemy. Środki skierowane są do jednostek samorządu terytorialnego i ich związków, organizacji pozarządowych, uczelni, przedsiębiorców (m.in. przedsiębiorstw przemysłowych i spółek komunalnych, w tym producentów energii i ciepła czy właścicieli małych elektrowni wodnych) i innych podmiotów wymienionych w poszczególnych naborach.
2. **Program działań na rzecz środowiska i klimatu LIFE** to jedyny instrument finansowy Unii Europejskiej poświęcony wyłącznie współfinansowaniu projektów z dziedziny ochrony środowiska, w tym przyrody oraz wpływu człowieka na klimat i dostosowania się do jego zmian. Jego głównym celem jest wspieranie procesu wdrażania wspólnotowego prawa ochrony środowiska, realizacja unijnej polityki w tym zakresie, a także identyfikacja i promocja nowych rozwiązań dla problemów dotyczących środowiska i klimatu. Beneficjentem Programu LIFE może być każdy podmiot (jednostki, podmioty i instytucje publiczne lub prywatne) zarejestrowany na terenie państwa należącego do UE. Całkowity budżet Programu LIFE na lata 2021-2027 wynosi 5,432 mld euro, w tym na działania na rzecz środowiska – 3,488 mld euro oraz na rzecz klimatu – 1,944 mld euro.[34]
3. **Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej** oraz **Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie**. Celem generalnym Funduszy jest poprawa stanu środowiska i zrównoważone gospodarowanie jego zasobami przez stabilne, skuteczne i efektywne wspieranie przedsięwzięć i inicjatyw służących środowisku przy pełnym oraz zgodnym z zasadami zrównoważonego rozwoju

[33] Strona EOG i funduszy norweskich https://www.eog.gov.pl/
[34] Szczegółowe informacje dotyczące programu LIFE są zawarte na stronie https://www.gov.pl/web/nfosigw/informacje-o-programie

wykorzystaniu środków pochodzących z Unii Europejskiej na ochronę środowiska i gospodarkę wodną. Wspólna strategia NFOŚ i funduszy wojewódzkich sporządzana raz na 4 lata stanowi jednolitą podstawę zarówno dla strategii NFOŚiGW jak i poszczególnych wojewódzkich funduszy ochrony środowiska. Obecnie realizowana jest strategia na lata 2025-2028, w której znaczne środki przeznaczone są na działania związane z ochroną powietrza np. na działania w ramach Programu Priorytetowego Czyste Powietrze. [35]

Gmina powinna wnioskować również o możliwe środki krajowe. **Budżet państwa** może być źródłem finansowania znaczących inwestycji drogowych czego przykładem jest Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg. **Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg** (RFRD) stanowi kompleksowy instrument wsparcia realizacji zadań na drogach zarządzanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Jego celem jest przyspieszenie powstawania nowoczesnej i bezpiecznej infrastruktury drogowej na szczeblu lokalnym, stanowiącej ważny element prawidłowego funkcjonowania i rozwoju gospodarki oraz przyczyniającej się do poprawy poziomu życia obywateli.

Utworzenie RFRD ma również na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego i parametrów technicznych lokalnej sieci drogowej, a także poprawę oraz zwiększenie atrakcyjności i dostępności terenów inwestycyjnych. Rozwój lokalnej infrastruktury drogowej stanowi przy tym działanie komplementarne do inicjatyw podejmowanych na szczeblu krajowym w odniesieniu do budowy systemu autostrad i dróg ekspresowych, przyczyniając się do stworzenia spójnego i zintegrowanego systemu transportowego.

W ostatnich latach znaczącym wsparciem dla samorządu był Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych czy Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych (RFIL).

Z budżetu państwa gmina otrzymuje m.in. tzw. kwotę potrzeb oświatowych – środki przeznaczone na prowadzenie edukacji, przede wszystkim fundusze na wypłaty pensji dla nauczycieli i utrzymanie szkół. Wysokość kwoty potrzeb oświatowych jest uzależniona od liczby i rodzaju prowadzonych przez gminę szkół oraz liczby uczniów.

[35] Bliższe informacje dotyczące strategii NFOŚ oraz WFOŚIGW znajdują się na stronie https://www.gov.pl/web/nfosigw/wspolna-strategia-dzialania-narodowego-funduszu-ochrony-srodowiska-i-wojewodzkich-funduszy-ochrony-srodowiska-i-gospodarki-wodnej-na-lata-2025-2028

Gmina może pozyskiwać fundusze pochodzące z jednostek terytorialnych wyższego szczebla, głównie środki wojewódzkie z **budżetu Województwa Mazowieckiego**. Część zadań jest możliwa do realizacji wspólnie z Powiatem Siedleckim, np. wspólna realizacja inwestycji infrastrukturalnych w ciągu dróg powiatowych współfinansowana przez Gminę.

Alternatywą dla finansowania zadań ze środków publicznych jest **partnerstwo publiczno-prywatne**, które polega na współpracy z podmiotami prywatnymi w celu realizacji inwestycji.

Zróżnicowane formy wsparcia dla jednostek publicznych oferuje także **Polski Fundusz Rozwoju (PFR)**. Wspiera on strategiczne projekty w rozwój i innowacyjność polskich firm i samorządów.

Wśród wielu możliwych źródeł finansowania inwestycji, jednostki samorządowe, każdorazowo i indywidualnie powinny dopasowywać system możliwości finansowania, do danej inwestycji i przedsięwzięcia.

Planując pozyskiwanie i wydatkowanie środków **należy zwracać uwagę na zmieniające się otoczenie geopolityczne**. Rosnące napięcia geopolityczne wymuszają realokację środków w kierunku zwiększenia odporności i podwójnego zastosowania infrastruktury. To zwiększenie odporności może odnosić się m.in. do infrastruktury transportowej.
W odniesieniu do Gminy Wiśniew można wskazać przede wszystkim inwestycje drogowe. Inwestycje transportowe w regionach można uznać za strategiczne dla bezpieczeństwa w skali kraju i całej Unii Europejskiej. Ponadto niezbędne mogą okazać się takie działania jak zwiększenie kompetencji mieszkańców oraz przygotowanie systemu edukacji i instytucji publicznych do funkcjonowania w warunkach zwiększonego ryzyka.

XIII. PODSUMOWANIE

Celem opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Wiśniew na lata 2026-2036” jest określenie podstawowych ram rozwoju gminy w okresie obowiązywania dokumentu.

Przygotowanie aktualizacji strategii poprzedziło opracowanie diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych. Diagnoza określiła potencjał społeczny i gospodarczy gminy, jej położenie i możliwości z tym związane. Wskazała też uwarunkowania środowiskowe, które wpisano w wizję rozwoju Gminy Wiśniew.

Strategia uwzględnia potrzeby interesariuszy, w tym mieszkańców i przedsiębiorców, którzy wzięli udział w ankietyzacji przed opracowaniem niniejszego dokumentu. Pozwoliło to uwzględnić ocenę stanu obecnego gminy i oczekiwań interesariuszy względem jej rozwoju. Strategia podlega konsultacjom społecznym i opiniowaniu we właściwych organach.

W rozdziale dotyczącym sfery społecznej przedstawiono aktualne dane dotyczące ludności, a także prognozy demograficzne. Znaczącym problemem w najbliższych latach mogą być wahania liczby ludności, a także zmiana udziału poszczególnych grup wiekowych. Będzie ona polegała na zwiększaniu się liczby osób w wieku poprodukcyjnym kosztem udziału osób w wieku przedprodukcyjnym. Aby zahamować te procesy, podejmowane są działania mające na celu zwiększenie atrakcyjności Gminy Wiśniew, jako miejsca dobrego do znalezienia dobrego zatrudnienia i miejsca optymalnego dla osiedlenia się.

W poszczególnych rozdziałach niniejszego opracowania przedstawiono charakterystykę Gminy Wiśniew w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej.

Przed wskazaniem celów strategicznych przeprowadzono analizę silnych i słabych stron gminy, szans i zagrożeń. Wskazano bariery rozwojowe i potencjały rozwoju.

Na bazie dokonanych charakterystyki i analiz wskazano misję i wizję Gminy Wiśniew. Będą one realizowane w porozumieniu z mieszkańcami, z uwzględnieniem ich zdania i potrzeb, a także w oparciu o dostępne możliwości techniczne i finansowe.

Strategia nakreśliła cztery cele strategiczne, po jednym w każdej ze sfer.

Cel główny w sferze społecznej - wzmocnienie kapitału społecznego oraz poprawa życia mieszkańców dzięki zwiększeniu dostępności i jakości usług społecznych został określony przez dwa cele operacyjne: stworzenie warunków dla zatrzymania mieszkańców w Gminie, ich rozwoju społecznego, w tym przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i depopulacji, zbudowanie silnej wspólnoty lokalnej, w tym wsparcie aktywności obywatelskiej i inicjatyw lokalnych.

W sferze gospodarczej celem głównym jest rozwój konkurencyjnej, zrównoważonej gospodarki opartej na lokalnej przedsiębiorczości, rolnictwie i tutejszych zasobach, sprecyzowany przez dwa cele operacyjne: zapewnienie dobrych warunków rozwoju

gospodarczego i rolnictwa na terenie Gminy Wiśniew, pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości i wzmocnienie aktywności zawodowej.

Cel główny w sferze przestrzennej to racjonalne wyposażenie przestrzeni Gminy w infrastrukturę techniczną i komunikacyjną z poszanowaniem ładu przestrzennego i krajobrazu, który będzie realizowany w ramach celu operacyjnego - modernizacja oraz rozwój infrastruktury technicznej i drogowej w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb mieszkańców prowadzone w sposób uporządkowany przestrzennie, z poszanowaniem krajobrazu i charakteru Gminy.

W sferze klimatyczno-środowiskowej celem strategicznym jest rozwój zrównoważony uwzględniający zasady ochrony środowiska i odporności klimatycznej. będzie on realizowany w ramach celu operacyjnego zakładającego kształtowanie rozwoju Gminy w harmonii z uwarunkowaniami środowiska i wyzwaniami klimatycznymi.

W każdym z celów operacyjnych wydzielono kierunki działań. Wybrane zadania własne Gmina Wiśniew sprecyzowała poprzez podanie nazw planowanych zadań, okresu ich realizacji oraz zakładanych kosztów, z uwzględnieniem źródeł finansowania.

Wykazano spójność strategii ze Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze. Cele założone w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze znajdują swoje odzwierciedlenie w celach zawartych w gminnej strategii. Zaproponowano wskaźniki osiągnięcia oczekiwanych rezultatów planowanych działań. W modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Wiśniew wskazano, że wiodącą funkcję mieszkaniowo-usługową ma Wiśniew, ale w pozostałych miejscowościach również ustalono potrzeby w zakresie uzupełniania zabudowy. Zaprezentowano uwarunkowania przyrodnicze, komunikacyjne i wynikające z pokrycia terenu.

W tym miejscu należy podkreślić fakt znaczącego w strukturze gruntów użytkowania rolniczego. Gmina posiada walory krajobrazowe uzupełnione o zasoby kultury materialnej, co stwarza możliwość budowania wizerunku gminy jako przyjaznej nie tylko dla mieszkańców i przedsiębiorców, ale również osób przyjezdnych.

Oceniając pozytywnie drogowy układ komunikacyjny należy zastrzec, że dalszej poprawy wymaga stan dróg, sieć dróg dla pieszych i rowerów oraz dostęp do komunikacji publicznej.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie Wiśniew wynikają zarówno z obowiązującego prawa jak i uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych opisanych w strategii. Co najważniejsze, rekomenduje się w terenach zabudowy mieszkaniowej wyłącznie lokalizację usług niezaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a także o uciążliwości nieprzekraczającej dopuszczalnych norm środowiska poza granicami własnych działek. Strefy zabudowy szczegółowo precyzuje plan ogólny.

Gminna strategia zawiera odniesienie do obszarów strategicznej interwencji określonych w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze.

Strategia będzie realizowana przede wszystkim przez jednostkę samorządu terytorialnego jaką jest Gmina Wiśniew, a także przez jednostki podległe. Jednak wybrane zadania będą wykonywane przez podmioty od gminy niezależne np. zarządców dróg wyższego szczebla czy gestorów sieci infrastrukturalnych. Aby poznać postęp realizacji strategii zaproponowano przygotowanie szczegółowych raportów raz na dwa lata. Jednocześnie zauważono, że realizacja zadań pośrednio będzie wykazywana częściej np. w corocznych raportach o stanie Gminy.

Wielkość nakładów niezbędnych do realizacji strategii oszacowano na podstawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Wiśniew, a także w oparciu o dane z realizacji budżetów dla lat 2020-2024. Zaproponowano możliwości dofinansowania zadań ze środków unijnych i krajowych.

SPIS TABEL

Tabela 1. Podstawowe dane statystyczne dotyczące ludności na terenie Gminy Wiśniew w ujęciu wieloletnim ... 43
Tabela 2. Ludność Gminy Wiśniew wg ekonomicznych grup wieku w ujęciu wieloletnim, tj. w latach 2020-2024 ... 43
Tabela 3. Prognozowana przez Główny Urząd Statystyczny liczba ludności Gminy Wiśniew do 2036 r. ... 47
Tabela 4. Prognozowany przez Główny Urząd Statystyczny ruch naturalny ludności, a także wielkość migracji wewnętrznych i zagranicznych dla Gminy Wiśniew w latach 2025-2036 ... 50
Tabela 5. Liczba udzielonych odpowiedzi na pytanie „Proszę ocenić, na ile zgadza się Pani / Pan z poniższymi stwierdzeniami w odniesieniu do Gminy Wiśniew?” ... 54
Tabela 6. Prognozowana przez Urząd Gminy Wiśniew liczba ludności do 2044 r. ... 55
Tabela 7. Analiza SWOT – silne i słabe strony Gminy Wiśniew ... 57
Tabela 8. Analiza SWOT – szanse i zagrożenia dla dalszego rozwoju Gminy Wiśniew ... 60
Tabela 9. Zadania własne Gminy Wiśniew zaplanowane do realizacji wraz z podaniem zakładanych terminów wykonania i kosztów ... 75
Tabela 10. Wybrane wskaźniki osiągnięcia oczekiwanych rezultatów planowanych działań ... 83
Tabela 11. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obowiązujące na terenie Gminy Wiśniew ... 94
Tabela 12. Decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego i decyzje o warunkach zabudowy na terenie Gminy Wiśniew w ujęciu wieloletnim ... 95
Tabela 13. Wynikowe klasy strefy mazowieckiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej w latach 2020-2025 dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ... 127
Tabela 14. Wynikowe klasy strefy mazowieckiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej w latach 2020-2025 dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin ... 128
Tabela 15. Aktualnie obowiązujący wykaz Jednolitych Części Wód Powierzchniowych na terenie Gminy Wiśniew ze wskazaniem stanu wód i informacją czy JCWP jest zagrożona nieosiągnięciem celów środowiskowych ... 136
Tabela 16. Klasyfikacja i ocena stanu Jednolitych Części Wód Powierzchniowych Rzek obejmujących swym zasięgiem Gminę Wiśniew na podstawie badań za lata 2022-2024 ... 138
Tabela 17. Klasyfikacja i ocena stanu Jednolitych Części Wód Powierzchniowych Rzek obejmujących swym zasięgiem Gminę Wiśniew na podstawie badań za lata 2016-2021 ... 138
Tabela 18. Stan chemiczny i ilościowy Jednolitych Części Wód Podziemnych o numerach 55 i 67 obejmujących Gminę Wiśniew ... 140
Tabela 19. Wykaz kopalin na terenie Gminy Wiśniew ... 147
Tabela 20. Zestawienie odbioru odpadów komunalnych z terenu Gminy Wiśniew w tonach (Mg) w latach 2020-2024 ... 150
Tabela 21. Dane statystyczne dotyczące gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Wiśniew ... 151
Tabela 22. Drogi powiatowe na terenie Gminy Wiśniew ... 157
Tabela 23. Wykaz budynków i obiektów gminnych (np. urzędy, szkoły, biblioteki, świetlice wiejskie, budynki OSP, place zabaw, obiekty sportu i rekreacji) ze wskazaniem czy planowana jest ich modernizacja / rozbudowa / termomodernizacja / wymiana źródeł ogrzewania, doposażenie / poprawa dostępności itp. ... 162
Tabela 24. Główne elementy infrastruktury społecznej wraz z adresami ... 165
Tabela 25. Stan bazy lokalowej placówek oświatowych ... 173
Tabela 26. Statystyka liczebności klas w przedszkolu, oddziałach przedszkolnych i szkołach na terenie Gminy Wiśniew ... 174
Tabela 27. Wyniki szkół z egzaminu ósmoklasisty 2024 r. ... 175
Tabela 28. Bezrobotni mieszkańcy Gminy Wiśniew skierowani do udziału w programach aktywizujących w latach 2020-2024 ... 197

Tabela 29. Dane o bezrobociu na terenie Gminy Wiśniew w ujęciu wieloletnim 198
Tabela 30. Strefy planistyczne zaproponowane w projekcie planu ogólnego Gminy Wiśniew 215
Tabela 31. Dochody budżetowe Gminy Wiśniew wg działów budżetowych w ujęciu wieloletnim 256
Tabela 32. Wydatki budżetowe Gminy Wiśniew wg działów budżetowych w ujęciu wieloletnim 257
Tabela 33. Wydatki budżetowe Gminy Wiśniew w podziale na wydatki bieżące i majątkowe w ujęciu wieloletnim 258
Tabela 34. Dochody i wydatki Gminy Wiśniew w ujęciu lat 2020-2024 - zrealizowane 260
Tabela 35. Dochody i wydatki Gminy Wiśniew w ujęciu lat 2026-2036 – zaplanowane w WPF 261

SPIS RYCIN

Rycina 1. Struktura (%) ludności Gminy Wiśniew wg ekonomicznych grup wieku w ujęciu wieloletnim, tj. w latach 2020-2024 45
Rycina 2. Liczba ludności Gminy Wiśniew w 2024 r. wg płci i wieku 46
Rycina 3. Prognozowana przez Główny Urząd Statystyczny liczba kobiet i mężczyzn Gminy Wiśniew w latach 2025-2036 48
Rycina 4. Prognozowana przez Główny Urząd Statystyczny liczba zgonów i liczba urodzeń na terenie Gminy Wiśniew w latach 2025-2036 49
Rycina 5. Liczba udzielonych odpowiedzi na pytanie „Proszę ocenić, na ile zgadza się Pani / Pan z poniższymi stwierdzeniami w odniesieniu do Gminy Wiśniew?” 54
Rycina 6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Wiśniew – ujęcie kompleksowe 88
Rycina 7. Wykres klimatyczny dla miejscowości Wiśniew 104
Rycina 8. Przebieg korytarzy ekologicznych według Instytutu Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk Białowieża według projektu 2005 na tle lokalizacji Gminy Wiśniew 109
Rycina 9. Przebieg korytarzy ekologicznych według Instytutu Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk Białowieża według projektu 2012 na tle lokalizacji Gminy Wiśniew 109
Rycina 10. Krajobrazy występujące na obszarze Gminy Wiśniew wskazane w audycie krajobrazowym województwa mazowieckiego 111
Rycina 11. Obszary objęte ochroną wskazane w audycie krajobrazowym województwa mazowieckiego na tle granic Gminy Wiśniew 112
Rycina 12. Rozmieszczenie lasów na terenie Gminy Wiśniew 115
Rycina 13. Granice zlewni Jednolitych Części Wód Powierzchniowych obejmujące swym zasięgiem Gminę Wiśniew wg podziału obowiązującego po wejściu w życie Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. 2023 poz. 300), które obowiązuje od 17.02.2023 r. 135
Rycina 14. Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 223 na tle granic Gminy Wiśniew 142
Rycina 15. Wyrys ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wiśniew, z oznaczeniem PU, które oznacza obszar na którym planowana jest budowa Centrum Dystrybucyjnego DINO Polska S.A. 203
Rycina 16. Ustalenia i rekomendacje dotyczące zasad ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu 210
Rycina 17. Ustalenia i rekomendacje dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej 214
Rycina 18. Obszary uzupełniania zabudowy zaproponowane w projekcie planu ogólnego Gminy Wiśniew 216
Rycina 19. Ustalenia i rekomendacje dotyczące kierunków zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej 219
Rycina 20. Ustalenia i rekomendacje dotyczące kierunków rozwoju systemów komunikacji 226
Rycina 21. Ustalenia i rekomendacje dotyczące kierunków rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej 230

Rycina 22. Gleby wysokich klas bonitacyjnych i grunty leśne uwzględnione w projekcie planu ogólnego Gminy Wiśniew 234
Rycina 23. Ustalenia i rekomendacje dotyczące zasad kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej 237
Rycina 24. Struktura przestrzenna Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego MOF Miasta Siedlce 242